

SLOVENSKO ODONATOLOŠKO DRUŠTVO

Verovškova 56, SI-1000 Ljubljana, Slovenija
Internet: <http://www.odonatosloko-drustvo.si>
E-mail: nabiralnik@odonatosloko-drustvo.si

ERJAVECIA

številka 30

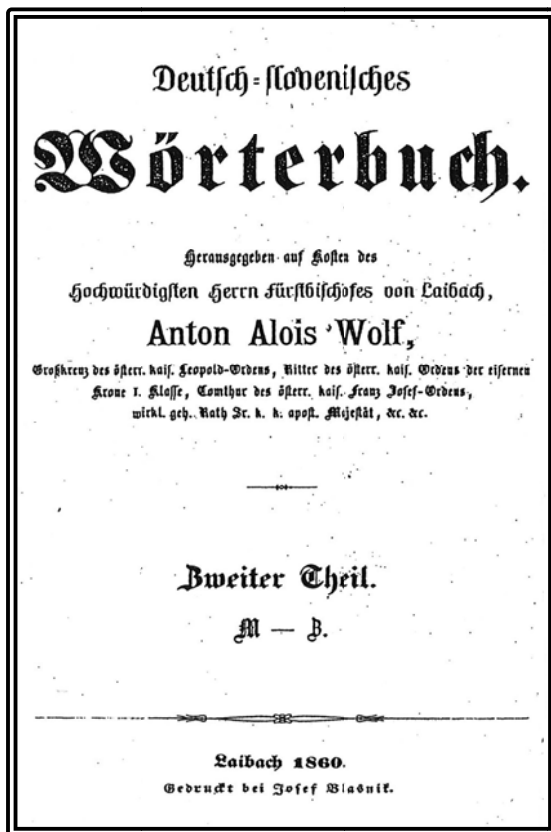
BILTEN

31.10.2015

izhaja enkrat na leto

ISSN 1408-8185

uredil: Matjaž Bedjanič

DEUTSCH-SLOVENISCHES WÖRTERBUCH—ZWEITER THEIL

M. CIGALE, 1860

Popotnica biltenu ERJAVECija ob jubilejni trideseti številki in dvajsetletnici izhajanja

Da v dolgih dveh desetletjih ugleda luč sveta kar trideset zvezkov nekega biltena, ki se v duhu poslanstva nekega društva, ukvarja z neko skupino živali oz. bolj določno, celo z neko majhno skupino žuželk, gotovo ni vsakdanji dosežek. Še bolj neverjetno se lahko to komu upravičeno zazdi v času modernega življenjskega utripa, ko čas teče vedno hitreje, ko informacije bliskovito švigajo po medmrežju in ko zanimivi dogodki ter opažanja iz narave zbežijo s papirja, še preden jih uspemo zapisati. A nam je z združenimi močmi uspelo – tudi če zanemarimo olajševalno okoliščino, da se za »neko majhno skupino žuželk« skrivajo kačji pastirji – ki so po skromnem, a vsekakor objektivnem prepričanju članov Slovenskega odonatološkega društva, pač najlepša in najfascinantnejša živa bitja na svetu.

Vsakdo, ki bo že na hitro prelistal vseh trideset zvezkov našega biltena ERJAVECija, bo priznal, in kakopak se lahko s tem neskromno strinjamo, da nam je že doslej uspelo dobro delo. No, ravno hitro z listanjem seveda ne bo šlo... Če smo že v prvih desetih letih »zakrivali« za vedno evidentirano zbirko kar 556 strani raznolikega – skoraj izključno slovenskega – odonatološkega gradiva, smo v naslednjem desetletju z nezmanjšano vnemo to vsebino nič manj kot podvojili!

Raznolikih odonatoloških drobtinic, ocvirkov in neredko tudi prav zajetnih zgodbic in poročil iz favnističnega, ekološkega, naravovarstvenega, zgodovinskega, literarnega in še kakšnega področja, ki smo se jih doslej dotaknili na skupno preko 1.100 straneh naše ERJAVECIE, je ogromno. Brez izjeme smo s tem pisanim kolažem odonatoloških informacij obarvali sredico biltena, na naslovnici in pod njenim robom smo vsakič vestno predstavljali pomembne osebnosti ali dogodke iz zgodovine slovenske odonatologije in entomologije, zadnjico našega biltena pa smo vztrajno polnili z vedno novimi dodatki k odonatološki bibliografiji Slovenije. Tudi tokrat ni nič drugače in tudi v prihodnje revolucionarnih konceptualnih sprememb ne napovedujemo.

Pri ustvarjanju ERJAVECIE je v preteklih dvajsetih letih izdatno pomagalo in sodelovalo mnogo ljudi in prav vsakemu ter vsem najlepša hvala. Zelo sem hvaležen Damjanu Vinku in Aliju Šalamunu, ki sta le redko zmogla ubežati nadležnim uredniškim prošnjam. Prav posebej pa se zahvaljujem prof. dr. Boštjanu Kiauti, ki je s svojimi zanimivimi prispevki, neverjetnim znanjem, nasveti in idejami, vedno nesebično priskočil na pomoč.

Upam in želim, da ERJAVECija še naprej ostane osrednje mesto zbiranja najrazličnejših informacij o kačjih pastirjih v Sloveniji in tudi širše. Čeprav s pričujočo jubilejno številko v sedanjosti ter upi in željami v prihodnosti, namreč tako skupaj pišemo delček odonatološke zgodovine našega prostora.

Še na dolga leta!

Matjaž Bedjanič

NASLOVNICI POD ROB

GESLO “KAČJI PASTIR” PRI STAREJŠIH SLOVENSkih SLOVARNIKIH IN PREGLED SLOVENSkih NAZIVOV ZA RAZNE VRSTE V SLOVSTVU DO KONCA 20. STOLETJA

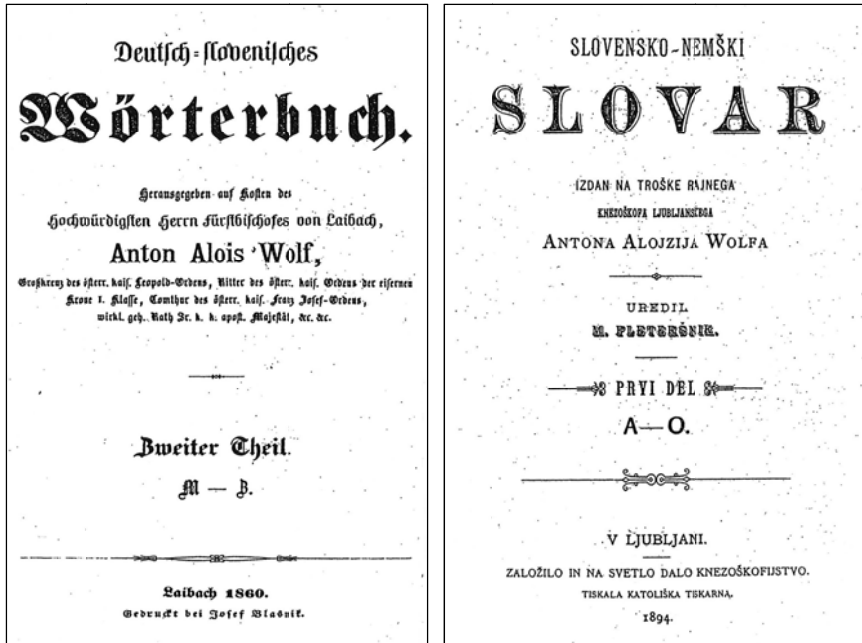
UVOD

Kačjemu pastirju bi bilo gotovo vseeno, ali računamo rojstvo slovenskega pismenstva z nastankom atestinskih gramatikalnih tablic ali šele poldrugo tisočletje kasneje, z Brižinskimi spomeniki. Omenjajo ga niti Veneti, niti Rimljani in v slovenski knjigi se je pojavil šele dobra tri stoletja po Trubarju, čeprav je bil, brez besed, vendarle že deležen pozornosti Valvasorja, ki je grafično predstavil nekaj slovenskih vrst (VALVASOR, 1685).

GESLO “KAČJI PASTIR” PRI STAREJŠIH SLOVARNIKIH

Slovenski zgodnji slovarniki in opisovalci živalstva se večinoma ne morejo ponašati s posebnim poslušom za nižje živali, ki so jih nekateri, z izjemo Scopolija in Lipolda, še dolgo po Valvasorju obravnavali kot “mrčes”. Tako skoro vse do druge polovice 19. stoletja, ko je postavil Erjavec s svojimi prirodoslovnimi učbeniki tudi te na pravo mesto in v pravo luč. V rokopisnih slovarjih, ki so jih sestavili KASTELIC & VORENC (1680-1710), HIPOLIT (1712), APOSTEL (1760), VODNIK (1804-1813), ZAGAJŠEK (po 1812) in PENN (po 1820), se “*kačji pastir*” ne omenja. Kakršno koli geslo, ki bi ga bilo mogoče tolmačiti kot slovenski naziv zanj, manjka tudi v tiskanih delih slovenskih pionirjev in zgodnjih klasikov, kot so MEGISER (1592 in kasnejše izdaje), POHLIN (1781, 1792), GUTSMANN (1789) in JANEŽIČ (1850-1851). Zlasti preseneča, da manjka kačji pastir tudi v Pohlinozem delu iz leta 1792, čeprav je poslal (1785) Franc Anton pl. Breckerfeld baronu Žigi Zoisu dvojje ljudskih imen za kačje pastirje prav z namenom, da bi se vključila v omenjeno izdajo (gl. KIAUTA, 2013).

Prvi omenja “*kačjega pastirja*” šele CIGALE (1860), v nemško-slovenskem delu “Wolfovega slovarja”. Štiri leta za njim ga je v prvem slovenskem učbeniku prirodopisa živalstva uporabil Fran Erjavec (ERJAVEC/POKORNY, 1864). V drugi izdaji svojega slovarja ga ima tudi JANEŽIČ (1867). PLETERŠNIK (1894) se je že mogel osloniti na razna Erjavčeva besedila in omenja tudi umetno skovana izraza, ki ju je navedel Erjavec v nemškem izvorniku in v slovenskem prevodu v drugi izdaji svojega učbenika (ERJAVEC/POKORNY, 1872).

SLIKA 1. Naslovnici slovarjev M. Cigaleta (1860, levo) in M. Pleteršnika (1894, desno).

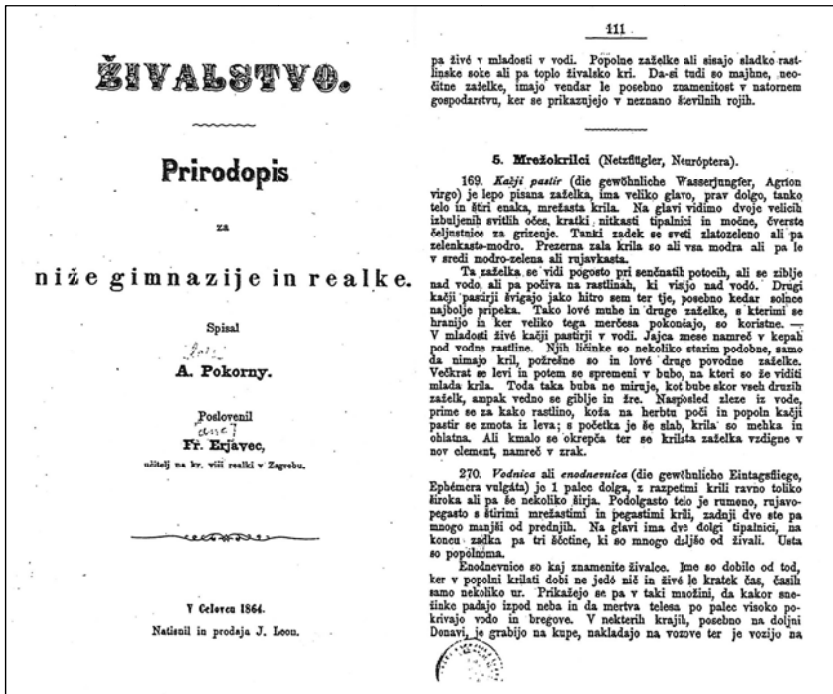
Iz *Slovenskega naroda* je Pleteršnik izpisal naziv “*modrasov hlapec*”, ki se še danes uporablja v zahodni Sloveniji in ga omenja n.pr. pisatelj France Bevk v številnih svojih literarnih delih. Gre pa le za lokalno, ljudsko, splošno ime. GLONAR (1936) zaključuje vrsto zgodnejših slovarnikov in uvaja za vrsto *Libellula quadrimaculata* izraz “*libela*”. Le-ta je bil kasneje le enkrat uporabljen v slovenskem prevodnem slovstvu, vendar za oznako celotnega reda (BAJEC/DE LATIL, 1951), nakar je iz uporabe izginil, čeprav ga *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (BAJEC et al., 1970-1991) navaja. HADŽI (1941) je uporabil izraz “*pralibe*” za izumrle protodonate.

ZEMLJEPISNA RAZŠIREJENOST IZRAZA “KAČJI PASTIR”

Kot naziv za kačje pastirje je izraz znan tudi v nemškem in madžarskem prevodu: “*Schlangenhirte*” (SCHÄFER, 1947) in “*kígyó pásztor*” (NITSCHKE, 1965). V nekdanji slovenski okolici Zagreba na Hrvaškem nastopa v kajkavski različici “*kačin pastir*” (DZENDZELEVSKI, 1988), ki je istoveten s slovensko obliko, kot je tudi v uporabi v Gornjem Seniku v madžarskem Porabju.

Slovenski “*kačji pastir*” se danes uporablja na celotnem ozemlju Slovenije, čeprav gre na skrajnem zahodu ponekod morda bolj za “knjižno učenost” in sta izraza “*kačji hlapec*”, predvsem pa še “*modrasov hlapec*” tam bolj razširjena. Na

Hrvaškem gre "kačin pastir" do Zagreba (Začretje), na Madžarskem sega do Gornjega Senika, na avstrijskem Koroškem pa je bil "kačji pastir" ugotovljen okrog Šmohorja v Zilski dolini (Potoče), Št Jakoba v Rožu, Kneže, Tolstega vrha, Djekš in v Grebinju v velikovškem okraju. V Italiji pa okrog Trbiža, Gorice in Trsta (prim. MONTGOMERY, 1965). V Reziji ga zamenjuje ime "šilo bodilo" (akad. M. Matičetov, *in litt.*). Nemška oblika ("Schlangenhirte") je razširjena na Gornjem Štajarskem, okrog krajev Mureck in Braunau, do Reichenhausena na Salzach (SCHÄFER, 1947). Madžarski "kigyó pásztor" je omejen na skrajni zahod države (dr. G. Devai, *in litt.*). V furlanski ladinščini je znana le skrajšana in pomanjševalna oblika "pastorelis" (LAZZARINI, 1896).

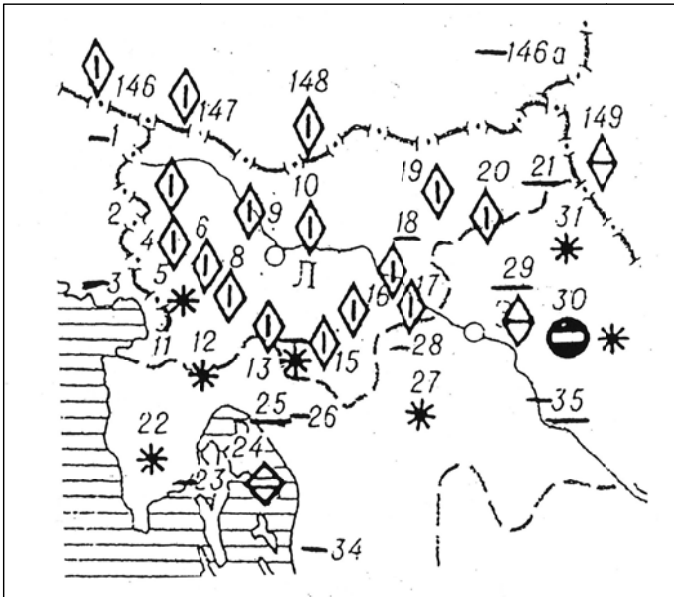

SLIKA 2. Naslovnica knjige in reprodukcija prvega slovenskega sestavka o kačjih pastirjih (ERJAVEC, 1864).

Skoraj bi mogli reči: področje razširjenosti izraza "kačji pastir" v katerem od zgoraj omenjenih jezikov se domala ujema z današnjo razširjenostjo slovenskega kozolca in se prav gotovo lepo ujema s področjem, do koder je segal slovenski živelj še do polpreteklega časa. Med obema vojnama, ko je ostal dobršen del slovenskega ozemlja izven takratne Jugoslavije, jugoslovanska Slovenija se je označevala kot "Dravska banovina" in je bil slovenski narod preveden na stopnjo "jugoslovanskega plemena", so uvedli slovenski biologi pojem "etnografske

Slovenije”, v katerem je bilo zajeto celotno slovensko narodno ozemlje in so uporabljali floristi in favnisti dosledno slovenska krajevna imena za slovenske kraje v Avstriji, Italiji in na Madžarskem (prim. n.pr. KOS, 1933). Po drugi svetovni vojni je ta navada žal domala prenehala.

Zaokroženo sliko ozemlja zemljepisne razširjenosti “kačjega pastirja” in njegovih raznojezičnih enačic “moti” ena sama, iz določenih razlogov zanimiva izjema (prim. KIAUTA, 1996): poljska enačica “wezypastuch” nastopa izolirano v Tarnowskem okraju, v Krakovskem vojvodstvu, na južnem Poljskem (DZENDZELEVSKI, 1988; dr. R. Bernard, *in litt.*).

SLIKA 3. Izrez iz karte Dzendzelevskega (1988), s približnim (pa nepopolnim) prikazom razširjenosti imen “kačji pastir” (trapez z navpično črto) in “kačin pastir” (trapez z vodoravno črto).

Iz gornjega prikaza je povzeti dvoje značilnosti slovenskega imenoslovja: (1) vsebinsko je enotno in (2) nastopa na zaključenem, dobro omejenem ozemlju. Na zahodni, pred vsem pa na severni meji prehaja ozemlje “kačjega pastirja” v sosednja imenoslovna področja počasi, na prehodnem področju celo preko območja, kjer se uporablja naše ime še v prevodu.

Jugovzhodno in jugozahodno od našega imenoslovnega področja pa ležita letemu tuji mediteranski območji na Balkanu in na Apeninskem polotoku. Za obe je značilno prevladovanje imen, ki so kakor koli povezana s konjem: “cavalocchio” (ali tudi kar “cavallo”), v mnogih oblikah na Apeninu (prim. GARBINI, 1925), in

besedne povezave s “*konjic*” na Balkanu (prim. DZENDZELEVSKI, 1988). Ta sistem imenoslovja je mogoče slediti nazaj do antike. Rimski učitelj retorike Claudius Aelianus je poročal v svojem delu “*De animalium natura*”, na prehodu iz 2. v 3. stoletje po Kr., o žuželkah na reki Astraios v Makedoniji, ki se imenujejo “*hippouros*” (“*konjski rep*”) in po opisu katerih je sklepati na kačje pastirje (FERNANDEZ, 1959; BEAVIS, 1988). Ako je domneva pravilna, gre tu za najstarejše, pisno sporočeno kačjepastirsko ime v Evropi.

PREGLED UMETNO SKOVANIH NAZIVOV ZA KAČJE PASTIRJE V POLJUDNEM IN PREVODNEM SLOVSTVU DO KONCA 20. STOLETJA

Pričujoči seznam vsebuje vse nazive za posamezne vrste (ne pa vseh del, kjer so omenjeni), ki smo jih uspeli najti in so se uporabljali od Erjavca dalje (1864) v slovenskem slovstvu. Večinoma je v publikacijah podano tudi latinsko ime, ali pa je bilo mogoče to določiti iz slike ali opisa živali. Kjer to ni bilo mogoče, smo navedbo izpustili. Danes se uporabljajo izključno le slovenska imena, ki jih je predlagal GEISTER (1999) in jih je odobrilo Slovensko odonatološko društvo.

VRSTE

(1) *CALOPTERYX SPLENDENS*

Pisani kačji pastir: ERJAVEC (1872, 1881), PAULIN (1901), MACHER (1907, 1908, 1913, 1922), VERBIC & VALES (1927, 1931), BEVK (1928), POLJANEC (1929), KOS (1933), HADŽI et al. (1948)

Progasti kačji pastir: ŠERCERLJ (1967), KRALJ (1991)

Agrion: SELIŠKAR (1993)

(2) *CALOPTERYX VIRGO*

Kačji pastir: ERJAVEC (1864)

Pisani kačji pastir: MACHER (1907, 1908, 1913, 1922), HADŽI et al. (1948)

Jekleno modri kačji pastir: GOGALA (1970), KRALJ (1991), KURILLO (1993), GREGORI (1994)

Kovinsko modri kačji pastir: BOLE (1985)

(3) *LESTES SPONSA*

Vitki ali ločni kačji pastir: ŠERCELJ (1967), BOLE (1985)

(4) *LESTES VIRIDIS*

Vrbov kačji pastir: SELIŠKAR (1993)

(5) *PLATYCNEMIS PENNIPES*

Peresonogi kačji pastir: ŠERCELJ (1967), BOLE (1985)

(6) *COENAGRION PUELLA*

Mali kačji pastir: KURILLO (1979)

Nebesnomodri kačji pastir: GOGALA (1993)

- (7) *PYRRHOSOMA NYMPHULA*
Lokvanjev kačji pastir: KRALJ (1991)
- (8) *AESHNA CYANEA*
Modri kačji pastir: POLJANEC (1929), FAKIN (1942), KOS (1933), ŠERCELJ (1967), BOLE (1985), BRULC (1989), KRALJ (1991)
Mozaični kačji pastir: KURILLO (1979)
Zelenomodri kačji pastir: KURILLO (1992)
Modrozeleni kačji pastir: GOGALA (1993)
- (9) *AESHNA GRANDIS*
Veliki kačji pastir: ERJAVEC (1875), SCHWENTNER (1908), POLJANEC (1929), KOS (1933), SPAZZAPAN-BRELIH (1964), GOGALA (1970)
- (10) *AESHNA JUNCEA*
Navadni kačji pastir: KRALJ (1991)
- (11) *AESHNA VIRIDIS*
Zeleni kačji pastir: ALJANČIČ et al. (1981)
- (12) *ANAX IMPERATOR*
Veliki kačji pastir: ŠERCELJ (1967)
Kraljevski kačji pastir: GOGALA (1970), ALJANČIČ et al. (1981), KRALJ (1991)
- (13) *CORDULEGASTER BIDENTATA*
Potočni kačji pastir: KRALJ (1991)
- (14) *CORDULEGASTER BOLTONII*
Potočni kačji pastir: KRALJ (1991)
- (15) *SOMATOCHLORA ALPESTRIS*
Alpski smaragdni kačji pastir: KIAUTA (1964b)
- (16) *LIBELLULA DEPRESSA*
Plošnati kačji pastir: ERJAVEC (1972)
Ploščati kačji pastir: ERJAVEC (1881), KOS (1933), ŠERCELJ (1967), GOGALA (1970, 1993), ALJANČIČ et al. (1981), KRALJ (1991), GREGORI (1994)
Ploščnati kačji pastir: POLJANEC (1929)
- (17) *LIBELLULA QUADRIMACULATA*
Libela: GLONAR (1936)
Pikasti kačji pastir: ŠERCELJ (1967)
Lisasti kačji pastir: GOGALA (1970, 1993), ALJANČIČ et al. (1981), KRALJ (1991)
Štiripegasti kačji pastir: KURILLO (1993)
- (18) *ORTHETRUM COERULESCENS*
Kačji pastir z gredljem: KRALJ (1991)

- (19) *SYMPETRUM SANGUINEUM*
Rubinji kačji pastir: TEMLIN (1992)
Krvavordeči kačji pastir: GOGALA (1993)
Krvavordeči resnik: SELIŠKAR (1993)
- (20) *SYMPETRUM STRIOLATUM*
Veliki resnik: ŠERCELJ (1967)
- (21) *SYMPETRUM VULGATUM*
Navadni kačji pastirji: ERJAVEC (1875)
Navadni resnik: KURILLO (1979)
- (22) *LEUCORRHINIA* sp.
Barjanski kačji pastir: SELIŠKAR (1993)

VIŠJI TAKSONI

- (23) ZYGOPTERA
Enakokrili kačji pastirji: GOGALA (1970), SELIŠKAR (1993)
- (24) ANISOPTERA
Raznokrili kačji pastirji: GOGALA (1970)
Veliki kačji pastirji: ALJANČIČ et al. (1981), SELIŠKAR (1993)
- (25) CALOPTERYGIDAE
Pisani kačji pastirji: GOGALA (1970)
- (26) CORDULEGASTRIDAE
Potočni kačji pastirji: KIAUTA (1964a), GOGALA (1970)

ZAHVALA

Pri raziskovanju slovenskega slovstva in z nasveti so pomagale dr. N. GROŠELJ, M. HAJNŠEK (SAZU), M. KRAVOS (NUK), dr. M. MERŠE (SAZU) in dr. T. TRPIN (SAZU). Marsikaj pa sem mogel pregledati tudi v Narodni in univerzitetni knjižnici (NUK) in v knjižnici Slovenskega šolskega muzeja (SŠM), Ljubljana. Pokojni akademik prof. dr. M. MATIČETOV me je poučil o rezijanskem imenoslovju, prof. dr. A. PERDIH in S. TORKAR (SAZU) pa o tistem na Tolminskem. S poljskim, hrvaškim in madžarskim imenoslovjem so mi pomagali prof. dr. R. BERNARD (Poznań, Poljska), dr. G. DEVAI (Debrecen, Madžarska) in dr. M. FRANKOVIĆ (Zagreb, Hrvaška). – Vsem iskrena hvala.

LITERATURA

- [ALJANČIČ, M., J. BOLE, A. BUDIHNA, I. GEISTER, M. HAFNER, A. POLENEC & J. VOVK] GARMS, H. & L. BORN, 1981. *Živalstvo Evrope: priručnik za določanje živalskih vrst*. Mladinska knjiga, Ljubljana. xxx+549 str. – (Odon.: str. 349-352, tab. 32).

- APOSTEL, I.A. [= pater BERNARD], 1760. *Dictionarium germanico-slovenicum, vocabula tam antiqua quam nova usu recepta juxta etymologiam purioris slovenismi autorum, methodice demonstrans nec non ad majorem linguae hujus cognitionem explicavi*. *Hokopis v Inštitutu za slovenski jezik, SAZU, Ljubljana*.
- BAJEC, A. et al., [ured.], 1970-1991. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, 1-5. SAZU, Ljubljana & DZS, Ljubljana.
- [BAJEC, T.] DE LATIL, P., 1951. *Živali popotujejo*. Mladinska knjiga, Ljubljana.
- BEAVIS, I.C., 1988. *Insects and other invertebrates in classical antiquity*. Univ. Exeter, Exeter.
- BEVK, S., 1928. *Prirodopis živalstva in rastlinstva za meščanske šole*. Oblastna zaloga šolskih knjig in učil, Ljubljana. iv+269 str., 12 barvnih tab. izven teksta. – (Odon.: str. 222, tab. 12).
- BOLE, J., 1985. Triglavski narodni park. Živalstvo. Kačji pastirji (Odonata). V: I. Fabian, [ured.], *Triglavski narodni park: vodnik*. TNP, Bled. 94 str.
- BRULC, U., 1989. Utrinki s poti po Planinskem polju. *Proteus* 51(9/10): 374-375. – (Odon.: str. 375).
- CIGALE, M., 1860. *Deutsch-slovenisches Wörterbuch*, 2. Herausgegeben auf Kosten des hochwürdigsten Herrn Fürstbischofes von Laibach, Anton Alois Wolf. Blasnik, Laibach.
- DZENZELEVSKI, I.A., 1988. Strekoza. V: R.I. Avanesov, [ured.], *The Slavic linguistic atlas. Lexical and word-formational series*, 1: *The animal world*, str. 19-24 (seznam krajev), 118-119 (karta), 131 komentar, 176-177 (leksikalni seznam), Nauka, Moskva.
- [ERJAVEC, F.] POKORNY, A., 1864. *Prirodopis za nižje gimnazije in realke*. Leon, Celovec. 166 str. – (Odon.: str. 111).
- [ERJAVEC, F.] POKORNY, A., 1872. *Prirodopis živalstva s podobami za spodnje razrede srednjih šol*. Matica slovenska, Ljubljana. ii+309 str. – (Odon.: str. 207-208).
- ERJAVEC, F., 1875. *Schödlerjeva Knjiga prirode*. 4. *Botanika* (poslovenil J. Tušek), *Zoologija* (poslovenil F. Erjavec). Matica slovenska, Ljubljana. 14+440 str. – (Odon.: str. 363).
- [ERJAVEC, F.] POKORNY, A., 1881. *Prirodopis živalstva s podobami za spodnje razrede srednjih šol*. 3. izdaja. Matica slovenska, Ljubljana. viii+290 str. – (Odon.: str. 210).
- FAKIN, A., 1942. *Prirodopis živalstva in rastlinstva za drugi razred meščanskih šol*. Ljudska knjigarna, Ljubljana. iv+172 str. – (Odon.: str. 126-127).
- FERNANDEZ, L.G., 1959. *Nombres de insectos en griego antiguo*. Consejo superior de investigaciones científicas, Madrid.
- GARBINI, A., 1925. *Antroponimie ed omonimie nel campo della zoologia popolare*. 2. *Omonimie*. Tipografica veronese, Verona.
- GEISTER, I., 1999. Seznam slovenskih imen kačjih pastirjev (Odonata). *Exuviae* 5(1) (1998): 1-5.
- GLONAR, J., 1936. *Slovar slovenskega jezika*. Umetniška propaganda, Ljubljana.
- [GOGALA, A.] EISENREICH, W., D. EISENREICH, U.E. ZIMMER & A. HANDEL, 1993. *Rastline in živali okoli nas*. DZS, Ljubljana. ii+400 str., 32 tab., izven teksta. – (Odon.: str. 226-231).
- [GOGALA, A.] KLOTS, B. & E.B. KLOTS, 1970. *Ilustrirana enciklopedija živali. Žuželke*. Mladinska knjiga, Ljubljana. 356 str. – (Odon.: str. 62-67).
- GREGORI, J., 1994. *Zelenci naravni rezervat*. TNP, Bled. 120 str. – (Odon.: str. 37-39, 79-80, 109-110).

- GUTSMANN, O., 1798. *Deutsch-windisches Wörterbuch mit einer Sammlung der verdeutschten windischen Stammwörter und einer vorzüglichern abstammenden Wörter*. Kleinmayer, Klagenfurt.
- HADŽI, J., 1941. Zakaj ni orjakov med žuželkami? *Proteus* 8(1): 9-14.
- HADŽI, [J.], [F.] VODNIK & [C.] BERNOT, 1948. *Zoologija za višje razrede srednjih šol*. DZS, Ljubljana. 396 str. – (Odon.: str. 159-160).
- HIPOLIT [= A. GAIGER], 1712. *Dictionarium trilinguae*, I-II. Rokopis v Inštitutu za slovenski jezik, SAZU, Ljubljana.
- JANEŽIČ, A., 1850. *Popólni ročni slovar slovénskego in němškego jezika. Němško-slovénski del. – Vollständiges Taschen-Wörterbuch der slovenischen und deutschen Sprache. Deutsch-slovenischer Theil*. Sigmundova knjigárnica – Sigmund'sche Buchhandlung, Celovec-Klagenfurt.
- JANEŽIČ, A., 1851. [...]. *Slovénsko-němški del. – Slovenisch-deutscher Theil*. Ibidem, Celovec-Klagenfurt.
- JANEŽIČ, A., 1867. *Deutsch-slovenisches Taschen-Wörterbuch für Schule und Haus*. Zweite umgearbeitete und vermehrte Auflage. Liegel's Buchhandlung, Klagenfurt.
- KASTELIC, M. & G. VORENC, 1680-1710. *Slovensko latinski slovar*. Prireditelj J. Stabej. Rokopis v Inštitutu za slovenski jezik, SAZU, Ljubljana.
- KIAUTA, B., 1964a. Opazovanja iz življenja potočnih kačjih pastirjev v Loškem pogorju. *Loški Razgl.* 11: 183-192.
- KIAUTA, B., 1964b. Zapis ob najdbi alpskega smargdnega kačjega pastirja v slovenskih gorah. *Plan. Vest.* 20(8): 359-360.
- KIAUTA, B., 1996. Snake associations in the European "dragonfly" appellations: distributional patterns reflecting the Urnfield culture expansion during the first millennium B.C.? *Odonatologica* 25(2): 218-219.
- KIAUTA, B., 2013. Franc Anton pl. Breckerfeld (1740-1806), prvi nabiralec ljudskih imen za slovenske kačje pastirje. *Erjavecija* 28: 1-5.
- KOS, F., 1933. *Vodnik po zbirkah Narodnega muzeja v Ljubljani. Prirodopisni del*. Narodni muzej, Ljubljana. 222 str. – (Odon.: str. 21).
- [KRALJ, A.] PARKER, S., 1991. *Svet okoli nas. Ribniki in reke*. Pomurska založba, Murska Sobota. 64 str. – (Odon.: str. 3, 13, 17, 48-49).
- KURILLO, J., 1979. Tudi kačji pastirji so ogroženi. *Moj mali Svet* 11(5): 48.
- KURILLO, J., 1992. Zelenomodri kačji pastir in njegova ličinka. *Proteus* 55(3): 123-124.
- KURILLO, J., 1993. *Živa narava v objektivu*. Kmečki glas, Ljubljana. 114 str. – (Odon.: str. 53-55).
- LAZZARINI, A., 1896. Cataogo di ortotteri e neurotteri del Friuli. *Pastorizia del Veneto* 20/30; – Ponatis: Doretti, Udine (1897).
- MACHER, I., 1907. *Prirodopis živalstva za nižje razrede srednjih šol*. Klainmayr & Bamberg, Ljubljana. vi+220 str. – (Odon.: str. 176-177).
- MACHER, I., 1908. *Prirodopis za dekliske meščanske šole*. III. stopnja. Klainmayr & Bamberg, Ljubljana. vi+192 str. – (Odon.: 90-92).
- MACHER, I., 1913. *Prirodopis živalstva za nižje razrede srednjih šol*. Drugi natis. Klainmayr & Bamberg, Ljubljana. vi+224 str. – (Odon.: str. 180-182).
- MACHER, I., 1922. *Prirodopis živalstva za nižje razrede srednjih šol*. Tretji natis. Klainmayr & Bamberg, Ljubljana. vi+222 str. – (Odon.: str. 180-182).

- MEGISTER, H., 1592. *Dictionarium qvatvor lingvarum, videlicet, germanicae, latinae, illyricaе quae vulgo Slavonica apellatur & italicae*. A Iohanne Fabro, Graz. – (Ponatis: Frankfurt (1608), Klagenfurt (1744)). – Faksimile: Harrassowitz, Wiesbaden (1967).
- MONTGOMERY, E.B., 1965. Common (folk) names for Odonata. *Selysia* 3(2): 1, 3 + priloga.
- NITSCHKE, G., 1965. *Wörterbuch der deutschen Tiernamen. 3. Die Namen der Libelle*. Akademie-Verlag, Berlin.
- PAULIN, A., 1901. *Zoologijski atlant. Sestavil H. Leutemann, slovenski mladini razložil A. Paulin*. Schwentner, Ljubljana. 57 str., 24 barvnih tab. – (Odon.: str. 49, tab. 21).
- PENN, (D.), V., 1820 dalje. *Nemško-latinsko-slovenski slovar*. Rokopis v Inštitutu za slovenski jezik, SAZU, Ljubljana.
- PLETERŠNIK, M., 1894. *Slovensko-nemški slovar*, 1. Izdan na troške rajnega knezoškofa ljubljanskega Antona Alojzija Wolfa. Knezoškofijstvo, Ljubljana. – Ponatis: Cankarjeva založba, Ljubljana (1974).
- POHLIN, M., 1781. *Tu malu besedishe treh jesikov. Das ist: das kleine Wörterbuch in dreyen Sprachen*. – Faksimile: Trofenik, München (1972).
- POHLIN, M., 1792. *Glossarium slavicum in supplementum ad primam partem dictionarii carniolici*. Literis grosserianis, Viena.
- POLJANEC, L., 1929. *Prirodopis živalstva za višje razrede srednjih šol*. Druga predelana izdaja. Družba sv. Mohorja, Celje. 271 str. – (Odon.: str. 208-209).
- SCHÄFER, L., 1947. *Deutsche Synonymik der Libelle*. Dissert. Univ. Marburg.
- SCHWENTNER, L., [založnik], 1908. *Hrošči in druge žuželke v podobah*. [Raztegljiva slikanica]. Schwentner, Ljubljana. 12 barvnih tab. – (Odon.: tab. 10).
- [SELIŠKAR, A.] VERILHAC, F., 1993. *Tisoč naravnih bivališč*. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana. Nepaginirano.
- SPAZZAPAN-BRELIH, V., 1964. Ekskurzija prirodoslovnih krožkov na Čaven. *Proteus* 27(4/5): 135-137. – (Odon.: str. 136).
- [ŠERCELJ, A.] SMOLIK, H.W., 1967. *Živalski svet*. DZS, Ljubljana. iii+769 str., 32 barvnih tab. izven teksta. – (Odon.: str. 658-659).
- TEMLIN, M., 1992. Rdeči rubin ob jezeru življenja. *Moj mali Svet* 24(11): 24.
- VALVASOR, J.V., 1685. *Underschiedliche Frucht, Blumen Kreutter wie auch Vogl, Fisch, Thier, Ungeziffer und dergleichen [...]*. Zbirka okrog 234 barvnih akvarelov na 153 listih, v knjižnici Nadškofije Zagreb. – Prvič izšle v tisku (2004), pod naslovom *Rastline in živali na Kranjskem*, SAZU, Ljubljana [*Bibliogheca valvasoriana* 18].
- VERBIC, F. & A. VALES, 1927. *Prirodopis živalstva za nižje razrede srednjih šol*. Druga izdaja. Državna zaloga šolskih knjig in učil, Ljubljana. 214 str. – (Odon.: str. 178, 1 barvna tab. izven teksta).
- VERBIC, F. & A. VALES, 1931. *Prirodopis živalstva za nižje razrede srednjih šol*. – [Ponatis gornje izdaje].
- VODNIK, V., 1804-1813. *Slowenisches Wörterbuch – Slovenski besednjak*. Rokopis v Inštitutu za slovenski jezik, SAZU, Ljubljana.
- ZAGAJŠEK, M., po 1812. [*Nemško-slovénski slovar*]. Rokopis v NUK, Ljubljana.

(B. KIAUTA)

POROČILO S SKUPŠČINE SLOVENSKEGA ODONATOLOŠKEGA DRUŠTVA

Po več letih smo se člani Slovenskega odonatološkega društva ponovno zbrali na volilni skupščini društva. Ta je potekala 15. aprila 2015 na Oddelku za biologijo v Biološkem središču, na njej pa se je zbralo 17 članov društva. Otvorila jo je dotedanja predsednica društva Alja Pirnat, tajnik društva in zakoniti zastopnik Ali Šalamun pa je predlagal, da sejo vodi Damjan Vinko, ki je zadnja leta društvo (neformalno) tudi vodil. Še preden pa smo se resno lotili skupščinskih opravil, smo čas namenili vabljenemu predavanju z naslovom »ATLAS KAČJIH PASTIRJEV – NEKOČ IN DANES«, ki ga je pripravil Mladen Kotarac.

Po pregledu začetka nastajanja ATLASA KAČJIH PASTIRJEV (ODONATA) SLOVENIJE, ki je izšel leta 1997 in je bil prva leta vezni člen društva, in medvrstičnih spogledovanj z željo po nastajanju novega, so sledila poročila o preteklem dogajanju društva. Ta so podali posamezne vodje aktivnosti. Tako smo slišali več o fotografskem natečaju Pisani akrobati, o mednarodnem odonatološkem srečanju BOOM, o projektu Kačji pastirji Ljubljane, o sodelovanju na študentskih in mladinskih taborih, pa terenskih dnevih društva ali SODovanjih, sodelovanju z drugimi balkanskimi organizacijami, uSODnem branju, o biltenih *Erjavecija* in *Trdoživ* ter drugih društvenih aktivnostih. Pregledali smo tudi seznam članstva in določili, da letna članarina ostaja enaka, tj. 10 €. Sicer pa je do dneva zasedanja 28 članov plačalo članarino za tekoče leto, zadnja tri leta pa sicer do zaključka koledarskega leta članarino plača med 34 in 36 članov.

Ker v društvu že dolgo časa nismo imeli nikogar, ki bi ga pravni posli v društvih tako veselili, so spremembe statuta in drugih aktov na takega člana morali počakati. Sedaj ga imamo in zato smo skupščino izkoristili tudi za že prepotrebne spremembe aktov društva, predvsem statuta, ki smo ga morali uskladiti tako s sodobnim pravnim redom, kot tudi praktičnimi potrebami v sedanjem delovanju društva. O spremembah smo bili člani že predhodno seznanjeni, tako da so bile slednje vnaprej usklajene med posameznimi zainteresiranimi, zato smo na sami seji slednje le ošvrknili. Po novem je zakoniti zastopnik društva tako vedno predsednik društva, natančneje so določeni nekateri procesi v delovanju, najmanj na papirju so omogočene pridobitne dejavnosti, olajšana pa je tudi sprememba naslova. Vsaj do nadaljnjega je slednji namreč spremenjen – novi naslov Slovenskega odonatološkega društva se tako nahaja na Verovškovi 56 v Ljubljani. Prenovljeni poštni naslov društva je v prostorih prof. dr. Petra Trontlja, za kar se mu člani društva zahvalujemo.

Nato pa je sledila osrednja tema skupščine, katere so se veselili predvsem starejši prisotni, saj so že komaj čakali, da lahko del svojega bremena prenesejo na mlajše generacije odonatologov. Volitve. Tako smo po 12 letih izvolili nove društvene organe. Nova predsednica Slovenskega odonatološkega društva je postala Nina Erbida in da se nekoliko spomnimo zgodovine, navajam še pretekle predsednike

društva: Iztok Geister (1992-1995), Mladen Kotarac (1995-1997), Matjaž Bedjanič (1997-1999), Marko Sameja (1999-2000), Ali Šalamun (2000-2003) in Alja Pirnat (2003-2015). Urednik biltena *Erjavecija* je ostal Matjaž Bedjanič, društvo pa še naprej poleg njega v uredništvu biltena *Trdoživ* zastopa Damjan Vinko, ki je tudi urednik slednjega. Imenovan je bil tudi nov nadzorni svet v sestavi Damjan Vinko, Ali Šalamun in David Stanković. Za obdobje štirih let pa je bil izvoljen tudi devetčlanski upravni odbor, ki je v pomlajeni sestavi Nike Zaletelj, Maje Hostnik, Klemna Kisovca, Roka Golobineka, Jelene Cvetkovič, Alje Pirnat, Maje Vrhovnik (blagajničarka), Ane Tratnik (tajnica) in Nine Erbida začrtal nova poglavja društvenih aktivnosti. Slednja so nam tudi predstavili.

Še pred uradnim zaključkom in prehodom v neformalni del, ki je potekal v bližnjem gostišču, pa smo člani skupščine soglasno sprejeli sklep o podelitvi častnega članstva začetniku moderne odonatologije na Slovenskem — akademiku prof. dr. Boštjanu Kiauti. Najbolj aktivnemu članstvu je bil tako zaupan mandat, da izpelje vse potrebno, da se častno članstvo Slovenskega odonatološkega društva v najkrajšem možnem času tudi formalno podeli.

Tako smo se člani društva na istem mestu ponovno zbrali 17. junija 2015. Častno članstvo smo prof. dr. Boštjanu Kiauti podelili zaradi njegovih zaslug pri proučevanju kačjih pastirjev in razvoju odonatologije na naših tleh ter za pomoč in mentorstvo mlajšim odonatologom pri njihovem raziskovanju. Ponosni smo, da je naš častni član še vedno aktiven odonatolog, in veseli nas, da je s svojim znanjem in nasveti z največjim veseljem pripravljen vedno pomagati svojim mlajšim kolegom. Po sami podelitvi častne plakete — predstavljena je na naslednji strani — iz rok predsednice Nine Erbida, je Matjaž Bedjanič moderiral intervju z gostom večera, da so lahko tudi mlajše generacije dodobra spoznale svetovno znanega in cenjenega odonatologa. Ob zaključku nam je prof. dr. Boštjan Kiauta še obljubil, da se ob njegovem ponovnem prihodu v Ljubljano spet snidemo. Zagotovo ga bomo lahko tudi takrat poslušali z velikim zanimanjem.

(D. VINKO)

Skupščina Slovenskega odonatološkega društva
je dne 15. aprila 2015 sklenila, da postane

prof. dr. BOŠTJAN KIAUTA

**ČASTNI ČLAN
SLOVENSKEGA ODONATOLOŠKEGA DRUŠTVA**

Častno članstvo je podeljeno za zasluge pri proučevanju kačjih
pastirjev in razvoju odonatologije na Slovenskem ter za pomoč in
mentorstvo mlajšim odonatologom pri njihovem raziskovanju.

Predsednica
Slovenskega odonatološkega društva
Nina Erbida

Ljubljana
17. junij 2015

SPOMINI NA MLADOSTNO »ENTOMOLOGIZIRANJE« V LJUBLJANI MED DRUGO SVETOVNO VOJNO IN V LETIH NEPOSREDNO PO NJEJ (1941-1953)

BOŠTJAN KIAUTA

UVOD

Pričujoči zapis je nastal po spominu in na ljubeznivo vzpodbudo Matjaža Bedjaniča, urednika biltena *Erjavecja*. Čeprav se številnih dogodkov, okolnosti in podrobnosti zelo živo spominjam, sem pri datiranju nekaterih negotov. Upam, da kakih bistvenih napak nisem zagrešil.

Omenjenih kačjih pastirjev in drugih žuželk nimam več. Izjema je samec modrega bleščavca *Calopteryx virgo* z Zbiljskega jezera, od 2. oktobra nečitljivega leta (195?). Ohranjen pa je kabinet skrbno prepariranih in etiketiranih metuljev, ki stoji danes v moji študijski sobi na Murnikovi 5 v Ljubljani.

Zaradi boljšega razumevanja moje »strokovne poti« in okolnosti v katerih se mi je v zgodnjih mladostnih letih odvijala, omenjam tudi otroško zanimanje za zbiranje kamnov in specifične razmere, ki sem jih doživljal v Ljubljani med drugo svetovno vojno. Vsaj do leta 1943 pa se me vojna ni dosti dotaknila, moj svet je bil majhen in živel sem v zavetju družine.

Ljubljana je bila takrat majhno mesto, avstrijskega videza in srednjeevropskega duha. V centru je prevladovala po-potresna arhitektura iz prehoda 19. v 20. stoletje. Meje mestne občine se neprenehoma spreminjajo, v času mojega otroštva pa je moglo imeti mesto kvečjemu kakih 70.000 prebivalcev, prej manj. Med njimi je bilo nekaj starih avstro-ogrskih »Avstrijcev«, ki so vsi govorili tudi lepo slovenščino in prav malo ruskih emigrantov iz časa Oktobrske revolucije. Le-ti so se držali bolj zase in slovensko niso znali. Njih pogovorni jezik je bila v glavnem francoščina. Na Univerzi je bilo nekaj tujih profesorjev in jezikovnih lektorjev. Balkanski živelj se je začel sistematično priseljevati šele nekaj let po drugi svetovni vojni. Na cesti je splošno prevladovala ljubljansščina, ki je v »spodobni družbi« veljala za neolikano in je bila nje raba v šoli seveda prepovedana.

Kot otrok sem pohajal po okolici s starši peš, kasneje tudi s tramvajem in vlakom. Osebnih avtomobilov takrat v Ljubljani skoraj ni bilo, tovornjaki so bili zelo redki. Nekje pod Nebotičnikom je stal en sam taksi, sicer pa nekaj klasičnih »dunajskih« kočij s črno oblečenimi »fjakarji« v cilindrih: pred kolodvorom, na Miklošičevi cesti nasproti frančiškanske cerkve in v bližini Nebotičnika. Tramvaj je bilo edino sredstvo javnega prevoza, konjske vprege pa so predstavljale domala edino sredstvo tovrnega in podobnega prometa. Nekatere službe, kot npr. žagarji drv, prevozniki zelenjave in lajnarnji so uporabljali manjše vozove z mulami.

Kolesarjev je bilo malo, v mojem razredu je posedoval (mladinsko) kolo en sam sošolec. Manjše tovore so prevažali na samotěžnih vozičkih (npr. branjevke na trg) ali redko s tricikli.

Za pomoč pri prenašanju težjih predmetov, potniške prtljage in pri selitvah so se meščani obračali na »postreščke«, ki so imeli zbirna mesta nasproti Glavne pošte in na kolodvoru. Nosili so sive uniforme in čepice z rdečim trakom in svojo registracijsko številko. Povsod po središču mesta so posedali poklicni čistilci čevljev, ki so očistili (nesezute) čevlje v nekaj minutah do neverjetnega leska. Strokovno očiščeni čevlji so ostali nekaj časa odporni proti vlagi, prahu in blatu, zato sem si jih moral dati kot otrok dostikrat po »terenskem delu« očistiti – na stroške matere.

V vlogi paznikov Mestne vrtnarije je varovalo Tivoli nekaj upokojencev, ki so nosili razpoznavne čepice, sicer pa kake službene uniforme niso imeli. Ob prekršku so starše prijazno opozarjali, otroke pa tudi strogo okarali. Globili niso, klub temu pa smo se jih bali in se jim izogibali. Poznali smo vse. Hoja po travi, posebno pred košnjo in sploh hoja izven poti je bila prepovedana – razen jeseni, ko je bilo dovoljeno pobirati kostanj, ki so ga gospodinje kuhale kot nadomestek za milo, ki je bilo v trgovinah redko na voljo, le v manjših količinah in izključno z živilskimi kartami. Hoja z metuljnico je pri paznikih vzbujala pozornost in sum grozečega prestopka. Razen z otroškim kolesom je bilo kolesarjenje in kakršenkoli vozni promet po Tivoliju prepovedan, z izjemo po Lattermannovem drevoredu, navzgor do Sankališča in Tivolskega gradu, oziroma Švicarije. Za svoje potrebe pa je imela Mestna vrtnarija manjši voz z dvema osličkoma, ki je posebno ob košnji vozil kjerkoli po Tivoliju. Po Tivolskem ribniku so čolnarili in se pozimi drsali, ribarjenje je bilo prepovedano, pazniki pa niso nasprotovali ulovu kakšnega pezdirka, somčka, školjke ali kake druge manjše živali za akvarij. Vegetacije na bregovih ribnika je bilo malo in dostop do vode je bil mogoč kjerkoli. Verjetno zaradi čolnarjenja je bila vodna gladina odprta, brez kakršnekoli plavajoče vegetacije. Pred izgradnjo Otroškega igrišča (1943?) je vzhodno od ribnika ležal vlažen travnik.

Popolnoma prosto je bilo hoditi in loviti žuželke kjerkoli po tivolskih gozdovih, Rožniku, Šišenskem hribu, Gradu in Golovcu. Ljubljana je bila večinoma težko dostopna in razen rib in višjih živali je bilo dovoljeno loviti karkoli. Enako ob Gradaščici, Glinščici in drugih vodotokih, ki so imeli domala naravne struge.

PREDŠOLSKO OBDOBJE IN ČAS MED VOJNO (1941-1945)

Moj oče Milan je izviral iz starodavne furlanske (retoromanske) rodbine Chiautta in je odšel po maturi na kranjski gimnaziji, kjer je bil med njegovimi sošolci tudi kasnejši pravni referent na Referatu za varstvo narave pri Zavodu za spomeniško varstvo, dr. Tone Dremelj, v Ljubljano z namenom, da bi se vpisal na Medicinsko fakulteto. Ker pa od doma ni mogel pričakovati kakršnekoli denarne podpore, si je moral najprej najti službo uradnika pri banki Slaviji. Pri tem je

ugotovil, da študija medicine ni mogoče uskladiti z redno zaposlitvijo. Zato se je odločil za vpis na Biologijo; botanika ga je privlačevala že v gimnaziji. Vodilna profesorja sta bila takrat dr. Fran Jesenko (botanika) in dr. Jovan Hadži (zoologija). Čeprav je končal prvi letnik s prav lepim, morda nadpovprečnim uspehom, pa spričo laboratorijskih vaj in številnih obveznih, predvsem botaničnih ekskurzij, tudi ta študij ni bil uskladjiv s službenimi obveznostmi. Po temeljitem premisleku in nasvetu vodje svojega oddelka pri Slaviji (življenjsko zavarovanje) dr. Mikiške se je končno prepisal na Pravno fakulteto.

SLIKA 1. Moj oče Milan Kiauta, ki mi je v predšolskem in osnovnošolskem obdobju mnogo pomagal z vzrejo, prepariranjem in določanjem žuželk; december 1939. (Foto Holyński, Ljubljana)

Stroka ga je sprva manj veselila, red, ki ga je učila in ki je tam splošno vladal pa je zelo odgovarjal njegovemu značaju. Stike z obema profesorjema na Biologiji in z večino tamkajšnjih svojih nekdanjih sošolcev je vzdrževal vse življenje in si tudi kot še študent pridobil osebno prijateljstvo profesorja Franca Kidriča, veleuglednega in vodilnega strokovnjaka za zgodovino starejše slovenske književnosti. Svojo ljubezen do narave, gorohodstva, pa tudi do slovenske zgodovine, je prenašal tudi name.

Moja mati Marija (roj. Stupica) je imela po očetu stare slovenske kmetiške korenine, čeprav rojena v veletrgovski in veleposestniški družini svojega časa. Diplomirana romanistka je študirala v Ljubljani in v Parizu in se je veliko ukvarjala s pozno srednjeveško latinščino, zaposlena pa ni bila nikdar. Vse svoje moči je posvečala izključno družini, kot je bilo v njenem času za zakonske žene in matere običajno. Do narave pa je imela posebno intimne odnose in vedela je o živalih in rastlinah marsikaj, česar na Univerzi nismo nikdar slišali. Vedno je šlo pri njej za kombinacijo znanja o in ljubezni do predmeta. S tem je name močno vplivala in bila je vseskozi razumevajoča in tolerantna do prirodnin, ki sem jih nosil domov in se nad dodatnim neredom in delom, ki ji ga je to povzročalo, ni nikdar zmrdovala.

Že kot otroka me je oče učil določanja rastlin po prvi izdaji (1941) *Ključa za določanje cvetnic in praprotnic* dr. Angele Piskernik, metulje, hrošče in druge žuželke pa sva določala po Schwentnerjevih slikanicah, ker česa drugega v zgodnjih 1940-ih na tem področju ni bilo na voljo v ljubljanskih knjigarnah. Prva rastlina, ki sem jo pod očetovim vodstvom »samostojno« določil, je bila *Forsythia*. Ker brati seveda še nisem znal, mi je oče bral tekst ključa, sam pa sem se moral odločiti za pravilno alternativo, potem ko me je oče predhodno poučil o diferencialnih znakih.

Bolj kot rastline pa so me pritegovale žuželke. To je moralo biti okrog leta 1942.

Kot otroka me je mati z dve leti mlajšo sestrico Marijo vsakodnevno vodila v Tivoli. Tam smo pogosto srečevali takrat že davno upokojenega slovenskega literarnega klasika dr. Ivana Preglja, ki je v mlajših letih poučeval na gimnaziji najprej očeta v Kranju, nato pa še mater v Ljubljani. Domala ob vsakem srečanju mi je Pregelj pripovedoval o pajkih in njihovem življenju in med drugim demonstriral, kako se spuščajo po nitki, ki jo sami izločajo. Redkeje pa je kakega pajka tudi z vžigalico (vžigalnikom?) sežgal. Takrat sem bil vsekakor mlajši od petih let, podrobnosti iz njegovih pripovedovanj pa so mi ostale v živem spominu, čeprav pajki niso nikdar privlačevali moje posebne pozornosti. Kaj je imel Pregelj z njimi, mi ni bilo nikdar jasno. Iz njegovih literarnih del ni razbrati ničesar in v svojem memoarnem delu *Moj oče* tudi njegova hčerka dr. Bazilija Pregelj pajkov ne omenja. Morda pa je zasluga pisatelja Preglja, da v pajkih nikdar nisem videl nekaj »grdega« in se jih za razliko od večine otrok nikdar nisem bal.

SLIKA 2. Na vrtu v Rožni dolini, z Marijo Kozamernik, kasnejšo mikrobiologinjo in predstojnico Mikrobiološkega laboratorija bolnišnice na Golniku, 10. maja 1942.

(Foto: Milan Kiauta)

Med vojno je bil moj svet majhen, zapirala ga je žična ograda okrog Ljubljane, neprehodna meja med Italijo in Nemčijo pa je tekla že pri Podutiku in na savskem mostu na Ježici. Prosto naravo mi je predstavljal takrat v glavnem Tivoli, ki mi je pa bil nekako do desetega leta starosti dostopen le v spremstvu staršev, navadno matere.

Prva leta vojne mi niso prinesla večjih pretresljajev in niso motila mojih prirodoslovnih interesov. Kljub uvedbi živilskih in drugih potrošniških kart pomanjkanja nismo trpeli. Dalekovidni oče pa je tudi poskrbel za pravočasno nabavo primerne zaloge neobdelanega tekstila in usnja in zlasti za veliko zalogo šolskih potrebščin, ki nam je bila dobrodošla tudi v prvih povojnih letih. Motile so me predvsem pogoste cestne zapore in sledeča jim preiskovanja stanovanj, ki jih je izvajala

italijanska vojska, ki so pa vsakič prešle brez usodnih posledic za našo družino.

Z nastopom zime 1943/44 in z nemško okupacijo je meni zaznavna vojna zelo občutno zadela tudi Ljubljano. Dotlej razmeroma redki letalski alarmi so postali vsakodnevni in verjetnost bombardiranja stvarna. Šolska oblast je na tak razvoj odgovorila s tem, da je premaknila in skrajšala dnevne ure pouka: začel se je zjutraj ob 7h, domov pa smo se vračali že ob 9h, nakar smo takoj odšli z materjo ali tudi obema staršema bodisi v Tivoli ali na vrt v Rožno dolino. Okrog 10h je zatulil prvi alarm in s tem je bila hoja po ulicah prepovedana. Dejanskih zračnih napadov je doživela Ljubljana malo. Spominjam se hudega zračnega obstreljevanja kolodvora, predvsem pa katastrofalnega bombardiranja Tobačne tovarne, Viča in Trnovega, ki je zapustilo strahovito razdejanje in dosti civilnih žrtev, tudi med mojimi znanci. Dedek, ki je stanoval na Tržaški cesti, je le za las ušel smrti. Dvignjen prah je zakril sonce in požari so divjali vse naokoli. Bombardiranje sem preživel v zaklonišču gostilne Pri Katrci, v Rožni dolini, blizu našega vrta. To je zelo razrvalo moje živce. Kadar smo bili doma, sem od takrat dalje ob vsakem alarmu drvel v zaklonišče, z medvedkom Sivčkom. Kadar sem le utegnil, sem pograbil tudi Deržajevo knjigo o

majskih hroščih ter prepariranega in zastekljenega luninega prelca *Actias selene*, ki so mi ga nekoč kupili starši v Bonačevi trgovini. Sivček še živi pri meni in tudi oba entomološka predmeta imam še vedno.

Obe leti nemške okupacije sta bili hudi tudi v materialnem oziru, še hujša pa so bila prva povojna leta: vsak trenutek je zmanjkalo koga od znancev ali sošolcev, z ukinitvijo banke Slavija je ostal oče nekaj časa brez dela in mati je morala delati »čudeže«, da nam je postavila vsak dan na mizo primerno hrano. V Tivoliju so zamenjali stare paznike z miličniki in deloma srbsko govorečimi vojaki, ki so paroma nadzorovali obiskovalce. Vsepovsod, celo na Otroškem igrišču, je ležalo odvrženo orožje in razstrelivo. Preskrbovalne karte so ostale še dolgo v veljavi, ponudba v trgovinah je bila skromna in predmetov, ki sem jih uporabljal pri »entomološkem« delu, seveda ni bilo več dobiti, ali pa so bili tako grobo izdelani (npr. majhni čopiči), da so bili za uporabo nerabni.

Nekako od leta 1941, so bila to leta mojega vedno intenzivnejšega zanimanja za naravo, od leta 1943 dalje pa skoraj izključno za entomologijo: v Tivoliju, na pobočjih Rožnika in Šišenskega hriba in v Rožni dolini. V Tivoliju sta nas navadno spremljali dve materini prijateljici iz njenih študijskih let, romanistki, z njunimi sedmimi otroki. Med njimi je bil Miha Poljanec, kako leto starejši od mene, kasneje agronom in zaslužen markacist planinskih poti za Slovensko planinsko društvo. Z Mihom sva se vsak dan ure in ure sprehajala po Tivoliju in bližnjem gozdu, lovila žuželke na koprnem in v vodi, iskala gnezda čmrljev in drugo.

V istem času so me zelo pritegovale tudi kamenine. V ograjeni Ljubljani v naravi seveda ni bilo najti dosti drugega kot razne oblike grōdenskih peščenjakov, kak kresilnik in kak zanimivejši kamen tu in tam med cestnim gruščem. Poznal sem tudi konglomerat, s katerim so bile obrobene stezice na vrtu. Babica Irma Stupica pa se je dogovorila pri kamnosežtvu Kunovar na Žalah (takrat Sv. Križ), da sem smel po mili volji iskati kamne med njihovimi kamnoseškimi odpadki, kadarkoli smo šli na pokopališče. Tam sem obogatil zbirko z raznimi okrasnimi kamni, kot so podpeški apnenec, dolomit in tuf, z raznimi tujimi marmorji in s številnimi magmatskimi kameninami: porfir, bazalt, granit, tonalit. V šoli pa sem primenjal od dveh sošolcev kose železovega kršča, limonita, galenita, cinobra, barita, »kameno strelco«, ki se je kasneje izkazala za navaden kalcitni kristal, in še kaj. V zameno sem dajal majhne barvaste žarnice, kot so se uporabljale pri razsvetljavi božičnih jasluc in sem jih kupoval v neki trgovini v Kolizeju – z »žepnino«, ki sem jo zaslužil doma z brisanjem posode. Kamne mi je večinoma določal dosti starejši bratranec Zvone Bahar, takrat že študent kemije. Imel pa sem tudi Žurgovo knjigo *Iz življenja kamnov* (1935). Dobro se spominjam, kako so me fascinirale apnenčaste skale in savski prodniki, ko me je oče leta 1945 prvič preko Tacna peljal na Šmarno goro. Nekako s končano osnovno šolo se mi je zanimanje za »mineralogijo« precej ohladilo. Ostala pa je »entomologija«.

Nekako od četrtega leta starosti (1941) sem se zanimal predvsem za metulje, nekaj tudi za hrošče, kačje pastirje in kobilice. Zbirke nisem delal, ker nisem vedel (in tudi ne razmišljal), kako živali usmrtiti in preparirati, čeprav sem zbirke žuželk

seveda poznal iz Prirodoslovnega (takrat še Narodnega) muzeja. Lovil sem z metuljnico, kot so jih prodajali v nekaterih ljubljanskih trgovinah z igračkami. Z očetom sva jih približno določala po obeh tozadevnih Schwentnerjevih slikanicah. Nekatero metulje sva z očetom tudi vzgojila iz priložnostno najdenih gosenic, tako kapusovega belina *Pieris brassicae*, malega koprivarja *Aglais urticae*, dnevnega pavlinčka *Inachis io*, pa celo smrtoglavca *Aceronthia atropos* in velikega nočnega pavlinčka *Saturnia pyri*. Tudi nekaj kačjih pastirjev se je izleglo iz prinesenih ličink (*Coenagrion* sp. *Aeshna* sp., *Libellula depressa*), ki jih sprva nisem spoznal kot ličinke kačjega pastirja, nameščal pa sem jih v velike steklene kozarce, skupaj z nekaj rastlinami iz istega najdišča. Ličink nisem hranil, ker nisem vedel, kaj jedo. Veliki nočni pavlinček je bil presenečenje. Veliko gosenico sem našel nekje na sadnem drevju. Kmalu se je zabubila in zapredla v kokon, ki je ostal mesece in vso zimo nespremenjen – potem pa se je nenadoma pojavil metulj. Za presenečenje je poskrbel tudi smrtoglavec, katerega odraslo gosenico sem našel v krompirjevem zelenju na njivi. Ko se je zabubila, sem dal bubo v večjo škatlo na omaro. Ob dotiku se je zvijala in cvilila. Doma izležene metulje in kačje pastirje sem spuščal na prostost na vrtu. Metulji so takoj odleteli, nekateri kačji pastirji pa ne in sem jih obešal na listje po grmovju.

V »ENTOMOLOŠKI ŠOLI« PRI STRICU CIRILU AŽMANU (1943-1953)

Moja življenjska »entomološka usmeritev« se je odločila leta 1943, ko se je preselil iz Novega mesta v Ljubljano moj stari stric dr. Ciril Ažman. Bil je naravoslovec klasičnega kova, s korenitim poznavanjem domala celotne slovenske favne in flore, imel je bogato entomološko zbirko in se je pečal tudi s študijem biologije mnogih živali, predvsem žuželk in ptičev. V svoji izjemno bogati strokovni knjižnici je imel domala celotno »sloveniko«, knjige od Scopolija dalje, separate in tudi pretipkane tekste iz revijalnega tiska in seveda nešteto tujih del. Spričo srčne bolezni je bil slabo pokreten in je posedal vse poletne dneve: najprej na našem vrtu v Rožni dolini (kamor je prihajal s kočijo), kasneje pa na frančiškanskem vrtu v Ljubljani. Sprva se je nastanil pri sestri Irmu Stupica v Gajevi ulici, ko pa jo je po »osvoboditvi« oblast deložirala, se je zatekel v frančiškanski samostan. Na vrtu me je stric poučeval o imenih žuželk, ki sem mu jih prinašal, o njihovem življenju, razvoju in o raznih zanimivih posebnostih. Doma pa sva preživljala dneve in dneve ob njegovih knjigah in ob mikroskopu.

Tako vem od strica, da ose niso plenilke, temveč love razne žuželke le nekako do srede poletja, da hranijo z njimi svoje mesojede ličinke. Vsakič, ko prinese osa ličinki hrano, le-ta izloči kapljico neke sladke snovi, ki jo osa posrka. Ko proti koncu poletja ličink ni več, preidejo ose na kakršnokoli sladko hrano rastlinskega izvora. Ko te v naravi zmanjka, živalice pomro zaradi lakote, ne zaradi mraza. Še danes vzdržujeva z ženo na mizi na vrtu skledico z narezanim sadjem, marmelado, medom in podobnim, da do konca sezone, t.j. do njihove starostno pogojene smrti, prehranjujeva stradajoče ose in sršene. Okrog mize jih je vedno vse polno, med seboj se često tudi pretepajo (ne pikajo !) in do danes naju še ni pičila niti ena osa in niti en sršen. Pikajo le v obrambo, kadar so razdraženi zaradi poskusov jih odpoditi.

Moja metuljnica se je seveda kmalu izkazala kot neprimerna in stric mi je podaril zločljiv okvir za »poklicno« entomološko mrežo, izdelek dunajske trvdke Wagner & Wenger. Po njegovih navodilih in po sliki v Bučarjevem *Slovenskem metuljarju* mi je mati izdelala mrežo iz belega tula. Tudi mamilnik mi je daroval stric, oče pa mi je kupoval zanj potreben eter ali kloroform v lekarni. Na voljo mi je bilo nekaj razpenjal, ki jih je izdelal moj stari stric Rado (Jakob) Ažman, rezbar in likovni umetnik, oče pa nekaj insektarijev za gojenje gosenic. Aparata za prepariranje gosenic pa nisem imel nikdar.

Od strica Cirila sem prejel, med drugim, tudi štiri velepomembna entomološka dela: sredi 1940-ih Bučarjevega *Slovenskega metuljarja*, kmalu za tem Lampertove *Die Grossschmetterlinge und Raupen Mitteleuropas* in Reitterjevo *Fauna germanica: die Käfer* (1-5), okrog 1952 pa še 2. Izdajo Tümpelovih *Die Geradflügler Mitteleuropas*. S tem sem bil dobro preskrbljen s slovstvom za določanje vrst vseh redov, ki so me takrat zanimali – in še več. O vrstnih imenih metuljev in hroščev in o rodovnih imenih kačjih pastirjev pa me je vseskozi seveda poučeval tudi stric. V kolikor sem imel v osnovni šoli in nižji gimnaziji težave z nemškimi strokovnimi izrazi, so mi priskočili na pomoč oba starša in stric, redkeje tudi babica in teta Marjana Korber.

Nekako od 1943 dalje sem začel graditi tudi zbirko. Pri prepariranju metuljev in kačjih pastirjev mi je pomagal oče. Metuljev sem imel kakih 60(?) vrst, kačjih pastirjev najmanj okrog 20, prej več, iz rodov: *Calopteryx*, »*Agrion*« (t.j. vse Coenagrionidae), *Platycnemis*, *Lestes*, »*Gomphus*«, »*Aeschna*«, *Cordulegaster*, »*Cordulia*«, »*Libellula*« in še kaj. Nekatere tudi kot ličinke, v alkoholu.

Posmrtna potemnitev zadka pri številnih vrstah kačjih pastirjev me je seveda razočarala. Po stričevem nasvetu sva poskusila z očetom z vlaganjem v borovi kislini namočene vate v zadek. Izboljšanje je bilo le neznatno. Z acetoniranjem, ki daje odlične rezultate, sem začel šele kaka tri desetletja kasneje.

Za spol osebkov se nisem dosti zanimal in ga tudi nisem znal določiti, razen pri redkih vrstah z zelo opaznim spolnim dimorfizmom, kot npr. pri kačjih pastirjih bleščavcih *Calopteryx* in metulju citrončku (po barvi kril), kapusovem belinu (po vzorcu na krilih), pri modrem ploščcu *Libellula depressa* (po barvi zadka), pri metuljih prelcih (po tipalnicah), pri rogaču (po kleščah) itd. Stric me je poučeval tudi o čebelah. Tako sem vedel, da so veliki čmrlji samice – »kraljice«, manjši pa delavke in samci, med katerimi pa nisem razločeval. Podobno nekatere ose. Samce in samice smo takrat imenovali »mandelce« in »babce«.

Med vojno sem večkrat spremljal babico (»pamo«, Irmo Stupica) k vrtnarju Francu Juvanu v Botanični vrt na Ižanski cesti in v vrtnarijo Herzmansky ob Glinščici v Rožni dolini, kjer je naročala rastline za vrt. V Botaničnem vrtu sem ob neki priliki z neverjetno lahkoto, dejansko bolj slučajno, ujel velikega rjavega kačjega pastirja in ga takoj nesel stricu Cirilu, ki mi je povedal, da gre za »*Aeschna grandis*, enega naših največjih kačjih pastirjev in edino vrsto z rjavimi krili in telesom. Ne spominjam se, da bi to vrsto v tistem času še kdaj videl, vsekakor pa je nisem nikdar več ujel. Kaj sem ujel na Glinščici, ne vem več. Vsekakor pa več

primerkov iz rodu *Calopteryx*, ki sem jih poznal že z Gradaščice in s Špice na Ljubljani, drugod v Rožni dolini in v Tivoliju pa jih nisem nikdar videl.

Sprva sem se v stričevi šoli predvsem zanimal za metulje, ki sem jih lovil po Tivoliju in okolici, sprva le v spremstvu s starši. Nočne vrste sem poznal le kolikor sem jih našel (podnevi) ob svetilkah.

Ko se je stric moral preseliti k Frančiškonom, kjer sem ga obiskoval domala dnevno, se mi je odprl prej popolnoma mi neznan svet frančiškanskega vrta, ki leži sredi mesta, za hišami med Prešernovo (sedaj Čopovo) in Frančiškansko (sedaj Nazorjevo) ulico, krajše stranice pa so omejene s cerkvijo in s poslopji kjer teče pasaža Frančiškanskega (sedaj Mestnega) gledališča. Vrt odprte vode nima in zdi se, da je njegov namen pretežno v preskrbi cerkve s cvetjem. Takrat so bile vse gredice nasajene s cvetjem, obrobjene s floksi in vrtnim tobakom, ob zidovih so stale velike posode z neštetiimi cvetočimi oleandri, sredi vrta pa je delalo grmovje španskega bezga nekako senčnico, s klopjo in mizo. Tam sva posedala s stricem ob mraku in opazovala (tudi z daljnogledom) veččce (Sphingidae), katerih je bilo vse polno, vsaj kakih 5 vrst, ki pa jih nisem smel loviti, ker jih je stric sistematično opazoval in si vse dni beležil podatke svetlomera, natančen čas pojavljanja posameznih vrst na cvetju in podrobnosti njihovega obnašanja. Nekoč sva opazila prilet oleandrovega veččca *Daphne nerii*, ki ga je stric takoj v zraku spoznal, pa menda samemu sebi ni verjel, zato je ukazal, da ga ulovim. Ta veččec se je tisto leto pojavljal večkrat. Po stričevem naročilu sem poskušal najti na oleandrih njegove gosonice, pri čemer mi je pomagal tudi dolgoletni frančiškanski cerkovnik Tone – bila pa sva neuspešna.

Ko so se mi v steklenem kozarcu in v večjem akvariju, vlitim v enem kosu in ki je menda prej služil kot ohišje akumulatorju, izlevili iz nepoznanih ličink prvi kačji pastirji, sem šele spoznal zvezo med tistovrstno ličinko in kačjim pastirjem. Kasneje me je stric poučil o mnogih podrobnostih, tako kot da krajši transport ličinke prenašajo bolje med mokrim rastlinstvom, brez proste vode v kozarcu, da je treba paziti, ker večje ličinke napadajo in jedo manjše, da je potrebno vzrejati *Calopteryx* v posodah z mahom *Fontinalis*, ker jim sicer manjka potrebnega kisika, da dajejo nekatere vrste ob metamorfozi prednost kamniti podlagi, ki jo je nadomestiti v akvariju s pokonci stoječimi in iz vode molečimi kosi strešne opeke, da se uspešneje lovi nekatere ličinke stoječ v vodi, obrnjen proti bregu in s sitom, ne z vodno mrežo, pa še dosti drugega, kar sem s pridom uporabljal kasneje, ko sem se sistematično usmeril na kačje pastirje.

Moja entomološka šola pri stricu je trajala domala do njegove smrti, 1953. Po smrti sem »podedoval« vse, česar ni mogel vzeti s seboj ob preselitvi k Frančiškonom in je ostalo v hrambi njegove sestre Irme. To je obsegalo vso takrat še navzočo entomološko, biološko in ribiško opremo, akvarij, odličen Reichertov mikroskop s številnimi pomožnimi instrumenti in orodji, mikrotom, zbirko anilinskih barvil, kak poldrugi meter bioloških knjig in (slovenskih) učbenikov. Žal pa je manjkala prva izdaja Erjavčevih *Domačih in tujih živali* (sedaj morda v frančiškanski knjižnici?). Čeprav so izhajali snopiči tega dela pri Mohorjevi družbi v Celovcu v neverjetno visoki nakladi (12-20.000 izvodov), predstavlja

komplet največjo redkost v slovenski zoološki literaturi. Ker Licejska knjižnica Mohorskih knjig ni naročala, manjkajo sedaj posamezni snopiči celo v NUK-u.

Naj omenim na tem mestu, da je stric odkupil po smrti uglednega dolenjskega metuljarja Julija Bučarja (1857-1919) njegovo entomološko opremo in entomološke knjige. Med njimi je bil tudi Bučarjev metuljarski Dnevnik. Tudi tega sem po stricu podedoval, ob odhodu v Holandijo (1962) pa sem ga dal v hrambo dr. Janu Carneluttiju. Ko sem se sredi 1990-ih zanj pozanimal, ga dr. Carnelutti ni več mogel najti. Za pomoč pri iskanju sem kasneje prosil še Carneluttijevo naslednico v Biološkem inštitutu Jovana Hadžija (SAZU), dr. Tatjano Čelik, ki pa doslej tudi ni bila uspešna. Predpostavljam namreč, da bi mogel dnevnik vsebovati tudi kake podatke o kajkih pastirjih in drugih žuželkah.

OBDOBJE ZGODNJEGA PRIJATELJSTVA Z MATJAŽEM GOGALO (1943-1953)

Nič manj kot šola strica Cirila je oblikovalo mojo entomološko dejavnost tudi prijateljstvo in sodelovanje z Matjažem Gogalo, kasneje rednim profesorjem za fiziologijo nevretenčarjev, ravnateljem Prirodoslovnega muzeja Slovenije in članom Slovenske akademije znanosti in umetnosti, kjer je opravljal nekaj let tudi dolžnosti Glavnega tajnika. Srečala sva se v šolskem letu 1943/44, kot sošolca v prvem razredu osnovne šole »Vadnice« na Resljevi cesti.

»Vadnica« ni bila kaka ekskluzivna šola za otroke »višjih slojev«, kot je po vojni trdila oblast. Služila pa je v pouk slušateljem učiteljišča, ki je bilo nameščeno v isti zgradbi in je imela zato izjemno usposobljene učitelje, od katerih je bil vsak specializiran za pouk v določenem razredu in so imeli vsaj nekateri domnevno več kot običajno učiteljsko izobrazbo. Večina sošolcev je bila seveda iz središča mesta, njih starši so bili raznoraznih poklicev, nekaj je bilo tudi sinov delavskih družin. Prvo leto nas je poučeval Rudolf Završnik, takrat že nekoliko starejši gospod, ki nas je učil vezane pisave črk in se je zato naš rokopis razlikoval od tistega, ki so ga učili po drugih šolah. Zahteval je tudi, da uporabljamo v peresniku pero z »glavico« tako, da so imele črke enakomerno debelino, medtem, ko so drugod učili črke, v katerih so bile poteze navzdol poudarjene. Strokovnjak za drugi razred je bil Viljem Deržaj, ki je želel, da ga kličemo za »gospoda razrednika«, namesto običajnega »gospoda učitelja«. Z gotovostjo je imel precej višjo izobrazbo od običajnega učiteljišča, verjetno v smeri tehnike ali fizike. Že v predzadnjem vojnem letu je nenehoma poudarjal dolžnost domovinske ljubezni in ljubezni do materinega jezika, nam narekoval stavke v tem smislu, ki smo jih morali vpisati v šolski dnevnik in opremiti z risbami narodnih vzorcev. Njegov učni program je vključeval tudi dan, posvečen izključno hroščem. Narekovano besedilo o hroščih sem vpisal v šolski dnevnik, z očetom pa sva ga ilustrirala s slikami hroščev, izrezanih iz dvojnika Schwentnerjeve slikanice. Tisti dan sem prinesel v šolo tudi nekaj živih hroščev in gospod razrednike je poznal imena vseh vrst.

S šolskim letom 1946/47 je začela oblast z reorganizacijo šole. Dotedanje učitelje so odpuščali in jih zamenjevali večinoma s partizanskimi učiteljicami, brez

formalne izobrazbe. Njihov naziv je bil »tovarišica«, čeprav smo jih vendar še naprej klicali za »gospo«. V četrtem razredu nas je učila neka Mara Burja. Bila je zelo topla osebnost in nas je obravnavala kot mama svoje otroke. Marsikdo, gotovo pa jaz, smo bili vanjo dobesedno »zaljubljeni«. Na šolski izlet nas je peljala k Sv. Urhu, ki je bil znan po tragičnih vojnih dogodkih in eden od obveznih ciljev šolskih izletov. Seveda sem tam predvsem lovil metulje in druge žuželke, gospa pa se je ljubeznivo delala, kot da ima tudi sama veliko zanimanje zanje. Res je poznala celo nekaj imen, med njimi lastovičarja *Papilio machaon*. Nekaterim pa je dajala druga imena kot sem jih sam poznal, vendar se jih ne spominjam več.

V četrtem razredu smo hodili enkrat na teden v paralelko – k poslušanju pravljič. Tam je poučevala neka (starejša) gospa Bartenev, ki je bila nedosegljiva umetnica v pripovedovanju pravljič. Najbolj so mi ostale v spominu njene *Prigode čebelice Maje*. Bartenjevine živalice so govorile vsaka s svojim glasom in njen način pripovedovanja (prosto, brez knjige) je bil enkraten. Kadarkoli danes prebiram slovensko izdajo Bonselsove knjige, ki je spadala v času nemške okupacije med uradno prepovedano čtivo, še vedno slišim glas gospe Bartenev. S tem je tudi ona krepila mojo ljubezen do žuželk.

Naj se vrnem k Matjažu, s katerim sva prav kmalu odkrila skupno zanimanje za naravo. Sam sem bil takrat star dobrih 6 let, Matjaž pa še šestega leta ni dopolnil. Pritegovali so ga predvsem hrošči, s katerimi se je seznanjal na majhnem vrtu, ki so ga imeli nekje v Šiški, kjer pa sam nisem bil nikdar. Bil pa je tudi akvarist, njegova nekoliko starejša sestra Alenka (imenovana »Lenča«) pa se je bolj zanimala za rastlinstvo, pozneje pa je študirala na konservatoriju klavir in postala ugledna pianistka. Lenča in njeni prijateljici Mira Avsenikova (poznejša biologinja) in neka Živka (katere priimka ne vem več) so naju kasneje z Matjažem večkrat spremljale na »bioloških pohodih«, predvsem po gozdovih okrog Večne poti in drugod.

Spočetka sva bila z Matjažem seveda premlada, da bi mogla hoditi samostojno »na teren«. Po šoli sem ga često spremljal do doma na Šentpetrski (sedaj Trubarjevi) ulici. Bil je še tako majhen, da je moral stopiti na šolsko torbo, da je dosegel do hišnega zvonca. Redno sva se obiskovala, pregledovala zbirko nekaj hroščev, ki jo je že takrat imel, razpravljala o žuželkah in drugih živalih, si ogledovala življenje v njegovem akvariju in prelistavala tistih nekaj knjig, ki so nama bile takrat na voljo.

Pod Matjaževim vplivom in pod vplivom otroške knjige *Rjavček* (= majski hrošč *Melolontha melolontha*) Eda Deržaja, brata najinega učitelja v drugem razredu, sem se tudi sam začel bolj zanimati za hrošče, ki sva jih oba zbirala. Pri prepariranju sva imela težave z iglami. Največ sva uporabljala krojaške igle, ki sem jim sam odstranjeval porcelanaste glavice, Matjaž pa ne! Spominjam se Matjaževega lepega primerka hrošča mlinarja *Polyphylla fullo*, ki sem ga takrat prvič videl, v Matjaževi zbirki pa je bil naboden na krojaško iglo z veliko rumeno glavico, ki me je estetsko zelo motila in sem jo do danes ohranil v spominu.

Proti koncu osnovne šole sva pričela hoditi z Matjažem samostojno na lov v Tivoli in v Rožno dolino, predvsem na veliko mlako na travniku, kjer stoji danes Študentsko naselje. V 1950-ih me je Matjaževa mama povabila na počitnice v

Bohinj, kjer so si počasi gradili počitniško hišico v Ukancu. Tudi Matjaž se nam je nekajkrat pridružil na počitnicah na Viru pri Domžalah, kjer sva entomološko preiskala okolico daleč naokrog.

Po spominu je bila ljubljanska favna v tistem obdobju (1943-1953) dosti drugačna od današnje. Med dnevnimi metulji je bil jadralca *Ipichlides podalirius* redkost. V zbirki sem imel en sam primerek iz Tivolija, ki sem ga ujel po domala celodnevem trudu in ne brez težav tudi s strani tivolskega paznika. Ta lov se mi je videl tako napet in poln zapletljajev, da sem kot učenec četrtega razreda osnovne šole napisal (v kaligrafski pisavi) kakih 10 strani obsegajočo zgodbo »*Lov na metulja jadralca v Tivoliju*« in jo poslal uredništvu dnevnika *Slovenski poročevalec*, ki pa se nanjo ni odzvalo in je seveda ni objavilo. Dosti je bilo takrat na Rožniku rogačev *Lucanus cervus*. Po nasvetu strica Cirila sem na pomlad zasekal nad Večno potjo, blizu vrtnarije Herzmansky, mlajše hrastovo drevo. Naslednje poletje sva ga z Matjažem večkrat obiskala in našla na rani tudi po deset rogačev, enkrat pa tudi edinega metulja pogrebca *Nymphalis antiopa*, ki sem ga kdaj videl v Ljubljani.

Ponoči v Tivoli ali na vrt v Rožni dolini nisva smela hoditi, zato je bilo najino poznavanje nočne favne v glavnem omejeno na vrste, ki so priložnostno ostale do dneva pri kaki cestni ali tivolski svetilki. Med njimi je bila takrat prav pogostna japonska sviloprepjka *Antheraea yamamai*. Doma so njih samice zelo pogosto legle jajca, iz katerih sem metulja večkrat poskusil vzrediti. Ker pa jajca prezimijo in njih razvoja na pomlad nisem mogel upočasniti, mi ni nikdar uspelo pravočasno vzgojiti dovolj in dovolj razvitega bukovega listja, ki ga gosenice potrebujejo za hrano. V naravi pa gosenice nikdar nisem našel. Na vrtu na Viru sem lovil nočne metulje na posušene jabolčne krljce, namočene v mešanici piva, medu in sladkorja in razobešene na vrvicah med sadnim drevjem. Na Viru sva z Matjažem lovila tudi kačje pastirje: na Rači, v Dobu, po žledniških močvirjih, na Radomlji in drugod.

V prvem razredu na Klasični gimnaziji (1947/48) naju je učil prirodopis neki Tojč. Večkrat je vodil razred na izlete, celo do Podutika. Učil nas je, da je majhne žuželke in vodne živali najbolje shranjevati v kisu. Tega nisem nikdar poskusil, ker sem takrat že davno vedel za konzerviranje v alkoholu ali formalinu. Oboje sem dobival v lekarni, probleme pa sem imel pri iskanju primerne steklovine. S tem mi je dosti pomagal nekdanji mamin sošolec dr. Franc Derganc, takrat zdravnik v Sanatoriju »Emona«, na ulici Komenskega. Tako je nastala tudi manjša zbirka ličink kačjih pastirjev: v alkoholu, vsaka žival v svoji epruveti, le-te so bile vložene v nepropustno zaprto prahovko. Živali so bile etiketirane, večinoma pa brez imen.

»PRODOR« V DRUŽBO ODRASLIH ENTOMOLOGOV (1949-1952)

V 1940-ih z Matjažem Gogalo domala nisva imela stikov z odraslimi entomologi, zahajal pa sem redno v Prirodoslovni muzej, kjer sem leta 1949 spoznal Sava Breliha, takrat študenta biologije, ki je opravljal v muzeju dolžnosti kustosa za entomologijo. Pomagal mi je pri določanju nekaterih křešičev (Carabidae) in kozličkov (Cerambycidae) in mi omogočil, da sem primerjal svoje primerke s tistimi v muzejski študijski zbirki, ki sicer ni bila odprta za javnost.

Moralo je biti okoli leta 1950, ko sem se seznanil z Rudolfom Rakovcem, ki je bil po poklicu blagajnik v Operi, sicer pa nesporno eden od vodilnih metuljarjev svojega časa in izredno širokogruden mentor in mecen mlajših generacij. V svojem stanovanju na Vrtači je imel dve sobi posvečeni metuljem: v eni je bila nameščena njegova velikanska zbirka, druga pa je služila za vzrejo metuljev. Nekatero vrsto je občasno gojil množično. Kadar je imel polodrasle gosenice japonske sviloprejke, je bilo slišati njih hrustanje bukovega listja skozi odprto okno prav na cesto. Imel je redne stike s kolegi po svetu in nam je zato mogel dobavljati poljubne količine čeških entomoloških igel. Izdeloval nam je tudi mamilnike na ciankalij, ki ga je bilo mogoče takrat kupovati prosto pri tvrdki »Kemoservis« na Kongresnem trgu in katerih uporaba je bila mnogo bolj ekonomična od tistih na hitro izhlapevajoč eter.

Ob zaključku šolskega leta 1950/51, ko sva bila z Matjažem četrtošolca in sva pravkar opravila malo maturo, smo člani Prirodoslovnega krožka na Klasični gimnaziji priredili javno razstavo o svojem delu, na kateri sem sodeloval z delom svoje zbirke metuljev, kačjih pastirjev, hroščev in kobilic. Razstavo si je prišel ogledat tudi neki osmošolec s Poljanske gimnazije, ki se nam je predstavil s svojim vzdevkom »Gou«. To je bil Štefan Sušec Michieli, kasnejši sloviti biolog in že takrat temeljit poznavalec in zbiratelj metuljev. Tako se je začelo prijateljstvo, ki nama je z Matjažem odprlo pot v krog starejših, uglednih entomologov in omogočilo članstvo v Entomološki sekciji Društva biologov Slovenije. V taki družbi je najino delo postajalo bolj »strokovno«.

»Gou« je stanoval na Trubarjevi ulici. Vhod v njegovo sobo je bil po stopnicah (izven hiše) iz uličice, ki vodi proti Ljubljani. Soba je bila dosti prostorna, vendar popolnoma zastavljena z zbirkami metuljev in s knjigami. Seveda sem ga pogosto obiskoval. Bil je »živ leksikon« glede metuljev in vsega karkoli je z njimi v zvezi, široko razgledan pa je bil tudi na drugih bioloških področjih. Na njegovi nočni omarici je navadno ležal kup meni takrat »neprebavljivih« zajetnih knjig, večinoma v srbski cirilici, iz področij kot so biokemija, fiziologija, histologija, fitocitologija in podobno. Trdil je, da jih bere z namenom »osebne orientacije«. Na univerzi je bil sicer nekaj let pred mano, vendar je poslušal iste predmete pri istih profesorjih, kot kasneje jaz, zato sem (vsaj kasneje) lahko ugotovil, da je obseg tistih knjig nekajkrat presegal zahteve pri univerzitetnih izpitih. Bral je tudi nemško in angleško, francoska in italijanska literatura pa mu tudi ni delala preglavic. Govoril je vedno umirjeno in premišljeno in rad je omenjal kake pojave pri žuželkah, ki jih je sam odkril.

Entomološka sekcija je delovala kot nekakšna »družina sorodnih duš«. Bilo nas je kak dober ducat, med temi Savo Brelih, Jan Carnelutti, Štefan Michieli, Rajko Rakovec (sin zgoraj omenjenega Rudolfa, ki je kot asistent na Zoološkem inštitutu pripravljaval doktorsko disertacijo), pa tudi polžar Jože Bole in drugi. Med starejšimi člani je bil legendarni hroščar Alfonz Gspan, ki pa se sestankov ni redno udeleževal. Tudi Egona Pretnerja iz Postojne je bilo redko videti. Sestankov pa se je sem ter tja udeleževala Lili Kobi (kasneje poročena Istenič), ki je bila takrat blizu diplome in se je pozneje, kot redni profesor za primerjalno anatomijo

vretenčarjev, proslavila z raziskovanjem močerila in s svojo razlago o prehodu proteidov v podzemne vode.

Na sestanke sva z Matjažem zahajala redno. Le-te smo imeli vsaj enkrat mesečno, zvečer, v Zoološkem inštitutu, takrat v glavnem poslopju Univerze na Kongresnem trgu. Vsakič je kdo od članov pripravil referat o svojem delu, marsikdo je prinesel na ogled kake zanimive ali problematične primerke žuželk in kako zanimivo publikacijo. Ker so starejši člani le poredko prihajali, mlajši pa še niso imeli lastnih objav, razdajanja lastnih separatov ni bilo, pač pa sta Brelih in Carnelutti priložnostno razdelila vsem zainteresiranim kake starejše separate, npr. kompletne zbirke Hafnerjevih separatov o favni metuljev Kranjske, separate Kosove razprave z opisi ljubljanskih kolembolov in še več podobnega, večinoma iz slovenskih revij, ki takrat niso več izhajale, kot *Carniola*, *Glasnik muzejskega društva* in druge. Ob priliki je prišla na vrsto tudi kakšna »izvenprogramska atrakcija«, npr. ko je Brelih prinesel v platnenih vrečkah žive modrase in gade, jih spustil, da so se zvijali po mizi, potem pa vsako žival hitro zgrabil za konec repa in jo dvignil, da je skušala splezati sama po sebi navzgor, še preden pa je dosegla njegovo roko, jo je zopet spustil v vrečko. To smo gledali kot nekaj »samorazumljivega«, med nami ga pa ni bilo, ki bi si upal to sam ponoviti. Matjaž se je te umetnosti kasneje v Bohinju naučil. Strupene kače je lovil Savo za Draga Lebeza, ki jim je odjemal strup za pripravo antiseruma. Lebez, biokemik, se je pečal tudi s strupenimi morskimi vetrnicami in pajki (črna vdova, tarantela) in ni bil član Entomološke sekcije. Brelih je imel sploh na zalogi številne lastne anekdote. Ko je imel referat o malofagih, je pripovedoval doživljaj z medvedko Meto v Živalskem vrtu. Ko ji je obiral »bolhe«, je mirno sedela poleg njegovega trinožnega stola. Ko se je pa naveličala, je nenadoma vstala in se mu »zahvalila« s tem, da ga je rahlo pobožala in mu tako pripravila problem, kako priti iz Živalskega vrta do doma v dodobra razcefrani obleki... Delovni večer smo zaključili z diskusijo o temi referata in s splošnim kramljanjem, potem pa smo navadno odšli k »Šestici« - na girice.

Ob poletnih večerih smo po večerji navadno odšli v Tivoli, kjer smo si na Promenadi (sedaj Jakopičevo sprehajališče) ogledovali metulje in druge žuželke, ki so obletavale svetilke. Nekoč nas je nepričakovano presenetil policaj, ki je mirno sedel na bližnji klopci, v temi, da ga nismo mogli videti. Nenadoma se je pojavil pri svetilki in še dosti prijazno vprašal, kaj vendar počnemo, da nas gleda že pol ure, pa ne krademo niti žarnic, niti ne poškodujemo svetilk. V odgovor sta mu pripravila Michieli in Carnelutti kar manjše predavanje, po katerem je izjavil, da mu je jasno, da se mora človek vse življenje vsakič naučiti spet kaj novega. »Vešče« je seveda poznal, ni pa se mu niti sanjalo, da je toliko vrst in da se zanje kdo zanima. Brelih mu je povedal, da nekatere vse življenje sploh nič ne jedo in mu pokazal kuščarja, ki je pod svetilko nanje prežal.

Pozimi 1952 mi je »Gou« pomagal pripraviti majhno beležko o naših planinskih metuljih, ki je potem izšla v *Proteusu* (1953; 15/6: 160-161) in je moj prvi prispevek, ki je izšel v tisku. Urednik dr. Lavo Čermelj je stanoval v Dvořakovi ulici blizu mojega doma in spominjam se, v kakšni napetosti sem šel k

njemu brat korekturni odtis. Ko mi je po izidu kak bralec *Proteusa* omenil, da je članek opazil, mi je bilo od »ponosa« kar nerodno.

ODLOČITEV ZA KAČJE PASTIRJE (1952)

Z Matjažem sva bila seveda najmlajša člana Entomološke sekcije. Večina ostalih so bili bodisi študentje Biologije (eden tudi Gozdarstva), nekaj je bilo že diplomiranih, nekaj pa že starejših, uglednih entomologov. Na sestankih sekcije pa sva kmalu ugotovila, da se s hrošči in metulji »ukvarja že vsakdo« in da na tem področju ni »ničesar, kar bi ne bilo že znano in raziskano«, zato se nama je zdelo potrebno, da si izbereva za »proučevanje« kako drugo, manj raziskano skupino žuželk. Tako sva sedela nekega večera, moralo je biti pozno 1952, v moji tesni sobici na Gosposvetski 4 in listala po Kosovem vodniku po zbirkah Narodnega (od 1944 dalje Prirodoslovnega) muzeja. Sam sem se odločil za kačje pastirje, »ker so podobni metuljem«, Matjaž pa se je ustavil pri stenicah, ki »spominjajo na hrošče«. Tej izbiri sva ostala zvesta do danes. S tem je bil najin mladostni uvod v entomologijo nekako zaključen in pričela so se najina »resnejša« prizadevanja s kačjimi pastirji in stenicami/škržadi. Matjaž si je zelo hitro našel odličnega mentorja v župniku Antonu Modru iz Dobrove pri Ljubljani, ki je bil tudi diplomirani biolog in takrat edini proučevalec favne stenic na Slovenskem. Malo kasneje pa sem tudi sam našel stik z dr. Živkom Adamovičem v Beogradu, takrat edinim jugoslovanskim poklicnim odonatologom.

Dr. Adamović je bil »gentleman« viktorijanskega kova, v poznejših letih sva se nekajkrat tudi osebno srečala na raznih mednarodnih kongresih. Sodeč po njegovem prvem pismu pa je moj priimek tolmačil kot krstno ime in me zato naslovil (sicer v srbsščini) kot »spoštovana kolegica«. Takrat splošno razširjenega naziva »tovariš/tovarišica« (srbsko: »drug/drugarica«) ni uporabljal. Bral je nemško, francosko in italijansko in govoril v lepi in tekoči angleščini, glede slovenščine pa je izjavil, da ne razume niti besede, ne v govoru, ne v pisavi.

PRVI KORAKI V ODONATOLOGIJI (1953)

Z izjemo nekaj priložnostnih beležk, raztresenih po raznih tujih revijah, je bilo takrat slovstvo o slovenskih kačjih pastirjih kar se da skromno. Omenim naj le Valvasorja (1685, vendar odkrit šele nedavno), Scopolija (1763), Lipičev seznam ljubljanske favne (1843), Schweighoferjevi deli v Izvestjih mariborske (1895) in graške gimnazije (1905) in več Puschnigovih publikacij (1905-1935) o kačjih pastirjih (avstrijske) Koroške.

Dr. Romana Puschniga, ki mi je mnogo pomagal s separati svojih del in tudi drugače, bi rad obiskal na njegovem domu v Celovcu. Meje so bile pa takrat navadnim državljanom hermetično zaprte in potnega lista nisem mogel dobiti. Tudi Trst, Gorica, Rezija, doline zahodnih Julijskih Alp itd. – vse je bilo nedostopno. Ko je pa režim uvedel celo 16-kilometerski »obmejni pas«, je bilo potrebno tudi za vožnjo z vlakom naprej od Kranja posebno dovoljenje, ki smo ga pa člani Planinskega društva prejeli avtomatično s posebnim žigom v članski izkaznici.

Uvodoma sem pregledal zgodovino slovenskih odonatoloških prizadevanj in odonatološki inventar v zbirkah Prirodoslovnega muzeja. O rezultatih sem poročal oktobra 1953 v Entomološki sekciji, v referatu pod naslovom »*Oris zgodovinskega razvoja odonatne favnistike pri Slovencih s seznamom favnističnega inventarja starejših odonatnih zbirk*«. Ohranjeni rokopis obsega 24 na roko pisanih strani, manjka pa mu nekaj podatkov, ki sem jih odkril šele desetletja kasneje. Za objavo ga nisem nikdar pripravil.

Istočasno pa sem seveda začel sistematično proučevati predvsem ljubljansko favno, o kateri sem pripravil kratko beležko, ki je izšla v *Proteusu* (1954; 16/8: 220-222), v kateri pa sem uporabil zastarelo, takrat edino mi dostopno nomenklaturu.

V letih 1953-1961 sem pisal terenski, do danes ohranjeni dnevnik, kamor sem vpisoval imena vrst, ki sem jih ulovil ali srečal, s podatki o datumih, najdiščih, terenskih okolnostih, ob priliki pa tudi o vremenu in podobnem. Zbirko kačjih pastirjev, ki je obsegala 16 kabinetov, sem leta 1958 oddal Prirodoslovnemu muzeju.

MOJE PRVO SREČANJE S PROFESORJEM JOVANOM HADŽIJEM (1953)

Bil je precej temačen popoldan v poznem novembru, ko sva se z očetom namenila na Rožnik. V drevoredu pod Tivolskim gradom sva opazila starejšega gospoda, ki si je prav pazljivo ogledoval nekaj na lubju kostanja. Oče ga je spoštljivo pozdravil in sam sem se odkril s »Klanjam se«. Gospod se je obrnil, nekoliko presenečen odgovoril »O, dober dan«, in pristopil k očetu. Ker me oče ni predstavil in gospod me ni ogovoril, sem se za korak umaknil in čakal. Z očetom sta se pogovarjala morda kaki dve minuti. Poslušal nisem, zdelo pa se mi je, da govori gospod nekam nenavadno slovenščino. Ko smo se razšli, je povedal oče, da je bil to profesor Hadži. To me je pretreslo in obžaloval sem, da si si ga nisem bolje ogledal.

O profesorju sem takrat že dosti vedel: nekaj iz priložnostnega pripovedovanja očeta o svojem študentskem času na Biologiji in od matere, ki je bila seznanjena in je večkrat govorila z njegovo soprogo, največ pa seveda iz pogovorov v Entomološki sekciji. Ob priliki sem celo vrgel pogled skozi vrata njegove delovne sobe na Zoološkem inštitutu. Prvič pa sem govoril z njim po maturi, tik pred vpisom na Biologijo. Že v gimnazijskih letih je postal moj »idol«, mož, ki »ve o živalih vse«.

Kot 17-letnik (1954) sem kupil v antikvariatu lepo vezan izvod njegove *Turbelarijske teorije knidarijev*, ki sem ga nenehoma prebiral, čeprav vsega nisem razumel. Pri tolmačenju nerazumljivih mi latinskih imen raznih živalskih skupin in njih ličink, sem si pomagal z očetovo Claus Grobbenovo *Lehrbuch der Zoologie*, ki je takrat že davno stala v moji knjižnici. Ko sem mnogo let kasneje predaval na univerzi v Utrechtu (Holandija) sistematsko zoologijo nevretenčarjev, sem uporabljal Hadžijev filogenetski sistem. Pa to ne spada več v časovni okvir teh mojih spominov.

Ob priliki sem profesorju povedal o mojem prvem srečanju z njim. Rekel je, da se spominja in se smejal.

SLIKA 3. Profesor Jovan Hadži pri poslušanju napevov stenic v Biološkem inštitutu SAZU, leta 1959 (Foto: M. Gogala).

Ko sem odšel v Holandijo (1962), sem ostal s profesorjem v pisnih stikih skoraj do njegove smrti (1972). Ko sem mu pisal, da pripravljam disertacijo iz citologije kačjih pastirjev, mi je sporočil, da bom imel pri tem verjetno opraviti s holokinetičnimi kromosomi in s post-redukcijskim tipom mejoze in mi priporočil, da si ogledam razprave Finca Tarva Oksala o tem predmetu. Seveda sem mu redno pošiljal separate svojih del, za katere se je vedno zahvalil s kakim prijaznim komentarjem. Njegovo zadnje pismo sem prejel v odgovor na poslan izvod disertacije (1969). Knjiga je v angleščini, opazil pa je tudi nekaj slovenskih stavkov, s katerimi sem se mu zahvalil kot svojemu največjemu učitelju zoologije. Toplo mi je čestital in vsebino knjige kratko in pohvalno ocenil. Njegove besede so mi pomenile več od »cum laude« ocene, ki so mi jo podelili v Utrechtu.

Njegova fotografija, na kateri posluša s stetoskopom stridulacijo neke stenice v Biološkem inštitutu SAZU in jo je posnel Matjaž Gogala, stoji že več kot pol stoletja na moji pisalni mizi.

BOOM 2015

5TH BALKAN ODONATOLOGICAL MEETING

5. MEDNARODNO SREČANJE ODONATOLOGOV BALKANA

MAKEDONIJA, 7. – 15. AVGUST 2015

Mednarodno srečanje odonatologov Balkana (Balkan Odonatological Meeting – BOOM) se je v svoji peti ponovitvi dogodilo v državi, ki je sprva veljala za destinacijo prvega tovrstnega srečanja – v Makedoniji. Da se malce spomnimo: odločitev o organizaciji tovrstnega srečanja je bila sprejeta na prvem evropskem odonatološkem kongresu na Portugalskem (JOVIĆ, 2011), leto za tem pa je Slovensko odonatološko društvo postalo prvi gostitelj osrednjega odonatološkega balkanskega srečevanja in proučevanja kačjih pastirjev. Od takrat dalje je naše društvo vključeno v organizacijo dogodka, ki je iz Slovenije (VINKO, 2011), do letošnjega cilja v Makedoniji, potovalo še po Srbiji (RAJKOV, 2012), Hrvaški (VINKO & VILENICA, 2013) ter Bosni in Hercegovini (KULIJER et al., 2014).

Pod okriljem Makedonskega ekološkega društva v soorganizaciji z društvom študentov biologije iz Skopja (*Istraživačko društvo na studenti biolozi Skopje*) in Slovenskim odonatološkim društvom je 16 udeležencev iz Slovenije, Srbije, Bosne in Hercegovine, Makedonije, Nemčije in Nizozemske v času med 7. in 15. avgustom 2015 sodelovalo v preučevanju favne kačjih pastirjev večinoma osrednjega dela Makedonije. Šest udeležencev se je tokratnega srečanja udeležilo prvič, trije pa so si zaslužili titule najbolj zvestih, saj niso zamudili še nobenega. BOOM-a so se kot gosti udeležili tudi domačini Marjan Kolev, dr. Dragan Kolčakovski in Aleksandar Rimčeski, ki je bil Biljani v veliko oporo in pomoč pri organizaciji.

Srečanje se je odvijalo zahvaljujoč finančni pomoči Študentske organizacije Univerze v Ljubljani in Makedonskega ekološkega društva.

Tekom BOOM-a smo bili nastanjeni v dijaškem domu v kraju Kavadarci in v samostanu Sv. Jurija pri Prilepu. Srečanje je vodila Biljana Rimčeska, pri izvedbi pa sta ji na pomoč skakljala Damjan Vinko in Despina Kitanova ter tudi drugi pretekli organizatorji, prisotni na letošnjem srečanju.

TABELA 1: Seznam udeležencev 5. MEDNARODNEGA SREČANJA
ODONATOLOGOV BALKANA – BOOM 2015

Dejan Kulijer - BOSNA IN HERCEGOVINA	Jaka Snoj - SLOVENIJA
Iva Miljević - BOSNA IN HERCEGOVINA	Ksenija Bogdanović - SRBIJA
Biljana Rimčeska - MAKEDONIJA	Saša Rajkov - SRBIJA
Despina Kitanova - MAKEDONIJA	Lena Kulić - SRBIJA
Damjan Vinko - SLOVENIJA	Marija Gajić - SRBIJA
Tajda Turk - SLOVENIJA	Jan-Joost Mekkes - NIZOZEMSKA
Maja Hostnik - SLOVENIJA	Marko Olias -NEMČIJA
Peter Kogovšek - SLOVENIJA	Oliver Brauner - NEMČIJA

Navkljub povečanemu interesu za proučevanje kačjih pastirjev po Balkanu v zadnjem desetletju in nekaterim objavljenim prispevkom o odonatni favni Makedonije (npr. KITANOVA et al., 2008; MICEVSKI et al., 2008; JOVIĆ, 2009; ZAWAL et al., 2010; HOLUŠA, 2012; BEDJANIČ & VINKO, 2012), je slednja še vedno razmeroma slabo raziskana. Tako smo že vnaprej vedeli, da bodo rezultati BOOMA, poleg seveda terenskega izobraževanja samih udeležencev, pripomogli k razumevanju razširjenosti kačjih pastirjev v tej najjužnejši republiki bivše skupne države.

Poleg najdb in prijetnega druženja ter prečudovitega okolja, sicer žal mnogokrat obogatenega z neskončno količino smeti, nam bo tokratni BOOM ostal v prenekaterem spominu tudi zaradi drugih pripetljajev. Pa da o vročini niti ne govorimo, ko je večino dni pripekalo s temperaturami, približajočimi se 40°C. No, z vročino samo smo se s pivom in hladno vodo iz lokalnih izvirov več kot učinkovito borili. V spominu pa bo marsikateremu ostal tudi še v Makedoniji pogost tip stranišč, bolj znan kot »čučkalice«.

V terenskih dneh smo med 7. in 15. avgustom 2015 na 5. MEDNARODNEM SREČANJU ODONATOLOGOV BALKANA – BOOM 2015, opravili veliko terenskega dela. Osredotočeno je bilo na preučevanje vodnih habitatov na območju krajev: Kavadarci, Prilep, Negotino, Demir Kapija, Gevgelija, Nov Dojran, Bitola in Kičevo. Prvi dan smo imeli naključno najdbo ob domovanju, zadnji dan pa prav tako, le da je bila ta na parkirišču ob pivnici v Skopju. Sicer pa je bilo večino terenskega dela osredotočenega na osrednji del Makedonije.

Mnogo lokalitet, predvsem tekočih voda in kalov, je bilo tekom srečanja sicer že povsem izsušenih in je bilo tako vsaj za prvega avtorja zanimivo primerjati tokratni izgled lokacij s spominom iz študentskega tabora v letu 2010, ko smo že v spomladanskih mesecih zabeležili 32 vrst kačjih pastirjev (VINKO, 2012).

Večino dni smo se odpravljali na teren vsi skupaj, prevažal pa nas je bodisi minibus, bodisi (večinoma) doma predelan kombi. Slednji je bil za vse tiste, ki smo v njegovem zadnjem delu sedeli na zabojih piva in provizoričnih klopeh, pod nogami pa imeli razrešetano dno, ki je na makadamu pošteno vpihovalo prah med nas, še

kako v spomin vpijajoč. Nabor lokalitet je bil mnogokrat podvržen tudi naključju, oziroma dobremu poznavanju lokalnega okolja s strani prevoznika, nekajkrat pa tudi plod izkušenj ali dela makedonskih gostiteljic. Ravno poznavanje šoferjev se nam je zdelo izjemno, saj iz domačih okolij nismo vajeni, da prevozniki dobro poznajo od glavnih cest odmaknjena močvirja, mlake in potoke.

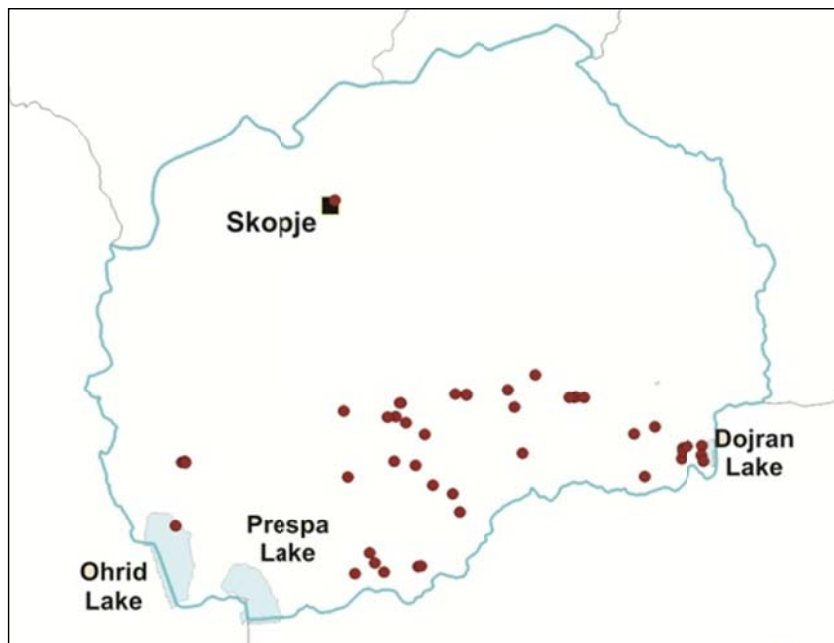

SLIKA 1: Terenski utrinek s 5. MEDNARODNEGA SREČANJA ODONATOLOGOV BALKANA – BOOM 2015 (Foto: S. Rajkov).

Mnenje o BOOM sta lepo podala dva njegova udeleženca. Saša Rajkov (Srbija): *»Kot udeleženca vseh srečanj, od prvega v Sloveniji leta 2011 dalje, me vsakoletno preseneča odlična atmosfera in čudoviti ljudje, ki jih srečujem. In kačji pastirji? Vedno jih je ravno dovolj, da me tudi zaradi njih zamika naslednji BOOM.«* Peter Kogovšek (Slovenija): *»BOOM 2015 je bil enkratno doživetje. Vreme je bilo sončno, lokacije divje, družba prijetna in sproščena. Mislim, da je zelo pomembno, da se tradicija vsakoletnega srečanja odonatologov iz različnih držav ohranja in odkriva vedno nove lokacije. Toplo priporočam.«*

Skupaj smo pregledali 46 lokalitet in zabeležili 41 vrst kačjih pastirjev ter pridobili 337 favnističnih podatkov o pojavljanju vrst. Predvsem po zaslugi nemških kolegov smo se na tokratnem srečanju BOOM intenzivno ukvarjali tudi z levi, z ličinkami pa, z izjemo iskanja ličink studenčarjev *Cordulegaster* sp., skorajda ne.

Za Makedonijo je poznanih 64 vrst kačjih pastirjev (HRISTOVSKI et al., 2015). V pripravi pa je še strokovni prispevek o rezultatih tokratnega srečanja in njihovem pomenu za poznavanje favne kačjih pastirjev Makedonije, zato se v tem prispevku tega le deloma dotikamo.

SLIKA 2: Seznam lokalitet, ki smo jih v Makedoniji obiskali na 5. MEDNARODNEM SREČANJU ODONATOLOGOV BALKANA – BOOM, med 7. in 15.8.2015.

Pred samim srečanjem BOOM, ki je tokrat potekalo pod okriljem belih majic z zelenim tiskom, smo pozornost usmerili v naslednje vrste: *Epallage fatime*, *Lestes virens*, *Coenagrion scitulum*, *Anax parthenope*, *Caliaeschna microstigma*, *Somatochlora flavomaculata*, *Ophiogomphus cecilia*, *Gomphus schneiderii*, *G. flavipes*, *Lindenia tetraphylla*, *Cordulegaster heros*, *C. insignis*, *Sympetrum pedemontanum*. Kar nekaj teh vrst smo nato tudi opazovali, čeprav je bila letošnja bera med željo in realnostjo na žalost pošteno v prid prvi.

Posamična lokaliteta z največ vrstami, kar 20 smo jih našli, je bilo Belovodičko jezero, vzhodno od Prilepa. Na njem smo, poleg tega tudi še na Prilepskem jezeru, ujeli sredozemskega lesketnika *Somatochlora meridionalis*, ki je doživel pravi »fotošuting«, saj so se vsi imetniki fotoaparatorov prav evforično zbrali okoli njega in se borili za najlepši kot. Njegov lovec Damjan je bil nanj še posebej ponosen, saj je območje vzorčil na poseben način, pri katerem so se mu ostali hudomušno nasmihali. Na več mestih na bregu se je usedel, imel cigareto v ustih, v levi roki odprto pločevinko, v desni pa metuljnico. Na ta način je samo med raznokrilimi kačjimi pastirji, poleg omenjenega, ujel še višnjevo devo *Aeshna affinis*, velikega studenčarja *Cordulegaster heros* in modroritega spremljevalca *Anax parthenope* ter jim dokazal, kakšne gore list so »severni Balkanci«.

TABELA 2: Seznam 41 vrst kačjih pastirjev, zabeleženih na 5. MEDNARODNEM SREČANJU ODONATOLOGOV BALKANA – BOOM, med 7. in 15.8.2015.

<i>Calopteryx splendens</i>	<i>Lindenia tetraphylla</i>
<i>Calopteryx virgo</i>	<i>Cordulegaster bidentata</i>
<i>Lestes barbarus</i>	<i>Cordulegaster heros</i>
<i>Lestes virens</i>	<i>Cordulegaster insignis</i>
<i>Chalcolestes parvidens</i>	<i>Somatochlora flavomaculata</i>
<i>Sympecma fusca</i>	<i>Somatochlora meridionalis</i>
<i>Ischnura pumilio</i>	<i>Libellula depressa</i>
<i>Ischnura elegans</i>	<i>Libellula fulva</i>
<i>Enallagma cyathigerum</i>	<i>Orthetrum albistylum</i>
<i>Coenagrion puella</i>	<i>Orthetrum brunneum</i>
<i>Erythromma lindenii</i>	<i>Orthetrum cancellatum</i>
<i>Erythromma viridulum</i>	<i>Orthetrum coerulescens</i>
<i>Platycnemis pennipes</i>	<i>Sympetrum flaveolum</i>
<i>Aeshna affinis</i>	<i>Sympetrum fonscolombii</i>
<i>Aeshna cyanea</i>	<i>Sympetrum meridionale</i>
<i>Aeshna mixta</i>	<i>Sympetrum sanguineum</i>
<i>Anax imperator</i>	<i>Sympetrum striolatum</i>
<i>Anax parthenope</i>	<i>Sympetrum vulgatum</i>
<i>Caliaesha microstigma</i>	<i>Crocothemis erythraea</i>
<i>Gomphus vulgatissimus</i>	<i>Selysiothemis nigra</i>
<i>Onychogomphus forcipatus</i>	

Udeleženci smo več pozornosti namenjali tekočim vodam in njihovim prebivalcem – npr. bledemu vetrnjaku *Caliaesha microstigma*, najdenemu kot lev ali odrasel osebek v več soteskah rek in v bližini potokov ob Prilepskem jezeru. Pravo presenečenje je bil tudi studenčar, še brez slovenskega imena, *Cordulegaster insignis*, ki ga je del ekipe našel mrtvega in že dokaj posušenega v Drenovski klisuri. Njegova sorodnika velikega studenčarja *Cordulegaster heros* in povirnega studenčarja *C. bidentata* smo našli na 5 oz. 2 potokih.

Najbolj pogosto, na 26 lokalitetah, smo videli malinovordeče kamenjake *Sympetrum fonscolombii*. Veliko peščenko *Lindenia tetraphylla* smo v njenem odraslem stanju zaman iskali, smo pa ob Dojranskem jezeru našli več njenih levov. Tam smo na več mestih, in poleg tega še na jezeru Done Popov, našli tudi temnega slaniščarja *Selysiothemis nigra*, ki je bil za marsikoga prava paša za oči, sicer pa je po Makedoniji redek.

Severno od Ohridskega jezera smo se odpravili v večje močvirje v bližini kraja Belčište, kjer smo se razdelili v več skupin, od katerih je bilo nekaj zelo uspešnih, ena pa žal precej manj - smola bila celo ta, da je ta skupina pomagala popravljati avtobus, ki se je začasno pokvaril. Večina jih je tako lahko opazovala rumenega kamenjaka *Sympetrum flaveolum* in pegastega lesketnika *Somatochlora flavomaculata*, ki smo ju našli le na tem območju.

SLIKA 3: S fotoaparati najbolj oblegani kačji pastir na srečanju BOOM 2015 je bil sredozemski kamenjak *Somatochlora meridionalis* (Foto: M. Gajić).

Tudi tokratno srečanje je bilo poleg terenskih izkušenj obogateno z večernimi predavanji: O. Brauner je v odsotnosti originalnega avtorja predstavil delo K. J. Conze – “*The German atlas of dragonflies*“, sledilo je še predavanje S. Rajkov – “*First overview of Coenagrion ornatum in Serbia*“, B. Rimčeska pa je predstavila delo D. Kitanova – “*Diversity of Odonata fauna of Dojran Lake*“.

Pred zaključkom srečanja smo imeli tudi več razprav o naslednjem srečanju. Izziv organiziranja 6. BOOM 2016 sta v svoje roke vzeli Mara in Lena, ki nas bosta prihodnjega avgusta popeljale v svet pisanih akrobatov predvsem vzhodne Srbije. Komaj čakamo!

LITERATURA:

- BEDJANIČ, M. & D. VINKO, 2012. New records of Epallage fatime (Charpentier, 1840) in Macedonia (Odonata: Euphaeidae). *Natura sloveniae* 14 (1): 15-22.
- HOLUŠA, O., 2012. The first findings of larvae of *Cordulegaster insignis* (Odonata: Cordulegasteridae) in Macedonia. *Acta Mus. Beskid. 4*: 151-154.
- HRISTOVSKI, S., V. SLAVEVSKA-STAMENKOVIĆ, N. HRISTOVSKI, K. ARSOVSKI, R. BEKCHIEV, D. CHOBANOV, I. DEDOV, D. DEVETAK, I. KARAMAN, D. KITANOVA, M. KOMNENOV, T. LJUBOMIROV, D. MELOVSKI, V. PEŠIĆ & N. SIMOV, 2015. Diversity of invertebrates in the Republic of Macedonia. *Macedonian Journal of Ecology and Environment* 17 (1): 5-44.
- JOVIĆ, M., 2009. Report on Macedonia 2008 project – Odonata. *IDF-Report* 21: 1-23.
- JOVIĆ, M., 2011. Naslovnici pod rob: BOOMing. *Erjavecia* 26: 2-3.
- KITANOVA, D., V. SLAVEVSKA STAMENKOVIĆ, V. KOSTOV & M. MARINOV, 2008. Contribution to the knowledge of dragonfly fauna of the Bregalnitsa river, Macedonia (Insecta: Odonata). *Natura Montenegrina* 7(2): 169-180.
- KULIJER, D., I. MILJEVIĆ & J. JAKOVLJEV, 2014. BOOM 2014, 4th Balkan Odonatological Meeting, Bosnia and Herzegovina, 1st-8th August 2014. *Erjavecia* 29: 5-9.
- MICEVSKI, N., B. MICEVSKI & M. BEDJANIČ, 2008. *Aeshna cyanea* and *A. juncea*, new for the fauna of Macedonia (Odonata: Aeshnidae). *Libellula* 27(3/4): 267-274.
- RAJKOV, S., 2012. BOOM 2012, 2nd Balkan Odonatological Meeting, drugo Mednarodno srečanje odonatologov Balkana, Serbia, 6th-13th August 2012. *Erjavecia* 27: 8-10.
- VINKO, D., 2011. BOOM 2011, First Balkan Odonatological Meeting, prvo Mednarodno srečanje odonatologov Balkana, Slovenija, 11.-18. julij 2011. *Erjavecia* 26: 3-6.
- VINKO, D., 2012. Poročilo odonatološke skupine. V: Š. Borko (ur.), Ekosistemi Jadrana Makedonija 2010, pp.10-16. Društvo študentov biologije, Ljubljana.
- VINKO, D. & M. VILENICA, 2013. BOOM 2013, 3rd Balkan Odonatological Meeting, tretje Mednarodno srečanje odonatologov Balkana, Hrvaška, 1.-7. avgust 2013: Rezultati. *Erjavecia* 28: 10-19.
- ZAWAL, A., S. STOJANOVSKI & S. SMILJKOV, 2010. Preliminary Investigations on Odonata from the Lake Ohrid (Macedonia). *Biotechnology & Biotechnological Equipment* 24(1): 636-638.

(D. VINKO, B. RIMČESKA & D. KULIJER)

UTISCI SA BOOM ... ALI NE SAMO JEDNOG

Pretpostavljam da ste nekada čitali strip ili makar gledali film „Asteriks i Obeliks“. U tom stripu postoji jedna od čuvenih fraza koja glasi : „...i uprkos svemu, jedno malo galsko selo se i dalje odupire...“. Ja tako doživljam naš BOOM.

BOOM je nastao davno, davno, na kongresu odonatologa u Portugalu kada je balkanska ekipa shvatila da je krajnje vreme da se udružimo i zajedno radimo i

delimo ljubav prema vilinskim konjicima. Moram naglasiti da smo ubrzo pomerili granice o tome šta je Balkan i ko na taj skup dolazi, što je zapravo i predivno.

Prvi BOOM se održao u Sloveniji, zatim smo skoknuli do Srbije (Vojvodine), pa smo treće godine obilazili Hrvatsku, zatim Bosnu i Hercegovinu a ove, pete godine smo se spustili do Makedonije.

Broj učesnika je u proseku dvadesetak, dolazimo iz različitih država a pridružili su nam se i lovci na vilinske zmajeve iz Italije, Nemačke, Holandije...

Ono što je meni posebno zanimljivo kod BOOM-a je što svake godine obilazimo države koje su nam blizu, sa kojima se graničimo a opet, uvek se iznenadim zbog tih predivnih razlika ali i sličnosti na koje sam nailazila.

Kada na jednom mestu imate toliko raznovrsnu grupu ljudi, ljudi koje povezuje ljubav prema prirodi a pogotovo prema barama, močvarama i drugim tipično „privlačnim“ mestima, uvek možete očekivati super momente i dogodovštine. Jedne godine smo imali susret sa divljim svinjama, sledeće nam je potonuo čamac, sklanjali smo se od mina... uvek je zabavno! Na primer, ove godine smo spavali u manastiru što je bilo jedno veoma zanimljivo iskustvo za sve.

Posebno me raduje što se već svi dobro poznajemo i postajemo prava „družina“ ali i što svake godine dođe neko nov, neko ko je početnik pa se svi trudimo da pomognemo ali i da se podsetimo nekih stvari.

Ove godine, u Makedoniji, imala sam priliku da se susretнем sa meni malo drugačijim staništima. Kao i svake godine, i ove godine smo imali „zvezdu“ koju smo tražili a to je bila Calieshna microstigma. Odraslu jedinku nismo svi uspjeli da vidimo ali smo zato uspjeli da nađemo egzuvije što je podjednako bitan nalaz. Oduševljava me što svaki put kada pomislim kako sam mnogo dobro savladala prepoznavanje vilinskih konjica, uvek mi se na BOOM-u otkrije neka nova caka koja me razuveri, što je super: to mi je motivacija da se stalno usavršavam i prihvatam tuđe savete i slušam iskustva.

Već sam naglasila da stalno učimo jedni od drugih. U Makedoniji smo shvatili koja je važnost u dobrom poznavanju egzuvija i njihovom pronalaženju i to nas je sve motivisalo da poradimo na tome. Bilo je dana kada smo obilazili mnogo lokaliteta ali i onih laganijih kada smo obilazili par lokaliteta.

Imali smo „lov“ koji se sastojao iz dva dela: danju smo lovili konjice a noću noćne leptire. Fotografisanje noćnih leptira je krenulo spontano ali se ubrzo čitava stvar „uozbiljila“ pa je fotografisano stotine noćnih leptira. Smatram da je to ponovo odličan primer šta sve može da uradi grupa motivisanih i zainteresovanih ljudi, bez obzira na uslove, nivoe znanja ili države iz kojih dolaze.

Naredni BOOM (2016. godina) se ponovo održava u Srbiji, ovog puta u južnom i istočnom delu. Za sada je u planu da će se obilaziti Sokobanjska Moravica, Vlasinsko jezero i još par lokaliteta. Skup se obično održava u prvoj polovini avgusta I traje oko devet dana. Ono što je novo je da će postojati saradnja između BOOM-a i Vikimedije Srbije pa očekujemo još više podataka i fotografija.

Cilj BOOM-a je da se pored novih i manje istraženih lokaliteta, obiđu i neka specifična i „poznata“ mesta u državi koju posećujemo. Pored toga, tu je i meni bitan deo a to je edukacija: ne može se porediti vreme provedeno na samostalnim terenima (sa ili bez ključa) sa momentom kada oko sebe imate dvadesetak ljudi od kojih svako ima neki savet, caku, drugačije iskustvo...

Poenta? Kao i navedeno malo „galsko selo“ na početku teksta, BOOM se uprkos svim potencijalnim problemima, uspešno odupire i dokazuje da je moguće okupiti ljude iz različitih sredina koji imaju isti cilj: proučavanje, zaštita i širenje ljubavi prema vilinskim konjicima.

(M. GAJIĆ)

[Kolegica Marija Gajić prihaja iz Beograda v Srbiji in je soorganizatorica sledečega, že šestega srečanja BOOM. Kot zapisano, bo 6TH BALKAN ODONATOLOGICAL MEETING – BOOM 2016 organiziran naslednje poletje v južni in vzhodni Srbiji. V imenu avtorice zgornjega prispevka že sedaj vabljeni k udeležbi v čim večjem številu!]

RAZISKOVALNI TABOR ŠTUDENTOV BIOLOGIJE DRAGATUŠ 2015

Odonatološka skupina, ki že skorajda od samega začetka sodeluje na Raziskovalnih taborih študentov biologije, tudi na letošnjem taboru, kot že 23-krat poprej, ni razočarala z značilnim dvigovanjem vzdušja, kot tudi resnim raziskovalnim pristopom in predanostjo kačjepastirski tradiciji. Poletje 2015 nam je bilo naklonjeno kar se tiče vremena, saj smo praktično cel tabor uživali v žgočih sončnih žarkih, zaradi česar smo se morali občasno tudi ohladiti v bližnji mlaki ali še raje Kolpi. Tako je, tabor je tokrat potekal v Beli krajini. Slednjo smo z RTŠB-ji obiskali tokrat že četrtrič (STARI TRG OB KOLPI 1990 in 2008, SEMIČ 2001).

Ker so kačji pastirji Bele krajine razmeroma dobro raziskani, smo se pri tokratnem delu bolj osredotočili na pedagoški vidik in primerjavo s preteklimi podatki, ki jih vsekakor ni malo. Pestrost vrst je v Beli krajini velika, saj je na tem območju zabeleženih kar 50 od 73 vrst kačjih pastirjev, ki se pojavljajo v Sloveniji.

Trdo delo in visoke temperature so bile brez dvoma razlog za pogostejše kopanje v reki Kolpi in številne vragolije na terenu. Tako je med drugim nastala nova kačjepastirska viža, kot tudi graciozna koreografija plesa na vodi. Nastale so premnoge nagajive skupinske fotografije, obiskali smo znane belokranjske steljnike, ostali zvesti tradiciji »slammer partijev«. Mentor Damjan je udeleženke, ki so bile večino noči med zadnjimi še gibajočimi, skupaj s somentorico oklical kar za »bakhantke«, saj so v večernih urah uspešno s pijačami omeščale marsikatero telo. Seveda pa smo tudi trdo delali. Večino dni smo bili do poznih ur na terenu, v večernih urah pa določevali ličinke in leve, zapisovali podatke in

razpravljali o značilnosti ujetih vrst. Kot vsako leto tudi tokrat ni manjkalo smeha, petja, blata, potenja, dolgih večerov, preživetih v globokih pogovorih, in prezgodnjih jutur.

Na RTŠB Dragatuš 2015 je s skupnimi močmi udeležencev skupine nastala tudi naslednja odonatološko navdihnjena pesem, katere melodijo smo si izposodili predvsem iz refrena pesmi Letečih potepuhov – Bicikl ...

*Daj vsed se gor na juncus,
da te'm lahk' pogledala,
daj zadek bolj u luft,
da nau ti sonce skuru ga.
Kar teče mi po hrbtu,
tok mi vroče je,
bo treba mal' hitrej' jej – jej,
v šoli pivo čaka me!
A bzz bzz bzz bzz bzz bzz bzz!
A bzz bzz bzz bzz bzz bzz bzz!*

*Ne skrivi mi oprsja in pronotuma,
če si samica škratca
si še bl zajebana.
Cela grupa laufa,
Damjan že teži,
dej beži počasnej jej – jej,
da v Kolpo gremo mi!
A čof čof čof čof čof čof čoff!
A čof čof čof čof čof čof čof čoff!*

SLIKA 1: Odonatološko skupino na RTŠB Dragatuš 2015 smo sestavljali (z leve): Nina Erbida (somentorica), Maja Hostnik, Damjan Vinko (mentor), Sonja Hudak (SRB), Ana Gabrovec, Gregor Pretnar, Zala Kogej, Anja Fekonja, Katarina Mole, Uroš Radovič (BIH) (Foto: U. Radovič).

Na Kalu Kršeljivec smo se lotili tudi osvajanja metode ulova in ponovnega ulova (MRR), kjer smo želeli udeležence predvsem seznaniti z metodo, sam rezultat (slednji je bil sicer predvsem tudi zaradi vmesnega slabega vremena statistično slab) pa nas neposredno ni toliko zanimal. Ker so bili udeleženci nad tem delom navdušeni, ga je prihodnje leto smiselno ponoviti, pri čemer pa bi si bilo praktično izbrati kakšno vrsto enakokrilega kačjega pastirja.

TABELA 1: Seznam vrst kačjih pastirjev, zabeleženih na RTŠB DRAGATUŠ 2015, med 20-VII-2015 in 29-VII-2015. Vrste, ki jih nismo zabeležili kot odrasle osebkje so označene z *.

<i>Calopteryx splendens</i>	<i>Gomphus vulgatissimus</i>
<i>Calopteryx virgo</i>	<i>Onychogomphus forcipatus</i>
<i>Lestes barbarus</i>	<i>Cordulia aenea</i>
<i>Lestes virens</i>	<i>Somatochlora meridionalis</i>
<i>Chalcolestes viridis</i>	<i>Somatochlora flavomaculata</i>
<i>Ischnura elegans</i>	<i>Epitheca bimaculata</i> *
<i>Ischnura pumilio</i>	<i>Cordulegaster heros</i>
<i>Coenagrion puella</i>	<i>Libellula depressa</i>
<i>Coenagrion scitulum</i>	<i>Libellula fulva</i> *
<i>Enallagma cyathigerum</i>	<i>Libellula quadrimaculata</i>
<i>Pyrrhosoma nymphula</i> *	<i>Orthetrum albistylum</i>
<i>Erythromma lindenii</i>	<i>Orthetrum brunneum</i>
<i>Platycnemis pennipes</i>	<i>Orthetrum cancellatum</i>
<i>Aeshna affinis</i>	<i>Orthetrum coerulescens</i>
<i>Aeshna mixta</i>	<i>Sympetrum fonscolombii</i>
<i>Aeshna cyanea</i>	<i>Sympetrum meridionale</i>
<i>Aeshna isoceles</i>	<i>Sympetrum sanguineum</i>
<i>Anax imperator</i>	<i>Sympetrum striolatum</i>
<i>Anax parthenope</i>	<i>Crocothemis erythraea</i>

Še to! Tokrat je bila naša skupina najštevilčnejša na taboru – štela je 10 odonatologov, ki so se jim najmanj za en dan pridružili še štirje ljubitelji teh pisanih akrobatov. Zbrali smo 400 favnističnih podatkov s 77 različnih lokalitet, pri čemer smo jih nekaj večkrat obiskali. Med njimi je bil tudi Gornji kal, ki je do sedaj že nekajkrat postregel z zanimivimi presenečenji – tokrat slednjih, z izjemo koi krapa dolžine 2/3 »aljine« metuljnice, ni bilo. Skupaj smo popisali 38 vrst kačjih pastirjev.

Svet mentorjev je pred zaključkom tabora oznanil, da se prihodnje leto selimo na Koroško. Tam bomo seveda tudi kačjepastirci!

(D. VINKO & N. ERBIDA)

POSEBEN DAN POD BELOKRANJSKO NIZKO OBLAČNOSTJO

Da vam povem, o čem bom govorila: raziskovalni tabor študentov biologije... Bilo nas je dva avta pod nadzorom Damjana Vinka, ob občasni podpori Nine Erbida in Maje Vrhovnik, in deset dni smo po Beli krajini iskali ter lovili kačje pastirje. V Beli krajini so v zadnjih letih obnovili kar nekaj kalov, ki so trenutno v različnih sukcesijskih fazah. To nam je ponudilo lepo priložnost v praksi preizkusiti ekološke metode za preučevanje razširjenosti populacije – izbrali smo si srednje velik kal na katerem smo izvajali MRR na štirih izbranih vrstah. Sicer pa smo iskali vode različnih oblik in velikosti, opečeni prežali na leteče žverce in preklinjali dež, ko je sredi tabora zmanjkalo sonca. To je bil tisti dan, ko se nam je zgodilo veliko več nepričakovanih stvari, kot bi jih na oblačno, megleno in mrzlo jutro lahko pričakovali od kačjepastirskega terenskega dne.

Kar zgodaj se je začelo. Verjetno je bilo okrog enih ponoči, ko so vsi dotični definitivno bili v stanju, ki pušča posledice. Morda bi omemba srajce našega vodje, ki je organiziral »tradicionalni odonatološki slammer žur«, lepo orisala, kar bi rada izpostavila. Srajca na kateri se je trlo naslikanih hamburgerjev v najbolj slastnih barvah. Pod njo pa brazilsko obarvane kopalke. Če vam to kaj pove.

Kljub vsemu smo vstali ob dogovorjeni uri, mentor je v podporo in ljubezen dobil kavo v »posteljo« in ko smo logistično razvozlati malico, smo se le odpravili na prav običajen teren. Res klasično smo začeli z našo dnevno ponovitvijo MRR-ja na zdaj že domačem kalu nedaleč stran. Ni bilo klasično le v toliko, kolikor ni bilo nobenega kačjega pastirja, ki bi se mu ljubilo letati v takratnem mrazu. Torej smo obupali in se prestavili do najbližje tople kave, kjer smo se po teoretičnem uvodu v metodologijo preučevanja kačjih pastirjev razdelili na tri različna območja v treh različnih avtomobilih (kar veliko kačjepastircev se je nabralo tokrat – obiskalo nas je še nekaj ne-standardnih članov). Našli smo svoj gozdni potok, idealen za verjetno precej vrst, ki pa jih seveda nismo videli, ker je bilo še zmeraj oblačno in hladno. No, ličink ne moti vreme, če iščemo olajševalno okoliščino. Odpravili smo se proti potoku, že takoj na začetku smo videli vijolično obarvano kobulnico (če koga to fascinira – vijolična je!), seveda povzorčili nekakšen izvir in se odpravili gorvodno, da najdemo studenčarje. Da si imamo kaj za povedati, smo si zamislili poskus – kako barva las in spol vpliva na uspešnost vzorčenja ličink (mimogrede, če koga zanima: blondinke in moški imajo dobre statistične predispozicije!). Z izjemo peščice modrih bleščavcev, ki so posedali po močvirskem rastju, nismo videli ničesar, kar bi vsaj poskušalo leteti. Smo pa poleg studenčarjevih ličink našli tudi nekaj žab, njihovih paglavcev in lobanjo psa, kot so nam potrdili člani skupine za velike zveri. Ko smo teren zaključili in se hoteli odpraviti na naslednjo lokacijo, je klical drug avto in prosil, če se lahko pripeljemo na pomoč, ker jim je počila guma. Že s poti so nam sporočili, da jim gre menjevanje gume tudi samim kar dobro in tako smo naslednjo uro preživeli čakajoč pred pokopališčno vežico,

jedli nektarine in se pogovarjali o službah terenskih biologov in začetkih kačjepastirstva v Sloveniji. Nekako navdušeni nad spremembami, ki jih prinaša čas, smo končno pričakali avto z novo gumo in od nevšečnosti že rahlo živčne, nejevoljne in predvsem lačne potnike, ki so uspešno prestali boj z gumo, in se skupaj odpeljali na malico z razgledom na enega od še delujočih stelnikov – Bela krajina, kot si jo predstavljate, z brezami in praprotnjo. Medtem smo imeli čas narediti še bolj podroben načrt za nadaljevanje terena in se odločili, da gremo naš dragi kal pogledati še v popoldanskem soncu, ki se je končno uspelo prebiti skozi meglo in oblake. Kako hudo je bilo voziti šoferjem, ne morem opisati iz prvih ust, lahko pa povem, da sva na zadnjem sedežu puncici prav prijetno zaspali in navigatorki dodelili animiranje voznika.

SLIKA 1: Šoferji in vodje treh odonatoloških podskupin na RTŠB Dragatuš 2015 so si na inovativen način izbrali svoje udeležence - s kratko masažo.

Počasi smo obkrožili mlako. V nekaj dneh se navadiš držati mrežo v pozoru in veš, da je treba kačjega pastirja pravilno presoditi že na prvi pogled – ali te gleda ali te ne gleda, oz. ali se je že umaknil na varno razdaljo ali te podcenjuje kot okolico in ga morda z (dovolj!) hitrim gibom iz prave smeri lahko ujameš. Kakorkoli, po prvih ujetih treh, ki so očitno letali ob bregovih in še ne poznali drila, smo začeli posegati po alternativnih metodah in se poskušali zliti s travo, kar zahteva veliko sedenja na popoldanskem soncu dovolj pri miru. Ali pa tihotapljenje dovolj blizu kar velikemu prodnemu modraču, ki je »stražil« na vzhodnem bregu kala, kamor se je prav prijetno upiralo zahajajoče sonce. Ker stražijo pozorno in imajo v

vidnem polju bolj majhen mrtvi kot, se je treba premikati res počasi. V praksi je uspelo, še zmerom ne morem čisto verjeti – morda je bil star ali napol slep.

Še ena modrost: »socialnost« deli pozornost. In kačjega pastirja, ki brezglavo lovi drugega teritorialnega samca ali svojo samico, je presenetljivo lahko ujeti. Še smer ima že določeno in dva je v črti leta veliko lažje pravočasno opaziti kot enega, ki brezglavo leti, kamor se mu zljubi.

Kakorkoli, ko smo označevali še zadnjega in smo še zadnji pritacali iz rdečega blata, se je pod orehom ustavil neznan avto. Možakar v njem nam je povedal, da je tudi sam lovil kačje pastirje, ko se je kot otrok kopal v tem kalu, da je bilo v njem veliko žab in da je gladina segala do tam, kjer smo sedeli sedaj – nekako vsaj 5 m nad zdajšnjo gladino lužice na dnu precejšnje vrtače. Potem je nekdo pred nekaj desetletji dobil idejo, da bi vodo iz kala uporabljali za namakanje. Nakar so z buldožerji prišli poglobiti kal in voda je izginila. Do pred treh let, ko so prišli z drugimi orodji in ponovno vzpostavili kal.

Potem nas je vprašal, če bi vino in ker smo se obotavljali, je zamahnil z roko in nas kar povabil na vino v očetovo staro hišo na drugem ovinku desno. Stara, simpatična kmečka hiša, ki jo »ta mladi« obiskujejo samo še občasno, toliko, da ni preveč osamljena – depresivne hiše začnejo razpadati veliko hitreje. Dobili smo vino in vodo ter, seveda, ta kratkega za moške – po vztrajnem prepričevanju je vseeno moral mentor spiti še enega namesto enega od moških članov, ki se je preveč odločno upiral. Preden smo odšli, nam je še vaščanka, ki je s karjolo prišla navzdol po cesti, očitno pravkar iz Kanade, zagotovila, da raje tukaj vozi šajtrgo kot tam živi bogatunsko življenje. Nekako smo ji dali prav.

Biologi, odvisni od avtov, smo potem morali k mehaniku, ravno je pač imel čas. Vodja tabora se je tako zmenil z nekom, ki je preko nekoga poznal avtomehanika. In smo poiskali še eno vasico. In našli kar urejeno avtomehanično delavnico. Punce smo se za WC zmenile kar z dedom, ki si nas je prišel ogledat za psom, Damjanu pa je presenetljivo mlad avtomehanik povedal, da ravno te ploščice (za na zavore...) pa njegov kdovekdo sicer ima na zalogi, ampak mora ponje v Metliko. In da nam prinese špricer, če bomo počakali. Seveda smo čakali, Damjanu pa, ker nas je moral še voziti, pomagali, da zanj veliko vina ni ostalo. Zagotovo nisem bila še nikoli prej ujeta v avtomehanično delavnico, sem si jo pa zmeraj želela videti od blizu. No, in potem je postavni mojster dva metra od naših nosov prej omenjene ploščice še zamenjal, na obeh kolesih. In nam nekje vmes prinesel še eno flašo, nato še eno. Predvidevam, da smo bile dobre opazovalke. Mentor nam je vmes poskušal nagajati z opazkami kot so »obrišite se okoli ust« in »kaj punce, kam pa gledate«, pa smo s pozornostjo in našim razigranim navdušenjem le avtomehaniku uprizorili spodbudno občinstvo. No, ko je vseeno končal, smo se še malo pomenili o bobrih, ki razsajajo in grizejo po Beli krajini, potem pa se odpravili proti šoli, z informacijo, da so nam sotaboriščniki vso hrano že snedli. A na poti domov smo na našo veliko srečo celo našli še odprto picerijo, kar res ni bilo enostavno (ura bila že globoka v noč). Tisti špricer ob pici že ni več tako enostavno tekel, nekoliko smo bili že utrujeni. Popoldansko sonce in prejšnja

noč sta nas malo načeli. In dokončalo domače belokranjsko vino. Spat smo šli nekateri sicer zelo nespametno šele precej kasneje. Pa kaj naj, to napako ljudje ponavljajo kar naprej. In včasih se izkaže za dobro odločitev in odtehta glavobole, slabosti, dehidracije ter druge bolečine, s katerimi se potikaš po močvirjih naslednji dan.

(A. GABROVEC)

6. DIJAŠKI BIOLOŠKI TABOR VAČE

Že 6. Dijaški biološki tabor je potekal potekal med 9. in 16. avgustom 2015. Baza tabora je bila postavljena kar v neposredni bližini Geometričnega središča Slovenije (GEOSS), na Vačah pri Litiji. Na taboru so tokrat uvedli nov koncept skupin: delovale skupine za travnik, gozd, vode in podzemlje, dijaki pa so si sami za vsak dan izbirali skupino. Na taboru so popisali rastlinske vrste (Rok Šturm, Botanično društvo Slovenije), plazilce (Katarina Drašler, Herpetološko društvo) in netopirje (Simon Zidar, Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev), delovali sta skupini za raziskovanje voda (Nino Kirbiš, Herpetološko društvo) in gozda (Janez Tarman in Petra Muhič, oba Dinaricum). Umetniško nadarjeni dijaki so se udeležili tudi delavnice naravoslovne ilustracije, ki jo je vodila Petra Muhič.

SLIKA 1: Skupinska fotografija udeležencev in mentorjev 6. Dijaškega biološkega tabora Vače (Foto: J. Tarman).

Skupina za vode je kačje pastirje opazovala, fotografirala in kar je še posebej pohvalno – tudi določevala že v prvih dneh tabora. Zadnji terenski dan sem se jim pridružila še Maja Vrhovnik iz Slovenskega odonatološkega društva. Ustavili smo se na mlaki in potoku pri Jurčkovi domačiji v Potoku pri Vačah (488840; 107147). Kljub oblačnemu vremenu smo našli 3 vrste: modrega bleščavca *Calopteryx virgo*, zelenomodro devo *Aeshna cyanea* in velikega studenčarja *Cordulegaster heros*.

Poleg kačjih pastirjev pa so dijaki ta dan spoznali še ličinke močerada *Salamandra salamandra*, potočno postrv *Salmo trutta*, koščaka *Austropotamobius torrentium*, pozidno kuščarico *Podarcis muralis*, za piko na »i« pa smo ob koncu dneva ujeli še modrasa *Vipera ammodytes*.

Delovanje tabora pa nikakor ni bilo omejeno le na središče Slovenije. Na Ljubljanskem barju so udeleženci popisali šakale z metodo izzivanja s predvajanjem posnetka, se pridružili delovni akciji v sklopu projekta »Izboljšanje habitata močvirske sklednice« in pomagali odstranjevati invazivno kanadsko zlato rozgo na območju Gmajnice – Curnovec. Življenje močvirske sklednice jim je predstavil Gregor Lipovšek. Taborske popoldneve sta popestrili še dve predavanji, in sicer Zveri v Sloveniji (doc. dr. Miha Krofel, Oddelek za gozdarstvo, Biotehniška fakulteta) in Invazivne rastlinske vrste (doc. dr. Nejc Jogan, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta). Poln dogodivščin je bil tudi prosti dan, ko so udeleženci obiskali fosilno morsko obalo na Vačah in Pustolovski park GEOSS, zvečer pa so pripravili piknik in prespali pod zvezdami.

(M. VRHOVNIK & J. MLADENVIČ)

BIOBLITZ 2015

KRATKO POROČILO O IZVEDBI AKTIVNOSTI SLOVENSKEGA ODONATOLOŠKEGA DRUŠTVA

V organizaciji Zavoda RS za varstvo narave - Območne enote Maribor in Urada za UNESCO - Slovenske nacionalne komisije za UNESCO se je v sodelovanju z občino Veržej ter več kot 80 strokovnjaki in raziskovalci med 12. in 13. junijem 2015 v Veržeju odvil nadvse zanimiv družaben, izobraževalni in doživljajski dogodek »BIOBLITZ 2015 – 24 UR Z REKO MURO«.

Namen prvega slovenskega dogodka »BIOBLITZ« je bil, da skupina znanstvenikov, naravoslovcev in prostovoljcev različnih društev ter ustanov, skupaj z otroki vrtecev in šol ter domačini, preživi 24 ur ob reki Muri in doživi

njeno biotsko pestrost, posebnosti in lepote. V okviru 24-urnega raziskovanja biodiverzitete, narave in kulture ob reki Muri se je tako v Veržeju za vse generacije obiskovalcev zvrstilo veliko število eksperimentalnih in ustvarjalnih delavnic, vodenih raziskovalnih sprehodov, terenskih popisov vrst, predavanj, dokumentarnih filmov in razstav v naravi. V Slovenskem odonatološkem društvu smo na dogodku »BIOBLITZ 2015 – 24 UR Z REKO MURO« sodelovali z dvema terenskima delavnicama in predavanjem. Aktivnosti smo izvedli v petek, 12. junija 2015.

Terenski delavnici, ki ju je vodil Damjan Vinko, sta bili namenjeni prikazu metode dela odonatologov s prikazom vrst na izbranih lokacijah. Prve delavnice se je udeležilo 11 dijakinj Gimnazije Ljutomer in je trajala šolsko uro, druge pa sta se udeležili dve domačinki iz Veržeja in je trajala s sprehodom vred dobro poldruge uro. Z dijakinjami smo si ogledali dve lokaliteti v neposredni bližini baznega tabora dogodka v Veržeju. Vzorčenja se večina deklet ni želela poslužiti, tako je delavnica potekala v stilu »... vodja, pokaži, kaj nam lahko uloviš...« in predstavitev biologije kačjih pastirjev v bolj sproščenem okolju, kot so ga šolarke sicer navajene. Njihovo nasprotje sta bili popoldanski domačinki, ki sta se z metuljnico ob gramoznici južno od Dokležovja z veseljem spoprijeli. Poskusile so se tudi v določanju predstavnikov rodov ploščcev in modračev. Kot je razvidno iz priloge, smo na delavnicah opazili 17 vrst kačjih pastirjev.

TABELA 1: Seznam opaženih vrst kačjih pastirjev na dogodku »BIOBLITZ 2015 – 24 UR Z REKO MURO«.

VERŽEJ, VERŽEJ, MRTVICA 45 M JZ OD BABIČEVEGA MLINA, GKX: 589731 GKY: 161532, 12-VI-2015, LEG. D. VINKO, DET. D. VINKO VRSTE: <i>Coenagrion puella</i> , <i>Anax imperator</i> , <i>Cordulia aenea</i>
VERŽEJ, VERŽEJ, REKA MURA 90 M V OD BABIČEVEGA MLINA, GKX: 589875 GKY: 161554, 12-VI-2015, LEG. D. VINKO, DET. D. VINKO VRSTE: <i>Calopteryx virgo</i> , <i>Gomphus vulgatissimus</i> , <i>Onychogomphus forcipatus</i> , <i>Crocothemis erythraea</i>
VERŽEJ, DOKLEŽOVJE, GRAMOZNICA RIBNIK TAŠKAL J OD VASI DOKLEŽOVJE, GKX: 590856 GKY: 162111, 12-VI-2015, LEG. D. VINKO, DET. D. VINKO VRSTE: <i>Calopteryx virgo</i> , <i>Ischnura elegans</i> , <i>Coenagrion puella</i> , <i>Platycnemis pennipes</i> , <i>Aeshna isocetes</i> , <i>Anax imperator</i> , <i>Anax parthenope</i> , <i>Somatochlora flavomaculata</i> , <i>Epiheca bimaculata</i> , <i>Libellula depressa</i> , <i>Orthetrum albistylum</i> , <i>Orthetrum cancellatum</i> , <i>Orthetrum brunneum</i> , <i>Crocothemis erythraea</i>

V večernih urah smo kot zadnji izvedli predavanje z naslovom »PISANI SVET KAČJIH PASTIRJEV OB REKI MURI«. Predavatelj Matjaž Bedjanič je v sproščenem vzdušju prikazal kačje pastirje kot skupino in predstavil številne izmed 58 vrst kačjih pastirjev, doslej znanih za širše območje Mure.

Ocenjujemo, da so bili udeleženci z vsemi tremi aktivnostmi zadovoljni in jih je kot take vredno ponoviti tudi na naslednjem BIOBLITZ dogodku. Pri izvedbi odonatološkega programa so nadgradnje možne predvsem v dodatnih aktivnostih (npr. terenska delavnica za najmlajše, ustvarjalna delavnica ipd.), a slednjih letos predvsem zaradi pomanjkanja časa prostovoljcev našega društva ni bilo mogoče izvesti. Pa tudi program dogodka je bil postavljen na način, da naše dodatne vsebine ne bi bile preveč smiselne.

Ob zaključku poročila bi organizatorje dogodka za njegovo izvedbo vsekakor pohvalili – organizacijsko gledano je izvedba takšnega projekta vsekakor zahtevna. Organizator je k projektu pritegnil veliko partnerjev, ki jih je vsebinsko primerno vpel. Za promocijo je bilo dobro poskrbljeno, žal je po naših informacijah edino obveščanje med lokalnim prebivalstvom šepalo. Morebiti bi si tudi želeli več interakcij med posamezniki, izvajalci programov, predvsem med nevladniki in vladniki. Kakor naše aktivnosti, pa ima tudi BIOBLITZ velik potencial za svojo rast. Izobraževalne vsebine so bile na samem dogodku zagotovo smiselne in kakovostno vključene, v prihodnje pa predlagamo, da se vzporedno dogodku nameni tudi več raziskovalnih vsebin (npr. popisovanje območja), ki bi še dodatno obogatile tak dogodek. Morebiti tudi kakšna zaključna medijska izjava vseh vpletenih o stanju narave preučevanega območja ne bi bila odveč.

(D. VINKO & M. BEDJANIČ)

SODOVANJE 2015

TERENSKI VIKEND NA GORENJSKEM Z MAHOVNO DEVO *AESHNA SUBARCTICA ELISABETHAE*

Pred dvema letoma, v letu 2013, smo na pobudo Andreje Škvarč iz Zavoda RS za varstvo narave - Območne enote Kranj (ZRSVN OE Kranj), v Slovenskem odonatološkem društvu, skupaj še z Javnim zavodom Triglavski narodni park (TNP), konec junija organizirali odonatološki terenski vikend – SODOvanje. Naš namen je bil raziskati favno kačjih pastirjev na nekaterih izbranih lokacijah na Gorenjskem (VINKO, 2013). Terene, na katere smo se odpravljali iz Zgornje Radovne, smo takrat ocenili za uspešne, čeprav do precej visokoleteče zastavljenih ciljev (tj. najdbe nove vrste kačjega pastirja za Slovenijo), takrat nismo dospeli. Izrazili pa smo željo po ponovnem tovrstnem sodelovanju, ki se ga je Andreja lotila že takoj prihodnje leto. A se v 2014 nikakor nismo uspeli uskladiti oz. ko smo se že, nam je deževno vreme prekrizalo načrte. Morali smo počakati še leto dni in tako smo s prej omenjenimi inštitucijami v 2015 ponovili organizacijo SODOvanja - terenskega vikenda Slovenskega odonatološkega društva na Gorenjskem. Že uvodoma je vsekakor na mestu, da se v imenu SOD zahvalimo

Andreji Škvarč, kot tudi ZRSVN in TNP, za povabilo in vso podporo pri organizaciji našega drugega, sedaj že tradicionalnega SODovanja na Gorenjskem.

Središče tokratnega SODovanja je bila prikupna kočica Planinka na planini Goreljek na Pokljuki, rahlo odmaknjena od glavne ceste, kar je zahtevalo malce več logistike, da smo se pri njej vsi znašli. Območje raziskovanja nam je ponujalo več izzivov. Za mnoge so bile to prve terenske izkušnje v tem delu alpskega sveta in s tem tudi prva izkušnja z nekaterimi vrstami, za nekatere pa prvi odonatološki teren sploh. Na terenskem vikendu smo se zbrali: Ana Tratnik, Nina Erbida, Aleš Tomažič, Brina Stančič, Jon Bančič, Maja Hostnik, Peter Kogovšek, Jaka Snoj, Maja Vrhovnik, Špela Špilar, Špela Virant, Nika Zaletelj, Petra Cigler in vodje dogodka Andreja Škvarč, Damjan Vinko in Matjaž Bedjanič.

SLIKA 1: Idilično barje Šijec na Pokljuki je pomembno življenjsko okolje značilnih barjanskih vrst kačjih pastirjev, kot so barjanski lesketnik *Somatochlora arctica*, barjanska deva *Aeshna juncea* in barjanski spreletavec *Leucorrhinia dubia* in edino doslej znano najdišče mahovne deve *Aeshna subarctica elisabethae* v Sloveniji (Foto: M. Bedjanič).

Terensko delo smo opravili med 3-VII-2015 in 5-VII-2015, razdeljeni v več skupin s poudarkom na barjanskem terenjenju. Proučili smo 24 lokalitet na Pokljuki, v okolici Bleda in Mlake pri Kranju (TABELA 1). Vreme nam je bilo naklonjeno, v dolini je delo potekalo pri visokih temperaturah, na Pokljuki je bilo le nekaj oblakov. Na lokalitetah smo bili z metuljnico vedno v pripravljenosti za lovom odraslih, hkrati pa smo z vodnimi mrežami vzorčili tudi za ličinkami. Pozorni smo bili tudi na leve.

TABELA 1: Seznam lokalitet, ki smo jih obiskali tekom terenskega vikenda Slovenskega odonatološkega društva – SODovanja 2015 na Gorenjskem.

LOK	SEZNAM LOKALITET (KRAJ, NAJBЛИŽJI KRAJ, TOČNA LOKALITETA)	KOORDINATE		N.M.V. (m)	DATUM
		X	Y		
1	Mlaka pri Kranju, Bobovek, Glinokopno jezero Čukova jama (južno Bobovško jezero)	451118	125693	403	3-VII-2015
2	Mlaka pri Kranju, Bobovek, Glinokopno jezero Krokodilnica (severno Bobovško jezero)	451061	125920	403	3-VII-2015
3a	Gorje, Koprivnik, Barje Šijec	422976	132850	1.193	3-VII-2015
3b				4-VII-2015	
4	Gorje, Koprivnik, Barje Z ob cesti proti Šijcu, 300 m J od križišča pri Mrzlem studencu	422321	134101	1.207	4-VII-2015
5	Gorje, Goreljek, Barje Golemerca	422451	132882	1.197	4-VII-2015
6	Gorje, Goreljek, Potok 300 m J od barja Golemerca	422582	132522	1.191	4-VII-2015
7	Gorje, Goreljek, Veliko blejsko barje	422524	133671	1.202	4-VII-2015
8	Gorje, Goreljek, Barje Goreljek	421020	132852	1.259	5-VII-2015
9	Gorje, Podhom, Nizko barje pri Podhomu	430555	138151	533	5-VII-2015
10	Bohinjska Bistrica, Nomenj, Potok Bezena 700 m JV od Nomenja	424223	127530	488	4-VII-2015
11	Bled, Bled, Povirno močvirje v Liscah	433463	136631	445	4-VII-2015
12	Bled, Bled, Barje na Liscah	433468	136642	444	4-VII-2015
13	Bled, Ribno, Povirno območje na levem bregu Save Dolinke, SZ od Ribniškega mostu	432826	133800	418	4-VII-2015
14	Bled, Ribno, Mrtvica Save pod vasjo	433256	133873	417	4-VII-2015
15	Bled, Ribno, Mrtvica Save na desnem bregu Save Bohinjke, 280 m JZ od Ribniškega mostu	432696	133540	418	4-VII-2015
16	Bled, Ribno, Mrtvica Save na levem bregu Save Bohinjke (urejen kot kopališče), JZ pod vasjo	432608	133771	418	4-VII-2015
17	Bled, Selo pri Bledu, Mrtvica Save na desnem bregu Save Bohinjke, 200 m JZ od Selškega mostu	431149	133765	422	4-VII-2015
18	Bled, Zasip, Mokrišče Berje, JV od Zasipa	433021	137864	446	4-VII-2015
19	Bled, Zasip, Berje, Potok JV od mokrišča	433219	137803	444	4-VII-2015
20	Bled, Koritno, Povirno območje na levem bregu Save Dolinke, severno od Blejskega mostu	433677	136767	437	5-VII-2015
21	Bled, Bodešče, Obširno povirno območje vzhodno od Bodešč	434280	134618	430	5-VII-2015
22	Bled, Lesce, Šobčevo barje (slapič na silikatni podlagi, potočič in malo barja)	435497	133995	415	4-VII-2015
23	Bled, Lesce, Šobsko močvirje (S in zelo blizu kopališča Šobec)	435058	135010	426	4-VII-2015
24	Bled, Šobec, Ribniki ob Kampu Šobec	435076	134926	425	5-VII-2015

Tekom treh dni smo popisali 32 vrst kačjih pastirjev (TABELA 2), kar je vsekakor spodoben rezultat. Izmed teh je devet vrst uvrščenih na slovenski rdeči seznam

ogroženih živalskih vrst. Treh osebkov nismo uspeli ujeti, niti jim priti dovolj blizu, da bi jih zmogli določiti do vrste.

Za del udeležencev, tistih, ki so se na terenski vikend lahko odpravili že dopoldan, je bil zagotovo zanimiv že sam začetek, ko so se odpravili severno od Kranja na Bobovski jezeri (LOK 1 in 2). Tam so z razliko od ostalih, ki smo vzorčili le na severnejšem delu naše odprave, opazovali suhljatega škratca *Coenagrion pulchellum*, pasastega bleščavca *Calopteryx splendens*, rjavo devo *Aeshna grandis*, modroritega spremljevalca *Anax parthenope* in malinvordečega kamenjaka *Sympetrum fonscolombii*. Med njimi je bil tudi sinji presličar *Platycnemis pennipes*, ki je sicer, tako kot drugod po Sloveniji, tudi na Gorenjskem pogost, vendar ga na višjih nadmorskih višinah nismo srečali.

Preostali udeleženci smo tekom popoldneva počasi kapljali na sicer oblačno Pokljuko. Starejša mačka med njimi si nisva mogla kaj, da se ne bi vsak po svoje pred prihodom ustavila še na kakšnem poključskem barju. Še kako prav sva imela, saj sva do kože prišla prešerne volje, čeprav se je kasneje izkazalo, da vsak zaradi druge vrste. A dobra po srcu kot sva, sva najino veselje naslednji dan delila še s preostalimi. Tako je vsak udeleženec tokratnega SODOvanja imel možnost se srečati tudi z eno bolj redkih vrst kačjih pastirjev pri nas – mahovno devo *Aeshna subarctica elisabethae*. Za 15 udeležencev dogodka velja, da smo si tekom njega lahko izrekli, da smo se srečali s svojim, sicer žargonskim izrazom, bolj znanim med ornitologi, »lajferjem« (tj. ko prvič vidiš neko vrsto). Slednje ni presenetljivo, saj gre šele za četrto dokumentirano srečanje s to vrsto pri nas – vsa so se doslej odvijala na barju Šijec (LOK 3).

Da se je mahovna deva uvrstila na seznam kačjih pastirjev Slovenije je bil »kriv« BEDJANIČ (1999), ki je prav na barju Šijec na Pokljuki davnega 2-VI-1999 zapazil 3 njene leve, 27-VI-1999 pa še 11 levov in svežo samico. V prispevku je jasno zapisal tudi znake za razlikovanje njej zelo podobne barjanske deve, tako odraslih kot levov, zato branje priporočam. Zadnje opažanje mahovne deve, pred našim tokratnim, pa pripada nemške-

SLIKA 2: »Iz oči, v oči« z mahovno devo *Aeshna subarctica elisabethae* na barju Šijec
(Foto: M. Bedjanič).

mu odonatologu, ki je 30-VII-1999 popoldan, med 14.00 in 15.00, ulovil še samčka (BROCKHAUS, 1999). S tem je pregled vseh slovenskih najdb te vrste že končan. Da je pri nas tako redka, niti ni presenetljivo, saj dosega tukaj svoj južni rob razširjenosti, obenem pa podobno velja tudi za njene habitate – šotna barja.

Mahovno devo smo na Šijcu želeli najti že 30-VI-2013, ko je potekalo prvo SODOvanje na Gorenjskem, a te sreče ob takratnem dopoldanskem obisku nismo imeli. Pomembno je omeniti, da smo Šijec tokrat nekajkrat obiskali, tudi ločeno po skupinah. Prvi dan (3-VII-2015) je bilo to pozno popoldan v oblačnem vremenu. Naslednji dan pa ob različnih urah tekom dneva, pri čemer srečanja z mahovno devo v dopoldanskih urah nismo imeli. Vsa naša tokratna tri opažanja tako pripadajo zgolj popoldanskim uram, a zaradi spremenljivega vremena kakšnih zaključkov iz tega ne moremo povzeti.

4-VII-2015, ob zadnjem obisku skupine, katere vodenje sem prevzel, so si zaradi navdušenja mnogi želeli ujeti še »svojo« mahovno devo. Zato se je na Šijcu pričel pravi lov vseh letečih akrobatov. Med 17.00 in 18.30 smo v skorajda povsem jasnem vremenu s še vedno toplimi temperaturami tako ujeli oz. opazovali 3 ♂, 1 ♀ in 6 kolesljev barjanskega spreletavca *Leucorrhinia dubia*, 6 ♂, 2 ♀, 2 koleslja in opazovali 1 odlaganje jajc barjanskega lesketnika *Somatochlora arctica*, 1 ♀ barjanske deve *Aeshna juncea* ter 3 ♂ mahovne deve *Aeshna subarctica elisabethae*. Dan pred tem smo ob tako rekoč isti uri, a v oblačnem vremenu, v enako številčni zasedbi zasledili (le) 5 ♂, 2 ♀ in 1 koleselj barjanskega spreletavca, 7 ♂, 1 ♀ in 1 koleselj barjanskega lesketnika ter 1 ♀ lisastega ploščca *Libellula quadrimaculata*. Malce za nami se je M. Bedjaniču ponovno nasmehnila sreča s svežo mahovno devo in od tod njegovo veselje ob prihodu v kočo.

Ob štirih obiskih Šijca smo v dveh dneh skupaj nabrali naslednje število levov: 10 barjanske in 11 mahovne deve, 2 barjanskega spreletavca in 14 barjanskega lesketnika, katerega smo našli tudi 1 ličinko.

Navkljub našemu vsesplošnemu navdušenju veljajo 16 let po prvi omembi mahovne deve za Slovenijo še vedno enaki zaključki, ki jih je podal že BEDJANIČ (1999) – natančnejše raziskave te vrste so več kot potrebne, tudi zaradi njene ohranitve v našem prostoru. Obenem pa bi bilo potrebno natančnejše pregledati tudi druga za vrsto primerna bivališča.

Seveda pa ni bila mahovna deva edina atrakcija vikenda. Bolj »sveži« udeleženci si bodo zagotovo zapomnili tudi preostale barjanske vrste kačjih pastirjev, saj smo jim starejši večkrat omenjali »... kakšna redkost je to, da jih vidiš toliko«. Recimo preko 100 levov barjanskega lesketnika *Somatochlora arctica* na barju Golemerca (LOK 5), pa tudi sicer smo na več lokalitetah po Pokljuki skupaj videli preko 100 odraslih osebkov vrste.

Ko smo že pri odraslih, naj še omenim še, da so nas na terenu presenetili tudi odrasli »naše vrste«, ko so se v velikem številu zbrali v Ribnem (LOK 13) na ribiškem dogodku in parkirali po dobršnem delu naravne vrednote ter si tam postavili tudi večji prizoriščni prostor.

SLIKA 3. Na prehodnem barju Golemberca na Pokljuki smo zabeležili izjemno močno populacijo barjanskega lesketnika *Somatochlora arctica* in se kar nismo mogli načuditi številnim levom, tu in tam pa nam je med gostim šašjem in trokrpimi listi mrzličnika, šelestenje samičkinih kril razkrilo tudi skrivnostno odlaganje jajčec (Foto: M. Bedjanič).

Navkljub visokim temperaturam, ki so nas v osrednji Sloveniji in tudi drugod že dolgo obdajale, smo bili tu na Gorenjskem pozitivno presenečeni nad več srečanji spomladanskih vrst, pa tudi nad marsikje hladnejšimi temperaturami. Zaradi izkušenj iz Primorske in osrednje Slovenije tu nisem več pričakoval tako velikega števila ranih plamencev *Pyrrhosoma nymphula*, kot smo jim bili priča.

Resda smo bili že v osrednjem delu kačjepastirske sezone, a ker so nas na mnogih mestih presenetile še razbohotene spomladanske vrste, smo upali, da nas bo v svojem primarnem habitatu pričakal tudi kak koščični škratec *Coenagrion ornatum*. Žal kljub starejšim podatkom (PIRNAT et al., 1997) nismo imeli te sreče. Nam pa je bilo zanimivo ogledati si lehnjakotvorna barja (LOK 20), ki že na prvi pogled izgledajo povsem drugače kot sekundarni habitati te vrste, od koder smo ga bolj vajeni. Po koščičnega škratca smo se odpravili tudi v Nomenj (LOK 10), kjer ga je pred mnogimi leti opazoval KIAUTA (1962), a zaman.

TABELA 2: Seznam 32 vrst kačjih pastirjev, zabeleženih na odonatološkem terenskem vikendu – SODovanje 2015, Gorenjska, med 3- in 5-VII-2015, s pripisom lokalitet (iz TABELA 1), na katerih je bila posamezna vrsta zabeležena. Če ni zavedeno drugače, gre za najdbe odraslih osebkov. Zabeleženi so tudi levi in ličinke (exuviae in larvae), sveži osebki (teneral) in opazovanje odlaganja jaje (ovip). Vrste uvrščene na RDEČI SEZNAM KAČJIH PASTIRJEV SLOVENIJE imajo ob imenu v oklepaju zapisano kategorijo v seznamu. Vrste uvrščene na PRILOGO 1 UREDBE O ZAVAROVANIH PROSTO ŽIVEČIH ŽIVALSKIH VRSTAH so označene z »*««. Vrste uvrščene tudi na Prilogo 2 omenjene uredbe z »**««.

LATINSKO IME VRSTE	ZAPOREDNA ŠTEVILKA LOKALITETE IZ TABELE 1
1 <i>Calopteryx virgo</i>	5, 6, 9, 10, 14, 15, 17 (+ ovip), 18, 19, 21, 22, 23
2 <i>Calopteryx splendens</i>	1, 2
3 <i>Coenagrion pulchellum</i> (V)	2
4 <i>Coenagrion puella</i>	1, 2, 3b, 13 (+ exuviae, teneral), 14, 15, 16, 17, 24
5 <i>Ischnura elegans</i>	1, 2, 5, 14, 16, 23
6 <i>Ischnura pumilio</i>	23
7 <i>Enallagma cyathigerum</i>	1, 2, 17, 23, 24
8 <i>Erythromma najas</i>	15
9 <i>Pyrrhosoma nymphula</i>	6, 9, 14, 15 (+ exuviae), 17, 18, 19, 20 (+ ovip), 22
10 <i>Platycnemis pennipes</i>	1, 2
11 <i>Aeshna cyanea</i>	13 (+ exuviae), 15 (+ exuviae), 21
12 <i>Aeshna subarctica elisabethae</i> (R) *	3a (exuviae, teneral), 3b (+ exuviae, ovip)
13 <i>Aeshna juncea</i> (V)	3a (+ exuviae), 3b (+ exuviae), 5 (exuviae), 6 (exuviae),
14 <i>Aeshna grandis</i> (V)	2
15 <i>Anax imperator</i>	1 (+ ovip), 2, 15 (+ exuviae, ovip), 23, 24
16 <i>Anax parthenope</i>	1, 2
17 <i>Onychogomphus forcipatus</i>	23
<i>Cordulegaster</i> sp.	14
18 <i>Cordulegaster bidentata</i> (V)	9 (exuvia), 20
19 <i>Cordulegaster heros</i> (V) **	19
<i>Corduliidae</i> indet.	19
20 <i>Somatochlora meridionalis</i>	13, 15 (+ exuvia), 16, 17, 23
21 <i>Somatochlora flavomaculata</i> (V)	11, 13, 14, 15 (+ exuvia), 18, 20, 21, 23
22 <i>Somatochlora arctica</i> (R) *	3a (+ larva, exuviae, ovip), 3b (+ exuviae, ovip), 4, 5 (+ exuviae, teneral, ovip), 7, 8
23 <i>Cordulia aenea</i>	1, 2, 15 (+ exuvia)
24 <i>Libellula quadrimaculata</i>	3a, 3b
25 <i>Libellula depressa</i>	14, 15 (+ exuviae), 16, 17 (+ teneral), 20, 21, 23
26 <i>Libellula fulva</i>	13
27 <i>Orthetrum cancellatum</i>	1 (+ ovip), 2, 20
28 <i>Orthetrum coerulescens</i>	9, 17, 18, 20, 21 (+ ovip), 22, 23
29 <i>Orthetrum brunneum</i>	3b, 9, 12, 14, 20, 21 (+ ovip), 22
30 <i>Leucorrhinia dubia</i> (E) **	3a, 3b (+ exuviae)
31 <i>Sympetrum sanguineum</i>	13 (+ teneral)
32 <i>Sympetrum fonscolombii</i>	1

Tudi zaradi pisane družine udeležencev smo poleg kačjih pastirjev z veseljem preučili tudi še katerega plazilca in metulja, tudi rastlino, s pomočjo kolegice iz ZRSVN pa tudi ocenili stanje nekaterih barjanskih ekosistemov. Na Šijcu (LOK 3b) smo zapazili tudi par živorodnih kuščaric *Zootoca vivipara*. Za voljo spogledovanja z orhidejami se je ena skupina odpravila na mokrišče Berje, kjer z zeleno vrsto ni bila uspešna, je pa na bližnjem potoku (LOK 19) našla velikega studenčarja *Cordulegaster heros*, ki poprej s tega mesta ni bil poznan. Bržkone bi znalo biti, da tudi sicer na Gorenjskem severneje od Radovljice (PIRNAT et al., 1997) še ni bil zapažen.

Ker je bilo na SOD-ovanju šest študentov biologije, ki so se na odonatološki teren odpravili prvič, smo več pozornosti namenili tudi učenju prepoznavanja vrst. Prav lepo pedagoško smo novince pri Ribnem (LOK 15) lahko podučili o razlikovanju treh vrst lebduhov, ki jih mnogi začetniki navkljub jasnim razlikam večkrat napačno določijo. Na istem mestu smo ujeli tudi velike rdečeokce *Erythromma najas*. Pri tem gre za najsevernejšo najdbo te vrste na Gorenjskem. Pa tudi sicer je lokalitet, kjer je bila ta vrsta najdena, na Gorenjskem le peščica.

Tekom vikenda nam je Andreja večkrat namignila, da bi si podobnega sodelovanja želela tudi v prihodnje. Društveniki smo se z njenim mnenjem seveda strinjali in ji že vnaprej napovedali topel odziv. In že ko smo menili, da nas Andreja s svojimi predlogi ne more presenetiti, so na dan prišle njene »drzne« misli: »Kaj pa ..., če bi prihodnje leto izvedli planinsko odonatološko odpravo na visokogorska jezera in skušali raziskati še tista? Saj veste, tam gori je bolj malo popisanega...«

Se nam boste pridružili?

LITERATURA:

- BEDJANIČ, M., 1999. *Aeshna subarctica elisabethae* Djakonov 1922, new for the odonate fauna of Slovenia (Anisoptera: Aeshnidae). *Exuviae* 6: 7–10.
- BROCKHAUS, T., 1999. Ein Nachweis von *Aeshna subarctica elisabethae* Djakonov, 1922 und *Somatochlora alpestris* (Sélys, 1840) im Hochmoor Šijec auf der Pokljuka, NW Slowenien (Anisoptera: Aeshnidae, Corduliidae). *Exuviae* 6: 11–13.
- KIAUTA, B., 1962. Odonati Triglavskega narodnega parka in okolice (Odonata Fbr.). *Varstvo narave* 1: 99–117.
- PIRNAT, A., M. BEDJANIČ, A. ŠALAMUN & M. KOTARAC, 1997. Prispevek k poznavanju favne kačjih pastirjev (Odonata) Gorenjske (SZ Slovenija). V: M. Kotarac (ured.), Mladinska biološka raziskovalna tabora Podzemelj '95 in Duplje '96, str. 61–76, Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije, Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- VINKO, D., 2013. SODovanje 2013: Terenski vikend Slovenskega odonatološkega društva na Gorenjskem. *Erjavecija* 28: 5–10.

(D. VINKO)

KAJ NEKI LETA V PRESTOLNICI ?

POROČILO O PROJEKTU “KAČJI PASTIRJI LJUBLJANE”

Študenti biologije, združeni v Slovenskem odonatološkem društvu, smo s projektom “KAČJI PASTIRJI LJUBLJANE” začeli na pobudo prof. dr. Boštjana Kiaute v letu 2014. Načrtno smo se odpravili na teren proučevati kačje pastirje znotraj ljubljanskega avtocestnega obroča. Prvo leto smo popisali 29 vrst kačjih pastirjev na 26 lokalitetah. Skupno smo opravili 25 terenskih dni in na projektu je sodelovalo 28 udeležencev (ERBIDA, 2014).

V letu 2015 smo popisali še več lokalitet, poleg odraslih osebkov smo intenzivno vzorčili tudi za ličinkami in iskali njihove leve, saj nas je poleg prisotnosti vrst zanimala tudi ustreznost habitatov za njihovo razmnoževanje. Povečalo se je tudi število popisovalcev. Poleg Nine Erbida, Maje Vrhovnik, Jelene Cvetkovič, Brine Stančič in Nike Zaletelj, ki smo v popisu sodelovale že prvo leto, so se nam pridružili še Maja Hostnik, Klemen Kisovec in Rok Golobinek, nekajkrat sta k projektu pristopila še Damjan Vinko ter nizozemski kolega Jan-Joost Mekkes. K sodelovanju smo povabili tudi druge študente. Na terenu smo jim predstavili določevanje in biologijo kačjih pastirjev, pridobljeno znanje pa so

študenti lahko uporabili pri izdelavi svojih raziskovalnih nalog oz. pri opravljanju drugih študijskih obveznosti.

Zanimalo nas je, katere vrste kačji pastirjev bodo odsotne pri večjemu deležu pozidanih površin v okolice lokalitete (TABELA 1). Ocenili smo intenzivnost urbanizacije v njihovi okolici in jih nato razdelili v tri kategorije (po predlogu WILLIGALLA & FARTMANN, 2011, po MCKINNEY, 2002):

- Mesto (temno siva barva v tabeli): v 200 m pasu okrog vodnega telesa je več kot 50 % površin pozidanih. Zgradbe so dvo- ali večnadstropne.
- Predmestje (svetlo siva barva v tabeli): v 200 m pasu okrog vodnega telesa je 10 do 50 % površin pozidanih.
- Ruralna okolica (v tabeli niso osenčene): v 200 m pasu okrog vodnega telesa je do 10 % površin pozidanih. Zgradbe so večinoma enonadstropne.

TABELA 1: Seznam lokalitet, ki smo jih popisali v letu 2015 okviru projekta "KAČJI PASTIRJI LJUBLJANE". S temnejšo sivo so osenčene lokalitete v mestu in s svetlejšo sivo lokalitete v predmestju. Lokalitete v ruralni okolici niso osenčene. V tabeli so pripisani datumi opazovanja v letu 2015 in število najdenih vrst na posamezni lokaliteti skupaj v letu 2014 (ERBIDA, 2014) in 2015.

	LOKALITETA	KOORDINATE		DATUM	ŠT. VRST
1	Mlaka na gradbišču na Frankopanski ulici	461540	102127	19.5.2015, 2.6.2015,27.8.2015, 22.9.2015, 23.9.2015,	18
2	Reka Ljubljanica pri Tromostovju	462178	100893	17.7.2015, 7.8.2015	2
3	Reka Ljubljanica (Kodeljevo-Fužine)	465862	100816	14.5.2015, 28.8.2015	1
4	Sotočje potoka Gradaščica in reke Ljubljanice	464917	101284	6.1.2015	1
5	Tivolski ribnik	461211	101062	18.5.2015, 1.7.2015, 5.7.2015, 8.8.2015, 22.8.2015, 30.8.2015	5
6	Botanični vrt, bazeni z močvirskimi rastlinami	462769	99730	21.4.2015, 19.9.2015	2
7	Potok Glinščica betonski del pri Biološkem središču	459625	100634	3.3.2015, 28.8.2015	3
8	Potok Gradaščica, betonski del na Vrhovcih	458898	99810	14.5.2015, 12.6.2015, 1.9.2015	2
9	Ribnika v Črnučah	464402	107114	19.5.2015, 30.8.2015, 11.9.2015	11
10	Koseški bajer	459325	102607	17.4.2015, 14.5.2015, 12.6.2015, 30.6.2015, 5.7.2015, 6.8.2015, 8.8.2015, 28.8.2015, 28.8.2015, 30.8.2015, 19.9.2015, 25.10.2015	26
11	Potok Mali Graben pri avtocesti	457747	100214	14.5.2015, 12.6.2015, 1.9.2015	4
12	Mlaka pri gostilni Čad	460236	101411	3.7.2015, 14.8.2015, 28.8.2015, 8.9.2015	3
13	Mlaka pri Tehnološkem parku	458609	100671	20.4.2015, 10.6.2015, 17.7.2015, 28.8.2015, 29.8.2015, 11.9.2015, 19.9.2015, 18.10.2015, 25.10.2015	20
14	Mlaka 200 m JV od Hoferja na Vrhovcih	458932	100293	29.8.2015, 25.10.2015	10
15	Mlaka v Botaničnem vrtu	462765	99708	21.4.2015, 8.6.2015, 6.8.2015, 19.9.2015	9
16	Močvirni travnik ob potoku Malence	465112	97017	12.6.2015, 1.9.2015	10
16	Mostec, mlaka ob cesti	459635	102330	12.6.2015, 6.8.2015	6

	LOKALITETA	KOORDINATE		DATUM	ŠT. VRST
18	Potoki in izviri okrog obeh ribnikov na Golovcu	463871	99546	20.4.2015	4
18	Potok Mejaš	466205	99260	17.7.2015	2
20	Potok nad mlako pri gostilni Čad	460217	101449	3.7.2015	1
21	Potok v Mostecu ob cesti	459680	102313	17.4.2015, 12.6.2015, 6.8.2015, 19.9.2015	4
22	Pritok Rakovniškega ribnika	464136	99163	12.6.2015, 1.9.2015	3
23	Potok Pržanec od Glinščice proti Koseškemu bajerju	458510	101680	6.5.2015, 28.8.2015	6
24	Rakovniški ribnik	463893	99497	7.5.2015, 12.6.2015, 1.9.2015, 19.9.2015	14
25	Spodnji ribnik na Golovcu	464059	99233	20.4.2015, 7.5.2015, 19.9.2015	10
26	Zgornji ribnik na Golovcu	463827	99617	20.4.2015, 7.5.2015, 19.9.2015	8
27	ZOO Ljubljana, bazen pri morskih levih	459571	101150	8.6.2015, 2.7.2015	1
28	ZOO Ljubljana, kanal pri žirafah	459473	101250	2.7.2015	1
29	ZOO Ljubljana, lokal Savana	459477	101210	4.7.2015	1
30	ZOO Ljubljana, mlaka pri bobru	459579	101163	8.6.2015	1
31	ZOO Ljubljana, mlaka pri gepardih	459583	101231	8.6.2015, 9.6.2015, 10.6.2015, 5.8.2015, 6.8.2015, 16.9.2015, 17.9.2015, 6.10.2015	7
32	ZOO Ljubljana, mlaka pri gibbonih	459426	101252	8.6.2015, 10.6.2015, 8.7.2015	3
33	ZOO Ljubljana, mlaka pri kengurujih	459368	101255	8.6.2015, 10.6.2015, 17.7.2015, 19.7.2015, 5.8.2015	5
34	ZOO Ljubljana, mlaka pri mačji pandi	459479	101415	8.6.2015, 8.7.2015	4
35	ZOO Ljubljana, mlaka pri medvedih	459617	101278	10.6.2015, 1.7.2015	2
36	ZOO Ljubljana, mlaka pri pelikanih	459427	101225	8.6.2015, 8.7.2015, 17.7.2015,	3
37	ZOO Ljubljana, mlaka pri sajmirih	459577	101057	5.8.2015	1
38	ZOO Ljubljana, mlaka pri slonu	459483	101368	8.5.2015, 8.6.2015	1
39	ZOO Ljubljana, mlaka pri tigrisih	459554	101345	8.6.2015	1
40	ZOO Ljubljana, mlaka v gozdu med divjimi svinjami in jastrebi	459477	101600	2.7.2015	1
41	ZOO Ljubljana, ograda guanakov	459373	101309	5.8.2015	1
42	ZOO Ljubljana, potok na poti od kamel h kapibaram	459458	101327	8.7.2015	2

	LOKALITETA	KOORDINATE		DATUM	ŠT. VRST
43	ZOO Ljubljana, pri volkovih v jarku	459621	101328	9.7.2015	1
44	ZOO Ljubljana, kanal pri kengurujih	459364	101242	8.7.2015, 5.8.2015	2
45	Potok Glinščica	458695	101092	3.3.2015, 17.4.2015, 29.5.2015, 10.6.2015, 17.7.2015, 28.8.2015, 11.9.2015	17
46	Potok Gradaščica pri avtocesti	457723	100324	14.5.2015, 12.6.2015, 1.9.2015	10
47	Ljubljanica za gradom Fužine	465138	97027	20.4.2015, 14.5.2015	3
48	Ljubljanica pri Livadi	462528	99469	14.5.2015, 8.6.2015, 6.8.2015	8

V terenski sezoni smo želeli najmanj trikrat popisati izbrane že znane lokacije v Ljubljani in poiskati tudi nova, še neznana ali na novo nastala vodna telesa. Zbrali smo podatke na 48 lokalitetah na območju mesta Ljubljane in potrdili prisotnost 38 vrst kačjih pastirjev.

Na našem seznam vrst (TABELA 2) manjka kar 11 za Ljubljano znanih vrst kačjih pastirjev (KIAUTA, 2014). Našli nismo grmiščne zverce *Lestes barbarus* in obrežne zverce *L. dryas*, za kateri KIAUTA (2014) navaja redka najdišča v okolici Ljubljane. Za loško zverco *Lestes virens vestalis* opisuje tri lokalitete, od katerih mlake na območju sedanjega Študentskega naselja v Rožni dolini ni več, mrtvica pri Vevčah pa sicer leži izven našega območja popisovanja. Od enakokrilih kačjih pastirjev Zygoptera nismo zabeležili še obvodne zverce *Lestes sponsa*, suhljatega škrateca *Coenagrion pulchellum* in velikega rdečeokca *Erythromma najas*. Med raznokrilimi kačjimi pastirji Anisoptera nismo našli rjave deve *Aeshna grandis*, deviškega pastirja *Aeshna isoceles*, katerega znana lokaliteta je trstišče zahodno od Ižanske ceste, ki sicer leži izven našega območja popisa, prav tako pa nismo ugedali tudi barjanske deve *Aeshna juncea*, znane z močvirij na Rožniku, ki so zdaj že zaraščena (KIAUTA, 2014). Znotraj ljubljanskega avtocestnega obroča tudi nismo potrdili prisotnosti kačjega potočnika *Ophiogomphus cecilia*, NATURA 2000 vrste, ki je znana na zadnjih kilometrih Ljubljanice in na Savi (KIAUTA, 2014). KIAUTA (2014) omenja, da je bil pred regulacijo povirni studenčar *Cordulegaster bidentata* na Gradaščici v Trnovem prisoten, vendar tudi te vrste med popisovanjem nismo našli. Zaman smo v pomladnih mesecih iskali še nosno jezerko *Epiptera bimaculata*, za katero KIAUTA (2014) opisuje opazanje na Rakovniškem ribniku leta 1953, Klemen Koselj pa jo je leta 1995 popisal tudi na Koseškem bajerju (vir: podatkovna baza CKFF, 27.10.2015). Našli nismo še rumenega kamenjaka *Sympetrum flaveolum*, ki so ga med 1951 in 1958 opazili na več lokacijah brez vode v Ljubljani (KIAUTA, 2014).

Smo pa na seznam odonatne favne Ljubljane dodali dve novi vrsti, skupno je zdaj na območju slovenske prestolnice znano pojavljanje 51 vrst kačjih pastirjev. Obe novi vrsti smo opazili na mlaki pri Tehnološkem parku (458609, 100671). Opažen

je bil samček sredozemskega kamenjaka *Sympetrum meridionale* (29.8.2015, leg. & det.: D. Vinko) in pet odraslih osebkov obeh spolov povodnega škratca *Coenagrion scitulum* (17.7.2015, leg: R. Golobinek, det.: D. Vinko). Poleg tega smo prvič popisali koščičnega škratca *Coenagrion ornatum* na potoku Glinščica. Zabeležili smo ga v obeh letih projekta (458695, 101092: 12.6.2014, leg. & det.: N. Erbida; 458409, 101410: 29.5.2015, leg. & det.: D. Vinko).

SLIKA 1: Popis mlake pri Tehnološkemu parku skupaj s študenti biologije
(Foto: M. Vrhovnik, 19.9.2015).

Zanimala nas je tudi potrditev razvoja posamezne vrste (TABELA 2) v različnih delih mesta:

- Potrjeno razmnoževanje (++): zabeležili smo ličinke, leve ali sveže osebkove posamezne vrste.
- Verjetno razmnoževanje (+): zabeležili smo večje število osebkov posamezne vrste, ki so bili različnega spola; vrsta je bila opažena večkrat na isti lokaliteti ali pa je bila opažena reproduktivna aktivnost (kopule, odlaganje jajčec).
- Nepotrjeno razmnoževanje (-): opaženi so bili samo posamezni osebki, v večini primerov samo samci.

TABELA 2: Seznam 38 popisanih vrst kačjih pastirjev v okviru projekta "KAČJI PASTIRJI LJUBLJANE" v letih 2014 in 2015. Označena je tudi potrditev razmnoževanja vrste v različnih delih mesta (++ potrjeno razmnoževanje, + verjetno razmnoževanje in - nepotrjeno razmnoževanje).

DRUŽINA	VRSTA	CENTER	PREDMESTJE	RURALNA OKOLICA
CALOPTERYGIDAE	<i>Calopteryx splendens</i>	-	+	++
	<i>Calopteryx virgo</i>	-	+	++
LESTIDAE	<i>Chalcolestes viridis</i>	++	++	+
	<i>Sympecma fusca</i>		++	
COENAGRIONIDAE	<i>Coenagrion ornatum</i>			++
	<i>Coenagrion puella</i>	+	++	++
	<i>Coenagrion scitulum</i>		+	
	<i>Enallagma cyathigerum</i>	+	++	
	<i>Erythromma lindenii</i>		-	
	<i>Erythromma viridulum</i>		++	
	<i>Ischnura elegans</i>	++	++	++
	<i>Ischnura pumilio</i>	-	+	
	<i>Pyrhosoma nymphula</i>		++	+
PLATYCNEMIDIDAE	<i>Platycnemis pennipes</i>	++	++	++
AESHNIDAE	<i>Aeshna cyanea</i>	++	+	++
	<i>Aeshna mixta</i>	++	-	+
	<i>Anax imperator</i>	++	++	+
	<i>Anax parthenope</i>	-	-	
	<i>Brachytron pratense</i>		-	
GOMPHIDAE	<i>Gomphus vulgatissimus</i>			++
	<i>Onychogomphus forcipatus</i>		+	++
CORDULEGASTRIDAE	<i>Cordulegaster heros</i>			++
CORDULIIDAE	<i>Cordulia aenea</i>	-	++	++
	<i>Somatochlora flavomaculata</i>			++
	<i>Somatochlora meridionalis</i>		+	+
LIBELLULIDAE	<i>Crocothemis erythraea</i>	++	++	+
	<i>Libellula depressa</i>	+	-	++
	<i>Libellula fulva</i>		++	++
	<i>Libellula quadrimaculata</i>		-	++
	<i>Orthetrum albistylum</i>		++	++
	<i>Orthetrum brunneum</i>	++	-	++
	<i>Orthetrum cancellatum</i>		++	+
	<i>Orthetrum coerulescens</i>	++	++	++
	<i>Sympetrum fonscolombii</i>	++	-	
	<i>Sympetrum meridionale</i>		-	
	<i>Sympetrum sanguineum</i>	++	++	++
	<i>Sympetrum striolatum</i>	++	++	++
	<i>Sympetrum vulgatum</i>		-	

Med lokalitetami sta nas presenetili dve pred kratkim nastali stoječi vodni telesi, ki smo jih v okviru projekta prvič tudi popisali. Na manjši mlaki pri Tehnološkem parku (458609, 100671; SLIKA 1) smo našli kar 20 vrst. Po številu najdenih vrst (18) pa le malo zaostaja gradbišče na Frankopanski ulici (461540, 102127), kjer je opuščeno gradbeno jamo zalila voda in je sredi stanovanjskega naselja v Spodnji Šiški nastal zanimiv habitat (SLIKA 2). Na obeh mestih smo našli tudi ličinke in leve. Največ vrst, skupno kar 26, smo zabeležili na največjem vodnem telesu na območju popisovanja – Koseškem bajerju, ki smo ga tudi največkrat popisali (TABELA 1).

SLIKA 2: Opuščeno gradbišče na Frankopanski ulici je zalila voda. Kljub temu, da leži sredi stanovanjskih blokov v Spodnji Šiški, smo tukaj našli kar 18 vrst kačjih pastirjev (Foto: M. Vrhovnik, 19.9.2015).

Skupno smo v letu 2015 opravili 46 terenskih dni, od katerih so bili najpogostejši individualni tereni posameznih popisovalcev, ko smo se za nekaj ur med študijskimi obveznostmi odpravili na teren. Izvedli smo 9 skupnih terenskih dni, na katerih je bilo poleg popisovalcev prisotnih še 22 udeležencev. V okviru projekta smo izvedli tudi različne delavnice, od katerih sta bili dve ustvarjalni delavnici, na ostalih pa smo v ZOO Ljubljana predstavljali kačje pastirje obiskovalcem. Mirovali nismo niti v zimskem času. Ko nismo bili aktivni na terenu, smo se zbrali na bralnih krožkih (poimenovali smo jih *uSODno* branje), na katerih smo predstavljali znanstvene članke na izbrano temo s področja odonatologije. V začetku novembra, natančneje 4.11.2015 bomo izvedli *Foto večer* in 30.11.2015 še predavanje, na katerem bomo predstavili rezultate projekta in vpliv urbanizacije na odonatno favno. Prihodnje leto si želimo s projektom nadaljevati in ga še nadgraditi.

Projekt "KAČJI PASTIRJI LJUBLJANE" je potekal s prispevki popisovalcev, sofinancirala pa sta ga tudi Študentska organizacija Univerze v Ljubljani, Društveno stičišče STIKS ter Študentski svet Biotehniške fakultete.

LITERATURA:

- ERBIDA, N., 2014. Kačji pastirji Ljubljane. *Erjavecija* 29: 10-12.
- KIAUTA, B., 2014. Zаметki za favno kačjih pastirjev (Insecta: Odonata) mesta Ljubljana, Slovenija. *Natura sloveniae* 16(1): 15-40.
- RAJKOV, S., 2014. *Fauna Odonata urbanog područja Novog Sada*. Diplomaska naloga. Departmans za biologiju i ekologiju, Prirodno-matematički fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, 84 str.
- WILLIGALLA C. & T. FARTMANN, 2011. Einfluss der Bebauung auf die Libellendiversität (Odonata) in Städten. *Treffpunkt biol. Vielfalt* 10: 145-149.

(M. VRHOVNIK, N. ERBIDA, J. CVETKOVIĆ,
R. GOLOBINEK, M. HOSTNIK, K. KISOVEC,
D. VINKO & N. ZALETELJ)

PRESENETLJIVO PONOVRNO OPAZOVANJE DRISTAVIČNEGA SPRELETAVCA *LEUCORRHINIA PECTORALIS* V KRAJINSKEM PARKU RAČKI RIBNIKI-POŽEG

Vsakdo izmed nas ima kakšno vrsto kačjega pastirja, ki se je na odonatološkem izletu vedno posebej razveseli in zame je dristavični spreletavec *Leucorrhinia pectoralis* tozadevno gotovo v najožjem izboru. Morda zato, ker je bil ena izmed prvih vrst, ki sem jih v ranih odonatoloških začetkih prvih zabeležil v Sloveniji (BEDJANIČ, 1995), delno pa zato, ker je zelo zanimiv tudi iz naravovarstvenega vidika, saj namreč sodi med strogo zavarovane vrste, uvrščene na dodatke BERNŠKE KONVENCIJE in na dodatka II in IV DIREKTIVE O HABITATIH. Mednarodni naravovarstveni »sloves« se žal tudi v Sloveniji zrcali v dejstvu, da moje veselje ob opazovanju dristavičnega spreletavca nikakor ni pogosto. Pa še takrat se nemudoma, zaradi številnih slabih izkušenj v preteklosti, hitro pojavi tudi skrb za prihodnost obstoja vrste na dotičnem območju.

Dristavični spreletavec je pri nas redka in močno ogrožena vrsta, ki se pojavlja skoraj izključno v severovzhodnem delu države. Je indikator biotsko »najbogatejše« faze v razvoju ali stanju stoječega vodnega ekosistema, zato ima ohranjanje njenih bivališč »krovni« efekt za mnoge druge ogrožene rastline in živali. Razvoj vrste v stadiju ličinke traja dve leti, odrasle žuželke se pojavljajo od začetka maja do sredine julija. Naravna življenjska okolja so mezotrofne do evtrofne rečne mrtvice z bogato razvitim vodnim in obrežnim rastlinjem, vsaj

enako pomembna pa so za vrsto v našem prostoru tudi »sekundarna bivališča«, kot so stari ekstenzivni gojitveni ribniki z ohranjeno obrežno in vodno vegetacijo v coni zaraščanja oz. kopnenja. Dristavični spreletavec je slabo toleranten na plenilski pritisk rib, zato je v mrtvicah in ribnikih zaželen odsotnost ribje populacije oz. njena gostota v okvirih naravne sestave in količine. Poleg samega vodnega bivališča so za vrsto pomembna tudi ustrezna kopenska bivališča v bližnji okolici, kot so gozd, grmišča in druge ekstenzivne površine (BEDJANIČ, 2014).

SLIKA 1: Samček kritično ogroženega dristavičnega spreletavca *Leucorrhinia pectoralis* (Foto: M. Bedjanič, Grajevnik, 13-VI-2015).

V letu 2015 sem se po dolgem času namenil priložnostno in nesistematično preveriti stanje življenjskih okolij in populacij dristavičnega spreletavca na nekaj izbranih mestih v severovzhodni Sloveniji. Konec maja sem vrsto neuspešno iskal na ribnikih v okolici Ptuja, kjer me je posebej razžalostilo stanje na ribniku v Spodnjem Velovleku, saj je bila pred kratkim izvedena poglobitev dna izvedena na način, ki v trenutnem stanju dolgoročno onemogoča preživetje nekdam izjemno

bogate favne kačjih pastirjev. Dejstvo, da je ribnik razglašen kot NATURA 2000 območje in je torej eden izmed biserov slovenske in evropske narave, ima očitno veljavo le na papirju.

Dva tedna kasneje, 13-VI-2015, se je slab občutek z obiskom Turnovih ribnikov v Krajinskem parku Rački ribniki – Požeg samo še nadaljeval. Tudi tukaj uničujoči posegi izpred preloma tisočletja še niso bili sanirani in stanje življenjskih okolij je za nekdanj izjemno raznoliko favno in floro neustrezno. Ko sem se z avtom zamišljeno zapeljal še do ribnikov v Grajevniku me je po prvem praznem, prijetno presenetil največji obcestni ribnik v kompleksu (x 552006, y 142552; alt. 250m). Tukaj se je v letu 2002 še bohotila evropsko ogrožena vodna praprotna štiriperesna marzilka *Marsilea quadrifolia* (BEDJANIČ & VOGRIN, 2003), ki pa je kasneje tod nisem več videl, delno morda tudi zaradi vmesnega poskusa ribiškega »aktiviranja« ribnika, pa spet njegove izsušitve itd. Skratka, ribnik je po nekaj letih od zadnjega obiska že s ceste veliko obetal in s škornji sem pogumno zakorakal med gosto ločje, ki je pokrivalo precejšen del vodne gladine. Voda mi je segala ponekod največ do pasu, bila je bistra, a polna razpadajočega organskega drobirja – vsled tega je bila kakopak tudi »prijetno« dišeča – ter bogato zaraščena s stebelci mešinke *Utricularia* sp. Vreme je bilo okoli ene ure popoldan le nekoliko pooblačeno, vendar je močno pihalo. Štiriperesne marzilke žal nisem ugledal, vrvež kačjih pastirjev pa je bil glede na vetrovne razmere kar živahen. Izmed enakokrilih kačjih pastirjev so bili na sceni travniški škratec *Coenagrion puella*, modri kresničar *Ischnura elegans*, sinji presličar *Platycnemis pennipes* ter tako veliki rdečeokec *Erythromma najas*, kot mali rdečeokec *Erythromma viridulum*. S sredino junija morda nekoliko zgodaj, me je presenetilo tudi nekaj samčkov obvodne zverce *Lestes sponsa*. Med raznokrilimi kačjimi pastirji so vetru kljubovali veliki spremljevalec *Anax imperator*, deviški pastir *Aeshna isocetes*, močvirski lebduh *Cordulia aenea*, modri ploščec *Libellula depressa*, lisasti ploščec *Libellula quadrimaculata*, temni modrač *Orthetrum albistylum* in opoldanski škratec *Crocothemis erythraea*. In ko sem tako prebrodil ribnik do severozahodne plitvine sem jo zagledal! Značilno rumeno pego na sedmem členu zadka namreč, ki v kombinaciji z rjavkastim telesom, temnim madežem na bazi kril in svetlimi žilami na njihovem koncu ter belim obrazom in čelom takoj odkrije, da gre za dristavičnega spreletavca. Seveda sem si dal duška in tudi nadležno pozibavanje vejic in steblik mi ni uspelo ukrasti nekaj uspeh posnetkov meni tako ljubega kačjega pastirja. Opazoval sem skupno le pet samčkov, predstavnice nežnejšega spola pa ni bilo na spregled nobene.

Najdba pomeni presenetljivo ponovno opazovanje dristavičnega spreletavca v krajinskem parku po kar 18 letih. Sam sem vrsto tukaj opazoval 24-V in 26-V-1996 na Turnovih ribnikih ter na severovzhodnem kraku zadrževalnika Požeg, kar je botrovalo kasnejšemu predlogu uvrstitve območja med naravovarstvene bisere omrežja NATURA 2000 (BEDJANIČ, 1999; KOTARAC et al., 2003). Edino dodatno opazovanje s tega območja je dobro leto kasneje uspelo med 14. SVETOVNIM ODONATOLOŠKIM SIMPOZIJEM, ki ga je Slovensko odonatološko društvo organiziralo med 12. in 23. julijem 1997 v Mariboru. Takrat so namreč

nadobudni mladi nizozemski kolegi na Turnovih ribnikih zabeležili tandem dristavičnega spreletavca (DIJKSTRA et al., 1997).

In kakšni so ob tej razveseljivi sveži notici obeti za dolgoročen obstoj populacije vrste v ribnikih v Grajevniku? Kot smo se v zadnjih dvajsetih letih naučili tudi že v Sloveniji, je obstoj populacij dristavičnega spreletavca marsikje vezan na splet srečnih okoliščin, ki lahko v nekaj letih ugodnih razmer populacijo okrepijo in ji dajo celo kolonizacijski potencial, po drugi strani pa lahko že nekajdnevni nepremišljeni izpust vode iz ribnikov vrsto izbriše iz določenega območja za mnogo daljše obdobje.

SLIKA 2: V največjem izmed ribnikov v Grajevniku so v zadnjih letih po srečnem naključju nastale razmere, ki ustrezajo številnim kačjim pastirjem, med njimi tudi kritično ogroženemu dristavičnemu spreletavcu *Leucorrhinia pectoralis* (Foto: M. Bedjanič, 13-VI-2015).

Stanje narave se na širšem območju Račkih ribnikov in akumulacije Požeg, kljub zakonskemu zavarovanju in statusu NATURA 2000 območja, iz leta v leto počasi slabša. Kljub temu, da so vodne površine večinoma v državni lasti oz. so vsaj bile, z njimi po lastni volji in iniciativi gospodarijo raznorazni subjekti. Stanje habitatov s stališča kačjih pastirjev je na razglašenem območju NATURA 2000 izrazito negativno. Konkretni podatki in opazovanja za obdobje zadnjih 10 let niso znani, monitoring seveda ne poteka.

Račke in Turnove ribnike ter akumulacijo Požeg ogroža predvsem intenzivno ribogojstvo, ki zaradi prevelike količine vnešenih rib, dodatnega hranjenja in evτροφizacije neugodno vpliva na raznolikost močvirskih in vodnih bivaljšč, floro ter favno. Kljub vsem negativnim učinkom je seveda dejstvo, da ima ribogojstvo na tem prostoru dolgo tradicijo in je na nek način celo nujno za dolgoročno ohranitev teh naravnih vrednot in biotske raznolikosti območja. Kompromis je možen le z uvedbo prilagojenega, ohranjanju narave podrejenega gospodarjenja z vodnimi površinami ter pripravo načrta upravljanja, ki bo natančno določal količino in vrstno sestavo vnešenih rib, enako tudi režim polnjenja in praznjenja ribnikov ter višino vodnega stolpca ter ostale elemente ribogojskega upravljanja.

Ker je dristavični spreletavec v Sloveniji kritično ogrožena vrsta, so za zagotavljanje ugodnega ohranitvenega statusa populacij pri nas potrebni aktivni varstveni ukrepi in posebna skrb. Usmeritve, ki jih je za ohranjanje populacij dristavičnega spreletavca podal BEDJANIČ (2014), lahko za območje Krajinskega parka Rački ribniki – Požeg nekoliko prilagojeno strnemo v naslednje alineje:

- Nujna je uvedba prilagojenega, ohranjanju narave podrejenega gospodarjenja z vodnimi površinami, ki jih naseljuje vrsta – Turnovi ribniki, ribniki v Grajevniku, deli akumulacije Požeg;
- Pripraviti je treba načrt upravljanja določenih stoječih voda (natančno določena količina in vrstna sestava vnešenih rib, režim polnjenja in praznjenja ribnikov, višina vodnega stolpca) – ribogojstvo ni pogoj za preživetje vrste, ampak v prilagojeni, ekstenzivni obliki le najustreznejša možnost dolgoročnega upravljanja življenjskih okolij vrste!
- Izboljšati je treba življenjske pogoje in možnosti preživetja vrste s fizičnimi posegi v ustreznih biotopih (npr. predeljevanje delov ribnikov – cone brez rib, ustvarjanje manjših vodnih biotopov v okolici in njihovo vzdrževanje v različnih sukcesijskih stadijih – po principu rotacijskega modela);
- Formalno je treba določiti upravljavca določenih »ribogojskih« stoječih voda. V koncesijsko ali najemno pogodbo je treba vključiti (1) ohranitvene ukrepe in (2) ukrepe za izboljšanje življenjskih pogojev vrste.

Ribniki v Grajevniku so pomembni zlasti z vidika močvirske in vodne flore, saj tukaj uspevajo številne redke in ogrožene rastlinske vrste in združbe. Predstavljeno opazovanje dristavičnega spreletavca na tem območju jim nedvomno dodaja tudi izstopajoč odonatološki pomen. V zadnjih letih sta naravovarstveno stanje in potencial ribnikov nihala od odličnega, do slabega, pa spet zelo dobrega, v odvisnosti od višine vodnega stolpca, dinamike izpustov vode in intenzivnosti gospodarjenja. V osnovi so naravovarstvene usmeritve za ribnike v Grajevniku podobne kot na vseh naravovarstveno pomembnih vodnih površinah v krajinskem parku, pri čemer je sprejemljivo izključno ekstenzivno ribogojstvo, brez ribištva in dodatnih vnosov hranil. Strnemo jih lahko v naslednjih alinejah:

- V ribnikih v Grajevniku je sprejemljivo le izvajanje ekstenzivnega ribogojstva, kjer količina rib ne presega 200-300 kg/hektar;
- Prepovedano je naseljevanje ali doseljevanje tujerodnih, še zlasti rastlinojedih vrst rib;
- Prepovedan je vnos hranil in dodatno krmljenje rib;
- Rekreativno ribištvo ni sprejemljivo, prepovedana je nadelava ribiških stojišč, območje je treba v celoti izločiti iz morebitnega ribiškega upravljanja;
- V sodelovanju z naravovarstveno službo se določi višina vodnega stolpca, ki je optimalna z vidika močvirskih rastlinskih združb (zagotovitev zadostne površine plitvin in muljastih polojev) in ta nivo se prilagaja le dogovorno;
- Posamezni ribnik naj se prazni čim redkeje, največ enkrat na dve do tri leta, če je to potrebno;
- Ribniki naj se izmenoma praznijo tako, da nikoli niso prazni vsi hkrati;
- Praznjenje naj se izvede po 1. oktobru, pred zmrzaljo, ribnik naj se po praznjenju takoj spet napolni;
- Ohranja se sedanjí obseg obstoječe obrežne lesne zarasti, obrežne in vodne vegetacije naj se ne odstranjuje;
- Prepovedana je uporaba agrokemičnih sredstev za zatiranje in uničevanje rastlin in živali.

In za konec le še zaključna misel v kontekstu obvez iz DIREKTIVE O HABITATIH. Za izboljšanje stanja populacij kvalifikacijskih vrst v Krajinskem parku Rački ribniki – Požeg so potrebni aktivni varstveni ukrepi, vključujoč urejevalne oz. sanacijske posege v ribnike in akumulacijo, in predvsem priprava celovitega načrta upravljanja, ki bo zajemal vse vodne površine območja in določil upravljalca. Kompromis z obstoječimi ribogojskimi, turističnimi, učno-vzgojnimi in drugimi dejavnostmi je nujen in vsekakor mogoč, realizirati pa bi ga bilo možno v sklopu večjega, dobro pretehtanega naravovarstvenega projekta. Zooloških, botaničnih in ekosistemskih in zakonskih argumentov je več kot dovolj.

LITERATURA:

- BEDJANIČ, M., 1995. *Leucorrhinia caudalis* (Charp.) and *Leucorrhinia pectoralis* (Charp.) new for the odonate fauna of Slovenia (Anisoptera: Libellulidae). *Notulae odonatologicae* 4(5): 89-90.
- BEDJANIČ, M., 1999. O nevretenčarjih. V: M. Vogrin & N. Vogrin (ured.), *Naravoslovni vodnik po krajinskem parku Rački ribniki – Požeg*, str. 57-75, 111-113, Društvo za proučevanje ptic in varstvo narave, Rače.
- BEDJANIČ, M., 2014. *Projekt »Varstvo in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji – WETMAN 2011-2015«*, LIFE09 NAT/SI/000374, *Popis začetnega stanja in raziskave vpliva projektnih aktivnosti na populacije kačjih pastirjev (Odonata): pilotno območje Mura – Petišovci: končno poročilo*. Elaborat za Zavod RS za varstvo narave, ProNatura, Braslovče. 82 str.
- BEDJANIČ, M. & M. VOGRIN, 2003. *Krajinski park Rački ribniki – Požeg: naravni biser med Pohorjem in Dravo*. *Proteus* 65(5): 215-225, 238.

- DIJKSTRA, K. D., P. EDELAAR, K. GOUDSMITS, V. KALKMAN, R. KETELAAR & M. WASSCHER, 1997. Van heros naar hylas, Libellen in Slovenië en Oostenrijk. *NieuwBr. ned. Ver. Libellenstudie* 1(3): 8-9.
- KOTARAC, M., A. ŠALAMUN & S. WELDT, 2003. *Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežja Natura 2000: Kačji pastirji (Odonata) (končno poročilo)*. Naročnik: MOPE, ARSO, Ljubljana. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 104 str., digitalne priloge.
- VOGRIN, M. & N. VOGGRIN, 1999 (ured.). *Krajinski park Rački ribniki - Požeg: vodnik*. Društvo za opazovanje ptic in varstvo narave, Rače. 152 str.

(M. BEDJANIČ)

POROČILO O IZIDU DELA

W.E. HOLZINGER, A. CHOVANEC & J.A. WARINGER, 2015

“CHECKLISTEN DER FAUNA ÖSTERREICHS, No. 8. ODONATA (INSECTA)”

Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien
ISBN 978-3-7001-7600-8

To je druga, revidirana, dopolnjena in s komentarji opremljena izdaja kataloga avstrijskih kačjih pastirjev, razposlana 5. oktobra 2015 in našteva 78 vrst. Prva izdaja (D. ST. QUENTIN, 1959, *Catalogus faunae Austriae* 12c: 1-11) je vsebovala 75 vrst, kasneje pa sta izšla še dva seznama: M. LÖDL, 1976, *Linzer biologische Beiträge* 8: 135-159, 383-387 (79 vrst) in R. RAAB, 2006, *Libellen Österreichs*, Springer, Wien-New York (77 vrst).

Med 78 danes v Avstriji z gotovostjo ugotovljenimi vrstami je *Coenagrion hylas freyi* (Bilek), iz Severne Tirolske, avstrijski endemit, ker je njegova bavarska populacija že pred desetletji izumrla. Po vseh avstrijskih deželah je razširjenih 46 vrst, če pa obravnavamo Vzhodno Tirolsko kot samostojne geografsko enoto, je takih taksonov 29. Številčni status po posameznih deželah je naslednji: Burgenland: 61 vrst, - Dunaj: 61, - Gornja Avstrija: 65, - Koroška: 64, - Salzburg: 63, - Severna Tirolska: 63, - Spodnja Avstrija: 69, - Štajerska: 65, - Vorarlberg: 61, - in Vzhodna Tirolska: 38 vrst. Odkritja dodatnih vrst je komaj pričakovati: šlo bi morda kvečjemu le za migrante (npr. *Boyeria irene*), ali za vrste, ki trenutno širijo svoj naselitveni areal. Brez kratkoročnih posegov za zaščito pa je pričakovati, da bo nekaj vrst v bližnji bodočnosti v Avstriji izumrlo, med njimi *Leucorrhinia albifrons*, *L. caudalis* in *Sympetrum depressiusculum*.

Delo podaja tudi pregled doslej izdanih odonatoloških bibliografij za posamezne dežele in omenja pet od 23 v rastlinjaku neke avstrijske tvrdke za prodajo akvarijskih rastlin ugotovljenih eksotičnih vrst: *Ischnura senegalensis*, *Pseudagrion*

microcephalum, *Crocothemis servilia*, *Neurothemis fluctuans* in *Orthetrum sabina*. Za celoten seznam le-teh gl. G. LAISTER et al., 2014, *Odonatologica* 43: 125-135.

Avstrijska favna je seveda podobna slovenski (73 vrst), manjkata ji pa npr. vrsti *Ceriagrion tenellum* in *Selysiothemis nigra*, slovenski pa npr. *Sympecma paedisca* (ugotovljena v Salzburgu, Severni Tirolski in Vorarlbergu, ki je pa v Sloveniji ni pričakovati) in *Cordulegaster boltonii* (razširjena na jugu vse do severnih pobočij Karavank in je njeno odkritje v Sloveniji verjetno).

Za slovenske odonatologe bo zanimiva informacija, da pripadajo avstrijske populacije obeh *Calopteryx* vrst nominotipičnima taksonoma *C. s. splendens* in *C. v. virgo*, kar bi bilo glede južnih populacij slednje vrste morda dvomiti in bi bile DNK raziskave dobrodošle. Pomembni so tudi podatki o avstrijski razširjenosti nekaterih za Slovenijo posebno zanimivih vrst, kot sta *Gomphus flavipes* (v Sloveniji skrajno redka) in *G. pulchellus* (v Sloveniji pričakovana, pa še ne dokumentirana).

Priporočamo, da se zainteresirani bralci obrnejo s prošnjo za .pdf na prvega avtorja: holzinger@oekoteam.at

(B. KIAUTA)

KAKO ŽIVIJO KAČJI PASTIRJI

Ivan Esenko

V zbirki “*Kako živijo...*” založbe OKAŠI nas je izpod peresa Ivana Esenka tokrat prijetno presenetila knjižica “KAČJI PASTIRJI”. Drobni, a vsebinsko in slikovno bogatih knjižic formata 21 x 21 centimetrov, se je nabralo že dober ducat in avtorju se lahko zahvalimo in čestitamo, da je v prestižno družbo dvoživk, plazilcev, glodavcev, sov, netopirjev, zveri, polonic..., kakopak samoumevno, uvrstil tudi nam ljube žuželke.

Zbirka “*Kako živijo...*” predstavlja posamezne živalske vrste in njihov pomen za okolje, pri čemer s pomočjo lepih slik ter lahko razumljivega besedila, avtor bralcu na poljuden način razodeva drobne skrivnosti iz življenja predstavljenih protagonistov. V pričujoči knjižici, ki šteje 12 strani, je tako uvodoma predstavljenih nekaj splošnih dejstev o kačjih pastirjih, o njihovem življenju med dvema elementoma ter čudežni preobrazbi. Na naslednjih straneh so nato predstavljeni modri ploščec *Libellula depressa*, sinji modrač *Orthetrum brunneum*, krvavordeči kamenjak *Sympetrum sanguineum*, rani plamenec *Pyrrhosoma nymphula*, modri bleščavec *Calopteryx virgo* ter travniški škratec *Coenagrion puella*, pri čemer so v kratke opise vrst vtakane tudi drobne odonatološke zanimivosti ter opisi njihovih življenjskih okolij. Zgodba o kačjih pastirjih je s čudovito sliko zelenomodre deve *Aeshna cyanea*, zaključena z opisom njihovih letalskih sposobnosti in kratkim povabilom k opazovanju naših letečih draguljev ob vrtni mlaki.

Menim, da sodi predstavljena knjižica na polico vsakega slovenskega odonatologa in je lahko seveda tudi prikupno darilce za vse mlade in manj mlade ljubitelje narave. Dodaten “nevsebinski” argument za takšen poziv je nenazadnje tudi dostopna cena knjižice. Za 5,99 EUR jo lahko kupite v izbranih slovenskih knjigarnah ali pa jo naročite na naslovu www.oka.si preko spleta.

(M. BEDJANIČ)

DRAGONFLY RESEARCH IN KEY BIODIVERSITY AREAS OF THE MEDITERRANEAN HOTSPOT IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Dragonfly research was the main part of the project „*Karst freshwater habitats: identification and participatory conservation planning of threatened invertebrate and fish species*“ that was implemented from 2013 to 2015 by the Society for Biological Research and Protection of Nature - BIO.LOG in the Herzegovina region. The project was conducted in partnership with the Slovene Dragonfly Society (SOD) and funded by Critical Ecosystem Partnership Fund (CEPF).

Dragonfly research was conducted in three priority key biodiversity areas of the Mediterranean region in Bosnia and Herzegovina that belong to Neretva River catchment: Hutovo blato wetland, lower part of the Neretva River valley and Trebižat River.

The Neretva River with its tributaries and the Hutovo blato wetland represent unique ecological system in this part of Europe. Karst freshwater habitats in Neretva catchment area host many threatened taxa. The species, especially invertebrates, and many valuable freshwater habitats in this region are insufficiently, or not protected. With the final goal to improve the conservation and protection status of species and habitats in key biodiversity areas, this project aimed to identify the most important freshwater habitats for conservation of threatened dragonfly, mollusk and fish species and to ensure sufficient scientific data for their efficient protection and long-term survival. During the project we were also working on increasing public awareness and knowledge on the values and the significance of preservation of species and habitats, particularly dragonflies.

FIGURE 1: Scenic Hutovo blato is a wetland pearl of the karst (Foto: D. Kulijer).

The project resulted with hundreds of new records of 51 dragonfly species, including three species of European conservation concern: *Coenagrion ornatum*, *Lindenia tetraphylla* and *Cordulegaster heros*. Based on the results, four potential NATURA 2000 areas for dragonflies were identified and proposed to be included in the future NATURA 2000 network in BiH. Three of these areas that were identified for *Coenagrion ornatum* and *Cordulegaster heros* would represent the first NATURA 2000 areas for these species in the Mediterranean biogeographical region in Europe. The study with the propositions and the project results was submitted to the relevant nature conservation institutions in the country.

The field research in Hutovo blato Nature Park was carried out in cooperation with Park management in order to identify habitats of threatened dragonfly species, primarily the identification of habitat and population size of *Lindenia tetraphylla* (Vander Linden, 1825), an endangered species for which this wetland is the most significant habitat in Bosnia and Herzegovina. The breeding of the species in Hutovo blato and Bosnia and Herzegovina was confirmed for the first time during this research. For the first time we used boats and carried out a survey in the interior of the wetland complex Deransko Lake and Svitava accumulation which made the results more complete. In addition, we also collected interesting information about other endangered species. Unfortunately, the plans for the development of hydro power plants within the “Upper horizons” project represent significant threat for the entire area that could result with significant decrease of the water level and the extinction of *L. tetraphylla* from this wetland.

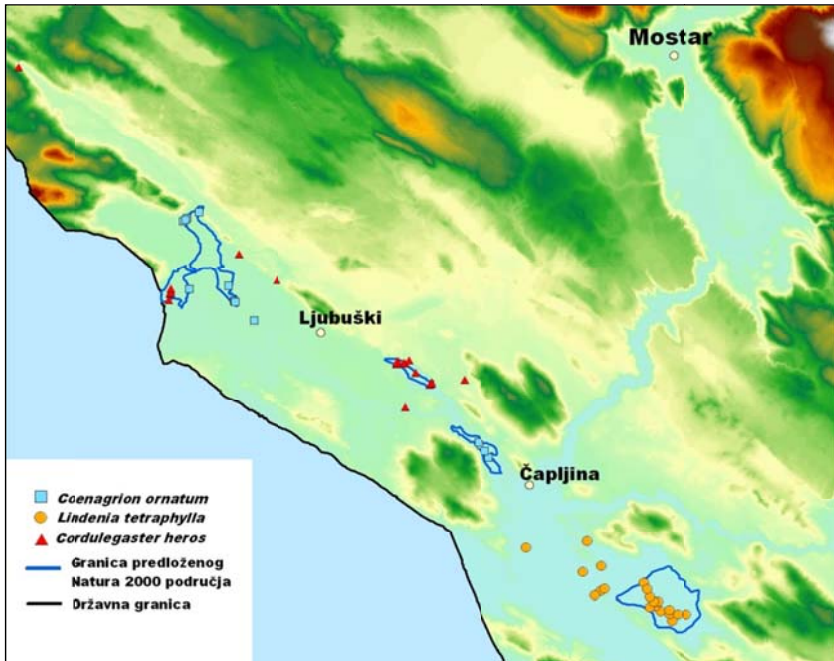

FIGURE 2: Four potential NATURA 2000 sites in Bosnia and Herzegovina for dragonfly species *Coenagrion ornatum*, *Lindenia tetraphylla* and *Cordulegaster heros*.

Several biology students from the University of Mostar and Banja Luka participated in our research in Hutovo blato. The dragonfly group of the Slovenian student association contributed to this work in Hutovo blato and Trebižat river

valley during their camp in BiH in spring 2014. Also, 22 participants of the 4TH BALKAN ODONATOLOGICAL MEETING – BOOM 2014, held in BiH, investigated these habitats for two days in August 2014.

This project is planned to be the first phase in the process of a long term protection of most valuable biodiversity areas in the country. One of future challenges we address is development of a monitoring program and establishment of a network of researchers in the country and the region in order to facilitate future surveys and gathering of data on the distribution and habitat of threatened species. The future activities on dragonflies will be particularly focused on the development and implementation of monitoring of NATURA 2000 species on selected locations.

Further information, report and the publications can be found at the website of the project: www.karsthabitats.ba

(D. KULIJER)

THE WEBSITE ON DRAGONFLIES AND DRAGONFLY RESEARCH IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

The website of the dragonfly research group “LESTES” (available at: <http://www.biolog.ba/odonata/>) gives information on dragonfly fauna of BiH and activities related to research and protection of these insects in the country. The “LESTES” group is section of the Society for Biological Research and Protection of Nature - BIO.LOG from Sarajevo that gathers people interested in dragonflies, their research and conservation in Bosnia and Herzegovina and the region. The main idea of the site is to present information on dragonfly-related activities of the Society, but also to serve as a source of all dragonfly information for BiH and the region.

At the website, it is possible to find basic information on biology and ecology of dragonflies, as well as papers and publications on dragonflies from BiH and the region. The site also gives all information on Balkan Odonatological Meeting (BOOM), including reports, articles and photos from all previous meetings.

Its aim is to establish connection between professionals and amateurs interested in dragonflies in the country and region, promote odonatology and support data

collecting in the country. We would like to invite you to send us interesting news on dragonflies, particularly from Bosnia and Herzegovina and the Balkans, so we could share it on the website. At the moment, the site is mostly in local language, but we plan to add the English translation soon.

FIGURE 1: Home page of the Bosnian dragonfly research group "LESTES"
<http://www.biolog.ba/odonata>

Development of this website was supported by the Rufford Foundation within the project: "Research and Protection of Threatened Dragonfly Species and Habitats in the Mediterranean Region of Bosnia and Herzegovina".

(D. KULIJER)

DROBTINICE IN OCVRKI

Drobtinice in ocvirki so rubrika, ki je namenjena objavi posamičnih favnističnih podatkov, zanimivih opažanj in dogodkov, ki so morda "premajhni" za objavo članka, v terenskih beležnicah in naših glavah pa nanje kaj kmalu pozabimo. Zaželeni so podatki za redke in ogrožene vrste, predvsem iz območij od koder doslej niso bile znane, izjemno zgodnja ali pozna opazovanja določene vrste, notice o nenavadnem vedenju, skratka karkoli zanimivega iz tega ali onega razloga. Podatki naj bodo čim bolj natančni, zato je nujna navedba datuma, natančne lokalitete in imena popisovalca. **Prispevke prosim pošljite na naslov: Matjaž Bedjanič, Rakovlje 42a, 3314 Braslovče ali na e-naslov: matjaz_bedjanic@yahoo.com** Vljudno vabljeni k sodelovanju tudi v prihodnje!

DROBTINICA S SIMPOZIJA »WETLANDS - INDICATORS OF THE CHANGING ENVIRONMENT« NA BLEDU

Med 10. in 13. majem 2015 sem se udeležila mednarodnega simpozija organizacije Society of Wetland Scientists (SWS), ki je bil tokrat organiziran na Bledu. Predstavljala sem delne rezultate svoje magistrske naloge z naslovom »Številčnost in diverziteteta kačjih pastirjev v alpskih kalih v odvisnosti od okoljskih dejavnikov -«. V predstavitvi sem skupaj s soavtorjema, prof. dr. M. J. Tomanom in doc. dr. I. Zelnikom, predstavila naše dosedanje najdbe in ugotovitve na podlagi do takrat pregledanih vzorcev. Vrste, ki smo jih našli v 13 kalih na Pokljuki, Jelovici, Menini planini, Krvavcu, Ratitovcu in Veliki planini so zelenomodra deva *Aeshna cyanea*, barjanska deva *Aeshna juncea*, modri ploščec *Libellula depressa* in bleščéči zmotec *Enallagma cyathigerum*.

V zborniku simpozija je bil objavljen tudi naslednji izvleček: »*ABUNDANCE AND DIVERSITY OF ODONATA IN KARST PONDS IN ALPINE REGION OF SLOVENIA IN RELATION TO ENVIRONMENTAL FACTORS - Thirteen karst ponds in Alpine region of Slovenia were sampled in the summer of 2014. Mesohabitats and types of substrata were estimated, respectively. Macroinvertebrates were sampled according to standard method. The number of habitats and land-use in the catchment area were also recorded. Some chemical and physical characteristics of water were measured in the field, while others were measured in the laboratory. The results of correlation analyses showed that the abundance of Odonata is positively correlated to Secchi depth or water transparency, while it was negatively correlated to intensity with which the banks had been trampled, total phosphorous, nitrates and ammonium. Number of dragonfly taxa is positively correlated to the depth and surface of the pond, while negative correlations were calculated in case of distance to the closest road and the contents of nitrates, inorganic nitrogen and total dissolved solids. The composition of dragonfly community and distribution of specific taxa is most influenced by the number of habitats in the catchment, turbidity of the water and abundance of submerged macrophytes.*«

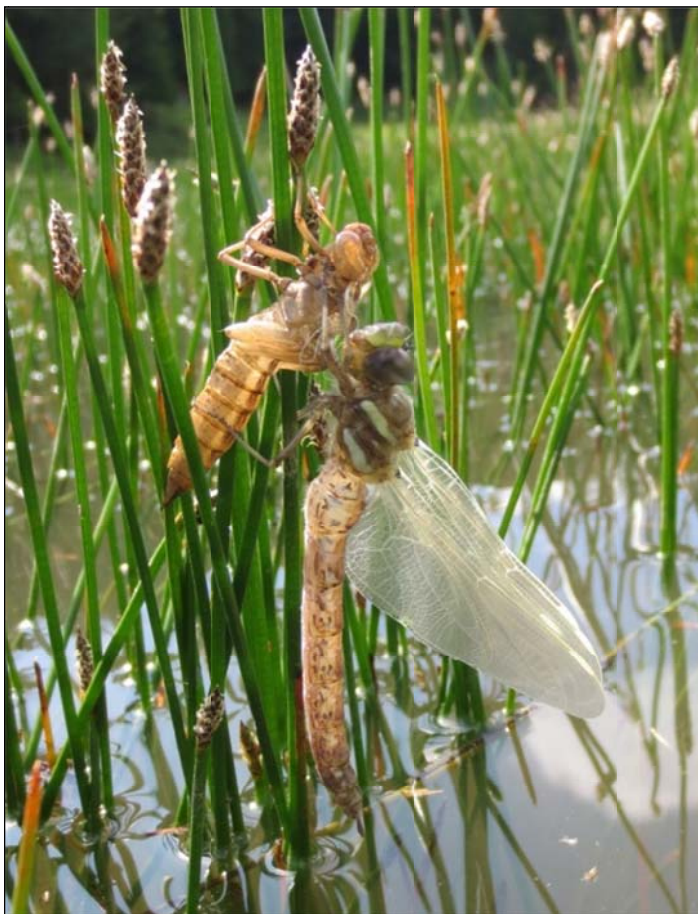
LITERATURA:

TRATNIK, A., M. J. TOMAN & I. ZELNIK, 2015. Abundance and diversity of Odonata in karst ponds in Alpine region of Slovenia in relation to environmental factors. *V: Wetlands - indicators of the changing environment: abstracts of the SWS European Chapter Meeting, Bled (Slovenia), 10th to 13th of May 2015, str. 16, Department of Biology, Biotechnical Faculty, University of Ljubljana, Ljubljana.*

(A. TRATNIK)

ODONATOLOŠKI OCVIREK IZ PREHRAMBENIH NAVAD PUPKOV

Ko sem bila na terenu za svojo magistrsko nalogo na Menini planini sem vzorčila ličinke kačjih pastirjev ter druge nevretenčarje tudi na jezeru Biba (x 487470, y 123196; alt. 1360m). Ker je bil 11-VII-2014 eden redkih sončnih in toplih dni tistega deževnega poletja se je okoli mene ravno levilo na desetine barjanskih dev *Aeshna juncea*, kar je bilo že samo po sebi precej čarobno.

SLIKA 1: Preobrazba barjanske deve *Aeshna juncea* na jezeru Biba na Menini planini, 11-VII-2014 (Foto: A. Tratnik).

Naenkrat pa sem nekoliko stran na jezeru, med steblikami site *Eleocharis* sp., zaznala čudno sunkovite premike, prav nič značilne za nežne sveže izlepljene kačje pastirje. Z zanimanjem sem se previdno odpravila v smeri premikanja, nakar

sem že čisto blizu opazila velikega pupka *Triturus carnifex*, ki se je poganjal iz vode, da bi dosegel zadek sveže izlevljene barjanske deve, ki si je ravno sušila krila in se »raztegovala« neprevidno blizu vodne gladine. Tako jo je v nekakšnem skoku pupek zagrabil za zadek in jo potegnil za sabo v vodo. Izgledalo je, kakor da mu trde ličinke ne teknejo, ko pa so se odrasli vsi mehki in nepokretni sušili na soncu so bili idealna tarča. Zanimivo pa je bilo videti, da je pupek pojedel le zadek, tako da je kačji pastir še nekaj časa živetaril pred svojim bridkim koncem. Ko sem nadaljevala z vzorčenjem sem opazila še nekaj drugih, ki jih je doletela enaka usoda. V enem primeru si je kačji pastir celo še naprej sušil krila na travi, le da brez zadka.

(A. TRATNIK)

ŠE ENKRAT O »INVALIDNOSTI« PRI KAČJIH PASTIRJIH

V prejšnji številki *Erjavecije* sem poročal o priložnostnem opazovanju »invalidnega« črnega ploščca *Libellula fulva* v Škocjanskem zatoku, ki mu je manjkalo sprednje desno krilo, pri čemer pa ni kazal, da bi ga to zelo oviralo – vsaj iz perspektive opazovalca izza fotoaparata.

Naključje je hotelo, da sem podobno opazovanje zabeležil le nekaj mesecev kasneje na hrvaškem otoku Pagu, kjer je čudovito jezero Velo Blato seveda vsakokratna obvezna točka terenskega izleta. Ko sem tako dne 27-VI-2015, v sončnem, a dokaj vetrovnem vremenu, pohajal po severovzhodni obali jezera je bila moja pozornost usmerjena predvsem v dve vrsti – temnega slaniščarja *Selysiothemis nigra* in veliko peščenko *Lindenia tetraphylla*. Kačjepastirski vrvež je bil kljub začetku poletja daleč od spektakularnega, saj sem poleg zelenih dveh vrst zabeležil le še modrega kresničarja *Ischnura elegans*, nekaj osebkov velikega spremljevalca *Anax imperator*, pa številčnejšega modroritega spremljevalca *Anax parthenope* ter posamične prodne modrača *Orthetrum cancellatum*. Odraslih temnih slaniščarjev – vrste s prikupnim hrvaškim imenom »paška čipkica« – se je naokoli spreletavalo okoli ducat,

SLIKA 1: Mladosten samček temnega slaniščarja *Selysiothemis nigra*. Velo Blato, Pag, Hrvaška, 27-VI-2015 (Foto: M. Bedjanič).

polovico manj pa je bilo dokaj svežih mladostnih osebkov. Pri teh je obarvanost samčkov s svetlimi pegami po oprsju in zadku še nekoliko podobna nežnejšemu spolu in ni enotno temna. Velike peščenke sem se nagledal v izobilju, saj sem opazoval vsaj 30 odraslih samčkov in eno samičko, nekaj pa je bilo na spregled tudi mladostnih in sveže preobraženih osebkov, ki so posedali nizko nad tlemi.

Med fotografiranjem je mojo pozornost pritegnil odrasel samček, ki sem ga nekaj časa neuspešno zalezoval, nakar sem se le prikradel dovolj blizu za uspešen posnetek. Že skozi objektiv sem opazil, da mu manjka sprednje levo krilo, pri čemer mi je spomin takoj ušel leto nazaj na že uvodoma omenjeno opazovanje iz Škocjanskega zatoka. Samčka velike peščenke sem nato spremljal, oz. bolje »preganjal s fotoaparatom«, še nekaj deset metrov po robidovju ob suhozidu. Tudi njemu manjkajoče krilo ni povzročalo meni opaznih letalnih težav.

SLIKA 2: Samec velike peščenke *Lindenia tetraphylla* – brez sprednjega levega krila.
Velo Blato, Pag, Hrvaška, 27-VI-2015 (Foto: M. Bedjanič).

Kot sem zapisal že v lanskoletni drobtinici na enako temo, nas narava pogosto preseneča s trdoživostjo, tako na ravni življenjskih okolij, kot na ravni vrst in posamičnih osebkov. Dejstvo je, da »krilna invalidnost«, kot jo opisujem v prispevku in za katero ni mogoče ugotoviti, ali je nastopila že ob preobrazbi, ali pa

morda kasneje, gotovo ni zelo redek pojav. Gotovo pa je, da v krutem in tekmovalnem naravnem okolju le redkim osebkom uspe s takšno poškodbo preživeti daljše obdobje. Še redkejši pa so seveda junaki, ki si za nameček prislužijo še portret na straneh našega biltena.

(M. BEDJANIČ)

O ZANIMIVEM POSKUSU PARJENJA KAČJIH PASTIRJEV »V TROJE«

O zmotnih paritvenih povezavah je v odonatološki literaturi razmeroma malo podatkov, čeprav se seveda v naravi dogajajo, a v najrazličnejših kombinacijah najpogosteje potekajo daleč od naših oči in beležk. V slovenskem slovstvu imamo po mojem vedenju objavljeni dve tovrstni drobtinici. Prvič sem pred mnogimi leti v članku o odonatni favni Turnovih ribnikov poročal o samčku bledega kresničarja *Ischnura pumilio*, ki je bil ulovljen pri poskusu heterospecifične kopulacije z juvenilno, heterokromno samičko bleščечеlega zmotca *Enallagma cyathigerum* (BEDJANIČ, 1994). Drugič pa sem pred slabim desetletjem z zadrževalnika Medvedce poročal o zmotni paritveni povezavi med samčkoma obvodne zverce *Lestes sponsa* in zelene pazverce *Chalcolestes viridis* (BEDJANIČ, 2006).

Tokrat dodajam zanimivo opazovanja iz enega od družinskih odonatoloških potepanj po Balkanu, ki se je v letu 2011 odvijalo v Bosni in Črni gori (BEDJANIČ, 2011). Dne 27-VI-2011 smo se z ženo in otroki ter celotnim šopkom družine Verovnik ustavili tudi na izviru kratke kraške ponikalnice, 9.7 kilometrov jugozahodno od kraja Gacko v jugovzhodni Bosni in Hercegovini (N 43.0925⁰, E 18.4844⁰, alt. 820m). Vrvež kačjih pastirjev ni bil ravno impresiven, saj sem poleg travniškega škratca *Coenagrion puella*, bledega kresničarja *Ischnura pumilio*, ranega plamenca *Pyrrhosoma nymphula*, tod zabeležil le še sinjega modrača *Orthetrum brunneum*. Medtem ko škratci in modrači očitno niso bili ljubezensko razpoloženi, sem tako pri ranem plamencu, kot pri bledem kresničarju opazoval tudi kopulacijo. Pri poskakovanju iz kamna na kamen sredi struge, pa me je na listu šaša nenadoma pritegnila neobičajna barvna kombinacija – parček ranih plamencev je očitno zelo pritegnil samčka bledega kresničarja, ki se je bližajočemu istovrstnemu občevanju kar brez poprejšnjega vprašanja nesramno priklopil v »trojček«. Zakaj je pogled na prevladujočo rdečo barvo našemu bledemu kresničarju razburkal hemolimfo in vzbudil slo po parjenju, mi ni znano, jasno pa je seveda, da iz te moke ni bilo kruha.

V prispevku z zgovornim naslovom »*Tandem anomali fra Odonati*« sta UTZERI & BELFIORE (1990) pripravila obširen pregled dotlej objavljenih opazovanj različnih zmotnih paritvenih povezav – homoseksualnih med samčki iste vrste ali samčki različnih vrst, heteroseksualnih med samčkom in samičko različnih vrst, različnih rodov ali celo različnih družin ter t.i. multiplih tandemov. V okviru slednjih je homospecifičnih opazovanj seveda kar veliko, medtem ko pa je moč opazovanja heterospecifičnih multiplih povezav prešteti na prste ene roke in

zajemajo kombinacije: *Lestes barbarus* x *Lestes virens* mf, *Lestes sponsa* x *Ischnura elegans* mf, *Lestes sponsa* x *Lestes viridis* mf in *Trigomphus interruptus* x *Trigomphus ogumai* mf. Tudi CORBET (1999) ne dodaja novih podatkov in v kontekstu avtorjeve terminologije bi lahko naš drzen poskus ljubezenske zgodbe označili kot »*Heterospecific, intergeneric, MMF triple connection*«.

Če se ne zadovoljimo z uvrstitvijo predstavljenega opazovanja v kategorijo »golih slučajev«, je iskanje znanstvene razlage za ravnanje našega bledega kresničarja seveda obsojeno na raven špekulacije. Dejavnikov, ki vplivajo na povečano spolno aktivnost samčkov v populaciji in agresivnost iskanja samic, ki lahko v preveliki vni privede tudi do prej omenjenih zmotnih povezav, je mnogo. Pomembno vlogo igrajo zunanji dejavniki, obdobje dneva, pa tudi recimo gostota samic in pri nekaterih vrstah njihov polikromizem. MILLER & FINCKE (2004) sta tako med

drugim ugotovila, da se pri številnih rodovih samčki polimorfnih vrst pogosteje zmotijo in izberejo hererospecifične družice, kot samčki monomorfni oz. monokromni pripadniki istega rodu. Morda je tudi našemu bledemu kresničarju pač nekoliko ponagajala dobro znana polikromnost predstavnic njegove vrste. Le kdo bi mu zameril – poskusiti ni greh!

SLIKA 1: Nevsakdanji »trojček«, v katerem se je parčku ranih plamencev *Pyrrhosoma nymphula*, od zgoraj »priklopil« še samček bledega kresničarja *Ischnura pumilio*. Gacko, Bosna in Hercegovina, 27-VI-2011 (Foto: M. Bedjanič).

LITERATURA:

- BEDJANIČ, M., 1994. Odonatna favna Turnovih ribnikov (Rače, Slovenija). *Exuviae* 1(1): 1-5.
- BEDJANIČ, M., 2006. Drobčinice in ocvirki: Odonatološka zanimivost z zadrževalnika Medvedce na Dravskem polju: parjenje kačjih pastirjev malo drugače. *Erjavecija* 21: 15-17.
- BEDJANIČ, M., 2011. *Coenagrion hastulatum* (Charpentier, 1825), new for the dragonfly fauna of Bosnia and Herzegovina (Odonata: Coenagrionidae). *Natura sloveniae* 13(2): 31-36.
- CORBET, P. S., 1999. *Behaviour and Ecology of Odonata*. Harley Books, Colchester. 850 str.
- MILLER, M. N. & O. M. FINCKE, 2004. Mistakes in sexual recognition among sympatric Zygoptera vary with time of day and color morphism (Odonata: Coenagrionidae). *International journal of odonatology* 7(3): 471-491.
- UTZERI, C. & C. BELFIORE, 1990. Tandem anomalii fra odonati (Odonata). *Fragmenta Entomologica* 22: 271-287.

(M. BEDJANIČ)

KAČJI PASTIRJI V LITERATURI I.

DOMAČA NALOGA O KAČJEM PASTIRJU

Peter Svetina

*Sonce je nizko,
s svojo svetlobo
boža park
in z dolgo senco
na stežaj odprto sobo.*

*Roki neutrudno vadita klavir,
sliši se petje.*

Pomlad je.

*Kačji pastir na krilih po tihem
prinaša poletje.*

V zbirki *Velike slikanice* je založba Mladinska knjiga leta 2014 na 32 straneh izdala pesniško zbirko Petra Svetine z naslovom »DOMAČE NALOGE«. Pesnik se v pesmicah poigrava z jezikom, s smislom, pomenom in zvenom besed. Zabavne in poetične domače naloge – o bralni znački, frizerju, igri, jutru na cesti, kačjem pastirju, molitvi, piškotih, murnu itd. – je duhovito ilustriral Damijan Stepančič.

KAČJI PASTIRJI V LITERATURI II.

KAČJI PASTIR

Dani Bedrač

*Se spominjaš besed,
tistih toplih besed,
s katerimi sem ti enkrat za vselej
zlezal pod nemirno zeleno kožo?*

*Se spominjaš noči,
tiste poletne noči,
ko sem te iskal
nad zlomljeno površino vode
z mrzlimi biseri meglé
na svojih polnočnih ramenih?*

*Se spominjaš obroča,
tistega mavričnega obroča
na koncu mojega kačjega repa,
s katerim sem te začaral
v svojo megleno kraljico?*

*Se spominjaš žab,
tistih majhnih, zelenih?
Se spominjaš tople preje
njihovih glasov,
njihove svatovske pesmi,
ko sta najini telesi prepleteni
plesali v srebrnem luninem ločju?*

*Se spominjaš,
da sem tistikrat še imel krila?
Tista tanka, prosojna krila
s katerimi sem ti pokril oči,
ko si se mrzla in negibna
potopila na blatno dno
mojega skrivnostnega močvirja?*

Pesem »Kačji pastir« je bila objavljena s sklopu pogovora Mareta Cestnika s pesnikom in glasbenikom Danijem Bedračem, naslovljenim z »Predvsem se doživljam kot čuteče bitje« in objavljenim leta 2007 v reviji *Vpogled* 3(5), na straneh 149-174. Pesem z odonatološkim naslovom najdemo na samem koncu prispevka, na strani 174.

KAČJI PASTIRJI V LITERATURI III.

LETNI ČASI - SEASONS : 17
HAIKU DRUŠTVO SLOVENIJE - HAIKU CLUB OF SLOVENIA (HCS)

Jože Volarič / M. L.

*kačji pastir
sede na ribiško palico
riba ga gleda*

*a dragonfly lands
on the fishing pole
the fish watches*

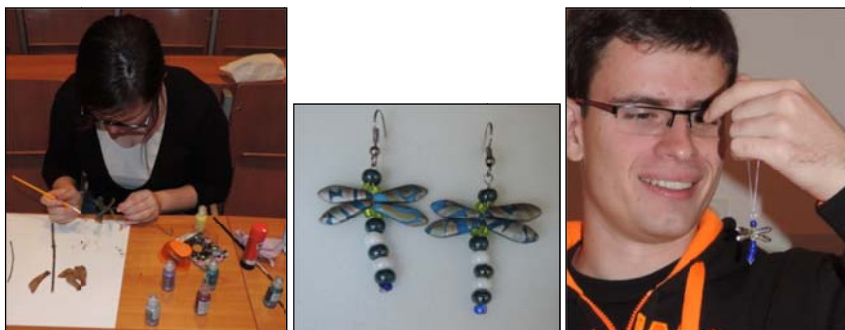
Tudi v pričujoči številki *Erjavecije* dodajamo k zbirki lepih »odonatoloških« haikujev (npr. *Erjavecija* 6: 32, *Erjavecija* 12: 24 in *Erjavecija* 29: 47) še enega. Tokratni je bil objavljen leta 2002 v glasilu Haiku društva Slovenije *Letni časi* (št.17: 8) in sicer izpod peresa Jožeta Volariča in v angleškem prevodu Milene Lawhead.

TUDI ODONATOLOGI SMO LAHKO USTVARJALNI ...

V okviru projekta »*Kačji pastirji Ljubljane*« smo mladi in nadebudni organizirali ustvarjalno delavnico. V sredo 21-X-2015 smo na Oddelku za biologijo dokazali, da imamo tudi naravoslovci ustvarjalno žilico. Delavnico sem organizirala Nina Erbida, vodili pa sta jo bolj umetniško nadahnjeni Alja Pirnat in Nika Zaletelj. Finance, ki smo jih pridobili od Študentskega sveta Biotehniške fakultete, smo porabili za nakup vsega potrebnega materiala za vsakovrstno ustvarjanje, nekaj pa smo ga tudi nabrali na jesenskih ulicah Ljubljane.

Dekleta smo se najprej lotila ustvarjanja nakita v obliki kačjih pastirjev. Preizkusile smo različne metode in uspešno naredile nekaj uhanov, ki smo si jih takoj nataknila in si ponosno ogledovale kako nam pristojijo. Fantje pa so želeli najprej preizkusiti bolo, prirejeno za lov kačjih pastirjev. Seveda so si jih morali pred tem izdelati, ko so končali pa so se z Aljo na čelu odpravili na praktični prikaz pred Oddelkom za biologijo. Izdelali smo tudi nekaj jesenskih okraskov iz javorjevih »helikopterjev« in vejic, ki smo jih morali okrasiti s pisanimi bleščicami, ter kačjih pastirjev iz ščipalk za obešanje perila, omejitev pa je bila le lastna domišljija. Seveda se tudi fantje niso mogli upreti preizkusu svojih ustvarjalnih sposobnosti na raznih okraskih, ki lahko pridejo prav tudi kot kakšno darilo, pri čemer so se po pričakovanju zelo izkazali. S ponosom narejene izdelke

smo odnesli domov za spomin in razkazovanje. V načrtu smo imeli tudi izdelovanje obeskov za ključe in še marsikaj, vendar je za vse žal zmanjkalo časa.

SLIKE 1-3: Nekaj utrinkov iz odonatološke ustvarjalne delavnice (Foto: A. Pirnat).

Ker smo se pri ustvarjanju resnično razživeli smo se dogovorili, da bomo delavnico ponovili v decembru, ko bomo izdelovali tudi novoletne voščilnice in okraske za novoletne jelke, vse seveda na temo kačjih pastirjev.

(N. ERBIDA)

DODATEK H GRADIVU ZA ODONATOLOŠKO BIBLIOGRAFIJO SLOVENIJE XXX.

Pod tem imenom bodo tudi v prihodnje v *Erjavecii* zbrani naslovi odonatološke literature, ki je izšla po objavi Gradiva za odonatološko bibliografijo Slovenije (KIAUTA, B., 1994. *Exuviae* 1/1: 9-15) oz. po objavi Odonatološke bibliografije Slovenije za obdobje 1685-2005 (BEDJANIČ, M., 2005. *Erjavecia* 20: 24-60). Ob tej priložnosti vas prosim, da pošljete kopije vsakršnih objavljenih notic, sestavkov ali člankov, ki vsebujejo favnistične podatke za ozemlje Slovenije ali se kako drugače dotikajo kačjih pastirjev na naslov: **Matjaž Bedjanič, Rakovlje 42a, 3314 Braslovče oz. e-mail: matjaz_bedjanic@yahoo.com.**

- 983. BEDJANIČ, M., 2014. Kačji pastirji Škocjanskega zatoka. *Erjavecia* 29: 17-24.
- 984. BEDJANIČ, M., 2014. Prispevek k poznavanju razširjenosti in ogroženosti barjanskega lesketnika *Somatochlora arctica* na Pohorju. *Erjavecia* 29: 24-32.
- 985. BEDJANIČ, M., 2014. Drobtinice in ocvirki: »Invalidnost« ni prevelika ovira niti za kačje pastirje. *Erjavecia* 29: 40-42.

986. BEDJANIČ, M., 2014. Drobtinice in ovcirki: Rumeni kamenjak *Sympetrum flaveolum* prvič na Pohorju. *Erjavecija* 29: 44-47.
987. BEDJANIČ, M., 2015. Pisani svet kačjih pastirjev ribnika Vrbje. *Trdoživ* 4(1): 39.
988. BRANCELJ, A., 2015. V Sahari je veliko vode, le najti jo je treba. *Proteus* 77(7): 302-312, 334.
989. DEŠNIK, S., 2013. Stičišče k soncu odprte ravnice in poplavnih logov Mure – Krajinska podoba občine Veržej. *V: F. Just (ured.)*, Občina Veržej – The municipality of Veržej – Die Gemeinde Veržej, str. 29-33, Franc-Franc, Murska Sobota.
990. DOMANJKO, G., 2014. Abstract of ecological survey within the spatial study of Greenet project on Slovenian side. *V: Natur und Landschaftsschutz in der Steiermark*, 231. Naturschutzbrief Juni 2014, str. 31, Naturschutzbund Steiermark, Graz.
991. ERBIDA, N., 2014. Kačji pastirji Ljubljane. *Erjavecija* 29: 10-12.
992. ERBIDA, N., 2014. Kačji pastirji Bele krajine. *Erjavecija* 29: 13-16.
993. ERBIDA, N., 2015. Kačji pastirji Račkih ribnikov. *Trdoživ* 4(1): 43.
994. ESENKO, I., 2015. *Kako živijo kačji pastirji*. Okaši, Ljubljana. 12 str.
995. GOVEDIČ, M., A. LEŠNIK & M. KOTARAC (ured.), 2015. *Inventarizacija favne območja reke Mure. Končno poročilo*. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 468 str. + digitalne priloge. [Naročnik:Dravske elektrarne Maribor d.o.o., Maribor].
996. IVANOVIČ, M., 2013. Invitation to book reading. *V: M. Štangelj & M. Ivanovič (ured.)*, Narava Bele krajine, str. 12-13, Belokranjski Muzej, Metlika.
997. JAGODIČ, F., 2005. *Teoretske osnove oblikovanja gozdnega habitatnega parka Brdo pri Kranju*. Magistrsko delo, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana. xii + 161 str.
998. JARC, P., 2013. Utrinki iz narave: Kačji pastir. *Viharnik* 38(2): 15-16.
999. JASIM TAHIR, A., N. VEHOVEC, G. BUNČIČ, T. GREGORC, I. NEKREP, T. BERCE, M. ŠEMRL & M. HÖNIGSFELD ADAMIČ, 2013. *Dopolnjeno okoljsko poročilo za občinski prostorski načrt občine Križevci*. Boson, trajnostno načrtovanje, d.o.o., Ljubljana. 236 str.
1000. KAVAR, J. & U. BRANKOVIČ, 2014. *Doživetja narave in podeželja na Poti treh zvonov & učni poti po mokrišču Blata v severnem delu Udin boršta*. Občina Trzič, Sebelje. xiv str.
1001. KAVAR, J. & U. BRANKOVIČ, 2014. *Nature and countryside experiences along the Three Bells Trail & the educational nature trail across the wetland Blata on the northern part of the forest Udin boršt – Natur- und Landerlebnisse entlang des Drei-Glocken-Pfades & dem Naturlehrpfad des Feuchtgebietes Blata am nördlichen Rand des Waldes Udin boršt*. Občina Trzič, Sebelje. xiv str.
1002. KIAUTA, B., 2014. Naslovnici pod rob: I. A. Scopoli, avtor rodovnega imena *Aeschna* (nomen emendatum), 1777. *Erjavecija* 29: 1-4.
1003. KIAUTA, B., 2014. Bazen na vrtu nekdanje klasične gimnazije – prvi učni objekt mokrišča v Ljubljani. *Erjavecija* 29: 32-35.
1004. KIAUTA, B., 2014. Beležka ob knjigi: W. E. Holzinger & B. Komposch, 2012: „Die Libellen Kärntens“. *Erjavecija* 29: 35-38.
1005. KIAUTA, B., 2014. Paberki o kačjih pastirjih Ljubljane. *Trdoživ* 3(2): 16-18.
1006. MAUERSBERGER, R., 2013. Zierliche Moosjungfer – *Leucorrhinia caudalis* (Charpentier 1840). *V: R. Mauersberger, O. Brauner, F. Petzold & M. Kruse*, Die Libellenfauna des Landes Brandenburg, Naturschutz und Landschaftspflege in Brandenburg - Beiträge zu Ökologie, Natur- und Gewässerschutz 22(3-4), str. 112-113, LUGV, Potsdam.

1007. MENEGALIJA, T. & U. SMUKAVEC, 2013. *Pokljuka in šotna barja*. Triglavski narodni park, Bled. viii str.
1008. MENEGALIJA, T. & U. SMUKAVEC, 2013. *The Pokljuka plateau & its peat bogs*. Triglav National Park, Bled. viii str.
1009. PENNEY, D. & J. E. JEPSON, 2014. *Fossil Insects: An introduction to palaeoentomology*. Siri Scientific Press, Manchester. 224 str.
1010. PETKOVŠEK, M., 2014. Monitoring habitatov vrst in habitatnih tipov v območjih Natura 2000 z izbranimi kazalci stanja ohranjenosti vodotokov. *Varstvo narave* 27: 5-25.
1011. PODGORELEC, M. & G. DOMANJKO, 2014. Veliki studenčar ob in v Kučnici - Die Grosse Quelljungfer an der Kutschenitza. *V: Natur und Landschaftsschutz in der Steiermark*, 231. Naturschutzbrief Juni 2014, str. 20-21, Naturschutzbund Steiermark, Graz.
1012. PRESETNIK, P. & T. KNAPIČ, 2014. Drobtinice in ocvirki: Zimska najdba samice modrega bleščavca Calopteryx virgo v jami Pekel. *Erjavecija* 29: 39-40.
1013. ROJS, L., A. KOREN, T. KOŠAR, S. KALIGARIČ & M. BEDJANIČ, 2015. *Mistična reka Mura*. Zavod RS za varstvo narave, Slovenska nacionalna komisija za UNESCO, Občina Veržej, Ljubljana. xxiv str.
1014. PETKOVŠEK, M., 2015. *Obrazložitev predloga sprememb prilog Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000): Predlog sprememb 2015*. Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana. 193 str.
1015. RAJKOVIČ, M. & N. KIRBIŠ, 2015. Poročilo o delu skupine za potočne rake. *V: I. Klun (ured.)*, Raziskovalni tabor študentov biologije Slovenske gorice – Sveti Jurij ob Ščavnici 2011, str. 71–76, Društvo študentov biologije, Ljubljana.
1016. ŠAFAREK, G. & M. BERDEN ZRIMEC, 2015. *Živali Slovenije*. Mladinska knjiga Založba d.d., Ljubljana. 331 str.
1017. ŠALAMUN, A., 2014. About the dragonflies of Bela krajina. *V: M. Štangelj & M. Ivanovič (ured.)*, Natural heritage of Bela krajina, Slovenia, str. 132-137, Bela krajina Museum Metlika, Metlika.
1018. ŠALAMUN, A. & I. CHIANDETTI, 2014. Drobtinice in ocvirki: Ponovna najdba rumenega kamenjaka Sympetrum flaveolum na Ledinah pri Ratečah. *Erjavecija* 29: 42-44.
1019. ŠALAMUN, A., M. PODGORELEC & M. KOTARAC, 2015. Inventarizacija kačjih pastirjev (Odonata) in njihovih habitatov ob reki Muri. *V: Govedič, M., A. Lešnik & M. Kotarac (ured.)*, Inventarizacija favne območja reke Mure (končno poročilo), str. 150-190, Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju.
1020. ŠKEDELJ PETRIČ, A., D. ŽITNIK & M. SIMČIČ, 2013. Valuable natural features in Bela krajina. *V: M. Štangelj & M. Ivanovič (ured.)*, Natural heritage of Bela krajina, Slovenia, str. 41-51, Bela krajina Museum Metlika, Metlika.
1021. ŠKVARČ, A. & K. REBERNIK, 2015. Dve enoti, dve barji. *N-vestnik, Glasilo Zavoda RS za varstvo narave* 12(1) [45]: 4-5.
1022. ŠOSTER, G., I. ERJAVEC & M. VOGRIN, 2013. *Zavarovana območja v Prlekiji*. Prleška razvojna agencija, Ljutomer. 148 str.
1023. TRILAR, T., 2003. Živalski svet v Alpah. *V: A. Lah (ured.)*, Slovenski alpski svet in Alpska konvencija, str. 56-62, Zbirka Usklajeno in sonaravno št. 10/2003, Svet za varstvo okolja Republike Slovenije, Ljubljana.
1024. VERNIK, M. & C. KOMPOSCH, 2015. Izjemna narava – Herausragende Natur – Exceptional Nature. *V: V. Strahovnik (ured.)*, Geopark Karavanke: Skrivnosti zapisane v kamninah – Geopark Karawanken: In Stein geschriebene Geheimnisse – Geopark Karavanke: Secrets written in stone, str. 92-99, GEAart, Nazarje.
1025. VINKO, D., 2013. Skrivnostni akrobat. Ali ste ga videli? *Trdoživ* 3(1): 29.

1026. VINKO, D., 2014. Poročilo o delu skupine za kačje pastirje. *V*: P. Presetnik (ured.). Raziskovalni tabor študentov biologije Pivka – Dolnja Košana 2012, str. 9–20, Društvo študentov biologije, Ljubljana.
1027. VINKO, D., 2014. Poročilo o delu skupine za kačje pastirje. *V*: P. Presetnik (ured.), Raziskovalni tabor študentov biologije Pivka – Dolnja Košana 2012, str. 47–51, Društvo študentov biologije, Ljubljana.
1028. VINKO, D., 2014. SOD-ovanje: Nekaj o imenih kačjih pastirjev. *Trdoživ* 3(2): 53.
1029. VINKO, D., 2015. »Spomladanska« odofavna Vipavske doline. *Trdoživ* 4(1): 44.
1030. VINKO, D. & M. BEDJANIČ, 2014. Določevalni ključ: Kraljestvo modrih raznokrilih kačjih pastirjev Slovenije. *Trdoživ* 3(2): 31-37.
1031. VINKO, D. & N. ERBIDA, 2015. Poročilo o delu skupine za kačje pastirje. *V*: I. Klun (ured.). Raziskovalni tabor študentov biologije Slovenske gorice – Sveti Jurij ob Ščavnici 2011, str. 77–84, Društvo študentov biologije, Ljubljana.
1032. VOGRIN, M., 2014. Narava na mestnem pragu. *Svet & ljudje* 17(194): 18-33.
1033. VRHOVNIK, M., 2015. *Vpliv urbanizacije na favno kačjih pastirjev (Odonata) mesta Ljubljana*. Raziskovalna naloga pri predmetu Ekologija živali, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana. 20 str.
1034. VRHOVNIK, M., 2015. Vpliv urbanizacije na evropsko odonatološko favno. *V*: Rutnik K. & I. Kos (ured.), Pregledni članki s področja ekologije živali, Zbornik člankov pri predmetu Ekologija živali na II. stopnji bolonjskega magistrskega študija Ekologija in biodiverziteta, str. 33-39, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana. 201 str.
1035. ZAVOD RS ZA VARSTVO NARAVE, 2014. *Po poteh Wetmana – Poročilo o rezultatih projekta*. Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana. xiv str.
1036. ŽALOHAR, J., 2011. Skrivnostni fosil Tunjiškega gričevja. *Tunški glas* 17(1): 11-13.
1037. ŽALOHAR, J. & T. HITIJ, 2008. Kako smo v Tunjicah odkrili najstarejše fosile morskih konjičkov na svetu. *Kamniški zbornik* 19: 319-330.
1038. ŽELEZNIKAR, J., 2010. Fosili iz okolice Kamnika. *Aplenca – Glasilo občine Komenda* 19(8-9): 41.
1039. ŽELEZNIKAR, J., 2010. Fosili Tunjiškega gričevja. *Kamniški občan* 49(19): 5 [5. november 2010]

(M. BEDJANIČ)

ODONATOLOŠKA MAILING LISTA

Že nekaj let imamo v Sloveniji tudi za kačje pastirje ustanovljeno popularno mailing listo, ki omogoča pošiljanje elektronske pošte vsem zainteresiranim. Prijavite se z mailom na naslov: odonata-si-subscribe@yahoogroups.com, nakar vas moderator potrdi.

Za pošiljanje sporočil pišete na odonata-si@yahoogroups.com. Za vsa vprašanja se obrnite na naslov: ali.salamun@ckff.si. Vabljeni k sodelovanju!

ODONATOLOŠKA BIBLIOGRAFIJA SLOVENIJE (1685-2015)

MATJAŽ BEDJANIČ

Skrbnemu zbiranju vseh objavljenih favnističnih podatkov o kačjih pastirjih Slovenije, namenjam o že od prve številke *Erjavecije* posebno pozornost. Letošnji jubilej je dobra priložnost, da pod ta trud ponovno potegnemo črto.

Zgodba ima svoje začetke v objavi *Gradiva za odonatološko bibliografijo Slovenije* (KIAUTA, B., 1994. *Exuviae* 1/1: 9-15), ki smo mu v vsaki številki *Erjavecije* pridno in sproti priključevali nove naslove. Doslej se je t.i. *Dodatkov h odonatološki bibliografiji Slovenije* nabralo že okroglih trideset. S takšnim pristopom se je že po prvih desetih letih v *Odonatološki bibliografiji Slovenije* (1685-2005) število citiranih prispevkov povzpelo do skoraj 600 (BEDJANIČ, M., 2005. *Erjavecija* 20: 24-60). V naslednji dekadi naša verna ni popustila in tako se lahko po 330 letih od objave prvega pisnega vira o kačjih pastirjih slovenskega ozemlja, pohvalimo že s skoraj 1100 zbranimi naslovi!

V to zajetno odonatološko bibliografijo je vključeno mnogo neobjavljene »sive« literature in po drugi strani veliko tujih ali domačih virov, kjer je ta ali ona vrsta kačjega pastirja iz Slovenije morda omenjena le bežno. Vendar pa hitro uvidimo – še zlasti, če obsežen seznam pogledamo natančneje – koliko zanimivih in dragocenih odonatoloških informacij smo na ta način za vedno iztrgali pozabi.

Bibliografija, ki sledi v nadaljevanju, vključuje vse znane pisne vire o kačjih pastirjih Slovenije, od Valvasorja iz davnega leta 1685, do danes. Da bi bil naš seznam literature čim popolnejši, so v bibliografijo dodani tudi vsi objavljeni prispevki iz pričujoče številke *Erjavecije*, ki ustrezajo zastavljenim kriterijem. Posebej so dodani tudi citati vsakega zvezka *Erjavecije* posebej, saj je naš bilten kot celota seveda tudi zaokrožena bibliografska enota.

Čeprav je prehojena pot že kar dolga, ni razloga, da ne bi z *Odonatološko bibliografijo Slovenije* korakali v isti smeri tudi v prihodnje. Pri tem v prvi vrsti računam na pomoč vseh slovenskih odonatologov in se še naprej toplo priporočam za kopije vsakršnih objavljenihotic, sestavkov ali člankov, ki vsebujejo odonatološke favnistične podatke za ozemlje Slovenije ali se kako drugače dotikajo kačjih pastirjev.

Za pomoč se zahvaljujem vsem, ki ste kakorkoli sodelovali pri zbiranju gradiva in ustvarjanju pričujoče zbirke odonatoloških dokumentov. Posebej se za izkazano spodbudo, pomoč in podporo zahvaljujem prof. dr. Boštjanu Kiauti.

- ADAMOVIĆ, Ž. R., 1990. Odonata of Daičko jezero. *Bull. Acad. serbe Sci. Arts (Sci Math. Nat.)* 102(32): 15-20.
- ADAMOVIĆ, Ž. R., 1996. The summer odonata species in the lower Tisa valley, Banat. *Acta entomologica serbica* 1(1/2): 63-80.
- ADAMOVIĆ, Ž., LJ. ANĐUS & A. MLADENOVIĆ, 1992. Cordulegaster heros Theischinger, 1979 in Serbia and Macedonia (Odonata: Cordulegastridae). *Opusc. zool. flumin.* 101: 1-11.
- ADAMOVIĆ, Ž. R., LJ. ANĐUS & LJ. MIHAJLOVIĆ, 1996. Habitat distribution and biogeographical features of the Odonata in the Durmitor range, Montenegro. *Notul odonatol.* 4(7): 109-114.
- AGENCIJA RS ZA OKOLJE, 2001. *Pregled stanja biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti v Sloveniji*. MOP-ARSO, Ljubljana. xvi+224pp.
- AGENCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA OKOLJE, 2007. *Poročilo o kakovosti jezer za leto 2006*. Agencija Republike Slovenije za varstvo okolja, Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana. iv+149 str.
- AHLIN, M., B. BITENC, & L. GORNIK, 1998. *Preobrazba v naravi: kačji pastirji spomladi na Koseškem bajerju*. Seminarška naloga, Gimnazija Bežigrad, Ljubljana. 8 str.
- ALJANČIČ, M., J. BOLE, A. BUDIHNA, I. GEISTER, M. HAFNER, A. POLENEC & J. VOVK [prevajalci] / GARMS, H. & L. BORM, 1981. *Živalstvo Evrope: Priručnik za določanje živalskih vrst*. Mladinska knjiga, Ljubljana. xxxii+549 str.
- ANDERLIČ, A., 2010. *Popis in primerjava favne kačjih pastirjev (Odonata) v okolici Renč (severna primorska)*. Individualna naloga pri predmetu Ekologija živali, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana. xv str.
- ANĐUS, LJ., 1992. New data on the distribution of Odonata in Serbia. *Bulletin of Natural History Museum, Belgrade* B 47: 149-170.
- ARTNAK, M., 2010. Naravoslovna fotografija: Paritveni ples modrih bleščavcev. *Gea* 20(10): 16-19.
- ASKEW, R. R., 2004. *Dragonflies of Europe*. Second revised edition, Harley Books, Colchester. 308 str.
- AUPIČ, N. & V. TOMC, 1995. Kačji pastirji. V: Raziskovalni tabor Zalog 95, Novo mesto, 21.-30. junij 1995, str. 21-26, Klub za nadarjene učence, Novo mesto.
- [ANNONYMUS], 2008. Brdo pri Kranju – več kot grajski park. *Adria Airways In-flight Magazine* april, maj 2008: 30-31.
- BABIJ, V., 2011. Mrtvice. V: O. Luthar (ured.), Prekmurje: za radovedneže in ljubitelje, str. 91-93, Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana.
- BABIJ, V., M. BEDJANIČ, S. TOME & A. SELIŠKAR, 1997. *Rastlina, žival in biotop leta 1997*. Sklad za naravo & Prirodoslovno društvo Slovenije, Ljubljana. 8 str..
- BABIJ, V. & J. SMOLE [prevajalca] / W. EISENREICH, A. HANDEL & U. E. ZIMMER, 2005. *Rastline in živali z vami na sprehodu*. Modrijan založba, Ljubljana. 560 str.
- BAJD, B., 1995. *Pojdimo k mlaki*. Pedagoška obzorja, Novo mesto. 76 str.
- BARTOL, B., P. BITENC PAVLIHA, A. KNIFIC & M. ZABRET, 2012. *Poučna okoljska pot Blata–Mlake pri Radomljah: vodnik*. Občina Domžale, Domžale. 36 str.
- BATTY, P. M., 2013. The Brilliant Emerald Somatochlora metallica (Vander Linden) in Scotland, with particular reference to the Argyll sites and to larval habitat. *J. Br. Dragonfly Society* 29(1): 55-64.
- BEDJANIČ, M., 1991. *Odonatna favna Turnerjevih ribnikov v Spodnjih Račah*. Naloga za 8. srečanje mladih raziskovalcev za napredek Maribora, Maribor. iv+27 str.
- BEDJANIČ, M., 1993. *Gradivo za razstavo "Škodljive in koristne žuželke v Sloveniji": Kačji pastirji (Odonata)*. Privatno ciklostirano, Fram. 3 str.
- BEDJANIČ, M., 1994a. Seznam odonatne favne Slovenije. *Acta entomologica slovenica* 2: 43-54.
- BEDJANIČ, M., 1994b. Odonatna favna Turnovih ribnikov (Rače, Slovenija). *Exuviae* 1(1): 1-5.
- BEDJANIČ, M., 1994c. Records of some little known and a new Sympetrum species for the odonate fauna of Slovenia. *Notulae odonatologicae* 4 (3): 51.

- BEDJANIČ, M., 1995a. *Leucorrhinia caudalis* (Charp.) and *Leucorrhinia pectoralis* (Charp.) new for the odonate fauna of Slovenia (Anisoptera: Libellulidae). *Notulae odonatologicae* 4(5): 89-90.
- BEDJANIČ, M., 1995b. Poročilo odonatološke skupine. V: M. Bedjanič (ured.), Tabor študentov biologije Raka 92, Smast 93, Črneče 94, str. 67-72, Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije, Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- BEDJANIČ, M., 1995c. *Vorläufiger Bericht über die Libellenfauna des Dravsko polje und seiner Umgebung (Steiermark, NO Slowenien)*. Programm Kurzfassungen der Beiträge und Teilnehmerverzeichnis zur 14. Jahrestagung der GdO vom 24. - 26. März 1995, Alexisbad: 21.
- BEDJANIČ, M., 1996a. *Lestes macrostigma* (Eversmann, 1836) a new species in the dragonfly fauna of Slovenia and rediscovered in Croatia (Zygoptera: Lestidae). *Exuviae* 2/1(1995): 10-12.
- BEDJANIČ, M., 1996b. Ogroženost favne kačjih pastirjev (Odonata). V: J. Gregori, A. Martinčič, K. Tarman, O. Urbanc-Berčič, D. Tome & M. Zupančič (ured.), str. 278-284, Narava Slovenije, stanje in perspektive, Društvo ekologov Slovenije, Ljubljana.
- BEDJANIČ, M., 1996 (ured.). *Erjavecija 2 – bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 12 str.
- BEDJANIČ, M., 1997a. *Potek preobrazbe, spolna struktura in velikost populacije nosne jezerke (Eitheca bimaculata (Charpentier, 1825)) v glinokopu Opekarne Pragersko v Pragerskem (SV Slovenija) (Odonata: Corduliidae)*. Seminarska naloga pri predmetu Ekologija živali, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana. 14 str.
- BEDJANIČ, M., 1997b. Raziskovalni tabor študentov biologije Središče ob Dravi '97. *Erjavecija* 4: 10-11.
- BEDJANIČ, M., 1997c. Žival meseca aprila: Prisojni zimnik (*Sympecma fusca*). *Proteus* 59(8): 387-389, 399.
- BEDJANIČ, M., 1997a (ured.). *Erjavecija 3 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 24 str.
- BEDJANIČ, M., 1997b (ured.). *Erjavecija 4 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 28 str.
- BEDJANIČ, M., 1998a. Kačji pastirji (Odonata). *Gea* 8(2): 28-29.
- BEDJANIČ, M., 1998b. Pisani svet kačjih pastirjev (Odonata) ob reki Muri - Poročilo odonatološke skupine. V: M. Vogrin (ured.), Mladinski ekološki raziskovalni tabor Tišina '97, str. 23-30, 50, PEC & ZTKS, Murska Sobota.
- BEDJANIČ, M., 1998c. Pisani svet kačjih pastirjev. *Gea* 8(2): 42-45.
- BEDJANIČ, M., 1998d. *Predstavitve NVO: Slovensko odonatološko društvo*. Bilten (april 1998), Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo, Ljubljana: 9-10.
- BEDJANIČ, M., 1998e. Raziskave biologije nosne jezerke *Eitheca bimaculata* (Charpentier, 1825) v Sloveniji (Anisoptera: Corduliidae). *Erjavecija* 6: 26-27.
- BEDJANIČ, M., 1998a (ured.). *Erjavecija 5 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 28 str.
- BEDJANIČ, M., 1998b (ured.). *Erjavecija 6 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 36 str.
- BEDJANIČ, M., 1999a. *Aeshna subarctica elisabethae* Djakonov 1922, new for the odonate fauna of Slovenia (Anisoptera: Aeshnidae). *Exuviae* 6: 7-10.
- BEDJANIČ, M., 1999b. Kačji pastirji - Pisano življenje med vodo in nebom. *Proteus* 62(1): 4, 8-17, 47.
- BEDJANIČ, M., 1999c. Krajinski park Rački ribniki – Požeg: Predstavitev vsebine novega naravoslovnega vodnika. *Erjavecija* 8: 11-15.
- BEDJANIČ, M., 1999d. New records of *Hemianax ephippiger* (Burmeister, 1839) in Slovenia (Anisoptera: Aeshnidae). *Exuviae* 6: 14-18.
- BEDJANIČ, M., 1999e. O nevretenčarjih. V: M. Vogrin & N. Vogrin (ured.), Krajinski park Rački ribniki - Požeg: Vodnik, str. 57-75, 124-126, Društvo za proučevanje ptic in varstvo narave, Rače.

- BEDJANIČ, M., 1999f. Žival meseca septembra: Stasiti kamenjak (*Sympetrum depressiusculum*). *Proteus* 62(1): 36-38, 47.
- BEDJANIČ, M., 1999g. *Proposals for addition to the Annexes of the Habitat Directive: Coenagrion scitulum (Rambur, 1842)*. Republic of Slovenia, Ministry of Environment and Spatial Planning, Nature Protection Authority, Ljubljana. 4 str.
- BEDJANIČ, M., 1999a (ured.). *Erjavecija 7 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 20 str.
- BEDJANIČ, M., 1999b (ured.). *Erjavecija 8 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 24 str.
- BEDJANIČ, M., 2000a. Drobtinice in ocvirki: afriški minljivec *Hemianax ephippiger*, zgodnji trsničar *Brachytron pratense*. *Erjavecija* 9: 20-22.
- BEDJANIČ, M., 2000b. Mladinski ekološki raziskovalni tabor Vogrsko 2000. *Erjavecija* 10: 7-10.
- BEDJANIČ, M., 2000c. *Proposals for addition to the Annexes of the Habitat Directive: Cordulegaster heros Theischinger 1979*. Republic of Slovenia, Ministry of Environment and Spatial Planning, Nature Protection Authority, Ljubljana. 6 str.
- BEDJANIČ, M., 2000d. *Analiza stanja biotske raznovrstnosti Slovenije: Kačji pastirji (Odonata)*. Elaborat za MOP - Upravo RS za varstvo narave, Fram. 34 str.
- BEDJANIČ, M., 2000a (ured.). *Erjavecija 9 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 28 str.
- BEDJANIČ, M., 2000b (ured.). *Erjavecija 10 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 44 str.
- BEDJANIČ, M., 2001a. Zanimivi in doslej spregledani podatki o kačjih pastirjih Koroške z začetka 20. stoletja. *Erjavecija* 11: 8-10.
- BEDJANIČ, M., 2001b. Drobtinice in ocvirki: Črni kamenjak *Sympetrum danae* in pasasti kamenjak *Sympetrum pedemontanum* tudi na Dravskem polju. *Erjavecija* 11: 10-12.
- BEDJANIČ, M., 2001c. Modri ploščec *Libellula depressa*. *Vrtnar* 10(3): 47.
- BEDJANIČ, M., 2001d. MRT Makole 2001: Poročilo entomološke skupine – Skupina za raziskovanje žuželk. *Panorama, Slovenska Bistrica* 12(35): 10.
- BEDJANIČ, M., 2001e. Poročilo o delu entomološke skupine na MRT Makole 2001. *Erjavecija* 12: 14-16.
- BEDJANIČ, M., 2001f. Poročilo o delu entomološke skupine na MRT Mislinja 2001. *Erjavecija* 12: 8-12.
- BEDJANIČ, M., 2001a (ured.). *Erjavecija 11 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 24 str.
- BEDJANIČ, M., 2001b (ured.). *Erjavecija 12 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 28 str.
- BEDJANIČ, M., 2002a. Drobtinice in ocvirki: Možna potrditev obstoja druge letne generacije pri velikem rdečekocku *Erythromma najas* in stasitem kamenjaku *Sympetrum depressiusculum* v Sloveniji?. *Erjavecija* 14: 17-19.
- BEDJANIČ, M., 2002b. Gozdno – turistična pot Plešivec: Rastlinstvo in živalstvo. V: T. Turičnik (ured.), Gozdno – turistična pot Plešivec, str. 27-32, Turistično društvo Slovenj Gradec & Zavod za gozdove KE Slovenj Gradec, Slovenj Gradec.
- BEDJANIČ, M., 2002c. MRT Makole 2002 - Poročila skupin: Raziskovanje žuželk. *Panorama, Slovenska Bistrica* 13(32): 10. (8. avgust 2002)
- BEDJANIČ, M., 2002d. Novi rdeči seznam kačjih pastirjev (Odonata) Slovenije. *Erjavecija* 14: 9-12.
- BEDJANIČ, M., 2002e. O delu entomološke skupine na MRT Mislinja 2002. *Erjavecija* 14: 7-9.
- BEDJANIČ, M., 2002f. O delu entomološke skupine na MRT Ščavnica 2002. *Erjavecija* 14: 4-7.
- BEDJANIČ, M., 2002g. O kačjih pastirjih Cerkniškega jezera (Odonata). V: A. Gaberščik (ured.), Jezero, ki izginja: Monografija o Cerkniškem jezeru, str. 138-147, Društvo ekologov Slovenije, Ljubljana.

- BEDJANIČ, M., 2002h. O kačjih pastirjih Pomurja in Goričkega. *V: A. Gogala (ured.), Narava Slovenije: Mura in Prekmurje*, str. 37-41, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.
- BEDJANIČ, M., 2002i. Pregled stanja biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti v Sloveniji: Kačji pastirji (Odonata). *Erjavecija 13*: 6-11.
- BEDJANIČ, M., 2002j. Raziskave favne kačjih pastirjev (Odonata) in ravnokrilcev (Orthoptera) na »MRT Makole 2001«. *V: S. Štajnbaher (ured.), Mladinski raziskovalni tabor Makole 2001*, str. 83-104, ZTKS-Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- BEDJANIČ, M., 2002k. Raziskave favne ravnokrilcev (Orthoptera) in kačjih pastirjev (Odonata) na »MRT Mislinja 2001«. *V: S. Štajnbaher (ured.), Mladinski raziskovalni tabor Mislinja 2001*, str. 95-116, ZTKS-Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- BEDJANIČ, M., 2002a (ured.). *Erjavecija 13 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 28 str.
- BEDJANIČ, M., 2002b (ured.). *Erjavecija 14 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 24 str.
- [BEDJANIČ, M.] A. M., 2002. V občini Cerkvenjak najdete veliko zanimivih žuželk in insektov – Kačji pastirji so med najbolj ogroženimi. *Večer* 58(161): 18. (16. julij 2002)
- BEDJANIČ, M., 2003a. Drobčinice in ocvirki: Modrozelená deva *Aeshna cyanea* tudi v krempljih slovenskega mačka. *Erjavecija 15*: 13-14.
- BEDJANIČ, M., 2003b. Kačji pastirji - Odonata. *V: Sket, B., M. Gogala & V. Kuštor (ured.), Živalstvo Slovenije*, str. 281-289, Tehniška založba Slovenije, Ljubljana. 664 str.
- BEDJANIČ, M., 2003c. Modrozelená deva. *Vrtnar* 12(5): 44-45.
- BEDJANIČ, M., 2003d. Prvi podatki o pojavljanju stasitega kamenjaka *Sympetrum depressiusculum* na Koroškem. *Erjavecija 16*: 18-19.
- BEDJANIČ, M., 2003e. Raziskave favne kačjih pastirjev (Odonata) in ravnokrilcev (Orthopteroidea) na »MRT Makole 2002«. *V: S. Štajnbaher (ured.), Mladinski raziskovalni tabor Makole 2002*, str. 53-74, ZTKS-Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- BEDJANIČ, M., 2003f. Raziskave favne ravnokrilcev (Orthopteroidea) in kačjih pastirjev (Odonata) na »MRT Mislinja 2002«. *V: S. Štajnbaher (ured.), Mladinski raziskovalni tabor Mislinja 2002*, str. 35-50, ZTKS-Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- BEDJANIČ, M., 2003g. Vzpostavlanje omrežja NATURA 2000 v Sloveniji - Kačji pastirji (Odonata). *Erjavecija 15*: 8-11.
- BEDJANIČ, M., 2003a (ured.). *Erjavecija 15 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 24 str.
- BEDJANIČ, M., 2003b (ured.). *Erjavecija 16 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 24 str.
- BEDJANIČ, M., 2004a. Drobčinice in ocvirki: Nove najdbe rumenega kamenjaka *Sympetrum flaveolum*, povodnega škratca *Coenagrion scitulum* in grmiščne zverce *Lestes barbarus* na Štajerskem. *Erjavecija 18*: 11-14.
- BEDJANIČ, M., 2004b. *Inventarizacija favne kačjih pastirjev (Odonata) na območju načrtovane HE Blanca na Savi, z oceno ogroženosti in predlogi omilitvenih ukrepov*. Elaborat za Nacionalni inštitut za biologijo, Slovenska Bistrica. 26 str.
- BEDJANIČ, M., 2004c. Javni protest proti načrtom izgradnje golf igrišča na območju Slivniških ribnikov in Hočkega gozda pri Mariboru. *Erjavecija 17*: 19-22.
- BEDJANIČ, M., 2004d. O delu entomološke skupine na MRT Mislinja 2003. *Erjavecija 17*: 8-12.
- BEDJANIČ, M., 2004e. Raziskave favne kačjih pastirjev (Odonata) in ravnokrilcev (Orthopteroidea) na »MRT Makole 2003«. *V: S. Štajnbaher (ured.), Mladinski raziskovalni tabor Makole 2003*, str. 77-98, ZTKS-Gibanje znanost mladini, Ljubljana.

- BEDJANIČ, M., 2004f. Raziskave favne kačjih pastirjev (Odonata) in ravnokrilcev (Orthopteroidea) na »MRT Ščavnica 2002«. V: S. Štajnbaher (ured.), Mladinski raziskovalni tabor Ščavnica 2003, str. 101-122, ZTKS-Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- BEDJANIČ, M., 2004g. Raziskave favne ravnokrilcev (Orthopteroidea) in kačjih pastirjev (Odonata) na »MRT Mislinja 2003«. V: S. Štajnbaher (ured.), Mladinski raziskovalni tabor Mislinja 2003, str. 71-95, ZTKS-Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- BEDJANIČ, M., 2004h. *Smernice za ureditev in upravljanje bodočega ornitološkega rezervata »Vrbovski tali« na Ljubljanskem barju s stališča favne kačjih pastirjev (Odonata)*. Elaborat za Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Slovenska Bistrica. 24 str.
- BEDJANIČ, M., 2004i. Nekateri mentorji so povedali nekaj več o dogajanju na taboru: Entomloška skupina. V: V. Balantič (ured.), Poletni tabor za Zoisove študente, Ekološko umetniški tabor »Narava je v nas«, 21.-29. avgust 2004, Dom Miloša Zidanška na Pohorju, str. 18-20, Dotik Lendava, Lendava. 35 str + DVD.
- BEDJANIČ, M., 2004a (ured.). *Erjavecija 17 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 32 str.
- BEDJANIČ, M., 2004b (ured.). *Erjavecija 18 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 28 str.
- BEDJANIČ, M., 2005a. Drobtinice in ocvirki: Nove najdbe prodnega paškratca *Erythromma lindenii* v Posavju. *Erjavecija* 19: 17-19.
- BEDJANIČ, M., 2005b. Drobtinice in ocvirki: Prisojni zimmik *Sympecma fusca* tudi v Vipavski dolini. *Erjavecija* 19: 16-17.
- BEDJANIČ, M., 2005c. *Inventarizacija favne kačjih pastirjev (Odonata) na območju občinskega lokacijskega načrta »Proizvodna cona Želodnik«, s presojo vplivov načrtovanih posegov*. Elaborat za OIKOS d.o.o., Svetovanje za okolje, Slovenska Bistrica. 18 str.
- BEDJANIČ, M., 2005d. *Inventarizacija favne kačjih pastirjev (Odonata) na območju načrtovane HE Krško na Savi, z oceno ogroženosti in predlogi omilitvenih ukrepov*. Elaborat za Nacionalni inštitut za biologijo, Slovenska Bistrica. 20 str.
- BEDJANIČ, M., 2005e. Kačji pastirji iz zbirke »Staudacher in Stussiner« v Prirodoslovnem muzeju Slovenije *Erjavecija* 19: 1-6.
- BEDJANIČ, M., 2005f. *Popis velikega studenčarja Cordulegaster heros (Insecta: Odonata) na območju Ureditvenega načrta za območje kamnoloma Cerov Log na Gorjancih, s presojo vplivov in predlogom omilitvenih ukrepov*. Elaborat za OIKOS d.o.o., Svetovanje za okolje, Slovenska Bistrica. 11 str.
- BEDJANIČ, M., 2005g. *Presoja vplivov na favno kačjih pastirjev (Odonata) na območju UN »Izgradnja parkirišča za tovornjake in osebna vozila ter pomožnega prostora z avtopralnico pri Podpeči«*. Elaborat za OIKOS d.o.o., Svetovanje za okolje, Slovenska Bistrica. 9 str.
- BEDJANIČ, M., 2005h. Drobtinice in ocvirki: Prva potrditev razvoja kačjega potočnika *Ophiogomphus cecilia* v reki Savi. *Erjavecija* 20: 10-12.
- BEDJANIČ, M., 2005i. Drobtinice in ocvirki: Še dve notici o hribovskih izletih kačjega potočnika *Ophiogomphus cecilia* v Sloveniji. *Erjavecija* 20: 13-14.
- BEDJANIČ, M., 2005j. Odonatološka bibliografija Slovenije (1685-2005). *Erjavecija* 20: 24-60.
- BEDJANIČ, M., 2005k. *Kartiranje habitatnih tipov in vrst na področju predvidenih ureditev za potrebe projekta Ureditve oskrbe prebivalstva s pitno vodo Slovenske Istre in zalednega kraškega območja: Kačji pastirji (Odonata) – končno poročilo*. Elaborat za Nacionalni inštitut za biologijo, Slovenska Bistrica. 18 str.
- BEDJANIČ, M., 2005a (ured.). *Erjavecija 19 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 24 str.
- BEDJANIČ, M., 2005b (ured.). *Erjavecija 20 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 60 str.

- BEDJANIČ, M., 2006a. Regional guide to dragonflies: Slovenia. In: K-D. B., Dijkstra (Ed.) & R. Lewington (Illustr.), Field guide to the Dragonflies of Britain and Europe, pp. 55-56, British Wildlife Publishing, Dorset.
- BEDJANIČ, M., 2006b. Naslovnici pod rob: O Janezu Vajkardu Valvasorju in 18. zvezku njegove grafične zbirke iz leta 1685. *Erjavecija* 21: 1-8.
- BEDJANIČ, M., 2006c. Drobtinice in ocvirki: Odonatološka zanimivost z zadrževalnika Medvedce na Dravskem polju: parjenje kačjih pastirjev malo drugače. *Erjavecija* 21: 15-17.
- BEDJANIČ, M., 2006d. Drobtinice in ocvirki: Nove najdbe grmiščne zverce *Lestes barbarus* in povodnega škrtca *Coenagrion scitulum* tudi z ribnikov Petelinjek v dolini Ličence pri Poljčanah. *Erjavecija* 21: 17-20.
- BEDJANIČ, M., 2006e. Dijkstra & Lewington: Field guide to the Dragonflies of Britain and Europe. *Erjavecija* 21: 22-27.
- BEDJANIČ, M., 2006f. *Favna kačjih pastirjev občine Dol pri Ljubljani (Insecta: Odonata)*. Elaborat za občino Dol pri Ljubljani, Slovenska Bistrica. 12 str.
- BEDJANIČ, M., 2006 (ured.). *Erjavecija 21 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 44 str.
- BEDJANIČ, M., 2007a. *Preliminarna presoja vplivov projekta »Terme Janežovci« na biotsko raznolikost območja opuščenih glinokopov pri Janežovcih - vidik favne kačjih pastirjev (Odonata)*. Elaborat za ERICO Velenje – Inštitut za ekološke raziskave, Slovenska Bistrica. 19 str.
- BEDJANIČ, M., 2007b. *Revizija osnutka Poročila po 17. členu Direktive o habitatih Zavoda RS za varstvo narave za segment: Kačji pastirji (Odonata)*. Elaborat za Ministrstvo za okolje in prostor, Slovenska Bistrica. 13 str.
- BEDJANIČ, M., 2007c. Drobtinice in ocvirki: Zanimiva aprilaska opazovanja kačjih pastirjev na Štajerskem. *Erjavecija* 22: 22-26.
- BEDJANIČ, M., 2007 (ured.). *Erjavecija 22 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 40 str.
- BEDJANIČ, M., 2008a. Ali si kdaj oprezal za kačjimi pastirji v Sloveniji? *National Geographic Junior* 48: 15.
- BEDJANIČ, M., 2008b. Favna kačjih pastirjev občine Dol pri Ljubljani (Insecta: Odonata). *Iz dežele Jurija Vege - Zbornik občine Dol pri Ljubljani* 1: 261-279.
- BEDJANIČ, M., 2008c. *Okoljsko poročilo za načrt ureditve Kobilarne Lipica: Inventarizacija zavarovanih, ogroženih in redkih vrst kačjih pastirjev (Odonata), kobilic (Saltatoria), bogomolk (Mantodea) in medicinske pijavke (Hirudo medicinalis compl.) na območju Kobilarne Lipica, z oceno ogroženosti in presojo vplivov načrtovane ureditve - Vmesno poročilo*. Elaborat za ZRC SAZU, Slovenska Bistrica. 12 str.
- BEDJANIČ, M., 2008d. *Okoljsko poročilo za načrt ureditve Kobilarne Lipica: Inventarizacija zavarovanih, ogroženih in redkih vrst kačjih pastirjev (Odonata), kobilic (Saltatoria), bogomolk (Mantodea) in medicinske pijavke (Hirudo medicinalis compl.) na območju Kobilarne Lipica, z oceno ogroženosti in presojo vplivov načrtovane ureditve – Končno poročilo*. Elaborat za ZRC SAZU, Slovenska Bistrica. 27 str.
- BEDJANIČ, M., 2008e. Sloveniatrum robici Zessin et al., 2008 - nov rod in nova vrsta fosilnega kačjega pastirja iz Tunjskega gričevja pri Kamniku. *Erjavecija* 23: 1-10.
- BEDJANIČ, M., 2008 (ured.). *Erjavecija 23 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 40 str.
- BEDJANIČ, M., 2009a. Kačji pastirji – letalski virtuoz. *V: M. Bedjanič (ured.), Narava v občini Poljčane*, str. 59-65, Občina Poljčane, Poljčane. 113 str.
- BEDJANIČ, M., 2009b. Naslovnici pod rob: Janezu Vajkard Valvasor in 9. zvezek njegove grafične zbirke iz leta 1685. *Erjavecija* 24: 1-14.

- BEDJANIČ, M., 2009c. Drobtinice in ocvirki: Zanimiva septembrska opazovanja iz opuščene kamnoloma v dolini Bele pri Poljčanah. *Erjavecija* 24: 18-21.
- BEDJANIČ, M., 2009d. O kačjih pastirjih območja med Pohorjem in Halozami (Insecta: Odonata). *V: S. Gradišnik (ured.)*, Zbornik občine Slovenska Bistrica III: Svet med Pohorjem in Bočem, str. 549-577, Zavod za kulturo Slovenska Bistrica, Slovenska Bistrica. 773+iii str.
- BEDJANIČ, M., 2009e. O izjemnosti in ogroženosti favne kačjih pastirjev območja med Halozami in Pohorjem, SV Slovenija (Insecta: Odonata) - On the exceptionality and threat status of dragonfly fauna in the area between Haloze and Pohorje, NE Slovenia (Insecta: Odonata) *V: J. Prešern (Ed.)*, Drugi slovenski entomološki simpozij, Knjiga povzetkov, 7. in 8. februar 2009 - Second Slovenian Entomological Symposium, Book of Abstracts, Ljubljana, 7th in 8th February 2009, str. 12-13, Slovensko entomološko društvo Štefana Michielija in Prirodoslovni muzej Slovenije - Slovenian Entomological Society of Štefan Michieli and Slovenian Museum of Natural History, Ljubljana.
- BEDJANIČ, M., 2009a (ured.). *Narava v občini Poljčane*. Občina Poljčane, Poljčane. 113 str.
- BEDJANIČ, M., 2009b (ured.). *Erjavecija 24 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 32 str.
- BEDJANIČ, M., 2010a. *Kačji pastirji (Odonata): Priprava izhodišč za monitoring in vzdrževanje habitatov na območju naravnega rezervata Škocjanski zatok*. Elaborat za Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Slovenska Bistrica. 55 str.
- BEDJANIČ, M., 2010b. *Naravovarstveno pomembne stoječe vode v nižinskem svetu severovzhodne Slovenije in smernice za njihovo upravljanje, s poudarkom na ohranjanju favne kačjih pastirjev (Insecta: Odonata)*. Seminarska naloga pri predmetu Limnologija stoječih voda – izbrana poglavja, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo. 96 str.
- BEDJANIČ, M., 2010c. *Raziskava razširjenosti in varstvenega pomena populacij koščičnega škratca Coenagrion ornatum na območju načrtovane industrijske cone »Puščava pri Mokronogu« v NATURA 2000 območju Mirna*. Elaborat za OIKOS d.o.o., Slovenska Bistrica. 26 str.
- BEDJANIČ, M., 2010d. *Seznam vrst kačjih pastirjev (Insecta: Odonata) Pohorja z odonatološko bibliografijo*. Gradivo za Zavod RS za varstvo narave – projekt NATREG, Slovenska Bistrica. 9 str.
- BEDJANIČ, M., 2010e. O koščaku in studenčarjih v občini Dol pri Ljubljani. *Iz dežele Jurija Vege - Zbornik občine Dol pri Ljubljani* 2: 321-339.
- BEDJANIČ, M., 2010f. Odonatološke novosti iz Škocjanskega zatoka pri Kopru. *Erjavecija* 25: 28-30.
- BEDJANIČ, M., 2010 (ured.). *Erjavecija 25 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 48 str.
- BEDJANIČ, M., 2011a. *Coenagrion hastulatum* (Charpentier, 1825), new for the dragonfly fauna of Bosnia and Herzegovina (Odonata: Coenagrionidae). *Natura sloveniae* 13(2): 31-36.
- BEDJANIČ, M., 2011b. *Preliminarna ocena izvedljivosti načrtovane prostorske ureditve ob Rudniškem jezeru v Kočevju – kačji pastirji (Odonata)*. Elaborat za OIKOS d.o.o., Slovenska Bistrica. 23 str.
- BEDJANIČ, M., 2011c. *Projekt »Varstvo in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji – WETMAN 2011-2015«, Popis začetnega stanja in raziskave vpliva projektnih aktivnosti na populacije kačjih pastirjev (Odonata): pilotno območje Pohorje (mejnik 1)*. Elaborat za Zavod RS za varstvo narave, Slovenska Bistrica. 57 str.
- BEDJANIČ, M., 2011d. *Projekt »Varstvo in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji – WETMAN 2011-2015«, Popis začetnega stanja in raziskave vpliva projektnih aktivnosti na populacije kačjih pastirjev (Odonata): pilotno območje Mura - Petišovci (mejnik 1)*. Elaborat za Zavod RS za varstvo narave, Slovenska Bistrica. 61 str.
- BEDJANIČ, M., 2011e. Zanimive odonatološke najdbe z območja Rudniškega jezera v Kočevju. *Erjavecija* 26: 32-37.
- BEDJANIČ, M., 2011f. Nove najdbe barjanskega lesketnika *Somatochlora arctica* in barjanskega spletačca *Leucorrhinia dubia* na Pohorju. *Erjavecija* 26: 37-42.

- BEDJANIČ, M., 2011g. Drobtinice in ocvirki: Prisojni zimnik *Sympecma fusca* tudi na Pohorju. *Erjavecija* 26: 54-56.
- BEDJANIČ, M., 2011 (ured.). *Erjavecija 26 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 68 str.
- BEDJANIČ, M., 2012a. *Inventarizacija favne kačjih pastirjev ribnika Vrbje pri Žalcu z okolico (Insecta: Odonata)*. DPPVN - Društvo za proučevanje ptic in varstvo narave, Rače. 32 str.
- BEDJANIČ, M., 2012b. *Kačji pastirji ribnika Vrbje pri Žalcu z okolico*. DPPVN - Društvo za proučevanje ptic in varstvo narave, Rače. 20 str.
- BEDJANIČ, M., 2012c. Drobtinice in ocvirki: Zanimive odonatološke najdbe z ribnika Vrbje pri Žalcu. *Erjavecija* 27: 38-42.
- BEDJANIČ, M., 2012d. O zeleni devi in vodni škarjici, rumenem porečniku in še čem z daljnega vzhoda Slovenije. *Trdoživ – glasilo slovenskih terenskih biologov in ljubiteljev narave* 1(1): 18-19.
- BEDJANIČ, M., 2012e. *Predvidena širitev glinokopa Opekarnе Tondach v Borecih v OPN Križevci – izdelava usmeritev za omilitev vplivov na SCI Boreci in izboljšanje življenjskih pogojev za varovane živalske vrste, s poudarkom na kačjem pastirju dristavičnem spreletavcu *Leucorrhinia pectoralis**. Elaborat za Občino Križevci. ProNatura, Slovenska Bistrica. 27 str.
- BEDJANIČ, M., 2012 (ured.). *Erjavecija 27 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 52 str.
- BEDJANIČ, M., 2013a. *ADRIAWET 2000: Monitoring favne kačjih pastirjev (Odonata) v Naravnem rezervatu Škočjanski zatok ter priprava smernic za urejanje in upravljanje habitatov s stališča favne kačjih pastirjev – vmesno poročilo*. Elaborat za Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, ProNatura, Braslovče. 10 str.
- BEDJANIČ, M., 2013b. Drobtinice in ocvirki: Loška zverca *Lestes virens vestalis* tudi na obali Tržaškega zaliva in druge odonatološke novice iz Škočjanskega zatoka pri Kopru. *Erjavecija* 28: 43-47.
- BEDJANIČ, M., 2013 (ured.). *Erjavecija 28 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 52 str.
- BEDJANIČ, M., 2014a. *ADRIAWET 2000: Monitoring favne kačjih pastirjev (Odonata) v Naravnem rezervatu Škočjanski zatok ter priprava smernic za urejanje in upravljanje habitatov s stališča favne kačjih pastirjev – končno poročilo*. Elaborat za Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, ProNatura, Braslovče. 73 str.
- BEDJANIČ, M., 2014b. *Projekt »Varstvo in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji – WETMAN 2011-2015«, LIFE09 NAT/SI/000374, Popis začetnega stanja in raziskave vpliva projektnih aktivnosti na populacije kačjih pastirjev (Odonata): pilotno območje Pohorje – končno poročilo*. Elaborat za Zavod RS za varstvo narave, ProNatura, Braslovče. 76 str.
- BEDJANIČ, M., 2014c. *Projekt »Varstvo in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji – WETMAN 2011-2015«, LIFE09 NAT/SI/000374, Popis začetnega stanja in raziskave vpliva projektnih aktivnosti na populacije kačjih pastirjev (Odonata): pilotno območje Mura – Petišovci: končno poročilo*. Elaborat za Zavod RS za varstvo narave, ProNatura, Braslovče. 82 str.
- BEDJANIČ, M., 2014d. Kačji pastirji Škočjanskega zatoka. *Erjavecija* 29: 17-24.
- BEDJANIČ, M., 2014e. Prispevek k poznavanju razširjenosti in ogroženosti barjanskega lesketnika *Somatochlora arctica* na Pohorju. *Erjavecija* 29: 24-32.
- BEDJANIČ, M., 2014f. Drobtinice in ocvirki: »Invalidnost« ni prevelika ovira niti za kačje pastirje. *Erjavecija* 29: 40-42.
- BEDJANIČ, M., 2014g. Drobtinice in ocvirki: Rumeni kamenjak *Sympetrum flaveolum* prvič na Pohorju. *Erjavecija* 29: 44-47.
- BEDJANIČ, M., 2014h. *Kačji pastirji ribnika Vrbje pri Žalcu z okolico - Dragonflies of the Vrbje fishpond near Žalec and its surroundings*. DPPVN - Društvo za proučevanje ptic in varstvo narave, Rače. 20 str.

- BEDJANIČ, M., 2014 (ured.). *Erjavecija 29 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 52 str.
- BEDJANIČ, M., 2015a. Pisani svet kačjih pastirjev ribnika Vrbje. *Trdoživ* 4(1): 39.
- BEDJANIČ, M., 2015b. Presenetljivo ponovno opazovanje dristavičnega spreletavca *Leucorrhinia pectoralis* v Krajinškem parku Rački ribniki-Požeg. *Erjavecija* 30: 65-71.
- BEDJANIČ, M., 2015c. Drobtinice in ocvirki: Še enkrat o »invalidnosti« pri kačjih pastirjih. *Erjavecija* 30: 80-82.
- BEDJANIČ, M., 2015d. Drobtinice in ocvirki: O zanimivem poskusu parjenja kačjih pastirjev »v troje«. *Erjavecija* 30: 82-84.
- BEDJANIČ, M., 2015e. Odonatološka bibliografija Slovenije (1685-2015). *Erjavecija* 30: 91-144.
- BEDJANIČ, M., 2015 (ured.). *Erjavecija 30 – Bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 144 str.
- BEDJANIČ, M. & M. BEDJANIČ, 2004. *Ravne na Koroškem – Spomeniki narave*. Občina Ravne na koroškem, Ravne na Koroškem. viii str.
- BEDJANIČ, M., L. BOŽIČ, A. FERK & A. PIRNAT, 1997. Prispevek k poznavanju favne kačjih pastirjev (Odonata) na območju med rekama Dobro in Kolpo (S Hrvaška). *V: M. Kotarac (ured.), Mladinska biološka raziskovalna tabora Podzemelj '95 in Duplje '96*, str. 43-49, ZOTKS-Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- BEDJANIČ, M., M. CULIBERG, B. ČUŠIN, B. ERHATIČ, F. GABROVŠEK, M. HRVATIN, J. KOGOVŠEK, T. GRGIČ, P. KOŠIR, M. KUNTNER, B. KOMAC, O. LUTHAR, A. MARINŠEK, A. MIHEVC, J. MULEC, B. OTONIČAR, M. PAVŠEK, K. POLAJNAR, M. PETRIČ, R. SLAPNIK, S. POLAK, M. PRELOVŠEK, P. REPOLUSK, I. SAJKO, A. SELIŠKAR, A. SMREKAR, S. ŠEBELA, U. ŠILC, J. TURK, M. URBANEC, B. VREŠ, V. ZAKŠEK, I. ZELNIK, M. ZORN & N. ZUPAN HAJNA, 2009. *Okoljsko poročilo z dodatkom za širitev igrišča za golf v Lipici*. ZRC SAZU, Ljubljana. 200 str.
- BEDJANIČ, M. & U. ČERVEK, 2000. Poročilo skupine za kačje pastirje. *V: M. Bogataj (ured.), Mladinski ekološko raziskovalni tabor Mura 2000*, str. xvi-xviii, Pomurski ekološki center & SEG, Murska Sobota.
- BEDJANIČ, M., O. FRITZ, M. KALIGARIČ, B. LIPEJ, L. LIPEJ, B. MOZETIČ, B. MARČETA, N. ŠALAJA, S. POLAK, C. TRANI, B. VIDMAR, M. ŽUPANČIČ, F. MANCINI, F. PERCO, M. PINAT, G. RUOL & F. VIANELLO, 2014. *Zeleno srce Kopra: vodnik po Naravnem rezervatu Škocjanski zatok*. 2. dopolnjena izdaja, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Ljubljana. 66 str.
- BEDJANIČ, M., A. GOGALA, M. KALIGARIČ, S. KALIGARIČ & J. URBANEK, 2002a. *Narava Slovenije: Mura in Prekmurje*. Zloženska, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana. 6 str.
- BEDJANIČ, M., A. GOGALA, M. KALIGARIČ, S. KALIGARIČ & J. URBANEK, 2002b. *Nature of Slovenia: Prekmurje and the Mura River*. Leaflet, Slovenian Museum of Natural History, Ljubljana. 6 str.
- BEDJANIČ, M., A. GOGALA, I. LESKOVAR, S. POLAK, K. POBOLJŠAJ & R. VEROVNIK, 1997. *Bloška planota - močvirni biser Notranjske*. Slovensko odonatološko društvo, Societas herpetologica slovenica & Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Ljubljana. 8 str.
- BEDJANIČ, M., S. JENČIČ, M. PLANJŠEK & J. GULIČ, 2003a. *Naravovarstvene smernice za spremembe in dopolnitve prostorskega plana občine Radlje ob Dravi*. ZRSVN OE Maribor, Maribor. 78 str.
- BEDJANIČ, M., S. JENČIČ, M. PLANJŠEK & J. GULIČ, 2003b. *Naravovarstvene smernice za spremembe in dopolnitve prostorskega plana občine Muta*. ZRSVN OE Maribor, Maribor. 57 str.
- BEDJANIČ, M. & M. JEŽ, 2001. *Naravovarstvene smernice za rabo in izkoriščanje vode iz akumulacije Požeg*. ZVNKD Maribor, Maribor. 25 str.

- BEDJANIČ, M., M. JEŽ & M. PLANJŠEK, 2001a. Naravovarstvene smernice za območje občine Mežica. ZVNKD Maribor, Maribor. 78 str.
- BEDJANIČ, M., M. JEŽ & M. PLANJŠEK, 2001b. Naravovarstvene smernice za območje občine Prevalje. ZVNKD Maribor, Maribor. 72 str.
- BEDJANIČ, M., M. JEŽ & M. PLANJŠEK, 2001c. Naravovarstvene smernice za območje občine Ravne na Koroškem. ZVNKD Maribor, Maribor. 106 str.
- BEDJANIČ, M., M. JEŽ & M. PLANJŠEK, 2001d. Naravovarstvene smernice za območje občine Črna na Koroškem. ZVNKD Maribor, Maribor. 169 str.
- BEDJANIČ, M., M. JEŽ, M. PLANJŠEK & J. GULIČ, 2003. *Naravovarstvene smernice za spremembe in dopolnitve prostorskih ureditvenih pogojev za območje občine Dravograd*. ZRSVN OE Maribor, Maribor. 71 str.
- BEDJANIČ, M., M. KALIGARIČ & A. GOGALA, 2002. Raznoliki živi svet Murinih mrtvic. *V: A. Gogala (ured.)*, Narava Slovenije: Mura in Prekmurje, str. 16-22, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.
- BEDJANIČ, M., M. KALIGARIČ & M. VOGRIN, 2002. *Botanični vrt Tal 2000: Pisani rastlinski svet: vodnik*. DPPVN, Rače. 39 str.
- BEDJANIČ, M., D. KLENOVŠEK, S. POLAK, A. ŠALAMUN & D. VINKO, 2010. Novi podatki in pregled pojavljanja sredozemskega kamenjaka *Sympetrum meridionale* v Sloveniji. *Erjavecija* 25: 5-14.
- BEDJANIČ, M. & M. KOTARAC, 1994. Contribution to the knowledge of *Epitheca bimaculata* (Charpentier) in Slovenia. *Abstr. Pap. 1st Odonatol. Symp. Alps-Adriatic reg. Comm., Maribor*: 19.
- BEDJANIČ, M. & M. KOTARAC, 1996. Contribution to the knowledge of the odonate fauna of Bloke Plateau, Slovenia. *Opuscul. zool. flumin.* 148: 1-14.
- BEDJANIČ, M., N. MICEVSKI & B. MICEVSKI, 2009. On the dragonfly collection in the Natural History Museum in Struga, Macedonia (Insecta: Odonata). *Biologia Macedonica* 61(2008): 97-105.
- BEDJANIČ, M., I. PETROVIČ, P. PRESETNIK, D. ŠERE, M. ŠKORNIK, A. VREZEC & P. VRH VREZEC, 2014. Pomladna opazovanja v naravi. *Svet ptic* 20(1): 36-37.
- BEDJANIČ, M. & A. PIRNAT, 2000. Prispevek k poznavanju favne kačjih pastirjev (Insecta, Odonata) Vipavske doline (zahodna Slovenija). *Natura sloveniae* 2(2): 29-45.
- BEDJANIČ, M., A. PIRNAT & A. ŠALAMUN, 1999a. Kačji pastirji širšega območja ob reki Dravi. *V: M. Govedič (ured.)*, Raziskovalni tabor študentov biologije Središče ob Dravi '97, str. 31-37, ZOTKS-Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- BEDJANIČ, M., A. PIRNAT & A. ŠALAMUN, 1999b. Prispevek k poznavanju kačjih pastirjev širšega območja ob reki Dravi med Ptujem in Središčem ob Dravi, severovzhodna Slovenija (Insecta, Odonata). *Natura Sloveniae* 1: 45-69.
- BEDJANIČ, M. & A. ŠALAMUN, 2003. Large golden-ringed dragonfly *Cordulegaster heros* Theischinger 1979, new for the fauna of Italy (Odonata: Cordulegastridae). *Natura sloveniae* 5(2): 19-29.
- BEDJANIČ, M. & A. ŠALAMUN, 2004b. Kačji pastirji slovenskega alpskega sveta. *V: T. Trilar, A. Gogala & M. Jeršek (ured.)*, Narava Slovenije: Alpe, str. 90-93, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.
- BEDJANIČ, M. & A. ŠALAMUN, 2004a. Dragonflies of the Slovenian Alpine world. *V: T. Trilar, A. Gogala & M. Jeršek (ured.)*, Nature of Slovenia: The Alps, str. 90-93, Slovenian Museum of Natural History, Ljubljana.
- BEDJANIČ, M. & A. ŠKVARČ, 2012. Drobtinice in ocvirki: Novi podatki o kačem potočniku *Ophiogomphus cecilia* iz osrednje Slovenije. *Erjavecija* 27: 43-44.
- BEDJANIČ, M. & M. ŠTERN, 1997. Kačji pastirji kala v bližini vasi Gračišče. (JZ Slovenija). *Exuviae* 3/1: 13-16.

- BEDJANIČ, M. & J. URBANEK, 2001. *Regijski park Mura*. MOP – ARSO & ZVNKD Maribor, Ljubljana. xxii pp.
- BEDJANIČ, M. & M. VOGRIN, 2003. Krajinski park Rački ribniki – Požeg: naravni biser med Pohorjem in Dravo. *Proteus* 65(5): 215-225, 238.
- BEDJANIČ, M. & S. WELDT, 2000. Rediscovery of *Coenagrion hastulatum* (Charpentier, 1825) in Slovenia (Zygoptera: Coenagrionidae). *Exuviae* 7(1): 25-29.
- BEDJANIČ, M.[OJCA]. & V. PODGORŠEK, 2011. Kamnolomi v dolini Bele pri Poljčanah. *V: V. Hazler (ured.), Rudniki, premogovniki in kamnolomi v Dravinjski dolini*, str. 148-153, Občina Zreče, Zreče.
- BELANČIĆ, A., T. BOGDANOVIĆ, M. FRANKOVIĆ, M. LJUŠTINA, N. MIHOKOVIĆ, B. VITAS, 2008. *Crvena knjiga vretenaca Hrvatske*. Ministarstvo kulture, Državni zavod za zaštitu prirode, Republika Hrvatska. Zagreb. 132 str.
- BERDEN ZRIMEC M., 2007. Boj za potomstvo. *Gea* 17(11): 43.
- BEŠOVSKI, V. L., 1994. *Fauna bulgarica 23. Insecta, Odonata*. Bulgarian Academy of Science, Sofia. 372 pp.
- BIBIČ, A., 2007. *Program upravljanja območij NATURA 2000: 2007-2013: Operativni program*. Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana. 88 str.
- BIDOVEC, A., A. BRANCELJ, J. BRGLEZ, A. GOGALA, M. GOGALA, I. KOS, B. KRYŠTUFEK, V. KUŠTOR, L. LIPEJ, J. LOGAR, A. MALEJ, B. MARČETA, T. NOVAK, J. PAVŠIČ, B. SKET, A. ŠALEHAR, K. TARMAN, M. TOMAN, T. TRILAR, P. TRONTELJ, & S. VRABL, 2001. Živalstvo. *V: D. Voglar (ured.)*, Enciklopedija Slovenije 15: Wi-Ž; Kronološki pregled, str. 341-355, Mladinska knjiga, Ljubljana.
- BIZJAK, J., 2008. *Zavarovana območja v Sloveniji*. Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana. 95 str.
- BLAŠKOVIČ T., E. BULÁNKOVÁ & J. ŠIBL, 2003. First record of *Cordulegaster heros* ssp. *Heros Theisinger*, 1979 (Cordulegastridae, Odonata) from Slovakia. *Biologia-Bratislava* 58 (2): 293-294.
- BOBIČ, Ž. & K. MARKAČ HROVATIN, 2007. *Ohranimo Pohorje!* Mestna občina Maribor, Zavod za varstvo okolja, Maribor. 16 str.
- BOGNOLO, E. & I. PECILE, 1995. La fauna odonatologica del Carso triestino, del Carso Goriziano e di alcune localita limitrofe. *Atti Mus. civ. Stor. nat. Trieste* 46: 145-171.
- BOLE, J., 1985. Živalstvo. *V: I. Fabjan (ured.)*, Triglavski narodni park - Vodnik, str. 94, Triglavski narodni park, Bled.
- BOLE, J., 1987. Animal life. *V: I. Fabjan (ured.)*, A guide to the Triglav National Park, str. 105, Triglavski narodni park, Bled.
- BORDJAN, D., 2008. ...vse to je naredilo name tak vtis, da se še danes nisem ločil od Medvedc. *Svet ptic* 14(1): 40-41.
- BOS, F. & M. WASSCHER, 1997. *Veldigs Libellen*. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht. 256 str.
- BOUDOT, J.-P., V. J. KALKMAN, M. AZPILICUETA AMORÍN, T. BOGDANOVIĆ, A. CORDERO RIVERA, G. DEGABRIELE, J.-L. DOMMANGET, S. FERREIRA, B. GARRIGÓS, M. JOVIĆ, M. KOTARAC, W. LOPAU, M. MARINOV, N. MIHOKOVIĆ, E. RISERVATO, B. SAMRAOUI & W. SCHNEIDER, 2009. Atlas of the Odonata of the Mediterranean and North Africa. *Libellula Supplement* 9: 1-256.
- BOŽIČ, L., 2000. Zanimiva nova najdba distavičnega spreletavca *Leucorrhinia pectoralis* v Prekmurju. *Erjavecia* 10: 15-17.
- BOŽIČ, L., 2001a. Murska šuma in njena okolica. *Svet ptic* 7(3): 22-24.
- BOŽIČ, L., 2001b. Pohorje. *Svet ptic* 7(4): 28-30.
- BOŽIČ, L. & D. DENAC, 2014. *Reka Drava: darilo narave za vse generacije*. Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Ljubljana. 28 str.

- BOŽIČ, L., D. DENAC, K. DENAC, D. FEKONJA, J. FIGELJ, T. JANČAR, P. KMECL, U. KOCE, B. LIPEJ, T. MIHELIC, B. MOZETIČ, P. PAGON, M. PREMZL, B. RUBINIČ, N. ŠALAJA, Ž. ŠALAMUN, E. ŠINIGOJ, T. ŠUMRADA, R. TEKAVČIČ, B. VIDMAR, P. VRH VREZEC & E. VUKELIČ, 2013. *DOPPS v letu 2012*. Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Ljubljana. XL str.
- BOŽIČ, L., A. MEDVED, E. VUKELIČ & Ž. ŠALAMUN, 2007. *Načrt upravljanja za naravni rezervat Iški morost*. Elaborat v okviru projekta LIFE Narava "Vzpostavitev dolgoročnega varstva kosca *Crex crex* v Sloveniji (LIFE2003NAT/ SLO/000077), Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Ljubljana. 40 str. + pril. 1-8.
- BOŽIČ, L., M. GOVEDIČ & S. KALIGARIČ, [2006]a. Ribnika v Podvincih. Mestna občina Ptuj, Ptuj. iv str.
- BOŽIČ, L., M. GOVEDIČ & S. KALIGARIČ, [2006]b. Ribnika v Podvincih. Mestna občina Ptuj, Ptuj. viii str.
- BRAČKO, F., 2000. Reka Mura – River Mura (013). *V*: S. Polak (ured.), Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji, str. 161-171, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Ljubljana.
- BRANCELJ, A., 2002. Poglavje 9: Živalstvo: zooplankton, bentos in ribe. *V*: A. Brancelj (ured.), Visokogorska jezera v vzhodnem delu Julijskih Alp, str. 137-158, Nacionalni inštitut za biologijo & Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana.
- BRANCELJ, A., 2015. V Sahari je veliko vode, le najti jo je treba. *Proteus* 77(7): 302-312, 334.
- BRATINA, M., 2014. *Ljubljansko barje: Krajinski park: Park na robu mesta*. Krajinski park Ljubljansko barje, Notranje Gorice. xviii str.
- BRAUER, F., 1856. Verzeichniss der in Kaiserthume Österreich aufgefundenen Odonaten und Perliden. *Verh. zool.-bot. Ges. Wien* 6: 229-234.
- BRAUER, F., 1876. Die Neuropteren Europas und insbesondere Österreichs mit Rücksicht auf ihre geographische Verbreitung. *Festschr. Feier 25.-Besteh. zool.-bot. Ges. Wien*: 263-300.
- BREČKO, B., 2008. Živi svet Vrbine. Agencija za radioaktivne odpadke, Lokalno partnerstvo, Brežice. 79 str.
- BRELIH, S. & J. GREGORI, 1980. *Redke in ogrožene živalske vrste v Sloveniji*. Prir. Muz. Slov., Ljubljana. 264 str.
- BREŠČAK, I. & P. VALIČ, 2000. *Naravni spomenik Mlake*. Društvo učiteljev biologije Slovenije & Občina Vipava, Vipava. viii str.
- BREZIGAR, J. & M. ŽAJDELA, 1998. *Razvoj kačjih pastirjev*. Seminarska naloga, Gimnazija Bežigrad, Ljubljana. v str.
- BROCKHAUS, T., 1999. Ein Nachweis von *Aeshna subarctica elisabethae* Djakonov, 1922 und *Somatoclora alpestris* (Selys, 1840) im Hochmoor Šijec auf der Pokljuka, NW Slowenien (Anisoptera: Aeshnidae, Corduliidae). *Exuviae* 6: 11-13.
- BROŽIČ, A., 2010. *Inventarizacija kačjih pastirjev (Insecta: Odonata) na območju bajerja Pristava z okolico (Mengeš, osrednja Slovenija)*. Individualna naloga pri predmetu Ekologija živali, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana. 17 str.
- BRULC, U., 1989. Utrinki s poti po Planinskem polju. *Proteus, Ljubljana* 51(9/10): 374-375.
- BUNC, A., 2013. *Diverziteta makroinvertebratov v izbranih kalih na Krasu*. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Ljubljana. x+ 73 str. + priloge A1-A3.
- BURBACH, K. & M. WINTERHOLLER, 1997. Die Invasion von *Hemianax ephippiger* (Burmeister) in Mittel- und Nordeuropa 1995/1996 (Anisoptera: Aeshnidae). *Libellula* 16(1/2): 33-59.
- BURBACH, K. & M. WINTERHOLLER, 1998. Schabrackenlibelle *Hemianax ephippiger* (Burmeister 1839). *V*: K. Kuhn & K. Burbach (ured.), Libellen in Bayern, str. 136-137, Ulmer, Stuttgart (Hohenheim).

- CARNELUTTI, J., 1962. Boštjan Kiauta: Odonatna favna Triglavskega narodnega parka, Varstvo spomenikov VII, Ljubljana 1960. *Varstvo narave* 1: 176.
- CENČIČ, L., Z. BELEC, M. BERTOK, D. CIZEJ, B. GLAVAN, E. GORIČAN, H. JENČIČ, S. JENČIČ, M. JEŽ, S. JUVAN, L. MEDVED, D. NEMEC, A. SIMONIČ, M. STRMČNIK-GULIČ, I. ŠTORNİK, E. TRAFELA, J. URBANEK, A. VOLAVŠEK, I. WINKLER & N. ZAGORAC, 1993. Naravni park Pohorje – Koncept razvoja s smernicami za razglasitev. Gozdno gospodarstvo Maribor, Maribor. 162 str.
- CORBET, P. S., 1999. *Dragonflies: Ecology and Behaviour of Odonata*. Harley Books, Colchester. xxxiii+829 str.
- [CENTER ZA KARTOGRAFIJO FAVNE IN FLORE], 2006. Zasnova conacij izbranih Natura 2000 območij – Zonation Plan for selected Natura 2000 sites. *V*: J. Lebez Lozej, M. Šepec Jeršič & B. Koron (ured.), Zbornik sofinanciranih projektov: Phare Program čezmejnega sodelovanja Slovenija / Avstrija 2003: Čezmejno ohranjanje biotske raznovrstnosti in trajnostni razvoj, str. 22-25, Ministrstvo za okolje in prostor & Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo, Ljubljana.
- CIPOT, M., A. LEŠNIK, K. POBOLJŠAJ, A. ŠALAMUN & B. TRČAK, 2006. Rastlinstvo in živalstvo v kalih. *V*: I. Maher (ured.), Peljimo otroke h kalu! Delovno gradivo za seminar za vzgojitelje in učitelje, Divača, 13. januar 2006, str. 11-35, Zavod Republike Slovenije za varstvo narave – Območna enota Nova Gorica, Nova Gorica.
- ČEBULAR, A., 2008. Živeti ob Dravi: Krajinski parki Mariborsko jezero, Drava in Hrastovec – Kamensčak. *Gea* 18(11): 30-35.
- ČERNE, I., 1995. Meritve ličink vrste *Onychogomphus forcipatus*. Seminarska naloga za predmet Ekologija živali, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta-Oddelek za biologijo, Ljubljana. VI+44str.
- ČERVEK, U., 1997. Poročilo odonatološke skupine. *V*: I. Kodele Krašna (ured.), Raziskovalni ekološki tabor "Goče 97", str. 36-40, Zveza prijateljev mladine Ajdovščina, Ajdovščina.
- ČERVEK, U., 2000. Mladinski biološki raziskovalni tabor Stari trg pri Ložu 2000. *Erjavecija* 10: 10.
- ČERVEK, U., A. FERK & M. SAMEJA, 1995. *Kačji pastirji AJ Komarnik*. Raziskovalna naloga za 12. srečanje mladih raziskovalcev za napredek Maribora, Maribor. 23 str.
- ČERVEK, U., A. FERK & M. SAMEJA, 1997. Kačji pastirji (Odonata) akumulacijskega jezera Komarnik pri Lenartu (SV Slovenija). *Exuviae* 3/1(1996): 1-12.
- ČOP, A., 2012. Eritreja na slovenski obali. *V*: Alenka Nedelko (ured.), Lev Peugeot Magazine, št. 2, pomlad 2012, str. 38-41, Korpmedia d.o.o., Ljubljana.
- DAVID, S., 2000. New records of dragonflies (Insecta, Odonata) from Slovakia. *Biologia, Bratislava* 55(5): 444.
- DELIRY, C. & D. LOOSE, 1987. Notes odonatologiques de Grece et de Yougoslavie. *Sympetrum, Grenoble* 1: 3-22.
- DENAC, D., I. ESENKO, J. FIGELJ, T. MIHELČ, T. ŠUMRADA & E. VUKELIČ, 2012. *Ptice okoli nas*. Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Ljubljana. 70 str.
- DENAC, D., S. STRGULC & A. VREZEC, 2000. *Wetland shadow list Slovenia: Prepared by Bird Life Slovenia (DOPPS) for World Wide Fund for Nature*. DOPPS, Ljubljana. x + 189 str.
- DEŠNIK, S., 2013. Stičišče k soncu odprte ravnice in poplavnih logov Mure – Krajinska podoba občine Veržej. *V*: F. Just (ured.), Občina Veržej – The municipality of Veržej – Die Gemeinde Veržej, str. 29-33, Franc-Franc, Murska Sobota.
- DEVETAK, D., 2004. Živalstvo. *V*: F. Lovrenčak, R. Pavlovec, B. Zych, & S. Mihelač (ured.), Narava Slovenije, str. 199-223, Mladinska knjiga & Slovenska matica, Ljubljana. 231 str.
- DEVETAK, D. & K. MLINARIČ, 1992. On a small dragonfly collection from Slovenia in the department of Biology, University of Maribor. *Notul. odonotol.* 3 (9): 151.

- DIJKSTRA, K. D., P. EDELAAR, K. GOUDSMITS, V. KALKMAN, R. KETELAAR & M. WASSCHER, 1997. Van heros naar hylas, Libellen in Slovenië en Oostenrijk. *NieuwBr. ned. Ver. Libellenstudie* 1(3): 8-9.
- DIJKSTRA, K-D. B. & R. LEWINGTON, 2006. Field guide to the Dragonflies of Britain and Europe. British Wildlife Publishing, Dorset. 320 pp.
- DOBRAVEC, J., (ured.) 1995. Življenje v vodah Triglavskega narodnega parka. *Razpr. Razisk. Triglavski nar. Park* 4: 1-101.
- DOBRAVEC, J., M. FAJDIGA, A. MENCINGER & T. MENEGALIJA, 2004a. Visoka barja. *V: T. Trilar, A. Gogala & M. Jeršek (ured.), Narava Slovenije: Alpe*, str. 86-89, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.
- DOBRAVEC, J., M. FAJDIGA, A. MENCINGER & T. MENEGALIJA, 2004b. Raised bogs. *V: T. Trilar, A. Gogala & M. Jeršek (ured.), Nature of Slovenia: The Alps*, str. 86-89, Slovenian Museum of Natural History, Ljubljana.
- DOBRAVEC, J., A. SELIŠKAR, S. TOME & B. VREŠ, 2001. *Biotopi Slovenije CORINE*. Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana. 110pp.
- DOMANJKO, G., 2013. Goričko – bogato in odmaknjeno. *Svet ptic* 19(3): 44.
- DOMANJKO, G., 2014. Abstract of ecological survey within the spatial study of Greenet project on Slovenian side. *V: Natur und Landschaftsschutz in der Steiermark*, 231. Naturschutzbrief Juni 2014, str. 31, Naturschutzbund Steiermark, Graz.
- DORFMEISTER, G., J. EBERSTALLER, F. GATTERER & L. MÖGLICH, 1864. Bericht über einen zoologischen Ausflug auf das Bachergebirge bei Marburg, unternommen am 4. Juni 1863. *Mitt. naturw. Ver. Steiermark* 2: 120-127.
- DRENIK, K., 2003. *Individualna vaja: Kačji pastirji*. Individualna naloga pri predmetu Sistematska zoologija nevretenčarjev. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Ljubljana. 10 str.+ii
- DROBNIČ, S., 2009. Kačji pastirji. *Novice Notranjskega regijskega parka* 3(1): 2-3.
- DUMONT, H. J., 1971. Need for Protection of Some European Dragonflies. *Biological Conservation* 3(3): 223-228.
- DUMONT, H. J., 1976. Aeschna charpentieri Kolenati, 1846, a synonym of Cordulegaster insignis Schneider, 1845, and the correct status of Cordulegaster charpentieri auctorum (Anisoptera: Cordulegastriidae). *Odonatologica* 5(4): 313-321.
- DUMONT, H. J., 1977. Sur une collection d'Odonates de Yougoslavie, avec notes sur la faune des territoires adjacents de Roumanie et de Bulgarie. *Bulletin et Annales de la Societe royale belge d Entomologie* 113: 187-209.
- D. N., 2013. Kačji pastirji na fotografijah. *Utrip Savinjske doline* 15(10): 24.
- D. U., 1997. Svetovni simpozij o kačjih pastirjih. *Delo* 39(161): 3. (15.VII.1997)
- EDELAAR, P., 1997. Het Internationale Libellensymposium Maribor, Slovenië, juli 1997. *NieuwBr. ned. Ver. Libellenstudie* 1(3): 7.
- EHMANN, H., 1998. Beitrag zur Kenntnis der Libellenfauna Kärntens (Insecta: Odonata). *Carinthia II* 188./108.: 607-617.
- ENVIRONMENTAL AGENCY OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA, 2001. *Biological and Landscape Diversity in Slovenia – An overview*. Ministry of the Environment and Spatial Planning – Environmental Agency of the Republic of Slovenia, Ljubljana. xvi+242pp.
- ERBIDA, N., 2009. Individualni terenski dan - Hraše. *Erjavecija* 24: 16-18.
- ERBIDA, N., 2010. Mladinski raziskovalni tabor Kodreti 2010. *Erjavecija* 25: 22-25.
- ERBIDA, N., 2011. BOOM... utrinki II... Da boste vi tudi not' padli. *Erjavecija* 26: 15-16.
- ERBIDA, N., 2012. 3. dijaški biološki tabor Prvačina 2012. *Erjavecija* 27: 22-26.
- ERBIDA, N., 2013a. Fotografski natečaj »Pisani akrobati«. *Erjavecija* 28: 34-37.
- ERBIDA, N., 2013b. Fotografski natečaj Pisani akrobati. *Trdoživ* 2(1): 38.

- ERBIDA, N., 2014a. Kačji pastirji Ljubljane. *Erjavecija* 29: 10-12.
- ERBIDA, N., 2014b. Kačji pastirji Bele krajine. *Erjavecija* 29: 13-16.
- ERBIDA, N., 2015. Kačji pastirji Račških ribnikov. *Trdoživ* 4(1): 43.
- ERBIDA N. & D. VINKO, 2012. Poročilo o delu skupine za kačje pastirje 2010. V: I. Kodele Krašna (ured.), Biološko raziskovalni tabor »Kodreti 2010/11«, str. 7-13, Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana.
- ERBIDA, N. & D. VINKO, 2013a. Usodn branje. *Trdoživ* 2(1): 35.
- ERBIDA, N. & D. VINKO, 2013b. Fotografski natečaj Pisani akrobati. *Trdoživ* 2(2): 38-39.
- ERJAVEC, F. [prevajalec] / A. POKORNY, 1864. *Živalstvo. Prirodopis za niže gimnazije in realke*. Leon, Celovec. 166 str.
- ERJAVEC, F. [prevajalec] / A. POKORNY, 1872. *Prirodopis živalstva s podobami. Za spodnje razrede srednjih šol*. Matica slovenska, Ljubljana. ii+309 str.
- ERJAVEC, F. & J. TUŠEK, 1875. *Schödlerjeva knjiga prirode*. IV. Matica slovenska, Ljubljana. iv+440 str.
- ESENKO, I., 2004. Bloščica in njeni raki. *Moj mali svet* 36(10): 54-55.
- ESENKO, I., 2004. *Zaživimo z naravo! Ptice in ekološko vrtnarjenje*. Didakta, Radovljica. 123 str.
- ESENKO, I., 2007a. *Vrtna mlaka*. Kmečki glas, Ljubljana. 93 str.
- ESENKO, I., 2007b. Živalim prijazna trata in vrtna mlaka. *Svet ptic* 13(2): 28-29.
- ESENKO, I., 2008a. *Zgodbe iz kanuja: Čudoviti svet slovenskih voda*. Modrijan založba d.o.o., Ljubljana. 216 str.
- ESENKO, I., 2008b. *Sto vrtnih živali na Slovenskem*. Prešernova družba. 244 str.
- ESENKO, I., 2010a. *Katera žival je to? Oka otroška knjiga*, Ljubljana. 99 str.
- ESENKO, I., 2010b. *Vrt, učilnica življenja*. Oka otroška knjiga, Ljubljana. 251 str.
- ESENKO, I., 2015. *Kako živijo kačji pastirji*. Okaši, Ljubljana. 12 str.
- [EKIPA NRŠZ], 2012. Novičke iz Naravnega rezervata Škocjanski zatok. *Svet ptic* 18(3): 55.
- FRAJMAN, B., A. FRUMEN & A. ŠKVARČ, 1998. *Naravovarstvena problematika Turnovih ribnikov v krajinskem parku Rački ribniki - Požeg*. Seminarska naloga pri predmetu Varstvo okolja in naravne dediščine. Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana. 25 str.
- FRUMEN, A. & U. ČERVEK, 2001. *Meritve ličink sredozemskega lesketnika Somatochlora meridionalis Nielsen, 1935 (Odonata, Corduliidae)*. Individualna naloga pri predmetu Ekologija živali, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana. 8 str.
- F[ERKO], L., 2012. Fotografska razstava biologa Slavka Polaka o kačjih pastirjih: Dragulji narave, ki so nad vodo le deset dni. *Primorske novice* 66(160): 8. (13.7.2012)
- FERLETIČ, U., 2001. Popis kačjih pastirjev (Odonata) na južni Primorski. Individualna naloga pri predmetu Sistematska zoologija nevretenčarjev, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Marezige. 8 str.
- FERLETIČ, U., 2003a. Dragonfly (Odonata) group. V: M. Vogrin (ured.), 1st Danube River Basin Ecological Youth Camp Mura 2003, Slovenia, 1st August – 10th August 2003, Srednja Bistrica, str. 21-27, DPPVN – Society of bird research and nature protection, Rače.
- FERLETIČ, U., 2003b. Poročilo odonatološke skupine z Mladinskega biološkega raziskovalnega tabora Vilenica 2003. *Erjavecija* 16: 10-13.
- FERLETIČ, U., 2003c. Kačji pastirji na mednarodnem raziskovalnem taboru »First Danube River Basin Ecological Youth Camp Mura 2003«. *Erjavecija* 16: 13-17.
- FERLETIČ, U., 2005. *Poskus ugotovitve migracije rdečega voščenca Ceriagrion tenellum (Insecta: Odonata) na območju Strunjana*. Raziskovalna naloga. Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana. 10 str.

- FERLETIČ, U., 2006. Poročilo o delu skupine za proučevanje kačjih pastirjev. *V: Kodele-Krašna I.* (ured.), Biološko raziskovalni tabor »Breginj 2005«, str. 42-44, Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana.
- FERLETIČ, U., 2007a. Poročilo o delu odonatološke skupine. *V: J. Poljnar (ured.), Raziskovalni tabor študentov biologije Lovrenc na Pohorju 2005*, str. 39-43, Društvo študentov biologije, Ljubljana.
- FERLETIČ, U., 2007b. *Rdeči voščenc* *Ceriagrion tenellum (Insecta: Odonata) v Sloveniji*. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Ljubljana. xi+88str.
- [FERLETIČ, U.], 2007. Rdeči voščenc *Ceriagrion tenellum (Insecta: Odonata) v Sloveniji*: Urška Ferletič: Povzetek diplomske naloge. *Erjavecija* 22: 26-27.
- FERLETIČ, U. & A. ŠALAMUN, 2003. Skupina za kačje pastirje. *V: U. Ferletič & U. Žibrat (ured.), Zbirka poročil s Pomladnih bioloških raziskovalnih dni v Sv. Petru nad Dragonjo 2003*, str. 24-30, Društvo študentov biologije, Ljubljana.
- FESTI, A., 2011. *Aeshna subarctica elisabethae*, new to the fauna of Italy (Odonata: Aeshnidae). *Libellula* 30(1/2): 65-76.
- FIŠER, Ž., P. PIRIH, H. LEERTOUWER, G. BELUŠIČ & D. STAVENGA, 2009. Strukturna obarvanost in vizualno signaliziranje pri modrem bleščavcu (*Calopteryx virgo*) - Structural coloration and visual signalling in the damselfly *Calopteryx virgo*. *V: J. Prešern (Ed.), Drugi slovenski entomološki simpozij, Knjiga povzetkov, 7. in 8. februar 2009 - Second Slovenian Entomological Symposium, Book of Abstracts, Ljubljana, 7th in 8th February 2009*, str. 96-97, Slovensko entomološko društvo Štefana Michielija in Prirodoslovni muzej Slovenije - Slovenian Entomological Society of Štefan Michieli and Slovenian Museum of Natural History, Ljubljana.
- FLIS, J., S. AL SAYEGH PETKOVŠEK & B. POKORNY, 2001a. *Načrt ozelenjevanja nasipa pepela - Ozelenjevanje brežin ob in na odlagališču produktov razžveplanja TEŠ*. Elaborat za Termoelektrarno Šoštanj, Inštitut za ekološke raziskave ERICo Velenje, Velenje. 58 str.
- FLIS, J., S. AL SAYEGH PETKOVŠEK & B. POKORNY, 2001b. *Ozelenjevanje brežin ob in na odlagališču produktov razžveplanja TEŠ - Idejni projekt*. Elaborat za Termoelektrarno Šoštanj, Inštitut za ekološke raziskave ERICo Velenje, Velenje. 40 str.
- FRANCE, J., U. FERLETIČ & A. ŠALAMUN, 2002. Poročilo skupin za dvoživke in kačje pastirje. *V: J. Plazar (ured.), Pomladni biološki raziskovalni dnevi - Sv. Peter nad Dragonjo*, str. 29-34, Društvo študentov biologije, Ljubljana.
- FRANKOVIĆ, M., 1994: Reliktna vretenca (Insecta: Odonata) kao mjerilo vrednovanja visokoplaninskih vodenih staništa. *V: Zbornik sažetaka referata simpozija povodom 45. godišnjice nacionalnog parka "Paklenica", Starigrad - Paklenica*, 19. - 22. listopada 1994, str. 20-21, Uprava nacionalnog parka "Paklenica, Starigrad - Paklenica.
- FRANKOVIĆ, M. & T. BOGDANOVIĆ, 2009. *Vretenca: Priručnik za inventarizaciju i praćenje stanja*. Državni zavod za zaštitu prirode, Zagreb. 44 str. + 34 tab.
- F. H., 1994. Simpozij o odonatologiji - vedi o kačjih pastirjih. *Slovenec* 78(154): 6., 6. julij, 1994.
- GABROVEC, A., 2015. Poseben dan pod belokranjsko nizko oblačnostjo. *Erjavecija* 30: 44-47.
- GABROVŠEK, K., 2004. *Kal v Ajblju*. Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana. vi str.
- GABROVŠEK, K., L. JOGAN POLAK & B. OGORELEC, 2003. *Ljubljansko barje - skrito bogastvo na našem pragu*. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Ljubljana. 4 str.
- GABROVŠEK, K., L. JOGAN POLAK, A. ŠOLAR LEVAR, H. TEHOVNIK & V. JURAN, 2007. *Strokovne podlage za ustanovitev Krajinskega parka Ljubljansko barje*. Zavod RS za varstvo narave - OE Ljubljana, Ljubljana. 36 str + priloge 1-5.
- GABROVŠEK, K. & M. STOJAN DOLAR, 2004. *Da bo Ljubljansko barje živelo*. Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Ljubljana. xii str.
- GAL, M., 2003. *Odonata: Kačji patirji*. Individualna naloga pri predmetu Sistematska zoologija nevretenčarjev. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Ljubljana. 7 str.+iii.

- GAL, M., 2010. *Favna kačjih pastirjev mrtvic in gramoznic v okolici Petišovcev in njihov naravovarstveni pomen*. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Ljubljana. xii+ 101 str. + prilogi A & B.
- GALIČIČ, M. & T. DJOKIČ 2007. Ohranjanje biotske raznovrstnosti reke Mure v Sloveniji. V: V. Kolar Planinšič & J. Lebez Lozej (ured.), LIFE III – Narava v Sloveniji: zbornik projektov, str. 117-128 + 150 (Priloga 3), Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana. 151 str.
- GEELLEN, J. F. M. & H. C. J. OOMEN, 1965. *Verslag van de excursie naar N. W. Joegoslavië, 12 juni t/m 1 juli 1965*. Zool. Lab., Kathol. Univ. Nijmegen. ii+30 str.
- GEISTER, I., 1991. Nekaj o kačjih pastirjih okrog škocjanske luže. *Annales, Koper* 1: 47-50.
- GEISTER, I., 1992a. Čudoviti svet kačjih pastirjev. *Gea, Ljubljana* 2(1): 26-29.
- GEISTER, I., 1992b. Drugotni vodni biotopi kot prebivališča kačjih pastirjev. *Proteus, Ljubljana* 54(9): 323-329, sl. na platinah.
- GEISTER, I., 1992c. Photographic records of some new or little known Anisoptera in the fauna of Slovenia (Gomphidae, Libellulidae). *Notul. odonatol.* 3(9): 151-152.
- GEISTER, I., 1992d. Bobovek, zavarovan in znova ogrožen. *Gea, Ljubljana* 2(2): 8-12.
- GEISTER, I., 1992e. *Poskusni seznam slovenskih imen kačjih pastirjev*. Privatno ciklostirano in cirkulirano na Ustanovnem občnem zboru Slovenskega odonatološkega društva (S. I. O.). 4 str.
- GEISTER, I., 1993a. *Kačji pastirji Šturmovcev pri Vidmu pri Ptujju, Slovenija (Odonata)*. Poročilo za skupščino občine Ptuj. 7 str.
- GEISTER, I., 1993b. Kačji pastirji. V: B. Štumberger, M. Kaligarič & I. Geister, *Krajinski park Šturmovci*, str. 34-38, Občina Ptuj, Ptuj.
- GEISTER, I., 1993c. Odonatna favna Fiese trideset let kasneje. *Annales, Koper* 3: 37-44.
- GEISTER, I., 1994. Kačji pastirji krajinskega parka Šturmovci (Videm pri Ptujju). *Exuviae* (1/1): 9-15.
- GEISTER, I., 1995a. *Ljubljansko barje*. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana.
- GEISTER, I., 1995b. Nakelska Sava. *Kranjski zbornik*: 274-286.
- GEISTER, I., 1995c. *Naravna znamenitost Bobovek*. Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine, Kranj. 20 str.
- GEISTER, I., 1995d. *Planinsko društvo Jesenice*. PD Jesenice, Jesenice. 16 str.
- GEISTER, I., 1998. *Nakelska Sava*. MOP, Uprava RS za varstvo narave, Ljubljana. 24 str.
- GEISTER, I., 1999a. Seznam slovenskih imen kačjih pastirjev (Odonata). *Exuviae* 5/1: 1-5.
- GEISTER, I., 1999b. Živali in rastline krajinskega parka Dragonja. *Sopotnik*: 8.
- GEISTER, I., 1999c. *Izbrana življenjska okolja rastlin in živali v Sloveniji*. Modrijan, Ljubljana. 286 str.
- GEISTER, I., 2000a. Znana - neznana Slovenija: Atlantida v Škocjanskem zatoku. *Gea* 10(10): 46-49.
- GEISTER, I., 2000b. *Kačji pastirji (Odonata) z Brda pri Kranju*. Popis favne in flore na Brdu pri Kranju. Zavod za favnistiko Koper. 18 str.
- GEISTER, I., 2002. Pojavljanje afriškega minljivca *Hemianax ephippiger* (Burmeister, 1839) na slovenskem morskem obrežju (Insecta:Odonata). *Annales Ser. Hist. Nat.* 12(1): 93-96.
- GEISTER, I., 2004a. Sečoveljske soline. Kmečki glas, Ljubljana. 151 str.
- GEISTER, I., 2004b. Popis rastlin in živali na Brdu pri Kranju. *Kronika* 52(2): 273-284.
- GEISTER, I., 2005a. Školjčna sipina v zalivu Polje. *Gea* 15(7): 14-20.
- GEISTER, I., 2005b. *Brdo pri Kranju: nadzorovano območje naravnih vrednot*. MOP, Agencija RS za okolje, JGZ Brdo Protokolarne storitve RS, Brdo pri Kranju. 44 str.
- GEISTER, I., 2005c. *Brdo estate: controlled area of high natural values*. Ministry of the Environment and Spatial Planning, Environmental Agency of the Republic of Slovenia, JGZ Brdo Protokolarne storitve RS, Brdo pri Kranju. 44 str.
- GEISTER, I., 2006a. *Dopuščanje narave: esej o naravovarstveni etiki*. Mladinska knjiga, Ljubljana. 135 str.

- GEISTER, I., 2006b. Kačji pastirji. V: B. Štumberger, M. Kaligarič & I. Geister, Krajinski park Šturmovci: naravoslovni vodnik, str. 40-46, Mariborska razvojna agencija, Maribor.
- GEISTER, I., 2006c. *Popotovanje od Pirana do Ankarana: naravopisni esej*. Zavod za favnistiko Koper, Sv. Anton. 95 str.
- GEISTER, I., 2009a. *Naravoslovni sprehodi na Brdu pri Kranju*. Zavod za favnistiko, Koper. 96 str + karta.
- GEISTER, I., 2009b. Divjina in kultura: loški gozd – topolov nasad. *Gea* 19(6): 64-65.
- GEISTER, I., 2009c. Divjina in kultura: mrtvica – gramozna mlaka. *Gea* 19(7): 66-67.
- GEISTER, I., 2013a. Pasasti kamenjak *Sympetrum pedemontanum*. *Gea* 23(8): 13.
- GEISTER, I., 2013b. Rani plamenec *Pyrrhosoma nymphula*. *Gea* 23(4): 13.
- GEISTER, I., & A. SOVINC, 1992. *Sympetrum fonscolombei* (Selys) in Slovenia (Odonata: Libellulidae). *Opusc. zool. flumin.* 86: 1-5.
- GERKEN, B. & K. STERNBERG, 1999. *Die Exuvien europäischer Libellen (Insecta, Odonata)*. Huxaria Druckerei GmbH, Verlag und Werbeagentur, Hötter. vi+354 str.
- GLOBEVNIK, L., 2007. *BIOMURA – Varstvo biodiverzitete reke Mure v Sloveniji*. Inštitut za vode Republike Slovenije, Ljubljana. vi str.
- GLOBEVNIK, L., 2007. Ohranjanje biotske raznovrstnosti reke Mure v Sloveniji. V: V. Kolar Planinšič & J. Lebez Lozej (ured.), LIFE III – Narava v Sloveniji: zbornik projektov, str. 129-134 + 151 (Priloga 3), Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana. 151 str.
- GOGALA, A. [prevajalec] / W. EISENREICH, D. EISENREICH, U. E. ZIMMER & A. HANDEL, 1993. *Rastline in živali okrog nas*. DZS, Ljubljana. ii+400 str., priloga 32 str.
- GOGALA, A., 2003. *Kamen, voda, sonce in veter - Narava Krasa in slovenske Istre*. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana. 176 str.
- GOGALA, A., 2008. Nekaj drugih žuželk. V: J. Pavšič (ured.), Ljubljansko barje: neživi svet, rastlinstvo, živalstvo, zgodovina in naravovarstvo, str. 95-96, Društvo slovenska matica, Ljubljana.
- GOGALA, M. [prevajalec] / A. B. KLOTS & E. B. KLOTS, 1972. *Žuželke*. Mladinska knjiga, Ljubljana. 356 str.
- GOLOB, A. & M. SKUDNIK, 2007. *Priročnik o vrstah Natura 2000, ki so povezane z gozdom*. Gozdarski inštitut Slovenije, Ljubljana. 88 str.
- GORB, S. N., 1996. Design of Insect Unguigractor Apparatus. *Journal of Morphology* 230: 219-230.
- GORKIČ, M., A. CERNATIČ & M. STUPAR, 1998. *Naravni spomenik Mlake: strokovne osnove za razglasitev*. Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Gorica, Nova Gorica. ii+13 str., 9 pril.
- GORŠAK, B., 2001. *Zoološke zanimivosti Kozjanskega parka*. Zloženska, Kozjanski park, Podsreda. viii str.
- GORŠAK, B. & B. BAKAN, 2002. Krajinski park Mura. *Proteus* 65(7): 311-322, 334.
- GOVEDIČ, M., 2006. *Potočni raki Slovenije: razširjenost, ekologija, varstvo*. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 26 str.
- GOVEDIČ, M., Š. AMBROŽIČ, M. CIPOT, A. KAPLA, A. LEŠNIK, F. REBEUŠEK, A. ŠALAMUN & A. VREZEC, 2009. *Inventarizacija izbranih živalskih skupin na vplivnem območju predvidene razširitve in posodobitev zimsko športnega centra Pohorje*. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 64 str., digitalne priloge.
- GOVEDIČ M., M. BEDJANIČ, A. VREZEC & A. ŠALAMUN, 2011. *Dodatne raziskave kvalifikacijskih vrst Natura 2000 ter vzpostavitev in izvajanje monitoringa ciljnih vrst rakov v letu 2010 in 2011 (končno poročilo)*. Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 87 str. + CD

- GOVEDIČ M., M. CIPOT, V. GROBELNIK, M. JAKOPIČ, M. KOTARAC, K. POBOLJŠAJ, F. REBEUŠEK, A. ŠALAMUN & B. TRČAK, 2006. »Kartiranje in opredelitev notranjih območij habitatnih tipov in vrst« - Upravljanje z ribniki Podvinci in Velovlek (Phare čezmejno sodelovanje Slovenija-Avstrija 2003). Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 33 str. + CD
- GOVEDIČ, M., CIPOT, M., LIPOVŠEK, G., SKABERNE, B., SLAPNIK, R., SOPOTNIK, M., ŠALAMUN, A., TRČAK, B., VAMBERGER, M. & J. VALENTINČIČ, 2011. *Inventarizacija flore in favne vodnih virov na območju občin Črnomelj, Metlika in Semič. Končno poročilo.* Naročnik: Zavod Republike Slovenije za varstvo narave. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju, 84 str.
- GOVEDIČ, M., D. ERJAVEC, A. FIGELJ, J. JOGAN, A. LEŠNIK, A. PIRNAT, A. PIVK, P. PRESETNIK, F. REBEUŠEK, R. SLAPNIK & A. ŠALAMUN, 2010. *Okoljsko poročilo za občinski podrobni prostorski načrt za center za ravnanje z odpadki Nova Gorica. Zvezek 2: segment narava.* Naročnik: Komunala Nova Gorica. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 134 str.
- GOVEDIČ, M., A. LEŠNIK & M. KOTARAC (ured.), 2015. *Inventarizacija favne območja reke Mure. Končno poročilo.* Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 468 str. + digitalne priloge. [Naročnik: Dravske elektrarne Maribor d.o.o., Maribor].
- GOVEDIČ M., A. LEŠNIK, K. POBOLJŠAJ, P. PRESETNIK, F. REBEUŠEK, A. ŠALAMUN & B. TRČAK, 2012. *Strokovne podlage za Načrt upravljanja Krajinskega parka Ljubljansko barje.* Naročnik: Javni zavod Krajinski park Ljubljansko barje, Notranje Gorice. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 91 str.
- GRAND, D., 1996. *Coenagrion mercuriale* (Charpentier, 1840). *V: Helsdingen van, P. J., L. Willemse & M. C. D. Speight* (ured.), Background information on invertebrates of the Habitats Directive and the Bern Convention, Part II - Mantodea, Odonata, Orthoptera and Arachnida, str. 245-253, Nature and environment 80, Council of Europe Publishing, Strasbourg Cedex.
- GRAND, D., 1997. *Somatochlora meridionalis* Nielsen, 1935 (Odonata, Anisoptera) - Analyse bibliographique et compléments biologiques. *Martinia* 13(3): 67-86.
- GROŠELJ, A. & E. BENČIČ-MOHAR, 2000. *Krajinski park Dragonja.* MOP-URSVN & MZVNKD Piran, Ljubljana.
- GUČEK, M., 1993. *Ocena gostote populacije ličink kačjega pastirja vrste Thecagaster bidentata (Selys, 1843) (Odonata, Cordulegastridae) v pritoku ribnika pri cerkvi na Rakovniku, Ljubljana.* Seminarska naloga, Bioteh. Fak., Univ. Ljubljana. 9 str.
- GUČEK, M., 1995. *Primerjava različnih vzorčevalnih tehnik pri raziskavah makrozoobentonske združbe.* Diplomaska naloga, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Ljubljana. 55 str.
- GUČEK, M., 1996. Poročilo skupine za biološko oceno kvalitete vode. *V: M. Bedjanič* (ured.), Raziskovalni tabor študentov biologije Kozje '95, str 17-22, Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije, Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- GUČEK, M. & B. KOLAR, 1997. Poročilo skupine za biološko oceno kvalitete vode. *V: M. Bedjanič* (ured.), Raziskovalni tabor študentov biologije Podgrad '96, str. 145-154, ZOTKS -Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- GULIČ, J., F. JANŽEKOVIČ, M. JEŽ, T. NOVAK, M. VERNIK, B. VREŠ, D. VRHOVNIK & Z. ŽORŽ, 2005. *Narava. V: A. Gradišnik, M. Jež, M. Kos & B. Rajšter* (ured.), Dravograd: na stičišču poti, str. 134-197, Občina Dravograd, Dravograd. 240 str.
- GULIČ, J., S. ŠTRUC & M. NOSE MAROLT, 2012. *Pohorje: Preplet gozdov in barj.* Zloženka v okviru projekta: Ohranjanje in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji – »WETMAN« (LIFE 09NAT/ SI/000374), Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana. viii str.
- HABDIJA, I., I. RADANOVIČ & B. PRIMC-HABDIJA, 1997. Longitudinal distribution of predatory benthic macroinvertebrates in a karstic river. *Arch. Hydrobiol.* 139(4): 527-546.

- HAGEN, H. A., 1840. *Synonymia libellularum europaearum*. Diss. inaug. Acad. albert., Dalkowski, Regimentii prussorum. ii+84 str.
- HAGEN, H. A., 1854. Die Kupfer zu Scopoli's Entomologia carniolica. *Stettin. ent. Ztg.* 15(3): 81-91.
- HASLETT, J. R., 1998. *Suggested additions to the invertebrate species listed in Appendix II of the Bern Convention - Final report to the Council of Europe*. Council of Europe, Strasbourg. 113pp.
- HATERD, VAN DE R., 2000. Waterkwaliteit in het Sloveense karstgebied: Heldere wateren – diepe grotten. *Natura* 97(5): 137-140.
- HAUZLER, Ž., 2012. Zavest o ohranjanju Natura 2000 območij v Krajinskem parku Ljubljansko barje. Diplomsko delo, Fakulteta za znanosti o okolju, Univerza v Novi Gorici, Nova Gorica. xi + 61 str. + priloge A-C
- HELSDINGEN VAN, P. J., L. WILLEMSE & M. C. D. SPEIGHT, 1996 (ured.). Background information on invertebrates of the Habitats Directive and the Bern Convention. Part II - Mantodea, Odonata, Orthoptera and Arachnida. *Nature and environment* 80: 219-389.
- HERLEC, U., M. JERŠEK, R. VIDRIH, M. KRIŽNAR, M. ŽORŽ, B. ČINČ JUHANT, I. A. BOŽIČ & C. MLINAR, 2009. *Evolucija Zemlje in geološke značilnosti Slovenije*. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana. 383 str.
- HESS, M., U. HECKES & M. SCHÖN, 1996. *Epitheca bimaculata* (Charpentier) in Bayern. *Libellula* 15 (1/2): 27-44.
- HILL, B. T. & B. BEINLICH, 2000. The dragonfly community of a communal cattle pasture in the Sava floodplain (Croatia) with special reference to the biology of *Lestes barbarus* (Fabricius, 1798) (Zygoptera: Lestidae). *Exuviae* 7(1): 1-16.
- HITIJ, T., J. ŽALOHAR & M. KRIŽNAR, 2007. Prva najdba fosilnega kačjega pastirja v Sloveniji. *Erjavecija* 22: 11-13.
- HOČEVAR, B., 2002. Mura in Prekmurje – Svojstveni biser narave. *Delo* 44(280): 10. (05. 12. 2002)
- HOLUŠA, O., 1999. The first record of *Orthetrum coerulescens anceps* (Schneider, 1845) in Slovenia (Anisoptera: Libellulidae). *Exuviae* 5/1: 13-16.
- HOLUŠA, O., 2000. The results of faunistics research of the dragonflies (Odonata) in the Bohemian Forest. *Silva Gabreta* 5: 149-166.
- HOLUŠA, O., 2010. Notes to the ecological demands of *Cordulegaster heros* (Cordulegastridae) in its northern part of area in Slovakia. *V: 1st European Congress on Odonatology, Programme and abstracts*, str. 21, 2-5 July 2010, Vairão-Vila do Conde, Portugal.
- HOLUŠA, O. & K. HOLUŠOVÁ., 2012. Current state of knowledge of occurrence of *Cordulegaster heros* Theischinger (Odonata: Cordulegastridae) in Central Europe. *In: M. Jovič, L. Andus, M. Bedjanič & M. Marinov (Eds.), ECOO2012, The Second European Congress on Odonatology, Book of abstracts*, Belgrade, Serbia, July 2-6, 2012, p. 25-26, Natural History Museum in Belgrade & Entomological Society of Serbia, Belgrade.
- HOLZINGER, W. E., H. EHMANN & M. SCHWARZ-WAUBKE, 1999. Rote Liste der Libellen Kärntens. *Naturschutz in Kärnten* 15: 497-507.
- HOLZINGER, W. E. & B. KOMPOSCH, 2012. *Die Libellen Kärntens*. Sonderreihe Natur Kärnten, Band 6. Naturwissenschaftlicher Verein für Kärnten, Klagenfurt. 336 str.
- HONSIG-ERENBURG, W., M. KONAR, T. HUBER, B. GUTLEB, G. WIESER, T. FRIEDL & P. MILDNER, 1997. Zoologische Exkursion des Naturwissenschaftlichen Vereines zur Kolpa (Slovenien). *Carinthia* II 187/107: 13-152.
- HREN, A. & M. KLUN, 1996. *Prispevek k poznavanju kačjih pastirjev (Odonata) na ribniško - kočevskem območju*. Raziskovalna naloga, Gimnazija Kočevje, Kočevje. 41 str.
- HUDOKLIN, A., 2006. Naša dediščina: Modri ploščec. *Dolenjski list* 57(29): 18. (20.7.2006)
- HUDOKLIN, A. & M. NOSE MAROLT, 2012. *Gornji kal, Krivače in Kršeljivec: Z želvo od kala do kala*. Zloženka v okviru projekta: Ohranjanje in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji – »WETMAN« (LIFE 09NAT/ SI/000374), Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana. viii str.

- HUDOKLIN, A. & A. SOVINČ, 1997. Novo življenje opuščenih glinokopov. *Proteus* 60(3):104-110, 143.
- HUDOKLIN, A. & M. ŽVIKART, 2007. *Jovsi in Dobrava – biser narave Posavja*. Zavod RS za varstvo narave – Območna enota Novo mesto, Novo mesto. 8 str.
- HUDOKLIN, A., D. KLENOVŠEK & URATARIČ, N., 2007. *Opazovalni stolp ob učni mlaki v Jovsih – Narava Jovsov kot na dlani!* Zavod RS za varstvo narave Ljubljana. iv str.
- HUMAR M., 2002. *Primerjava anatomskih znakov pri ličinkah vrst Somatochlora metallica (Vander Linden, 1825) in S. meridionalis Nielsen, 1935 (Odonata: Corduliidae)*. Individualna naloga pri predmetu Ekologija živali, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani. 17 str.
- HUNGER, H., 2004. *Naturschutzorientierte, GIS-gestützte Untersuchungen zur Bestandsituation der Libellenarten Coenagrion mercuriale, Leucorrhinia pectoralis und Ophiogomphus cecilia (Anhang II FFH-Richtlinie) in Baden-Württemberg*. Dissertation zur Erlangung des Doktors der Naturwissenschaften am Institut für Naturschutz und Umweltbildung (INU) der Hochschule Vechta, Vechta. 229 str., 69 fig., 42 tab.
- INBERG, H., 1997. Inleiding en samenvatting. *V*: H. Inberg (ured.), str. 3-9, Slovenië zomerkamp Velike Bloke 1997, Jeugdbond voor Natuur-en Milieustudie, Utrecht.
- INBERG, H. & R. KETALAAR, 1995. Priloga 3: Nekatera opazovanja metuljev (*Rhopalocera*), kačjih pastirjev (*Odonata*) in rastlin v Sloveniji. *V*: A. Bibič (ured.), Seminar Naravovarstvo (Rakov Škočjan, 23. 6. -3. 7. 95), str. 71-75, Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije, Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- INOUE, K., 1998A. A short account of Slovene dragonflies. *Gracile* 59: 1-27.
- INOUE, K., 1998b. A Corrigendum and some additions to my article in Gracile No. 59. *Gracile* 60: 30-31.
- IVANOVIČ, M., 2013. Invitation to book reading. *V*: M. Štangelj & M. Ivanovič (ured.), Narava Bele krajine, str. 12-13, Belokranjski Muzej, Metlika.
- IVANOVIČ, M., 2013. Povabilo k branju. *V*: M. Štangelj & M. Ivanovič (ured.), Narava Bele krajine, str. 10-11, Belokranjski Muzej, Metlika.
- JAGODIČ, F., 2005. *Teoretske osnove oblikovanja gozdnega habitatnega parka Brdo pri Kranju*. Magistrsko delo, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana. xii + 161 str.
- JANČAR, T., 2000. Triglavski narodni park – Triglav National Park (001). *V*: S. Polak (ured.), Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji, str. 29-39, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Ljubljana.
- JARC, P., 2013. Utrinki iz narave: Kačji pastir. *Viharnik* 38(2): 15-16.
- JASIM TAHIR, A., N. VEHOVEC, G. BUNČIČ, T. GREGORC, I. NEKREP, T. BERCE, M. ŠEMRL & M. HÖNIGSFELD ADAMIČ, 2013. *Dopolnjeno okoljsko poročilo za občinski prostorski načrt občine Križevci*. Boson, trajnostno načrtovanje, d.o.o., Ljubljana. 236 str.
- JAVORŠEK, M., 1996. Slovene translation of the "Aka - tombo" ("Red dragonflies") song of Rofu Miki. *Notul. odonatol.* 4(8): 130-131.
- JEJČIČ, M., 1993. *Meritve velikosti in statistična pomembnost primerjave velikosti pri ličinkah vrste Aeshna cyanea (Müller, 1764) (Odonata: Anisoptera: Aeshnidae) v odvisnosti od spola*. Seminar na naloga za predmet Ekologija živali, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta-Oddelek za biologijo, Ljubljana. 7 str.
- JENČIČ, S., M. BEDJANIČ, M. JEŽ, M. PLANJŠEK & J. GULIČ, 2002. *Naravovarstvene smernice za območje občine Mislinja*. ZRSVN – OE Maribor, Maribor. 159 str.
- JESENIČNIK, T., 2008. *Slovenija v presežnikih*. Mladinska knjiga, Ljubljana. 223 str.
- JEŽ, M., 1983. Živalstvo na Slovenjebistriškem. *V*: F. Šerbelj (ured.), Zbornik občine Slovenska Bistrica I., str. 479-482, Skupščina občine in Kulturna skupnost občine Slovenska Bistrica, Slovenska Bistrica. 591 str.

- JEŽ, M. & A. SENEGAČNIK, 2004. Rački ribniki – med vodnimi odsevi dreves. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Ljubljana. 4 str.
- JOGAN, N., 2005. *Botanično pomembna območja Slovenije. – Important Plant Areas of Slovenia.* Botanično društvo Slovenije in Center za kartografijo favne in flore. Ljubljana. viii str.
- JOVIČ, M., 2010. *Aeshna grandis* (Linnaeus 1758) – a new species in Serbian fauna (Odonata: Aeshnidae). *Bulletin of the Natural History Museum* 2010(3): 137-140.
- JOVIČ, M., & L. ANDJUS, 2003. *Epitheca bimaculata* (Charpentier) recorded from Serbia again (Odonata: Corduliidae). *Opusc. zool. flumin.* 214: 1-7.
- JOVIČ, M., LJ. ANDJUS, M. BEDJANIČ & S. SANTOVAC, 2008. Review of the Odonata fauna of Montenegro. *Opusc. zool. flumin.* 224: 1-27.
- JOVIČ, M. & B. MIHAJLOVA, 2009. Catalogue of the Odonata collection in the Macedonian Museum of Natural History. *Acta entomologica serbica* 14(2): 133-146.
- JOVIČ, M., S. SANTOVAC & LJ. ANDJUS, 2008. *Leucorrhinia caudalis* (Charpentier, 1840) – a new or an ex dragonfly species in Serbian fauna. *Bulletin of the Natural History Museum in Belgrade* 1: 161-171.
- JÖDICKE, R., 1997. *Die Binsenjungfern und Winterlibellen Europas: Lestidae.* Die Neue Brehm-Bücherei Bd. 631, Westarp Wissenschaften, Magdeburg. 277 str.
- JURC, M., 2005. *Gozdna zoologija.* Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, Ljubljana. xii+348 str.
- KALAN, G., G. DANEV, T. KOŠAR, M. PETKOVŠEK, D. VRČEK, S. PODGORNIK, I. PODKRAJŠEK, A. STRNIŠA, Š. HABIČ, D. MATIJAŠIČ, L. GLOBEVNIK, V. FIRM & F. ŠEGEL, 2007. *Podrobnejši načrt upravljanja za projektno območje Petelinjek - del območja Natura 2000 Ličenca pri Poljčanah.* Elaborat v sklopu akcije A3 projekta LIFE III – Narava: LIFE04NAT/SI/000240 z naslovom Natura 2000 v Sloveniji – Upravljavski modeli in informacijski sistem, Zavod RS za varstvo narave – OE Celje. 57 str.
- KALAN, G., M. PETKOVŠEK, N. URATARIČ, M. POLUTNIK & M. TOMAŽIČ, 2007. *Ličenca in ribniki Petelinjek, lesket sredi Dravinjskih gorc.* Zavod Republike Slovenije za varstvo narave-Območna enota Celje, Celje. 8 str.
- KALAN, I. [prevajalka] / M. P. ZAY, 2004. *Spoznavajmo naše kale.* Campanotto Editore, Pasian di Prato. 162 str.
- KALIGARIČ, S., 2006a. *Drava – reka življenja: Natura 2000.* Mariborska razvojna agencija, Maribor. vi str.
- KALIGARIČ, S., 2006b. *Strokovni predlog za zavarovanje krajinskega parka Podvinci in Velovlek - - Upravljanje z ribniki Podvinci in Velovlek (Phare čezmejno sodelovanje Slovenija-Avstrija 2003).* Zavod RS za varstvo narave - Območna enota Maribor, Maribor. 15 str.
- KALIGARIČ, S., 2008. Varstvo narave in naravne vrednote. V: S. Pičenko Peklar (ured.), *Iz korantove dežele: Občina Markovci – o naših krajih in ljudeh*, str. 358-363, Občina Markovci, Markovci. 487 str.
- KALIGARIČ, M., J. TAJMEL & M. SZYTYOR, 2003. *Trideželni park Goričko – Raab – Órség. Življenjska okolja in njihovi prebivalci.* MOPE, ARSO & ZRSVN, Ljubljana. 28 str.
- KALIGARIČ, S., A. SENEGAČNIK, M. BEDJANIČ, & M. JEŽ, 2003. *Naravovarstvene smernice za območje občine Črenšovci.* ZRSVN – OE Maribor, Maribor. 49 str.
- KALIGARIČ, S., A. SENEGAČNIK, M. JEŽ & M. VERNIK 2004. *Dravinja – reka bleščečega vodoma.* Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Ljubljana. 4 str.
- KALKMAN, V., 2005. On the distribution of the genus *Ceriatagron* in the Balkans, including *C. georgfreyi*, a new species for the European fauna (Odonata: Coenagrionidae): *Libellula Supplement* 6: 25-32.
- KARAS, J. & I. PERPAR, 1998. *Preobrazba kačjega pastirja.* Seminarska naloga, Gimnazija Bežigrad, Ljubljana. iii str.

- KAVAR, J. & U. BRANKOVIČ, 2014a. *Doživetja narave in podeželja na Poti treh zvonov & učni poti po mokrišču Blata v severnem delu Udin boršta*. Občina Trzič, Sebelje. xiv str.
- KAVAR, J. & U. BRANKOVIČ, 2014b. *Nature and countryside experiences along the Three Bells Trail & the educational nature trail across the wetland Blata on the northern part of the forest Udin boršt – Natur- und Landerlebnisse entlang des Drei-Glocken-Pfades & dem Naturlehrpfad des Feuchtgebietes Blata am nördlichen Rand des Waldes Udin boršt*. Občina Trzič, Sebelje. xiv str.
- KAVČIČ, B., 1975. Skupščina SR Slovenije: za varstvo redkih živali. *Delo* 17(17): 3.
- KEBE, J., 2011. *Cerkljsko jezero in ljudje ob njem*. Ognjišče, Koper. 760 str.
- KEMP, R. G., 1989. On a small collection of Odonata from Montenegro, Yugoslavia. *Notul. Odonatol.* 3(4): 60.
- KERČEK, M., 2005. *Ptice akumulacije Medvedce*. Diplomsko delo, Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, Oddelek za biologijo, Maribor. x+99 str.
- KEREŽI, V., 2007. *Makroinvertebratska združba potoka Glinščica*. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Ljubljana. x+91str, pril. excl.
- KETALAAR, R., 1995. Report on the excursion to the Škocjan bay and meeting with the major of Koper. V: A. Bibič (ured.), Seminar Naravovarstvo (Rakov Škocjan, 23. 6. -3. 7. 95), str. 17-19, Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije, Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- KETALAAR, R., 1998. Mededelingen, Recensies - Atlas of the dragonflies (Odonata) of Slovenia. *Brachytron* 2(1): 28-29.
- KETALAAR, R., H. INBERG & W. WAKKIE, 1995. Slovenië: een paradijs voor natuurliefhebbers. *Amoeba*, Amsterdam 69(5): 197-202.
- KIAUTA, B., 1954a. Odonati v ljubljanski okolici. *Proteus, Ljubljana* 16(8): 220-222.
- KIAUTA, B., 1954b. Tuji elementi med kačjimi pastirji Ljubljanskega Barja. *Proteus, Ljubljana* 17(2): 44-46.
- KIAUTA, B., 1959a. O pleistocenskih reliktnih kačjih pastirjev. *Proteus, Ljubljana* 21(9/10): 260-263.
- KIAUTA, B., 1959b. *Prispevek k poznavanju odonatne favne Slovenije*. Diplomsko delo, Ljubljana. 16 str., 2 tab.
- KIAUTA, B., 1960. Odonatna favna Triglavskega narodnega parka. *Varstvo spomenikov* 7: 376-377.
- KIAUTA, B., 1961a. Prispevek k poznavanju odonatne favne Slovenije. *Biol. Vestn.* 8: 31-40.
- KIAUTA, B., 1961b. Prispevek k poznavanju kačjih pastirjev na Loškem ozemlju. *Loški Razgl.* 8: 174-182.
- KIAUTA, B., 1962. Odonati Triglavskega narodnega parka in okolice (Odonata Fbr.). *Varstvo narave* 1: 99-117.
- KIAUTA, B., 1963a. Odonatna favna v porečju Kamniške Bistrice. *Kamniški Zborn.* 9: 137-153.
- KIAUTA, B., 1963b. *Lindenia tetraphylla* v.d.Lind. und *Somatochlora metallica meridionalis* Nielsen aus Nordweststrien (Jugoslawien) (Odonata: Gomphidae, Corduliidae). *Beitr. naturk. Forsch. SüdwDtl.* 22(1): 65-66.
- KIAUTA, B., 1963c. A note on an unusual habitat of *Calopteryx virgo* (L.) (Calopterygidae). *Tombo, Tokyo* 6(3/4): 25-26.
- KIAUTA, B., 1963d. Bakrorezi k Scopolijevi Entomologica carniolica. *Kronika, Ljubljana* 11(1):57-60.
- KIAUTA, B., 1964a. Opazovanja iz življenja potočnih kačjih pastirjev v Loškem pogorju. *Loški Razgl.* 11: 183-193.
- KIAUTA, B., 1964b. Zapis ob najdbi alpskega smaragdnega kačjega pastirja v slovenskih gorah. *Planin. Vestn.* 20(8): 359-360.
- KIAUTA, B., 1965a. Kačji pastirji, žrtve prometa in civilizacije. *Proteus, Ljubljana* 27(7): 196-197.
- KIAUTA, B., 1965b. On the odonate fauna of Warmbad Villach in southern Carinthia. *Beaufortia* 13(152): 35-46.

- KIAUTA, B., 1967. Meiotic chromosome behaviour in the male damselfly, *Calopteryx virgo* (L.), with a discussion on the value of chromosome numbers and karyotype morphology in odonate systematics. *Dt. ent. Z. (N. F.)* 14(3/4): 339-348, tab.1-2.
- KIAUTA, B., 1967. Motivi kačjih pastirjev na poštnih znamkah. *Proteus* 30(1): 28-29.
- KIAUTA, B., 1968a. Variation and size of the m-chromosome of the dragonfly, *Calopteryx virgo* (L.), and its significance for the chorogeography and taxonomy of the *Calopteryx virgo* superspecies. *Genen Phaenen* 12(1): 11-16.
- KIAUTA, B., 1968b. Variation and size of the dragonfly m-chromosome, with considerations on its significance for the chorogeography and taxonomy of the order Odonata, and notes on the validity of the rule of Reinig. *Genetica* 39:64-74.
- KIAUTA, B., 1969a. Predlog za zavarovanje nekaterih redkih ali ogroženih vrst kačjih pastirjev (Odonata) v Sloveniji. *Varstvo Narave* 6: 121-130.
- KIAUTA, B., 1969b. Zbirka kačjih pastirjev z notranjskega krasa in Primorske v tržaškem Prirodoslovnem muzeju s seznamom in zoogeografsko analizo favne tega ozemlja. *Biol. Vestn.* 17: 101-111.
- KIAUTA, B., 1969c. Survey of the Odonate Fauna of the autonomus region Friuli-Venezia Giulia (Northern Italy). *Atti Mus. civ. Stor. nat. Trieste* 26(6)8: 177-247.
- KIAUTA, B., 1994a. Gradivo za odonatološko bibliografijo Slovenije. *Exuviae* (1/1): 9-15.
- KIAUTA, B., 1994b. Two photographs relative to the history of odonatology in Slovenia. *Notul. odonotol.* 4(4): 69-70.
- KIAUTA, M., 1997. "Kačji pastir" ("Dragonfly"), the society of friends of nature and arts in Cerknica, Slovenia. *Notul. odonotol.* 4(10): 163-164.
- KIAUTA, B., 2000. Naslovnici pod rob: Ferdinand J. Schmidt. *Erjavecija* 9: 2-9.
- KIAUTA, B., 2002. Naslovnici pod rob: Obisk profesorja Františka Klapáleka, utemeljitelja češke znanstvene entomologije, na Slovenskem – pred dobrim stoletjem. *Erjavecija* 14: 2-4.
- KIAUTA, B., 2003a. A Note on the Odonata Collection of the Rev. Father Gabriel Strobl (1846-1925) in the Benedictine Abbey at Admont, Austria. *Notul. Odonotol.* 6(2): 14-19.
- KIAUTA, B., 2003b. Naslovnici pod rob: Pater Gabriel Strobl (1846-1925) in slovenski kačji pastirji. *Erjavecija* 15: 1-6.
- KIAUTA, B., 2003c. Naslovnici pod rob: Dr. Roman Puschinig, oče koroške odonatologije (1875-1962). *Erjavecija* 16: 1-6.
- KIAUTA, B., 2004. Naslovnici pod rob: K izboru ljubljanske favne kačjih pastirjev Frana Viljema Lipiča (1799-1845) iz leta 1834. *Erjavecija* 17: 1-7.
- KIAUTA, B., 2008. Kačji pastirji (Odonata) v Scopolijevih delih. *Idrijski razgledi* 1/2(2008): 57-60.
- [KIAUTA, B.] SITAR, S., 2012. Vitez in kačji pastirji: Boštjan Kiauta (1937-). V: S. Sitar, *Slovensci, državljani sveta*, str. 174-181, Kmečki glas, Ljubljana.
- KIAUTA, B., 2013a. Naslovnici pod rob: Franc Anton pl. Breckerfeld (1740-1806), prvi nabiralec ljudskih imen za slovenske kačje pastirje. *Erjavecija* 28: 1-5.
- KIAUTA, B., 2013b. Zаметки za favno kačjih pastirjev (Insecta: Odonata) mesta Ljubljana, Slovenija. *Natura sloveniae* 16(1): 15-40.
- KIAUTA, B., 2014a. Naslovnici pod rob: I. A. Scopoli, avtor rodovnega imena *Aeschna* (nomen emendatum), 1777. *Erjavecija* 29: 1-4.
- KIAUTA, B., 2014b. Bazen na vrtu nekdanje klasične gimnazije – prvi učni objekt mokrišča v Ljubljani. *Erjavecija* 29: 32-35.
- KIAUTA, B., 2014c. Beležka ob knjigi: W. E. Holzinger & B. Komposch, 2012: „Die Libellen Kärntens“. *Erjavecija* 29: 35-38.
- KIAUTA, B., 2014d. Paberki o kačjih pastirjih Ljubljane. *Trdoživ* 3(2): 16-18.

- KIAUTA, B., 2015a. Naslovnici pod rob: Geslo "kačji pastir" pri starejših slovenskih slovarnikih in pregled slovenskih nazivov za razne vrste v slovstvu do konca 20. stoletja. *Erjavecija* 30: 1, 3-12.
- KIAUTA, B., 2015b. Spomini na mladostno »entomologiziranje« v Ljubljani med drugo svetovno vojno in v letih neposredno po njej (1941-1953). *Erjavecija* 30: 16-32.
- KIAUTA, B., 2015c. Poročilo o izidu dela: W.E. Holzinger, A. Chovanec & J.A. Waringer, 2015: "Checklisten der Fauna Österreichs, No. 8. Odonata (Insecta)". *Erjavecija* 30: 71-72.
- KIAUTA B. & M. KIAUTA, 1992. *Aeshna caerulea* (Ström) a new dragonfly for the fauna of Slovenia. *Notul. odonatol.* 3(10):168
- KIAUTA, B. & M. KIAUTA, 1994a. Dragonfly records from the districts of Ribnica and Kočevje, Lower Carniola, Slovenia (Odonata). *Opusc. zool. flumin.* 124: 1-8.
- KIAUTA, B. & M. KIAUTA, 1994b. A note on the dragonfly assemblage at the intermittent pond of Ledine, Julian Alps, NW Slovenia (Odonata). *Opusc. zool. flumin.* 124: 9-12.
- KIAUTA, B. & M. KIAUTA, 1995. The karyotypes of *Somatochlora meridionalis* Nielsen from Slovenia, and *S. metallica* (Vander L.) from Switzerland, with a tentative note on the origin of the central European *S. metallica* (Odonata: Corduliidae). *Opusc. zool. flumin.* 137: 1-5.
- KIAUTA, B. & M. KOTARAC, 1995. Two dragonfly records from karst caves in Bosnia-Herzegovina and Slovenia (Anisoptera: Aeshnidae, Corduliidae). *Notulae odonatologicae* 4(6): 106-107.
- KINK, B., 2011. *Voda je vir življenja: Vodni viri Bele krajine in Žumberka*. Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana. 40 str.
- KINK, B., M. IVANOVIČ & M. SIMČIČ, 2011. *Prilozje – kjer si naravno ohranjen del mokrišča in ribnik sežeta v dlan*. Zloženska v okviru projekta Viri življenja: Kali, ribniki in izviri: Naša preteklost – Naša prihodnost, Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana. vi str.
- KINK, B., M. IVANOVIČ, M. SIMČIČ & A. ŠKEDELJ PETRIČ, 2011. *Kanižarica – vodni viri na območju Kanižarske kadunje*. Zloženska v okviru projekta Viri življenja: Kali, ribniki in izviri: Naša preteklost – Naša prihodnost, Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana. vi str.
- KIPPING, J., 1998. Ein Beitrag zur Libellenfauna (Odonata) Rumäniens. *Mauritiana* (Altenburg) 16(3): 527-538.
- KLAPALEK, F., 1900. Prispevek ku znalosti neuropteroid z Krajiny a Korutan. *Rozpr. česke Akad. Cis. Františka Josefa Ved. Slov. Umen.* (II)9(14): 1-12, 1 tab.
- KLENOVŠEK, D., 1999. Drobtinice in ocvirki: grmiščna zverca *Lestes barbarus*, povodni škratec *Coenagrion scitulum*, črni ploščec *Libellula fulva*, pasasti kamenjak *Sympetrum pedemontanum*. *Erjavecija* 8: 16-17.
- KLENOVŠEK, D., 2002. Pestrost in ogroženost življenja ob spodnji Savi. *Svet ptic* 8(2): 15-16.
- KLENOVŠEK, D., 2005. Drobtinice in ocvirki: Grmiščna zverca *Lestes barbarus* tudi v spodnjem Posavju. *Erjavecija* 20: 14-15.
- KLENOVŠEK, D., 2010. Projekt »Viri življenja«. *Erjavecija* 25: 34-38.
- KOCMUR, H., 1999. Dan s... Sašom Welptom, odonatologom. *Nedelo* 5(42): 16. (17.X.1999)
- KOČEVAR, B., 1998. Ljudje se ne zavedamo bogastva na svojem dvorišču. *Tednik*, Ptuj 51(4): 6. (29.01.1998)
- KOČEVAR, B., 2003. *Krajinski park Središče ob Dravi*. Lovska družina Središče, Središče ob Dravi.
- KODELE KRAŠNA, I., 2011. *Živi svet vodnih virov Bele krajine in Žumberka*. Zloženska v okviru projekta Viri življenja: Kali, ribniki in izviri: Naša preteklost – Naša prihodnost, Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana. vi str.
- KODELE KRAŠNA, I., 2012. *Natura 2000 v dolini Branice*. Zavod RS za varstvo narave, Nova Gorica. 28 str.

- KODELE KRAŠNA, I. Š. AMBROŽIČ, A. RIJAVEC & D. VINKO, 2010. *Popis rastlinstva in živalstva Zaloškega bajerja –poročilo*. Zavod Rdeči apolon – Zavod za raziskovanje, ohranjanje in interpretacijo dediščine, Budanje. 30 str.
- KODELE KRAŠNA, I. & D. VINKO, 2011. *Popis rastlinstva in živalstva kala v Hruševju – stanje pred obnovo*. Elaborat za Občino Postojna za projekt »Kal v Hruševju«. Zavod Rdeči apolon – Zavod za raziskovanje, ohranjanje in interpretacijo dediščine, Budanje. 12 str.
- KOPAČ, J., 2002. Pravidnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam. *Ur. l. RS* 12(82): 8893-8975. (24. september 2002)
- KOLARIČ, M., 2011. BOOM... utrinki III... Ponovitev obvezna. *Erjavecja* 26: 16-17.
- KOLARIČ, M., 2014. *Prispevek k favni in izbiri habitata kačjih pastirjev (Odonata) na območju Dravskega polja z okolico*. Diplomsko delo, Univerza v Mariboru, Fakulteta za naravoslovje in matematiko, Oddelek za biologijo, Maribor. vii+ 64 str.
- KOREN, A. & M. NOSE MAROLT, 2012. *Mrtvice Mure: Bogastvo življenja*. Zloženska v okviru projekta: Ohranjanje in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji – »WETMAN« (LIFE 09NAT/ SI/000374), Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana. viii str.
- KOTARAC, M., 1992. Obvestilo. *Proteus, Ljubljana* 54(8): 301.
- KOTARAC, M., 1993a. Dragonfly observation in the Raka area, lower Carinthia, eastern Slovenia, with a note on the behaviour of *Somatochlora meridionalis* Nielsen (Anisoptera: Corduliidae). *Notul. odonatul.* 4(1): 1-4.
- KOTARAC, M., 1993b. *Biometrične meritve ličink kačjega pastirja vrste Epitheca bimaculata (Charpentier, 1825) (Odonata, Corduliidae) v akumulacijskem jezeru Komarnik pri Lenartu*. Seminarska naloga, Bioteh. Fak., Univ. Ljubljana. 6 str.
- KOTARAC, M., 1993c. Delo odonatološke skupine. V: M. Guček (ured.), Tabor študentov biologije Raka '92, str. 14-15, Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije, Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- KOTARAC, M., 1993d. Founding of Slovene Section of S. I. O. *Sehysia* 22(1): 3.
- KOTARAC, M., 1993e. Gründung der Slowenischen Sektion der S. I. O. *Hagenia* 5: 1.
- KOTARAC, M., 1993f. First Odonatological Symposium of the Alps-Adriatic Regional Community. *Sehysia* 22(2): 14.
- KOTARAC, M., 1993g. 1. libellenkundliches Symposium der "Alps-Adriatic Regional Community" in Maribor, Slowenien. *Hagenia* 6: 1-2.
- KOTARAC, M., 1993h. *Poročilo o raziskavah favne kačjih pastirjev (Odonata) na področju Pohorja*. Elaborat za Zavod za naravno in kulturno dediščino Maribor. v str.
- KOTARAC, M., 1993i. *Kačji pastirji. Gradivo za pedagoško delavnico*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, Maribor. 16 str.
- KOTARAC, M., 1993j. Odonatološka skupina. V: I. Žolgar, (Ured.), Ekološko-raziskovalni tabor Cerkljiško jezero '93, str. 5-8. Mladi forum združene liste, Ljubljana.
- [KOTARAC, M.], 1993a. Slovensko odonatološko društvo. *Proteus, Ljubljana* 55(9/10): 365.
- [KOTARAC, M.], 1993b. [Ključ za določanje ličink slovenskih kačjih pastirjev.] Elaborat za interno cirkulacijo med člani Slovenskega odonatološkega društva. 23. str.
- [KOTARAC, M.], 1993c. [Ključ za določanje odraslih slovenskih kačjih pastirjev.] Elaborat za interno cirkulacijo med člani Slovenskega odonatološkega društva. 29. str.
- KOTARAC, M., 1994. *Slovene Odonata mapping project-the present status*. Abstr. Pap. 1st Odonatol. Symp. Alps-Adriatic reg. Comm.: 21.
- KOTARAC, M., 1995a. Delo odonatološke skupine. V: M. Bedjanič (ured.), Tabor študentov biologije Raka 92, Smast 93, Črneče 94, str. 22-23, Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije, Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- KOTARAC, M., 1995b. *Favna kačjih pastirjev na področju predvidene hidromelioracije Hotiza - Polana*. Elaborat za Vodnogospodarski biro Maribor. 5 str.

- KOTARAC, M., 1995c. Kačji pastirji Pohorja. *Proteus* 57 (9/10): 336-339.
- KOTARAC, M., 1995d. *Ocena vpliva izgradnje in obratovanja AC na vodno območje v Pesniški dolini*. Elaborat za Vodnogospodarski biro Maribor. 8 str.
- KOTARAC, M., 1995e. Poročilo o delu odonatološke skupine. V: M. Bedjanič (ured.), Tabor študentov biologije Raka 92, Smast 93, Črneče 94, str. 52-54, Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije, Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- KOTARAC, M., 1995f. *Preliminarna ocena vpliva izgradnje in obratovanja AC na odseku Cogetinci - madžarska meja (projekt št. 103) na vodno območje. Kačji pastirji (Odonata)*. Elaborat za Vodnogospodarski biro Maribor. 9 str.
- KOTARAC, M., 1995g. *Preliminarno poročilo o favni kačjih pastirjev (Odonata) v glinokopu Zalog*. Elaborat za Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto. 6 str.
- KOTARAC, M., 1995h. *Zasnova atlasa kačjih pastirjev (Odonata) Slovenije*. Diplomaska naloga, BTF, Ljubljana. IX+104 str.
- KOTARAC, M., 1995 (ured.). *Erjavecija 1 – bilten Slovenskega odonatološkega društva*. SOD, Ljubljana, 12 str.
- [KOTARAC, M.] Z. L.-D., 1995. V Beli Krajini našli novo vrsto kačjega pastirja. *Delo* 36 (27.julij): 4.
- KOTARAC, M., 1996a. A note on the existence of androchrome females in *Crocothemis erythraea* (Brulle) (Anisoptera: Libellulidae). *Notul. odonotol.* 4(7): 123-124.
- KOTARAC, M., 1996. Favna kačjih pastirjev (Odonata) v Posočju. V: I. Sivec, T. Trilar, K. Pobljšaj, B. Horvat, M. Kotarac & D. Zabrc, Inventarizacija favne reke Soče, str. 36-40+priloga, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.
- KOTARAC, M., 1996b. *Namakalni sistem v Podravju. Presoja vplivov na okolje. Akumulacija Požeg: kačji pastirji (Odonata)*. Vodnogospodarski biro, Maribor. 8 str.
- KOTARAC, M., 1996c. *Poročilo o raziskavah favne kačjih pastirjev (Odonata) na Pohorju - II*. Elaborat za Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Maribor, Maribor. 5str.
- KOTARAC, M., 1997a. *Atlas kačjih pastirjev (Odonata) Slovenije z Rdečim seznamom: projekt Slovenskega odonatološkega društva*. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 205 str.
- KOTARAC, M., 1997b. *Atlas kačjih pastirjev*. Bilten (november 97), Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo, Ljubljana: 12.
- KOTARAC, M., 1997c. Atlas of the Dragonflies (Odonata) of Slovenia. *Hagenia* 14: 14.
- KOTARAC, M., 1997d. *Inventarizacija flore, favne in vegetacije in izdelava poročila za potrebe Poročila o vplivih na okolje na območju zadrževalnika Drtiščica na odseku AC Blagovica-Šentjakob, Kačji pastirji (Odonata), Vmesno poročilo*. Elaborat za Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana, Miklavž na Dravskem polju. 8 str.
- KOTARAC, M., 1997e. Kačji pastirji (Odonata). V: K. Pobljšaj (ured.), Inventarizacija flore, favne in vegetacije, Poročilo o vplivih na okolje na območju zadrževalnika Drtiščica na odseku Blagovica-Šentjakob, Priloga 10, str. 1-7, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.
- KOTARAC, M., 1997f. *Poročilo o vzorčenju favne kačjih pastirjev na območju Pikolud pri Novi Gorici*. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž. ii+4str.
- KOTARAC, M., 1997g. Priloga 9: Presoja vplivov na okolje na območju AC Radmožanci - Cogetinci: Kačji pastirji (Odonata). V: K. Pobljšaj (ured.), Presoja vplivov na okolje za AC odsek Cogetinci - Radmožanci za floro in vegetacijo, favno ter biotope, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana. i+9 str.
- KOTARAC, M., 1998a. Priloga 10: Inventarizacija kačjih pastirjev (Odonata). V: K. Pobljšaj (ured.), Inventarizacija flore, favne in vegetacije na območju vojaškega poligona Mlake na odseku HC Razdrto-Vipava, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana. 7 str.
- KOTARAC, M., 1998b. Priloga 7: Kačji pastirji: Odonata. V: K. Pobljšaj (ured.), Presoja vplivov na okolje za avtocestni odsek Maribor-Lenart za floro in vegetacijo, favno ter biotope, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana. i+5 str.

- KOTARAC, M., 1998c. Priloga 5: Kačji pastirji. *V*: K. Pobiljšaj, M. Adamič, J. Gregori, M. Guček, N. Jogan, B. Kryštufek, M. Kotarac, M. Povž & I. Sivec, Presoja vplivov na okolje za AC odsek Krška vas – Obrežje za floro, vegetacijo, favno ter biotope, Naročnik: Proloco d.o.o., Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana, 5 str.
- KOTARAC, M., 1999a. Additional note about androchrome females in *Crocothemis erythraea* (Brulle). *Exuviae* 6: 19-20.
- KOTARAC, M., 1999b. Kačji pastirji (Odonata). *V*: K. Pobiljšaj (ured.), Inventarizacija flore in vegetacije ter favne Bloške planote: Poročilo za MOP – Upravo RS za varstvo narave, str. 46-62, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.
- KOTARAC, M., 1999c. Kačji pastirji (Odonata). *V*: O. Urbanc-Berčič (ured.), Inventarizacija flore in favne poplavnih logov ob reki Sori pri Retečah, str. 20-23, Nacionalni inštitut za biologijo Ljubljana, Ljubljana. x+33 str.
- KOTARAC, M., 1999d. Kačji pastirji (Odonata). *V*: O. Urbanc-Berčič (ured.), Inventarizacija flore in favne mokrotne doline pod Golovcem pri Rakovniku, str. 16-19, Nacionalni inštitut za biologijo Ljubljana, Ljubljana. ii+26 str.
- KOTARAC, M., 1999e. *Popis kačjih pastirjev v glinokopih Rova in Mengeš: Poročilo za MOP – Upravo RS za varstvo narave*, Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 21 str.
- KOTARAC, M., 1999f. Priloga 5: Kačji pastirji Odonata. *V*: K. Pobiljšaj (ured.), Presoja vplivov na okolje za AC odsek Hrastje – Kronovo za floro in vegetacijo, favno ter biotope, str. 1-5, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.
- KOTARAC, M., 2000. *Inventarizacija Škocjanskega zatoka: Kačji pastirji (Odonata)*. Poročilo za Nacionalni inštitut za biologijo, Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 7 str.
- KOTARAC, M., 2001. Kačji pastirji (Odonata). *V*: Raziskava razširjenosti evropsko pomembnih vrst v Sloveniji, str 219-243, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.
- KOTARAC, M. & M. BEDJANIČ, 1991. Kačji pastirji (Odonata): predstavitev skupine in prikaz materiala. *V*: D. Devetak & M. Jež, [Program sestankov entomologov severovzhodne Slovenije].
- KOTARAC, M. & M. BEDJANIČ, 1993. *Somatochlora artica* (Zett.) and *Sympetrum danae* (Sulz.) from Pohorje Moutains, NE Slovenia (Anisoptera: Corduliidae, Libelulidae). *Notul odonatol.* 4(1): 17-18.
- KOTARAC, M. & M. BEDJANIČ, 1994. *Somatochlora metallica* (Vander Linden) and *Somatochlora meridionalis* Nielsen in Central Europe. *Abstr. Pap. 1st Odonatol. Symp. Alps-Adriatic reg. Comm., Maribor*: 11.
- KOTARAC, M., M. BEDJANIČ, A. PIRNAT & A. ŠALAMUN, 1996a. Dragonfly records from the Dravograd area, northern Slovenia (Odonata). *Opuscul. zool. flumin.* 144: 1-9.
- KOTARAC, M., M. BEDJANIČ, A. PIRNAT & A. ŠALAMUN, 1996b. Prispevek k poznavanju favne kačjih pastirjev (Odonata) v Beli krajini (JV Slovenija). *Exuviae* 2/1(1995): 1-9.
- KOTARAC, M., M. BEDJANIČ, A. PIRNAT & A. ŠALAMUN, 1997. Prispevek k poznavanju favne kačjih pastirjev (Odonata) v Beli krajini (JV Slovenija). *V*: M. Kotarac (ured.), Mladinska biološka raziskovalna tabora Podzemelj '95 in Duplje '96, str. 19-32, ZOTKS-Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- KOTARAC, M., D. ERJAVEC, M. JAKOPIČ, B. TRČAK, K. POBOLJŠAJ, A. LEŠNIK, M. CIPOT, P. PRESETNIK, M. GOVEDIČ, F. REBEUŠEK, A. ŠALAMUN, A. VREZEC & A. KAPLA, 2007a. *Analiza živega sveta na območju Mure med Šentiljem in Veržejem: Kartiranje habitatnih tipov in inventarizacija izbranih živalskih skupin na območju reke Mure med Šentiljem in Gornjo Radgono. Zaključno poročilo – 1. del, Projekt HE na Muri*. Elaborat za VGB Maribor d.o.o.. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 148 str.

- KOTARAC, M., D. ERJAVEC, M. JAKOPIČ, B. TRČAK, K. POBOLJŠAJ, A. LEŠNIK, M. CIPOT, P. PRESETNIK, M. GOVEDIČ, F. REBEUŠEK, A. ŠALAMUN, A. VREZEC & A. KAPLA, 2007b. *Analiza živega sveta na območju Mure med Šentiljem in Veržejem: Kartiranje habitatnih tipov in inventarizacija izbranih živalskih skupin na območju reke Mure med Gornjo Radgono in Veržejem. Zaključno poročilo – 2. del, Projekt HE na Muri*. Elaborat za VGB Maribor d.o.o.. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 177 str.
- KOTARAC, M., V. GROBELNIK, F. REBEUŠEK, A. ŠKVARČ & R. VEROVNIK, 2000. *Inventarizacija kačjih pastirjev in dnevnih metuljev na območju Ljubljanskega barja*. Poročilo za MOL (Mestna uprava, Oddelek za urbanizem in okolje, Zavod za varstvo okolja). Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 29 str. + 3 pril.
- KOTARAC, M., I. LESKOVAR & K. POBOLJŠAJ, 1997. *Naravovarstvene smernice za obnovo kala v Divčih*. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana. ii+4str.
- KOTARAC, M. & A. PIRNAT, 1996. Odonata collected in the Upper Soča River valley northwestern Slovenia. *Opuscul. zool. flumin.* 144: 11-16.
- KOTARAC, M., A. PIRNAT, A. ŠALAMUN & M. BEDJANIČ, 1996. Prispevek k poznavanju favne kačjih pastirjev (Odonata) Kozjanskega vzhodna Slovenija. *V: M. Bedjanič (ured.), Raziskovalni tabor studentov biologije Kozje '95*, str 37-48, Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije, Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- KOTARAC, M., M. PODGORELEC & A. ŠALAMUN, 2008. Inventarizacija kačjih pastirjev (Odonata) in njihovih habitatov s posebnim ozirom na evropsko pomembne vrste na vplivnem območju predvidenih HE Brežice in HE Mokrice. *V: Govedič, M., A. Lešnik & M. Kotarac (ured.), Pregled živalskih in rastlinskih vrst, njihovih habitatov ter kartiranje habitatnih tipov s posebnim ozirom na evropsko pomembne vrste, ekološko pomembna območja, posebna varstvena območja, zavarovana območja in naravne vrednote na vplivnem območju predvidenih HE Brežice in HE Mokrice [končno poročilo]*. Naročnik: Hidroelektrarne na Spodnji Savi, d.o.o., Brežice, str. 339-384, Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju, Lutra, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine, Ljubljana, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Ljubljana, Nacionalni inštitut za biologijo, Ljubljana, Vodnogospodarski biro Maribor, Maribor & Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Ljubljana. 817 str., digitalne priloge.
- KOTARAC, M. & A. ŠALAMUN, 1999a. *Inventarizacija favne kačjih pastirjev (Odonata) za območje VS 6/1 in VP 6/2, Poročilo za MOL, Mestna uprava, Oddelek za urbanizem in okolje, Zavod za varstvo okolja, Ljubljana*. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 9 str.
- KOTARAC, M. & A. ŠALAMUN, 1999b. *Inventarizacija favne kačjih pastirjev (Odonata) mokrišča V Produ. V: M. Kotarac (ured.), Inventarizacija favne kačjih pastirjev (Odonata) mokrišča V Produ in Inventarizacija favne kačjih pastirjev (Odonata) mokrišča na Ljubljani od Fužin do Kašlja*, Poročilo za MOL, Mestno upravo, Oddelek za urbanizem in okolje, Zavod za varstvo okolja, Ljubljana, str. 3-10, Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju.
- KOTARAC, M. & A. ŠALAMUN, 1999c. *Inventarizacija favne kačjih pastirjev (Odonata) mokrišča na Ljubljani od Fužin do Kašlja. V: M. Kotarac (ured.), Inventarizacija favne kačjih pastirjev (Odonata) mokrišča V Produ in Inventarizacija favne kačjih pastirjev (Odonata) mokrišča na Ljubljani od Fužin do Kašlja*, Poročilo za MOL, Mestno upravo, Oddelek za urbanizem in okolje, Zavod za varstvo okolja, Ljubljana, str. 11-17, Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju.
- KOTARAC, M. & A. ŠALAMUN, 1999d. *Kačji pastirji (Odonata). V: K. Pobljšaj (ured.), Inventarizacija flore ter vegetacije in favne na Ponikvah pri Preserju pod Krimom: Poročilo za MOP – Upravo RS za varstvo narave*, str. 24-28, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.
- KOTARAC, M. & A. ŠALAMUN, 1999e. *Kačji pastirji (Odonata). V: K. Pobljšaj (ured.), Inventarizacija flore in vegetacije ter favne v Žejni dolini pri Logatcu: Poročilo za MOP – Upravo RS za varstvo narave*, str. 25-32, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.

- KOTARAC, M. & A. ŠALAMUN, 1999f. Kačji pastirji (Odonata). *V*: K. Pobiljšaj (ured.), Inventarizacija flore in favne na Radenskem polju: Poročilo za MOP – Upravo RS za varstvo narave, str. 10-14, Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju, 21 str.
- KOTARAC, M. & A. ŠALAMUN, 1999g. Kačji pastirji (Odonata). *V*: K. Pobiljšaj (ured.), Presoja vplivov na okolje za ureditev gramoznice Hrastje-Mota - favna, flora in habitati, str. 26-31, Poročilo za IMOS GEA d.o.o., Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju, 48 str.
- KOTARAC, M. & A. ŠALAMUN, 1999h. Kačji pastirji (Odonata). *V*: K. Pobiljšaj (ured.), Inventarizacija flore ter vegetacije in favne načrtovanega Krajinskega parka Šmarna gora, str. 21-25, Poročilo za MOL, Mestno upravo, Oddelek za urbanizem in okolje, Zavod za varstvo okolja, Ljubljana, Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju, 39 str.
- KOTARAC, M. & A. ŠALAMUN, 1999i. Kačji pastirji (Odonata). *V*: K. Pobiljšaj (ured.), Presoja vplivov na okolje za načrtovano golf igrišče Radenci - flora, favna in habitati, str. 32-38, Poročilo za IMOS GEA d.o.o., Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju, 60 str.
- KOTARAC, M. & A. ŠALAMUN, 2000a. Inventarizacija Dravinjske doline med Zbelovim in Koritnim: Kačji pastirji (Odonata). *V*: M. Kotarac, F. Rebeušek & A. Šalamun, Inventarizacija Dravinjske doline med Zbelovim in Koritnim: Kačji pastirji (Odonata) in dnevni metulji (Rhopalocera), str. 2-10, Poročilo za Vodnogospodarski biro Maribor d.d., Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju, 22 str.
- KOTARAC, M. & A. ŠALAMUN, 2000b. Poročilo o vplivih na okolje za AC priključek Ljubečna (Celje-vzhod) za področje favne, flore in vegetacije ter habitatov: Kačji pastirji (Odonata). *V*: K. Pobiljšaj, M. Adamič, V. Grobelnik, M. Jakopič, F. Janžekovič, M. Kotarac, I. Leskovar, B. Rozman, A. Šalamun & R. Verovnik, Poročilo o vplivih na okolje za AC priključek Ljubečna (Celje-vzhod) za področje favne, flore in vegetacije ter habitatov, str. 45-52, Poročilo za Razvojni center planiranja Celje d.o.o., Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju, 80 str., 2 pril.
- KOTARAC, M. & A. ŠALAMUN, 2000c. Poročilo: Inventarizacija favne, flore, vegetacije in habitatov v Sračji dolini pri Črnučah: Kačji pastirji (Odonata). *V*: K. Pobiljšaj, V. Grobelnik, M. Jakopič, M. Kotarac, C. Krušnik, I. Leskovar, S. Polak, F. Rebeušek, B. Rozman, I. Sivec, A. Šalamun & G. Urbanič, Inventarizacija favne, flore, vegetacije in habitatov v Sračji dolini pri Črnučah, str. 37-42, Poročilo za MOL (Mestna uprava, Oddelek za urbanizem in okolje, Zavod za varstvo okolja), Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju, 78 str., 5 pril.
- KOTARAC, M. & A. ŠALAMUN, 2000d. Poročilo: Inventarizacija flore in vegetacije ter izbranih živalskih skupin za študijo variant 2. tira železniške proge Divača-Koper: Kačji pastirji (Odonata). *V*: K. Pobiljšaj, V. Grobelnik, M. Jakopič, M. Kotarac, I. Leskovar, S. Polak, F. Rebeušek, B. Rozman, I. Sivec & A. Šalamun, Inventarizacija flore in vegetacije ter izbranih živalskih skupin za študijo variant 2. tira železniške proge Divača-Koper - končno poročilo, str. 30-35, Poročilo za SŽ - Projektivno podjetje Ljubljana, Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju, 68 str., 3 pril.
- KOTARAC, M. & A. ŠALAMUN, 2000e. Poročilo: Inventarizacija flore in favne na Radenskem polju: Kačji pastirji (Odonata). *V*: K. Pobiljšaj, V. Grobelnik, M. Hönigsfeld Adamič, M. Jakopič, M. Kotarac, I. Leskovar, A. Lešnik, S. Polak, F. Rebeušek, A. Šalamun & R. Verovnik, Inventarizacija flore in favne na Radenskem polju - končno poročilo, str. 32-39, Poročilo za Občino Grosuplje (Oddelek za okolje in za prostor), Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju, 88 str., 8 pril.
- KOTARAC, M. & A. ŠALAMUN, 2001. Kačji pastirji (Odonata). *V*: K. Pobiljšaj et al., Opredelitev ekološko pomembnih območij v predelu spodnje Save in Dobreave ter priprava predloga ukrepov za omilitve posledic na naravi v zvezi z načrtovanimi posegi, str. 65-73 (excl. priloge 1, 2, 3 & 9), Poročilo za MOP - ARSO, Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju.

- KOTARAC, M. & A. ŠALAMUN, 2003. *Strokovna izhodišča za vzpostavlanje omrežja Natura 2000 – Kačji pastirji (Odonata) – Elaborat - 1. mejnik*. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 33 str.
- KOTARAC, M. & A. ŠALAMUN, 2008. Kačji pastirji. *V*: D. Tome (ured.), Naravovarstveno ovrednotenje izbranih vojaških območij v Sloveniji: primerjalna študija z referenčnimi območji, CRP Znanje za varnost in mir 2006- 2010, str. 106-119, Nacionalni inštitut za biologijo, Ljubljana.
- KOTARAC, M. & A. ŠALAMUN, 2010. Inventarizacija kačjih pastirjev (Odonata) in njihovih habitatov s posebnim ozikom na evropsko pomembne vrste ob Savi med Litijo in Zidanim Mostom. *V*: Govedič, M., V. Grobelnik & A. Lešnik (ured.), Pregled živalskih in rastlinskih vrst, njihovih habitatov ter kartiranje habitatnih tipov s posebnim ozikom na evropsko pomembne vrste, ekološko pomembna območja, posebna varstvena območja, zavarovana območja in naravne vrednote na območju reke Save s pritoki med Litijo in Zidanim Mostom [končno poročilo], Naročnik: Holding Slovenske elektrarne d.o.o., Ljubljana, str. 319-349, Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju.
- KOTARAC, M., A. ŠALAMUN & M. GOVEDIČ, 2004. Natura 2000 vrste v naravnih in antropogenih vodnih habitatih – primer kačjih pastirjev. *V*: 15. Mišičev vodarski dan 2004, str. 91-97, Vodnogospodarski biro, Maribor.
- KOTARAC, M., A. ŠALAMUN, M. GOVEDIČ & M. PODGORELEC, 2006a. *Popis velikega studenčarja (Cordulegaster heros) s predlogom conacije Natura 2000 območja Goričko (SI3000221). Zasnova conacij izbranih Natura 2000 območij (7174201-01-01-0002) (Phare čezmejno sodelovanje Slovenija-Avstrija 2003)*. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 31 str. + digitalne priloge.
- KOTARAC, M., A. ŠALAMUN, M. GOVEDIČ & M. PODGORELEC, 2006b. *Raziskava kvalifikacijskih vrst kačjih pastirjev za potrebe izvedbe celovite presoje vplivov na okolje v okviru priprave državnih lokacijskih načrtov za III. razvojno os – potencialno Natura 2000 območje Ježevac (SI3000006)*. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 22 str., digitalne priloge.
- KOTARAC, M, A. ŠALAMUN, M. PODGORELEC & M. GOVEDIČ, 2006. Ocena velikosti populacije velikega studenčarja (Cordulegaster heros) na Goričkem (Odonata: Cordulegastridae) - Assessment of population size of Balkan goldenring (Cordulegaster heros) at Goričko, NE Slovenia (Odonata: Cordulegastridae). *V*: J. Prešern (Ed.), 1. Slovenski entomološki simpozij, Knjiga povzetkov, 4. in 5. november 2006 – 1st Slovenian Entomological Symposium, Book of Abstracts, Ljubljana, 4th and 5th of November 2009, str. 38 (popravek excl.)- 39 (correction excl.), Slovensko entomološko društvo Štefana Michielija in Prirodoslovni muzej Slovenije - Slovenian Entomological Society of Štefan Michieli and Slovenian Museum of Natural History, Ljubljana.
- KOTARAC, M., A. ŠALAMUN & S. WELDT, 2003. *Strokovna izhodišča za vzpostavlanje omrežja Natura 2000: Kačji pastirji (Odonata) (končno poročilo)*. Naročnik: MOPE, ARSO, Ljubljana. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 104 str. + CD z digitalnimi prilogami.
- KOS, F., 1933. Zoološki oddelek. *V*: Vodnik po zbirkah narodnega muzeja v Ljubljani. Prirodopisni del, str. 7-118, Narodni muzej, Ljubljana.
- KOSELJ, K., 1999. Kačji pastirji naredili vtis na dijakke. *Erjavecija* 7: 7-8.
- KRAČUN, D., 1993. Uredba o zavarovanju ogroženih živalskih vrst. *Urad. list Rep. Slov.* 3(57): 2851-2854.
- KRALJ, A. [prevajalec] / S. PARKER, 1991. *Ribniki in reke*. Pomurska založba, Murska Sobota. 64 str.
- KRELJ, Ž., 2007. *Ekološki status ribnika Tivoli*. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Ljubljana. xi+ 76 str.
- KRISTAN, J., V. JANKOVIČ-DOLENC & P. LAMUT, 1998. *Pisani svet kačjih pastirjev*. Seminarška naloga, Gimnazija Bežigrad, Ljubljana. 7 str + 2 pril.

- KRIŽNAR, M., 2008. Prvi slovenski fosilni kačji pastir. *Društvene novice* 38: 29 (april 2008, Izdaja: Društvo prijateljev mineralov in fosilov Slovenije)
- KRIŽNAR, M., 2013. Nahajališča fosilnih žuželk v Sloveniji. *Acta entomologica slovenica* 21(1): 59-64.
- KRIŽNAR, M., 2013. Simon Robič v slovenski paleontologiji. *Geološki zbornik* 22: 77-80.
- [KRUŠNIK, C. et al.], 1989. *Ekološka študija pri projektu Fiesca-Piran*. Medobčinski Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine, Piran. ii+43 str.
- KRUŠNIK, C., A. SOVINC, M. LOVKA, D. TOME, G. KOSI & M. KOTARAC, 2000. *Izdelava katastra barjanskih odvodnikov po njihovem ekološkem pomenu – Končno poročilo*. Naročnik: Mestna občina Ljubljana. Nacionalni inštitut za biologijo in Vodnogospodarski inštitut, Ljubljana. vi + 179 str.
- KRYŠTUFEK, B. & M. KOTARAC, 2001. Končno poročilo. V: Raziskava razširjenosti evropsko pomembnih vrst v Sloveniji, str 4-33, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.
- KÚDELA, M., A. DOLNÝ, D. BÁRTA, T. BLÁŠKOVIC & E. BULÁNKOVÁ, 2004. First records of *Leucorrhinia caudalis* (Odonata: Libellulidae) in Slovakia. *Biologia, Bratislava* 59(2): 152.
- KUHELJ, A., 2004. *Poročilo o individualnih vajah: kačji pastirji na Ljubljanskem barju*. Individualna naloga pri predmetu Sistematska zoologija nevretenčarjev. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Ljubljana. ii+4str.+ii
- KULJER, D. & G. TOPIČ, 2013. First record of a Balkan population of *Ceriagrion tenellum* outside the influence of the Mediterranean climate. *Libellula* 32 (3/4) 2013: 193-204.
- KUMAR, B., 2011. Drobtnice in ocvirki: Zanimivi »zimski« opazovanji prisojnega zimnika *Sympyca fuscata* na Goriškem. *Erjavecija* 26: 52-54.
- KURILLO, J., 1979. Tudi kačji pastirji so ogroženi. *Moj mali svet* 11(5):48.
- KURILLO, J., 1992a. Ob zibelki kačjega pastirja. *Proteus, Ljubljana* 55(1): 32-33.
- KURILLO, J., 1992b. Zelenomodri kačji pastir in njegova ličinka. *Proteus, Ljubljana* 55(3): 123-124.
- KURILLO, J., 1994. *Živa narava v objektivu*. Kmečki glas, Ljubljana. 114 str.
- KUŠTOR, V., 2006. *Krajinski park Goričko živi z naravo*. Javni zavod Krajinski park Goričko, Grad. 96 str.
- KUŠTOR, V., S. GOMBOC & A. VREZEC, 1998. *Žuželke: spremljevalna knjižica k razstavi V tišini žuželk Pokrajinskega muzeja v Murski Soboti*. Pokrajinski muzej Murska Sobota, Murska Sobota. 14 str.
- LABUS, N., 2000. *Kačji pastirji akumulacije Medvedce z biologijo kritično ogroženih vrst*. Raziskovalna naloga za 17. srečanje mladih raziskovalcev za napredek Maribora, II. gimnazija Maribor, Maribor. 30 str.
- LABUS, N., U. FERLETIČ & U. ČERVEK, 2004. *Kdo se boji kačjega pastirja*. Slovensko odonatološko društvo, Ljubljana. vi str.
- LAMBRET P., COHEZ D. & JANCZAK A., 2009. *Lestes macrostigma* (Eversmann, 1836) en Camargue et en Crau (Département des Bouches-du-Rhône) (Odonata, Zygoptera, Lestidae). *Martinia* 25(2): 51-65. + erratum, *Martinia* 25(3): 115.
- LANG, C., 1999. *Zur Biologie und Mikrohabitatwahl der Larven von Cordulegaster heros Theischinger, 1979 und Cordulegaster bidentata Selys, 1843 (Insecta: Odonata) im Weidlingbach (Niederösterreich)*. Diplomarbeit Univ. Wien, Wien. 96 str.
- LANG, C., 2000. Untersuchungen zu *Cordulegaster heros* Theischinger, 1979 und *C. bidentata* Selys, 1843 – Teil 2: Larven. *Anax* 3: 23-27.
- LANG, C., H. MÜLLER & J. A. WARINGER, 2001. Larval habitats and longitudinal distribution patterns of *Cordulegaster heros* Theischinger and *C. bidentata* Selys in an Austrian forest stream (Anisoptera: Cordulegasteridae). *Odonatologica* 30(4): 395-409.
- LAPAJNE, I. [prevajalec] / E. NOTOLICZKY, 1875. *Mali prirodopis s podobami za narodne in ljudske šole in za prvi poduk na višjih deklških šolah*. Buschak & Irrgang, Bern. iv+119 str.

- LAVOIE-DORNIK, J., J.-G. PILON, M. GOGALA & M. A. ALI, 1988. Étude electro-physiologique de la croissance de l'oeil composé de *Enallagma cyathigerum* (Charpentier) et *E. clausum* Morse (Zygoptera: Coenagrionidae). *Odonatologica* 17(4): 337-355.
- LEBAR, P. 2009. *Plovba na reki Ljubljani v kontekstu varovanja Natura 2000*. Diplomsko naloga, Univerzitetni študij varstva in komunalnega inženirstva, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Univerza v Ljubljani, Ljubljana. xi+127 str.+viri+priloge.
- LESKOVAR ŠTAMCAR, I. & S. POLAK, 2013. Osrednja tema: Barja. *Trdoživ* 2(1): 11-14.
- LEŠNIK, A., Z. CIGLIČ, V. BABIJ, A. ŠALAMUN, G. PLANINC & K. POBOLJŠAJ, 2000. *Kali – mreža vodnih biotopov*. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. viii str.
- LIPEJ, B., 2012. Naravni rezervat Škocjanski zatok. *Svet ptic* 18(2): 43.
- LIPIC, F. V., 2003. *Topografija c.-kr. deželnega glavnega mesta Ljubljane z vidika naravoslovja in medicine, zdravstvene ureditve in biostatike*. Znanstveno društvo za zgodovino zdravstvene kulture Slovenije, Ljubljana.
- LIPPICH, F. W., 1834. *Topographie der k.k. Provinzialhauptstadt Laibach, in Bezug auf Natur- und Heilkunde, Medicinalordnung und Biostatik*. J. Blasnik, Ljubljana.
- LÖW, F., 1866. Zoologische notizen. Erste Serie. *Verh. zool.-bot. Ges. Wien* 16: 943-956.
- LUKMAN ŽUNEC, D., 2007. Sprehod in morda še navdih za ustvarjanje. *Večer* 63(262): 33. (14. november 2007)
- L. F. 1997. Maribor bo gostil odonatologe z vsega sveta. *Večer* 53(157): 13. (10.VII.1997)
- MACAROL, B., 2001. *Ribnika v Podvincih - prezrto bogastvo narave*. Mestna občina Ptuj, Ptuj. vi str.
- MAGJAR, M., 2009. *Prehrana rib v Bohinjskem jezeru in uporabnost rezultatov za ribogojstvo*. Diplomsko delo, Fakulteta za znanosti o okolju, Univerza v Novi Gorici, Nova Gorica. ix+77 str., pril. A-K.
- MAHER, I., 2006. *1001 kal – 1001 zgodba o življenju: TUPLEŠKI kal: Tupelče – Kras*. Zavod za varstvo narave – OE Nova Gorica, Nova Gorica. vi str.
- MAHER, I. [urednik], 2007. *1001 kal – 1001 zgodba o življenju: zbornik natečaja o kalih*. Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana. 179 str.
- MARINOV, M., 2001. Does *Coenagrion mercuriale* (Charpentier, 1840) occur in Bulgaria? *Exuviae* 8(1): 13-19.
- MARKIČ, M., 1989. Raziskava zoobentosa potoka Ščavnice s posebnim poudarkom na indikatorskih organizmih saprobnosti. V: A. Papatnik et al. (ured.), *Ekologija in učinki človeške dejavnosti v prostoru '88*; 2. študentski raziskovalni tabor Pedagoške fakultete v Mariboru, str. 13-31, Gibanje znanost mladini pri ZOTKS, Ljubljana.
- MARTENS, A., 2000. Perching site choice in *Onychogomphus f. forcipatus* (L.): an experimental approach (Anisoptera: Gomphidae). *Odonatologica* 30(4): 445-449.
- MASTNAK, M., 1999. *Vzpostavitev modela lokalne podpore v Notranjskem Regijskem parku - projekt Matra: Regijski park Snežnik - Izhodišča za načrt upravljanja - Povzetek*. Uprava RS za varstvo narave, Ljubljana. 44 str.
- MAUERSBERGER, R., 2013. Zierliche Moosjungfer – *Leucorrhinia caudalis* (Charpentier 1840). V: R. Mauersberger, O. Brauner, F. Petzold & M. Kruse, *Die Libellenfauna des Landes Brandenburg, Naturschutz und Landschaftspflege in Brandenburg - Beiträge zu Ökologie, Natur- und Gewässerschutz* 22(3-4), str. 112-113, LUGV, Potsdam.
- MECHORA, Š., 2009. *Okoljska ocena in makrofiti vodotokov Bloščice in Cerkniščice*. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Ljubljana. x+ 67 str. + pril.
- MENEGALJA, T., A. MENCINGER, M. FAJDIGA, T. RABZELJ, Z. DERLING & J. DOBRAVEC, 2003. *Šotna barja v Triglavskem narodnem parku – Šotno barje Goreljek*. Triglavski narodni park, Bled. xvi str.

- MENEGALIJA, T., A. MENCINGER, M. FAJDIGA, T. RABZELJ, Z. DERLING & J. DOBRAVEC, 2003. *Peat bogs in Triglav National Park – Peat bog Goreljek*. Triglav National Park, Bled. xvi str.
- MENEGALIJA, T. & U. SMUKAVEC, 2013a. *Pokljuka in šotna barja*. Triglavski narodni park, Bled. viii str.
- MENEGALIJA, T. & U. SMUKAVEC, 2013b. *The Pokljuka plateau & its peat bogs*. Triglav National Park, Bled. viii str.
- MERC, M., 2007. Krajinski park Šturmovci: Tam, kjer se srečata Drava in Dravinja, ...je raj! *Gea* 17(7): 20-25.
- MICEVSKI, N., B. MICEVSKI & M. BEDJANIČ, 2008. *Aeshna cyanea* and *A. juncea*, new for the fauna of Macedonia (Odonata: Aeshnidae). *Libellula* 27 (3/4): 267-273.
- MICHIELI, Š., 1966. Spektralna občutljivost insektov. *Razpr. slov. Akad. Znan. Umet.* (IV)9: 206-251, 1 tab.
- MIČETIČ, V., 2007. I. Slovenski entomološki simpozij – 4. i 5. IX.2006., Ljubljana, Slovenija. *Entomol. Croat.* 2006, 10(1-2): 137-139.
- MIHELJ, K., 2007. Živalstvo na Goričkem. V: P. Gostinčar, R. Ciglič, A. Žalik & K. Gostič (ured.), *Človek v koraku z naravo*, 10. geografsko-raziskovalni tabor »Goričko 2006«, Grad, 2.-9.7.2006, str. 30-33, Društvo mladih geografov Slovenije, Ljubljana.
- MIHOVEC, J., 2000. Nebesno modri kačji pastir. *Moj mali svet* 32(9): 35.
- MOZETIČ, B., N. ŠALAJA, M. KALIGARIČ, B. LIPEJ, S. POLAK, L. LIPEJ, B. VIDMAR, M. ŽUPANČIČ, B. MARČETA & O. FRITZ, 2010. *Zeleno srce Kopra: vodnik po naravnem rezervatu Škocjanski zatok*. Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Ljubljana. 50 str.
- MÜLLER, H., 1999. *Phänologie und Ökologie der Imagines von Cordulegaster heros Theischinger, 1979 und Cordulegaster bidentata Selys, 1843 (Insecta: Odonata) am Weindlingbach (Niederösterreich)*. Diplomarbeit Univ. Wien, Wien. 89 str.
- NAGLIČ, M., S. KALIGARIČ, M. PAVLIN, N. KODRE, T. MOHORKO, B. DREV, J. MELJO, P. REPNIK MAH, S. PODGORNIK, N. PAJK, D. STANIČ RACMAN, 2013. *Analiza ciljev in ukrepov programa upravljanja območij Natura 2000 v okviru projekta Operativni program upravljanja z območji Natura 2000 v Sloveniji 2014–2020 – SI Natura 2000 Management, LIFE + finančni instrument Evropske skupnosti, Akcija A1, A2, Sektor upravljanje z vodami in ribištvo, Verzija: 2.0*. Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana. 97 str.
- NEKREP, I., T. GREGORC, P. MOHAR & M. HÖNIGSFELD ADAMIČ, 2010. *Študija možnosti in vpliv umestitve odpiranja kamnolomov na območju doline Bele v Občini Poljčane za usmeritve Občini Poljčane pri pripravi OPN-ja - Narava*. Lutra, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine, Ljubljana. 37 str.
- NEUBAUER, N. [prevajalec] / D. BARTA, 2010. Kačji pastirji. *Reader's Digest Slovenija* 10/10: 64-71.
- NOSE MAROLT, M. 2011. *Ohranjanje in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji – WETMAN (LIFE 09NAT/SI/000374)*. Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana. viii str.
- NOVAK, V. [prevajalec] / CONNIFF, R., 1999. Gospodarji časa. *Nedelo* 5(28): 15. (11.VII.1999) [prevedeno iz ameriškega *Reader's Digest* (junij 1999); odlomek iz knjige CONNIFF, R., 1996. *Spineless Wonders strange tales from the invertebrate world*. Holt, New York.]
- OGORELEC, B. & L. JOGAN POLAK, 2003. Čarobni močvimi svet Bloščice. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Ljubljana. 4 str.
- OGORELEC, B., 2002. Regijski park Snežnik: Kaj o ustanovitvi parka pravijo domačini? *Kras* 52: 34-35.
- OLIAS, M., 2005. *Lestes parvidens* am Südrand Mitteleuropas: Erste Nachweise aus Österreich, der Slowakei, Ungarn und Rumänien (Odonata: Lestidae). *Libellula* 24(3/4): 155-161.
- OLIAS, M. & M. SERBEDIJA, 1998. *Zur Faunistik und Ökologie der Libellen der Kvarner-Insel Krk (Kroatien)*. Diplomarbeit, Fachhochschule Eberswalde, Eberswalde. 148+lxx str.

- OLIAS, M., F. WEIHRACH, M. BEDJANIČ, N. HACET, M. MARINOV & A. ŠALAMUN, 2007. *Lestes parvidens* and *L. viridis* in southeastern Europe: a chorological analysis (Odonata: Lestidae). *Libellula* 26 (3/4): 243-272.
- ORŠANIČ, T. H., 2005. *Ohranjanje narave in lastništvo gozda na primeru Posavja*. Magistrsko delo, Podiplomski študij varstvo naravne dediščine, Biotehniška fakulteta Univerza v Ljubljani, Ljubljana. xvii + 193 str.
- OTT, J., 2010. Dragonflies and climatic changes - recent trends in Germany and Europe. In: J. Ott (Ed), *Monitoring Climatic Change With Dragonflies*. *BioRisk* 5: 253-286.
- PAŠIČ, L., 1999. *Ocena vrstnega bogatstva kačjih pastirjev na področju Brkinov*. Individualna naloga pri predmetu Osnove ekologije živali, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana. 21 str.
- PEKLAJ, A., M. KMECL & P. SKOBERNE, 1994. *Cerkniško jezero*. Samozaložba A. Peklaj, Mengeš. 183 str.
- PENNEY, D. & J. E. JEPSON, 2014. *Fossil Insects: An introduction to palaeoentomology*. Siri Scientific Press, Manchester. 224 str.
- PEROVIČ, G. & F. PEROVIČ, 2007. Preliminarni rezultati istraživanja vretenaca (Odonata) na področju Međimurja, Hrvatska. *Entomol. Croat.* 2006, 10(1-2): 87-103.
- PERUŠEK, M., 2000. Ribniška dolina – Ribnica valley (010). V: S. Polak (ured.), *Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji*, str. 129-136, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Ljubljana.
- PERUŠEK, M. & B. MOZETIČ, 2000. *Kočevsko (Rudniško) jezero*. Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Ljubljana. 6 str.
- PETERLIN, S., 2002. Bodoči krajinski park Radensko polje. *Proteus* 65(3): 124-131, 142.
- PETERLIN, S. & J. VIDIC, 1985a. Biotopi v Sloveniji: Povirno barje. *Pionir* 41(3): 20-26.
- PETERLIN, S. & J. VIDIC, 1985b. Biotopi v Sloveniji: Kal. *Pionir* 41(4): 21-25.
- PETKOVŠEK, M., 2005. *Strokovni predlog za zavarovanje ribnika Vrbe pri Žalcu z zaledjem*. Zavod RS za varstvo narave – Območna enota Celje. 19 str.
- PETKOVŠEK, M., 2012 (ured.). *Obrazložitev predloga sprememb Priloge 2 Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000)*. Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana. 220 str.
- PETKOVŠEK, M., 2013. *Kazalci ekološko-morfološkega stanja vodotokov kot pokazatelji stanja ohranjenosti evropsko pomembnih vrst in habitatnih tipov na območjih Natura 2000*. Magistrsko delo, Univerzitetni podiplomski študij varstva okolja, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana. xiii+111 str.+priloge A-D3.
- PETKOVŠEK, M., 2014. Monitoring habitatov vrst in habitatnih tipov v območjih Natura 2000 z izbranimi kazalci stanja ohranjenosti vodotokov. *Varstvo narave* 27: 5-25.
- PETKOVŠEK, M., 2015. *Obrazložitev predloga sprememb priloge Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000): Predlog sprememb 2015*. Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana. 193 str.
- PETKOVŠEK, M. & M. MIKULIČ, 2001. *Naravovarstvene smernice za program CRPOV za območja KS Jernej, Zbelovo in Loče v občini Slovenske Konjice*. Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine v Celju, Celje. 39 str.
- PFAJFAR, U., 2002. *Kačji pastirji*. Individualna naloga pri predmetu Sistematska zoologija nevretenčarjev. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Ljubljana. iii str.
- PILON, J. G., 1994. Spomin na odonatološko sodelovanje med Montrealom in Ljubljano. *Exuvia* 1(1): 16.
- PIPER, W., 1997. Rückblick auf das 14. S.I.O. - Symposium 1997 in Maribor/Slovenien. *Hagenia* 14: 1-2.
- PIRKER, P., 2000. Opazovanje poteka preobrazbe ranega plamenca *Pyrrhosoma nymphula* v mlaki pri Bukovski vasi na Koroškem. *Erjavecija* 10: 14-15.

- PIRKER, P., 2002. Mladinski raziskovalni tabor Vogrsko 2001. *Erjavecija* 13: 11-14.
- PIRNAT, A., 1994a. About a population of *Phyrrhosoma nymphula* (Sulzer) in a forest pond near Ljubljana, Slovenia. *Abstr. Pap. 1st Odonatol. Symp. Alps-Adriatic reg. Comm., Maribor*: 22.
- PIRNAT, A., 1994b. *Obdobje emergenc pri populaciji enakokrilega kačjega pastirja Phyrrhosoma nymphula (Sulzer) (Zygoptera: Coenagrionidae)*. Seminarska naloga, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana. 14 str.
- PIRNAT, A., 1994c. Poročilo odonatološke skupine. V: M. Jejčič (ured.), Naravoslovno - ekološki tabor "Vipavska 94", str. 15-16, Zveza prijateljev mladine Ajdovščina, Ajdovščina.
- PIRNAT, A., 1996a. Hitri lepotci - Poročilo odonatološke skupine. V: I. Šinkovec (ured.), Ekološki raziskovalni tabor "Gora 96", str. 14-17, Zveza prijateljev mladine Ajdovščina, Ajdovščina.
- PIRNAT, A., 1996b. Kačji pastirji Ljubljanskega Barja (Vabilo k sodelovanju). *Erjavecija* 2: 6-7.
- PIRNAT, A., 1997a. Afriški minljivec, *Hemianax ephippiger* (Burmeister, 1839), nova vrsta v favni kačjih pastirjev Slovenije (Anisoptera: Aeshnidae). *Exuviae* 4/1: 1-3.
- PIRNAT, A., 1997b. Mladinski biološki raziskovalni tabor Trebnje '97. *Erjavecija* 4: 8-9.
- PIRNAT, A., 1997c. Poročilo z Mladinskega biološkega raziskovalnega tabora Spodnje Duplje '96. *Erjavecija* 3: 7-9.
- PIRNAT, A., 1998a. *Favna in ekologija kačjih pastirjev (Odonata) Ljubljanskega barja*. Diplomatska naloga, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Ljubljana. ix+92str.
- PIRNAT, A., 1998b. A study of emergence in *Phyrrhosoma nymphula* (Sulzer) (Zygoptera: Coenagrionidae). *Exuviae* 5/1: 6-12.
- PIRNAT, A., 1998c. Fauna and ecology of dragonflies (Odonata) at Ljubljana Moor, Slovenia. V: M. Franković (ured.), Symposium Book of the Third Odonatological Symposium of the Alps - Adriatic Community, Starigrad - Paklenica, Croatia, 17-25 July 1998, str. 7.
- PIRNAT, A., 1999. Kačji pastirji (Odonata). V: B. Drovenik, M. Jarnjak, A. Pirnat, A. Seliškar, B. Vreš, M. Lasan, T. Seliškar, S. Tome & D. Tome, Inventarizacija flore, vegetacije in favne na območju VM 6/3 – sanitarna deponija: Zaključno poročilo, str. 35-38, Elaborat za Mestno občino Ljubljana, ZRC SAZU Biološki inštitut Jovana Hadžija, Ljubljana.
- PIRNAT, A., 2001a. Kačji pastirji. V: A. Gogala (ured.), Narava Slovenije: Ljubljansko barje in Iška, str. 29-31, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.
- PIRNAT, A., 2001b. Drobtnice in ocvirki: Nova najdišča redkih in ogroženih vrst kačjih pastirjev v severovzhodni Sloveniji. *Erjavecija* 12: 17-20.
- PIRNAT, A., 2004. Nova Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah in kačji pastirji. *Erjavecija* 18: 14-17.
- PIRNAT, A., 2008. Kačji pastirji. V: A. Gogala (ured.), Narava Slovenije: Ljubljansko barje in Iška, 1. ponatis, str. 29-31, Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.
- PIRNAT, A., 2009. Inventarizacija kačjih pastirjev v glinokopu Pristava pri Mengšu. V: T. Gregorc T.& I. Nekrep (ured.), Inventarizacija habitatnih tipov, kačjih pastirjev (Odonata), dvoživk (Amphibia), plazilcev (Reptilia) in ptic (Aves) na območju Jezera v Pristavi ter predlog naravovarstveno pomembnih delov na območju raziskav, Lutra - Inštitut za ohranjanje naravne dediščine, Ljubljana. 9 str.
- PIRNAT, A., 2011a. O favni kačjih pastirjev reke Kolpe. *Erjavecija* 26: 21-26.
- PIRNAT, A., 2011b. *Poročilo inventarizacije kačjih pastirjev v reki Kolpi. Poročilo IV. faze v okviru pogodbe št. 10 1305 11 za projekt »Skupen pristop k ureditvi plovnega režima na reki Kolpi oz. Curs Colapis«*. Naročnik: Oikos, sodelovanje za razvoj, d.o.o., Izdelovalec: Zverce, Raziskovanje hroščev in kačjih pastirjev, Aljoša Pirnat s.p., Kamnik, 18 str.
- PIRNAT, A., 2012. Zmote in prigode z velikim studenčarjem oz. ko že misliš, da veš... *Erjavecija* 27: 28-31.

- PIRNAT, A., M. BEDJANIČ, A. ŠALAMUN & M. KOTARAC, 1997. Prispevek k poznavanju kačjih pastirjev (Odonata) Gorenjske (SZ Slovenija). V: M. Kotarac (ured.), Mladinska biološka raziskovalna tabora Podzemelj '95 in Duplje '96, str. 61-76, ZOTKS-Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- PIVKO-KNEŽEVIČ, A., 1999. *Popis kačjih pastirjev (Odonata) ob Škalskem jezeru in izdelava ključa za njihovo določanje*. Raziskovalna naloga, Mladi raziskovalci za razvoj občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki, OŠ Gustava Šiliha Velenje, Velenje. ix+53 str.
- PIVKO-KNEŽEVIČ, A., 2002. Pojavljanje kačjih pastirjev (Odonata) glede na različne ekološke niše na brežinah Velenjskega in Škalskega jezera. Raziskovalna naloga, Mladi raziskovalci za razvoj Šaleške doline, Šolski center Velenje, Splošna in strokovna gimnazija Velenje, Velenje. vi+43 str.
- PIVKO-KNEŽEVIČ, A., 2003. Kačji pastirji ob Šaleških jezerih. *Proteus* 65(8): 357-364, 382.
- PIVKO-KNEŽEVIČ, A., 2004a. Stasiti kamenjak *Sympetrum depressiusculum* v Velenju. *Erjavacia* 17: 18.
- PIVKO-KNEŽEVIČ, A., 2004b. Odonatološki utrinek iz »MRT Mislinja 2004«. *Erjavacia* 18: 8-9.
- PIVKO KNEŽEVIČ, A., 2005. *Seznam kačjih pastirjev (Odonata) zoološke zbirke Oddelka za biologijo, Biotehniške fakultete, Univerze v Ljubljani za leti 2001 in 2002*. Individualno delo pri predmetu Sistematska zoologija nevretenčarjev. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Ljubljana. vii+39 str.
- PIVKO KNEŽEVIČ, A., 2005. Drobntince in ocvirki: Prodni paškratec *Erythromma lindenii* v Halozah. *Erjavacia* 20: 8-10.
- PIVKO KNEŽEVIČ, A., 2009. *Ovrednotenje vpliva Centralne čistilne naprave Celje na reko Savinjo upošteva longitudinalne spremembe v združbi velikih vodnih nevretenčarjev*. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Ljubljana. xii+ 82 str. + pril. A-C.
- PIVKO KNEŽEVIČ, A., 2011. Sodelovanje SOD na naravoslovnem taboru Dvojezične osnovne šole Lendava. *Erjavacia* 26: 51-52.
- PIVKO-KNEŽEVIČ, A., E. GLASENČNIK, & A. MALOVŠEK, 2002. *Velenjska jezera in kačji pastirji*. Tiskarna Bizjak, Velenje. xxiv str.
- POBOLJŠAJ, K., 1997a (ured.). *Poročilo: Presoja vplivov na okolje za AC odsek Cogetinci - Radmožanci za floro in vegetacijo, favno ter biotope*. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana. IV+20 str., 13 prilog.
- POBOLJŠAJ, K., 1997b (ured.). *Poročilo: Inventarizacija flore, favne in vegetacije in Poročilo o vplivih na okolje na območju zadrževalnika Drtjiščica na odseku Blagovica - Šentjakob*. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana. IV+27 str., 16 prilog.
- POBOLJŠAJ, K., 1998a (ured.). *Poročilo: "Inventarizacija flore, favne in vegetacije na območju vojaškega poligona Mlake na odseku HC Razdrto-Vipava"*. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana. iii + 12 str, 12 pril.
- POBOLJŠAJ, K., 1998b (ured.). *Poročilo: "Presoja vplivov na okolje za avtocestni odsek Maribor-Lenart za floro in vegetacijo, favno ter biotope"*. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana. iii + 12 str., 11 pril.
- POBOLJŠAJ, K., M. ADAMIČ, J. GREGORI, M. GUČEK, N. JOGAN, B. KRYŠTUFEK, M. KOTARAC, M. POVŽ & I. SIVEC, 1998. *Presoja vplivov na okolje za AC odsek Krška vas – Obrežje za floro, vegetacijo, favno ter biotope*. Naročnik: Proloco d.o.o., Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana. v+11 str., 11 pril.
- POBOLJŠAJ, K., M. ADAMIČ, V. GROBELNIK, M. JAKOPIČ, M. KOTARAC, I. LESKOVAR, S. POLAK, M. POVŽ, F. REBEUŠEK, B. ROZMAN, I. SIVEC & A. ŠALAMUN, 2001. *PVO za II. tir železniške proge Divača-Koper, odsek Črni kal-Koper in postaja Divača za področje favne, flore, vegetacije in habitatnih tipov (končno poročilo)*. Naročnik: Proloco d.o.o., Ljubljana. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 125 str.

- POBOLJŠAJ, K., Š. AMBROŽIČ, D. DENAC, D. ERJAVEC, M. GOVEDIČ, A. KAPLA, A. ŠALAMUN & A. VREZEC, 2009. *Izdelava študije izvedljivosti izvedbe izvenmivojskega križanja regionalne ceste in železniške proge v Lušečki vasi v občini Poljčane s stališča varstva narave. Končno poročilo*. Naročnik: Lineal d.o.o., Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 45 str.
- POBOLJŠAJ, K., L. BOŽIČ, M. GOVEDIČ, M. KOTARAC, F. REBEUŠEK, B. ROZMAN, A. ŠALAMUN & B. TRČAK, 2003. *Valorizacija naravnih vrednot - inventarizacija flore, favne in habitatnih tipov za lokacijski načrt za TRC Konjšiče*. Naročnik: Občina Gornja Radgona. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 44 str., pril.
- POBOLJŠAJ K., D. ERJAVEC, M. KOTARAC, J. KUS VEENVLIET, F. REBEUŠEK, A. ŠALAMUN & B. TRČAK, 2005. *Presoja sprejemljivosti vplivov na Državni lokacijski načrt za vodnogospodarsko ureditev reke Dravinje od Stogovcev do Koritnega – okoljsko poročilo*. Elaborat za Ministrstvo za okolje in prostor, Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 99 str, graf. pril. excl.
- POBOLJŠAJ K., D. ERJAVEC, M. GOVEDIČ, M. KOTARAC, J. KUS VEENVLIET, P. PRESETNIK, A. ŠALAMUN, B. TRČAK & A. VREZEC, 2006. *Presoja sprejemljivosti vplivov DLN za zagotavljanje poplavne varnosti v Spodnji Savinjski dolini na varovana območja (zavarovana in Natura območja) – območji pSCI SI3000109 Savinja pri Žalcu in SI3000067 Savinja – Letuš ter Naravni rezervat ribnik Vrbje z zaledjem (končno poročilo)*. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 122 str., 9 pril.
- POBOLJŠAJ, K., J. FRANCE & T. ČELHAR, 2003. *Rastline in živali v kalu. V: T. Trampuš & T. Babič (ured.), Obnavljanje kale*, str. 7-11, Zavod RS za varstvo narave OE Piran, Piran. 56 str.
- POBOLJŠAJ, K., M. GOVEDIČ, M. JAKOPIČ, A. LEŠNIK, A. PIRNAT, F. REBEUŠEK, A. ŠALAMUN & B. TRČAK, 2008. *Izdelava strokovnih podlag za poročilo Presoja vplivov na varovana (Natura 2000 in zavarovana) območja za načrtovano pridobitev pridobivalnega prostora Šempas za potrebe opekarniške dejavnosti z namenom izkoriščanja gline, laporja in fliša – širitev glinokopa Okroglica II na pridobivalni prostor Šempas (2. faza – zaključno poročilo)*. Naročnik: Goriške opekarne d.d., Renče. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 55 str.
- POBOLJŠAJ, K., V. GROBELNIK, M. JAKOPIČ, F. JANŽEKOVIČ, M. KOTARAC, I. LESKOVAR, A. LEŠNIK, B. ROZMAN & A. ŠALAMUN, 2000a. *PVO za izgradnjo deponije v gramoznici Jezera-Rakičan za področje favne, flore in vegetacije*. Poročilo za ZEU, Družbo za načrtovanje in inženiring d.o.o., Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 23 str., 5 pril.
- POBOLJŠAJ, K., V. GROBELNIK, M. JAKOPIČ, F. JANŽEKOVIČ, M. KOTARAC, I. LESKOVAR, A. LEŠNIK, B. ROZMAN & A. ŠALAMUN, 2000b. *PVO za izgradnjo deponije v gramoznici Ob kanalu za področje habitatnih tipov, flore in favne (poročilo)*. Naročnik: ZEU - Družba za načrtovanje in inženiring d.o.o., Murska Sobota. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 17 str.
- POBOLJŠAJ, K., V. GROBELNIK, M. JAKOPIČ, F. JANŽEKOVIČ, M. KOTARAC, I. LESKOVAR, F. REBEUŠEK, B. ROZMAN & A. ŠALAMUN, 2001. *Poročilo o vplivih na okolje za odlagalnišče komunalnih odpadkov Mislinjska Dobrava za področje favne, flore in habitatnih tipov (poročilo)*. Naročnik: Zavod za zdravstveno varstvo Maribor, Inštitut za varstvo okolja, Maribor. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 27 str., pril.
- POBOLJŠAJ, K., V. GROBELNIK, M., JAKOPIČ, F. JANŽEKOVIČ, M. KOTARAC, I. LESKOVAR, S. POLAK, F. REBEUŠEK, B. ROZMAN & A. ŠALAMUN, 2001. *Inventarizacija flore, habitatnih tipov in favne indikatorskih vrst na delu trase HC Razdrto-Vipava, ki poteka v območju Krajinskega parka Južni in zahodni obronki Nanosa (poročilo)*. Naročnik: DARS d.d., Celje. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 88 str., pril.

- POBOLJŠAJ, K., F. JANŽEKovič, M. KOTARAC, F. REBEUŠEK & A. ŠALAMUN, 2001. *Inventarizacija in naravovarstveno ovrednotenje območja med Razvanjem in Radvanjem za izbrane živalske skupine: kačji pastirji (Odonata), dnevni metulji (Rhopalocera), dvoživke (Amphibia), ptiči (Aves), mali sesalci (Micromammalia), prostoživeče živali (divjad)*. Naročnik: Vodnogospodarski biro Maribor, Maribor. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 42 str.
- POBOLJŠAJ, K., P. KMECL, P. PRESETNIK, F. REBEUŠEK, A. ŠALAMUN, B. TRČAK & A. VREZEC, 2011. *Strokovne podlage s stališča narave in ocena sprejemljivosti vplivov posega št. 07b (revitalizacija posestva Krumperk) na naravo*. Naročnik: Hinko Pogačnik, Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 66 str.
- POBOLJŠAJ, K. & M. KOTARAC, 1997. Prispevek k poznavanju favne dvoživk (Amphibia) in kačjih pastirjev (Odonata) širše okolice Šaleške doline. *V: M. Svetina (ured.) Zbornik Raziskovalnega tabora Bele Vode '96, Zbirka Okolje, Drugi zvezek*, str. 175-184, ERICO, Velenje.
- POBOLJŠAJ, K., M. KOTARAC, A. ŠALAMUN, F. REBEUŠEK & V. GROBELNIK, 2001. *Inventarizacija favne dvoživk (Amphibia), kačjih pastirjev (Odonata) in dnevnih metuljev (Rhopalocera) za Poročilo o vplivih na okolje za vodnogospodarsko ureditev Drave na odseku od Vurberka do Zg. Dupleka in odseku od Dogoš do jezua v Melju*. Naročnik: DARS d.d., Celje. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 34 str.
- POBOLJŠAJ, K., A. LEŠNIK, M. GOVEDIČ, M. SOPOTNIK, B. TRČAK, M. CIPOT, A. ŠALAMUN & R. SLAPNIK, 2010. *Inventarizacija flore in favne (dvoživke, ribe, kačji pastirji, mehkužci) v izbranih vodnih virih na območju občin Črnomelj, Metlika in Semič: 1. delno poročilo – načrt raziskav*. Elaborat za Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 11 str.
- POBOLJŠAJ, K., A. PIVK, D. ERJAVEC, F. REBEUŠEK, P. PRESETNIK, A. ŠALAMUN, L. BOŽIČ & A. PIRNAT, 2010. *Presoja sprejemljivosti vplivov gradnje prenosnega plinovoda M1/1 Ceršak-Kidričevo na varovana (Natura 2000 in zavarovana) območja. Dodatek*. Naročnik: E-NET OKOLJE d.o.o., Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 90 str. + priloga.
- POBOLJŠAJ, K., A. PIVK, V. GROBELNIK, P. PRESETNIK, D. ERJAVEC, B. TRČAK, A. ŠALAMUN, M. SOPOTNIK, M. GOVEDIČ, F. REBEUŠEK, T. GREGORC, I. NEKREP & S. POLAK, 2010. *Strokovne podlage s stališča narave in varovanih območij za DPN za prenosni plinovod M8 Kalce-Jelšane (Faza 2 - usmeritve za potrebe optimizacije izbrane variante s stališča narave)*. Naročnik: Geoplin plinovodi d.o.o., Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 119 str. + priloga i-xviii.
- POBOLJŠAJ, K., A. PIVK, V. GROBELNIK, P. PRESETNIK, D. ERJAVEC, B. TRČAK, A. ŠALAMUN, M. SOPOTNIK, M. GOVEDIČ, F. REBEUŠEK, A. VREZEC, Š. AMBROŽIČ, M. ADAMIČ, M. HÖNIGSFELD ADAMIČ, T. GREGORC, I. NEKREP, P. KMECL & J. FIGELJ, 2010. *Strokovne podlage s stališča narave in varovanih območij za DPN za prenosni plinovod M3/1 Vodice-Kalce (Faza 2 - usmeritve za potrebe optimizacije izbrane variante s stališča narave)*. Naročnik: Geoplin plinovodi d.o.o., Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 88 str. + priloga i-xiii.
- POBOLJŠAJ, K., A. PIVK, V. GROBELNIK, P. PRESETNIK, D. ERJAVEC, B. TRČAK, A. ŠALAMUN, M. SOPOTNIK, M. GOVEDIČ, F. REBEUŠEK, A. VREZEC, Š. AMBROŽIČ, M. ADAMIČ, M. HÖNIGSFELD ADAMIČ, T. GREGORC, I. NEKREP, P. KMECL & J. FIGELJ, 2011. *Strokovne podlage s stališča narave in varovanih območij za DPN za prenosni plinovod M3/1 Kalce-Ajdovščina (Faza 2 - usmeritve za potrebe optimizacije izbrane variante s stališča narave)*. Naročnik: Geoplin plinovodi d.o.o., Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 75 str. + priloga i-vi.

- POBOLJŠAJ, K., A. PIVK, V. GROBELNIK, P. PRESETNIK, M. PODGORELEC, D. ERJAVEC, B. TRČAK, A. ŠALAMUN, M. SOPOTNIK, M. GOVEDIČ, F. REBEUŠEK, A. VREZEC, Š. AMBROŽIČ, M. ADAMIČ, M. HÖNIGSFELD ADAMIČ, T. GREGORČ & I. NEKREP, 2010. *Strokovne podlage s stališča narave in varovanih območij za DPN za prenosni plinovod M3/1 Ajdovščina-Šempeter pri Gorici (Faza 2 - usmeritve za potrebe optimizacije izbrane variante s stališča narave)*. Naročnik: Geoplin plinovodi d.o.o., Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 77 str. + priloga i-vi.
- POBOLJŠAJ, K., A. ŠALAMUN, B. TRČAK & M. CIPOT, 2007. *Življenje v kalu (ekologija in biologija kalov)*. V: I. Maher (ured.), Okrogla voda – priročnik o kalih, str. 45-100, Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana. 207 str.
- POBOLJŠAJ, K., B. TRČAK, B. FRAJMAN, A. ŠALAMUN, M. CIPOT & F. REBEUŠEK, 2009. *Izvedba monitoringa - ekspertni naravovarstveni nadzor za monitoring habitatov, dvoživk, kačjih pastirjev in agregat narave - skladno z GD na strelišču Mlake. Letno poročilo 2009*. Naročnik: MK3 d.o.o., Ljubljana. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 36 str.
- POBOLJŠAJ, K., F. REBEUŠEK, A. ŠALAMUN, M. JAKOPIČ, B. TRČAK & V. GROBELNIK, 2002. *Poročilo o vplivih na okolje za obvoznico Renče: rastlinstvo, živalstvo in habitatni tipi (poročilo)*. Naročnik: Inštitut za varstvo pri delu in varstvo okolja Maribor, Maribor. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 45 str.
- POBOLJŠAJ, K., D. ŠERE, M. KOTARAC & A. SOVINČ, 1996. *Inventarizacija favne dvoživk (Amphibia), ptičev (Aves) in kačjih pastirjev (Odonata) ter ureditveni pogoji pri izvedbi zasipanja gramoznice B v Bizoviku*. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana. 24 str.
- PODA, N., 1761. *Insecta musei graecensis*. Widmanstad, Graecii. vii+127+12 str., 2 tab.
- PODGORELEC, M. & G. DOMANJKO, 2014. Veliki studenčar ob in v Kučnici - Die Grosse Quelljungfer an der Kutschenitz. V: Natur und Landschaftsschutz in der Steiermark, 231. Naturschutzbrief Juni 2014, str. 20-21, Naturschutzbund Steiermark, Graz.
- PODOBNIK, J., 1999. Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu prosto živečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njunih naravnih življenjskih prostorov (MKVERZ). *Uradni list RS - Mednarodne pogodbe* 17: 773-820. (Uradni list RS 9(55), 09.07.1999, ISSN 1318-0932)
- POGAČNIK, J., 2005. Kačji pastirji. *Cicido* 8(2): 30-31.
- POGAČNIK, J., M. ŠOŠTARIČ, L. MARINČEK, B. AJDIČ, L. POLANEC, D. CIZEJ, L. GODICL, J. KOVAČEC, M. JEŽ, J. ČOP, M. ADAMIČ, GZS, HMZ, ZLS, IGLS, 1980. *Ekološka študija Vzhodnega Pohorja*. Zavod za spomeniško varstvo Maribor, Maribor. 283 str.
- POKORNY, B. & S. AL SAYEGH PETKOVŠEK, 2002. Opis stanja v populacijah prostoživečih živali. V: J. Flis (ured.), Poročilo in ocena vplivov na okolje gradnje opekarne in glinokopa opekarne gline v Janežovcih, str. 40-57, Elaborat za Petrol – Slovensko naftno družbo d.d., Inštitut za ekološke raziskave ERICo Velenje, Velenje.
- POLAK, S., 2010. Nova najdba rdečega voščenca *Ceragriion tenellum* v povirju Glinščice. *Erjavecija* 25: 27.
- POTOČNIK, F., 1997. Atlas kačjih pastirjev (Odonata) Slovenije. *Okolje & prostor* 31: 7.
- PRESETNIK, P. & T. KNAPIČ, 2014. Drobčinice in ocvirki: Zimska najdba samice modrega bleščavca *Calopteryx virgo* v jami Pekel. *Erjavecija* 29: 39-40.
- PUGELJ, T., 1998. Narava neznana znanca - Pot Gabernica. *Tabor* 43(5-6): 40.
- PUSCHNIG, R., 1905a. Kärntnerische Libellenstudien. *Carinthia* II, Klagenfurt 95: 18-31.
- PUSCHNIG, R., 1905b. Kärntnerische Libellenstudien. *Carinthia* II, Klagenfurt 95: 61-72.
- PUSCHNIG, R., 1906. Weitere kärntnerische Libellenstudien. *Carinthia* II, Klagenfurt 96: 109-120.
- PUSCHNIG, R., 1908. Kärntnerische Libellenstudien, Dritte Folge. *Carinthia* II, Klagenfurt 98: 87-101.
- PUSCHNIG, R., 1909. Einige Beobachtungen an Odonaten und Orthopteren im steirisch-kroatischen Grenzgebiete (Rohitsch-Sauerbrunn, Krapina-Töplitz). *Mitt. naturw. Ver. Steiermark* 44: 102-111.

- PUSCHNIG, R., 1926. Albanische Libellen. *Konowia* 5: 33-48, 113-121, 208-217, 311-323.
- PUST, M., 2005. *Kvantitativna analiza združbe makroinvertebratov v reki Temenici*. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Ljubljana. xii+72 str.+xxxii
- PUST, M. & M. J. TOMAN, 2006. Quantitative analysis of the macroinvertebrate community in the river Temenica (SE Slovenia). *Acta biologica slovenica* 49(2): 23-32.
- P[UŠKADIJA], A., 1992. Muharski kotiček. Kačji pastirji. *Ribič, Ljubljana* 51: 146-147.
- RAAB, R., 1993. Beitrag zur Kenntnis der Libellenfauna des Pressegger Sees und anderer Gewässer des Gailtales (Kärnten) (Insecta: Odonata). *Carinthia* II 183/103: 443-452.
- RAAB, R., 1999. ÖAL Nachrichten – Neuerscheinungen, Kotarac, M. (1997): Atlas of the Dragonflies (Odonata) of Slovenia with the Red Data List. *Anax* 2(1): 51.
- RAAB, R., A. CHOVANEC & J. PENNERSTORFER, 2007. *Libellen Österreichs*. Umweltbundesamt, Wien, SpringerWien NewYork. 343 str.
- RAINERI, V. & L. FERRANDO, 1995. La collezione odonatologica di Felice Capra (Insecta, Odonata). *Annali del Mus. Civ. St. Nat. "G. Doria"*, Vol XC (VI)-N. 290:1-6.
- RAJKOVIČ, M. & N. KIRBIŠ, 2015. Poročilo o delu skupine za potočne rake. V: I. Klun (ured.). Raziskovalni tabor študentov biologije Slovenske gorice – Sveti Jurij ob Ščavnici 2011, str. 71–76, Društvo študentov biologije, Ljubljana.
- RAMOVŠ, V., 2011. BOOM... utrinki V... Zelena je spregledala. *Erjavecija* 26: 19-20.
- RAMŠAK, L., 2001. *Ordo Odonata (kačji pastirji)*. Individualna naloga pri predmetu Sistematska zoologija nevretenčarjev, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana. vii str.
- REBEUŠEK, F., M. GOVEDIČ, V. GROBELNIK, F. JANŽEKOVIČ, M. KOTARAC, I. LESKOVAR, K. POBOLŠAJ, B. ROZMAN, A. ŠALAMUN & B. TRČAK, 2001. *Poročilo o vplivih na okolje za lokacijski načrt ureditve reke Savinje na odseku: ovinek Marija Gradec vključno z ovinkom Udmat za habitatne tipe, rastlinstvo in živalstvo*. Naročnik: ZUM Urbanizem, planiranje, projektiranje d.o.o., Maribor. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 85 str., pril.
- REJIC, M., 1963. *Tisočeri obrazi sladke vode*. Cankarjeva založba, Ljubljana. 266 str.
- RISERVATO, E., J.-P. BOUDOT, S. FERREIRA, M. JOVIČ, V. J. KALKMAN, W. SCHNEIDER, B. SAMRAOUI & A. CUTTELOD, 2009. *The status and distribution of dragonflies of the Mediterranean basin*. Gland, Switzerland and Malaga, Spain, IUCN. vii + 33str.
- ROJS, L., A. KOREN, T. KOŠAR, S. KALIGARIČ & M. BEDJANIČ, 2015. *Mistična reka Mura*. Zavod RS za varstvo narave, Slovenska nacionalna komisija za UNESCO, Občina Veržej, Ljubljana. xxiv str.
- ROP, A., 2004. Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah. *Ur. l. RS* 46/2004: 5963-6016.
- ROZA, F. W., 1998. Libellen. V: [E. Romeijn & W. G. Wielemaker (ured.)], KNNV-AKC-kamp, Velike Bloke - Slovenië: van 13 juli tot 27 juli 1998, str. 35-37, KNNV-AKC, Utrecht.
- RUDOLF, B., 1938. Pogled na favno Dolenjske - Pregled suhozemne favne. V: Dolenjska, str. 37-46, Merkur, Ljubljana.
- SAMEJA, M., 1998. Mladinski raziskovalni biološki tabor Dolenja vas 98'. *Erjavecija* 6: 20-21.
- SAMEJA, M., 1999. Mladinski biološki raziskovalni tabor Dramlje '99. *Erjavecija* 8: 7-10.
- SAVSKE ELEKTRARNE LJUBLJANA, 2003. *Obnova HE Moste – Modro sožitje*. Savske elektrarne Ljubljana d.o.o., Medvode. 20 str.
- SCHNAPAUFF, I., P. SCHRIDDE, F. SUHLING & K. ULLMANN, 1996. Libellenbeobachtungen in Nordost-Griechenland. *Libellula* 15(3/4): 169-183.
- SCHNEIDER - JACOBY, M., 1996. *Drau und Mur, Leben durch Flußdynamik*. Naturerbe Verlag, Überlingen: 94-97.
- SCHORR, M. 1994. Tagungsbericht vom 1. Odonatologischen Symposium der Alpen-Adria-Regionalgemeinschaft. *Hagenia* 8: 4-6.

- SCHORR, M., 1996a. *Leucorrhinia caudalis* (Charpentier, 1840). *V*: Helsdingen van, P. J., L. Willemse & M. C. D. Speight (ured.), Background information on invertebrates of the Habitats Directive and the Bern Convention, Part II - Mantodea, Odonata, Orthoptera and Arachnida, str. 279-291, Nature and environment 80, Council of Europe Publishing, Strasbourg Cedex.
- SCHORR, M., 1996b. *Leucorrhinia pectoralis* (Charpentier, 1825). *V*: Helsdingen van, P. J., L. Willemse & M. C. D. Speight (ured.), Background information on invertebrates of the Habitats Directive and the Bern Convention, Part II - Mantodea, Odonata, Orthoptera and Arachnida, str. 292-307, Nature and environment 80, Council of Europe Publishing, Strasbourg Cedex.
- SCHORR, M., 1996c. *Lindenia tetraphylla* (Vander Linden, 1825). *V*: Helsdingen van, P. J., L. Willemse & M. C. D. Speight (ured.), Background information on invertebrates of the Habitats Directive and the Bern Convention, Part II - Mantodea, Odonata, Orthoptera and Arachnida, str. 308-314, Nature and environment 80, Council of Europe Publishing, Strasbourg Cedex.
- SCHORR, M., 1996d. *Ophiogomphus cecilia* (Fourcroy, 1785). *V*: Helsdingen van, P. J., L. Willemse & M. C. D. Speight (ured.), Background information on invertebrates of the Habitats Directive and the Bern Convention, Part II - Mantodea, Odonata, Orthoptera and Arachnida, str. 324-340, Nature and environment 80, Council of Europe Publishing, Strasbourg Cedex.
- SCHORR, M., 1996e. *Stylurus flavipes* (Charpentier, 1825). *V*: Helsdingen van, P. J., L. Willemse & M. C. D. Speight (ured.), Background information on invertebrates of the Habitats Directive and the Bern Convention, Part II - Mantodea, Odonata, Orthoptera and Arachnida, str. 350-363, Nature and environment 80, Council of Europe Publishing, Strasbourg Cedex.
- SCHORR, M., W. SCHNEIDER & H. J. DUMONT, 1998. Ecology and distribution of *Lindenia tetraphylla* (Insecta, Odonata, Gomphidae): A review. *International Journal of Odonatology* 1(1): 65-88.
- [SCHUURMANS, J.], 1998. Uit de aannameconvo. *V*: [E. Romeijn & W. G. Wielemaker (ured.)], KNNV-AKC-kamp, Velike Bloke - Slovenië: van 13 juli tot 27 juli 1998, str. 1-3, KNNV-AKC, Utrecht.
- SCHWEIGHOFER, A., 1895. Die mitteleuropäischen Libellen. *Jber. Staats-Gymn. Marburg* 1895: 3-26, 1 tab.
- SCHWAIGHOFER, A., 1905. Die mitteleuropäischen Libellen, Teil 2. *Jber. II. Staatsgymnasium Graz* 36: 3-44.
- SCHWAIGHOFER, A., 1912. Literatur über steiermärkische Pseudoneuropteren. *Mitt. naturw. Ver. Steiermark* 48(1911): 304-307.
- SCHWEIGHOFER, W., 2008. Syntopes Vorkommen von *Cordulegaster boltonii* und *C. heros* an einem Bach im westlichen Niederösterreich (Odonata: Cordulegastridae). *Libellula* 27(1/2): 1-32.
- SCOPOLI, I. A., 1763. *Entomologia carniolica, exhibens insecta Carnioliae indigena et distributa in ordines, genera, species, varietates. Methodo Linnaeana*. Trattner, Vindobonae. (iv)+xxxii+424 str., 43 tab.
- SELIŠKAR, A. & H. PEHANI, 1935. Limnologische Beiträge zum Problem der Amphibienneotenie (Beobachtungen an Tritonen der Triglavseen). *Verhandlungen der Internationalen Vereinigung für theoretische und angewandte Limnologie* 7: 263-294.
- SENEGAČNIK, A., 2008. Dravinjska dolina – naravna dediščina, ki ji v Sloveniji ni para. *Glasilo občine Poljčane* 1(1): 34-36.
- SENEGAČNIK, A., 2009. Narava v občini Poljčane – bogata dediščina prihodnjim rodovom. *V*: M. Bedjanič (ured.), Narava v občini Poljčane, str. 7-19, Občina Poljčane, Poljčane. 113 str.
- SENEGAČNIK, A., [2013]. *Opazovalnica za ptice z doživljajskim podestom*. Občina Poljčane, Poljčane. 20 str.
- SENEGAČNIK, A. & M. BEDJANIČ, 2009. Narava med Pohorjem in Halozami. *V*: S. Gradišnik (ured.), Zbornik občine Slovenska Bistrica III: Svet med Pohorjem in Bočem, str. 381-421, Zavod za kulturo Slovenska Bistrica, Slovenska Bistrica. 773+iii str.

- SENEGAČNIK, A., J. GULIČ, M. ZUPANIČ & A. NOVAK, [2010]. *Močeradova pot*. Občina Slovenska Bistrica. vi str.
- SENEGAČNIK, A., S. KALIGARIČ, M. JEŽ, M. BEDJANIČ, M. PLANJŠEK & J. URBANEK, 2002. *Naravovarstvene smernice za območje občine Majšperk*. ZRSVN – OE Maribor, Maribor. 74 str + vi.
- SENEGAČNIK, A., A. VOVK KORŽE, M. BEDJANIČ & M. BEDJANIČ, 2009. *Tematske učne poti po Dravinjski dolini: delovno gradivo*. Ekspertiza »Učilnica v naravi – gradiva za inovativno raziskovanje, učenje in poučevanje«, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Poljčane. 36 str.
- SEVER, M., 2007. *Vpliv hidroloških značilnosti na združbo vodnih nevretenčarjev*. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Ljubljana. ix+ 84 str.
- SILSBY, J., 1997a. A review - Atlas of dragonflies (Odonata) of Slovenia. *Agrion* 1/1: 16.
- SILSBY, J., 1997b. Reviews - Atlas of dragonflies (Odonata) of Slovenia. *Newsletter of British dragonfly society* 32: 11.
- SIVEC, I., 1997. Prikazi knjig: Mladen Kotarac, Atlas kačjih pastirjev (Odonata) Slovenije z Rdečim seznamom. *Acta entomologica slovenica* 5(2): 102.
- SKOBERNE, P., 2002a. Rastlinska past za kačjega pastirja. *Gea* 12(5): 65.
- SKOBERNE, P., 2002b. Slovenija, Evropska unija in varstvo narave. *Proteus* 64(7): 320-325.
- SLOVENE DRAGONFLY SOCIETY, 1997. *Odonata Communities in Slovenia*. Abstracts of Papers and Posters presented at the 14th International Symposium of Odonatology, Maribor, Slovenia: 36.
- SLAMERŠEK, A., M. BROZOVIČ, J. SLATNER & J. FIGELJ, 2013. Naravno bogastvo Trzina. *V: J. Železnikar (ured.)*, Trzinski zbornik: ob 15. letnici ustanovitve samostojne občine Trzin: 1998-2013, str. 32-69, Medobčinski muzej Kamnik, Kamnik.
- SOVINC, A., 1999. Obnovitvena ekologija - Primeri nadomestnih habitatov v ljubljanski okolici. *Proteus* 62(4): 152-160, 191.
- SOVINC, A., 2002. Mlake v Vipavski dolini: Predlog za ohranitev mokrišča z ureditvijo naravoslovnega in izobraževalnega središča. *Proteus* 64(6): 272-276.
- SOVINC, A. & V. JURAN, 1997. Bičje – oaza na pragu mesta. Ljubljanski regionalni zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine, Ljubljana. viii str.
- SPAZAPAN-BRELIH, V., 1964. Ekскурzija prirodoslovnih krožkov na Čaven. *Proteus*, Ljubljana 27(4/5): 135-137.
- STAMMER H. J., 1932. Die Fauna des Timavo - ein Beitrag zur Kenntniss der Höhlengewässer, des Süß- und Brackwassers im Karst. *Zool. Jahrb., Abt. Syst. Ökol. Geogr. Tiere* 63 (5/6): 521-656.
- STARK, W. 1970. Zum Nachweis der Feuerlibelle (*Crocothemis erythraea* Brulle, 1832), einer für die Steiermark neuen Libellenart. *Ent. Nachr. Bl.* 17(3): 97.
- STARK, W., 1976. Zum Erforschungsstand der Libellen in der Steiermark. *Ber. Arbeitsgem. ökol. Ent. Graz* 7: 31-33.
- STERNBERG, K., 2000. *Leucorrhinia rubicunda* (Linnaeus, 1758). *V: Sternberg, K. & R. Buchwald (ured.)*, Die Libellen Baden-Württembergs Band 2: Großlibellen (Anisoptera), Literatur, str. 427-436, Ulmer, Stuttgart.
- STERNBERG, K., B. HÖPPNER, A. HEITZ & S. HEITZ, 2000a. *Onychogomphus uncaus* (Charpentier, 1840). *V: Sternberg, K. & R. Buchwald (ured.)*, Die Libellen Baden-Württembergs Band 2: Großlibellen (Anisoptera), Literatur, str. 348-358, Ulmer, Stuttgart.
- STERNBERG, K., B. HÖPPNER, A. HEITZ & S. HEITZ, 2000b. *Ophiogomphus cecilia* (Fourcroy, 1785). *V: Sternberg, K. & R. Buchwald (ured.)*, Die Libellen Baden-Württembergs Band 2: Großlibellen (Anisoptera), Literatur, str. 358-373, Ulmer, Stuttgart.
- STERNBERG, K., B. HÖPPNER, F.-J. SCHIEL, M. RADEMACHER, 2000. *Leucorrhinia caudalis* (Charpentier, 1840). *V: Sternberg, K. & R. Buchwald (ured.)*, Die Libellen Baden-Württembergs Band 2: Großlibellen (Anisoptera), Literatur, str. 391-402, Ulmer, Stuttgart.

- STERNBERG, K. & C. RÖHN, 1999. *Coenagrion hastulatum* (Charpentier, 1825). *V*: Sternberg, K. & R. Buchwald (ured.), *Die Libellen Baden-Württembergs Band 1: Allgemeiner Teil, Kleinlibellen (Zygoptera)*, str. 237-246, Ulmer, Stuttgart.
- STERNBERG, K. & B. SCHMIDT, 2000. *Somatochlora metallica* (Vander Linden, 1825). *V*: Sternberg, K. & R. Buchwald (ured.), *Die Libellen Baden-Württembergs Band 2: Großlibellen (Anisoptera)*, Literatur, str. 275-284, Ulmer, Stuttgart.
- STERNBERG, K. & K. ULLRICH, 2000a. *Aeshna grandis* Linnaeus, 1758). *V*: Sternberg, K. & R. Buchwald (ured.), *Die Libellen Baden-Württembergs Band 2: Großlibellen (Anisoptera)*, Literatur, str. 54-68, Ulmer, Stuttgart.
- STERNBERG, K. & K. ULLRICH, 2000b. *Somatochlora flavomaculata* (Vander Linden, 1825). *V*: Sternberg, K. & R. Buchwald (ured.), *Die Libellen Baden-Württembergs Band 2: Großlibellen (Anisoptera)*, Literatur, str. 265-275, Ulmer, Stuttgart.
- STROBL, G., 1905. Neuropteroiden (Netzflügler) Steiermarks (und Niederösterreichs). *Mitt. naturw. Ver. Steiermark* 42: 225-266.
- SUČESKA, S. & J. KARACIĆ, 2011. Balkan Goldenring, *Cordulegaster heros* Theisinger, 1979 (Odonata: Cordulegasteridae), a new species of Odonata in the fauna of Bosnia and Herzegovina. *Acta entomologica serbica* 16(1/2): 1-7.
- SUHLING, F., 1994. *Einnischungsmechanismen der Larven von Onychogomphus uncaus (Charpentier) (Odonata: Gomphidae)*. Cuvillier Verlag, Göttingen (Diss. TU Braunschweig). iii+173 str..
- SUHLING, F. & O. MÜLLER, 1996. *Die Flußjungfer Europas: Gomphidae*. Die Neue Brehm-Bücherei Bd. 628, Westarp Wissenschaften, Magdeburg. 237 str.
- SWAEGERS, J., S.B. JANSSENS, S. FERREIRA, P. WATTS, J. MERGEAY, M.A. McPEEK & R. STOKS, 2014. Ecological and macroevolutionary drivers of range size in *Coenagrion* damselflies. *Journal of Evolutionary Biology*: doi: 10.1111/jeb.12481
- ŠÁCHA, D. & M. BEDJANIČ, M., 2011. Ponovno odkritje ogroženega rumenega porečnika *Gomphus flavipes* (Charpentier, 1825) v Sloveniji po pol stoletja (Odonata: Gomphidae). *Natura sloveniae* 13(2): 37-43.
- ŠAFAREK, G. & M. BERDEN ZRIMEC, 2015. *Živali Slovenije*. Mladinska knjiga Žalozba d.d., Ljubljana. 331 str.
- ŠALAMUN, A., 1997a. Kačji pastirji (Odonata) Škocjanskega zatoka in okolice. *Falco* 11: 35-40.
- ŠALAMUN, A., 1997b. Naravoslovni izlet ob reki Dragonji. *Erjavecija* 4: 5-7.
- ŠALAMUN, A., 1997c. Pomladni društveni tabor Savinjska dolina '97. *Erjavecija* 4: 7-8.
- ŠALAMUN, A., 1997d. Poročilo odonatološke skupine. *V*: G. Planinc (ured.), Bilten, str. 14-16, Klub mladih raziskovalcev, Koper.
- ŠALAMUN, A., 1997e. Poročilo z Raziskovalnega tabora študentov biologije Podgrad '97. *Erjavecija* 3: 5-6.
- ŠALAMUN, A., 1997f. *Preliminarne meritve in opazovanja populacije sredozemskega lesketnika (Somatochlora meridionalis Nielsen, 1935) (Odonata: Corduliidae)*. Individualna naloga pri predmetu Ekologija živali, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana. 12 str.
- ŠALAMUN, A., 1997g. Raziskave biologije sredozemskega lesketnika *Somatochlora meridionalis* Nielsen, 1935 v Sloveniji (Anisoptera: Corduliidae). *Erjavecija* 6: 24-25.
- ŠALAMUN, A., 2000a. Drobtinice in ocvirki: stasiti kamenjak *Sympetrum depressiusculum*, rumeni kamenjak *Sympetrum flaveolum*. *Erjavecija* 9: 22-23.
- ŠALAMUN, A., 2000b. Raziskovalni tabor študentov biologije Šalovci '99. *Erjavecija* 9: 9-10.
- ŠALAMUN, A., 2000c. Poročilo odonatološke skupine. *V*: M. Govedič (ured.), Raziskovalni tabor študentov biologije Šalovci '99, str. 23-27, Zveza za tehnično kulturo Slovenije, Ljubljana.
- ŠALAMUN, A., 2000d. Raziskovalni tabor študentov biologije Cerkno 2000. *Erjavecija* 10: 11-12.

- ŠALAMUN A., 2001a. Raziskovalni tabor študentov biologije Semič 2001. *Erjavecija* 12: 12-13.
- ŠALAMUN, A., 2001b. Poročilo odonatološke skupine. V: A. Gergeli (ured.), Raziskovalni tabor študentov biologije Cerklje 2000, str. 14-20, Zveza za tehnično kulturo Slovenije, Ljubljana.
- ŠALAMUN, A., 2002a. Drobčinice in ocvirki: Nekaj odonatoloških zanimivosti iz okolice Prilip v Posavju. *Erjavecija* 13: 15-16.
- ŠALAMUN, A., 2002b. Poročilo odonatološke skupine – RTŠB Semič 2001. V: G. Planinc & P. Presetnik (ured.), Raziskovalni tabor študentov biologije Videm pri Ptujju 2002, str. 65-67, Društvo študentov biologije, Ljubljana.
- ŠALAMUN, A., 2003a. Drobčinice in ocvirki: Nekaj odonatoloških zanimivosti iz gozda Dobrava na Dolnjem. *Erjavecija* 15: 12-13.
- ŠALAMUN, A., 2003b. Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežja NATURA 2000 v Sloveniji – Poročilo s terenskih delavnic za kačje pastirje (Odonata). *Erjavecija* 16: 6-10.
- ŠALAMUN, A., 2004. Raziskovalni tabor študentov biologije Dekani 2004. *Erjavecija* 18: 9-11.
- ŠALAMUN, A., 2006. Popis velikega studenčarja *Cordulegaster heros* v Natura 2000 območju Goričko. *Erjavecija* 21: 8-14.
- ŠALAMUN, A., 2007a. Popis velikega studenčarja *Cordulegaster heros* v Natura 2000 območju »Ježevec« na Koroškem. *Erjavecija* 22: 14-17.
- ŠALAMUN, A., 2007b. 1001 kal -1001 zgodba o življenju. *Erjavecija* 22: 18-21.
- ŠALAMUN, A., 2007c. Simpozij kačji pastirji Italije – Convegno sulle Libellule in Italia. *Erjavecija* 22: 35.
- ŠALAMUN, A., 2008. Drobčinice in ocvirki: Nova opažanja afriškega minljivca *Anax ephippiger* v Sloveniji. *Erjavecija* 23: 31-33.
- ŠALAMUN, A., 2010. Dopolnitev predloga območij za vključitev v omrežje Natura 2000 – kačji pastirji (Odonata). *Erjavecija* 25: 15-19.
- ŠALAMUN, A., 2011. Še nekaj o kačjih pastirjih v Beli krajini. *Erjavecija* 26: 26-31.
- ŠALAMUN, A., 2012a. Temni slaniščar *Selysiothemis nigra*, nova vrsta v Sloveniji... in druge zanimive fotografske najdbe v Škocjanskem zatoku in drugod po Sloveniji. *Erjavecija* 27: 5-7.
- ŠALAMUN, A., 2012b. Novi podatki o kačjih pastirjih Slovenije. *Trdoživ – glasilo slovenskih terenskih biologov in ljubiteljev narave* 1(2): 26.
- ŠALAMUN, A., 2013. O kačjih pastirjih Bele krajine. V: M. Štangelj & M. Ivanovič (ured.), Narava Bele krajine, str. 131-135, Belokranjski Muzej, Metlika.
- ŠALAMUN, A., 2014. About the dragonflies of Bela krajina. V: M. Štangelj & M. Ivanovič (ured.), Natural heritage of Bela krajina, Slovenia, str. 132-137, Bela krajina Museum Metlika, Metlika.
- ŠALAMUN, A. & M. BEDJANIČ, 1997. Kačji pastirji (Odonata) iz Slovenije in Hrvaške v zbirki "Finzi" Tržaškega prirodoslovnega muzeja (Museo Civico di Storia Naturale di Trieste). *Exuvia* 4/1: 4-10.
- ŠALAMUN A. & M. BEDJANIČ, 2001. Študentski terenski dan v dolini Ličence pri Poljčanah. *Erjavecija* 12: 5-8.
- ŠALAMUN, A. & M. BEDJANIČ, 2005. Preliminarno poročilo o pojavljanju presenetljive pazverce *Chalcolestes parvidens* Artobolevski 1929 v Sloveniji. *Erjavecija* 19: 9-13.
- ŠALAMUN, A. & I. CHIANDETTI, 2014. Drobčinice in ocvirki: Ponovna najdba rumenega kamenjaka *Sympetrum flaveolum* na Ledinah pri Ratečah. *Erjavecija* 29: 42-44.
- ŠALAMUN, A. & U. FERLETIČ, 2005. Poročilo o delu odonatološke skupine. V: G. Planinc (ured.), Raziskovalni tabor študentov biologije Dekani 2004, str. 37-46, Društvo študentov biologije, Ljubljana.
- ŠALAMUN, A., M. GOVEDIČ, M. PODGORELEC & M. KOTARAC, 2010. *Dopolnitev predloga območij za vključitev v omrežje Natura 2000 – kačji pastirji (Odonata): veliki studenčar (Cordulegaster heros) - končno poročilo*. Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor RS. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 64 str. + priloga 1 & 2 + podatkovna zbirka.

- ŠALAMUN, A. & M. KOTARAC, 2006a. Drobstinice in ocvirki: Zanimive nove najdbe kačjega potočnika *Ophiogomphus cecilia* v reki Savi. *Erjavecija* 21: 20-21.
- ŠALAMUN, A. & M. KOTARAC, 2006b. *Veliki studenčar (Cordulegaster heros)*. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. vi str.
- ŠALAMUN, A. & M. KOTARAC, 2010. *Dopolnitev predloga območij za vključitev v omrežje Natura 2000 – kačji pastirji (Odonata): kačji potočnik (Ophiogomphus cecilia) - končno poročilo*. Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor RS. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 36 str. + podatkovna zbirka.
- ŠALAMUN, A. & M. KOTARAC, 2014. Popis kačjih pastirjev (Odonata) v dolini reke Voglajne: končno poročilo. V: M. Govedič & A. Lešnik (ured.), Ocena stanja za območje Natura 2000 na porečju Voglajne: končno poročilo, str. 117-129, Naročnik: Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, Ljubljana, Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 307 str. + digitalne priloge.
- ŠALAMUN, A., M. KOTARAC, M. PODGORELEC & M. GOVEDIČ, 2010. Research of Balkan goldenring (*Cordulegaster heros*) in Slovenia. V: 1st European Congress on Odonatology, Programme and abstracts, str. 53, 2-5 July 2010, Vairão-Vila do Conde, Portugal.
- ŠALAMUN, A., A. PIRNAT, M. BEDJANIČ & M. KOTARAC, 1997. Prispevek k poznavanju favne kačjih pastirjev (Odonata) jugozahodne Slovenije. V: M. Bedjanič (ured.), Raziskovalni tablor študentov biologije Podgrad '96, str. 55-74, ZOTKS -Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- ŠALAMUN, A., A. PIRNAT & D. VINKO, 2012. Dragonfly fauna of Bela krajina, SE Slovenia. In: M. Jović, L. Andus, M. Bedjanič & M. Marinov (Eds.), ECOO2012, The Second European Congress on Odonatology, Book of abstracts, Belgrade, Serbia, July 2-6, 2012, p. 44-45, Natural History Museum in Belgrade & Entomological Society of Serbia, Belgrade.
- ŠALAMUN, A., M. PODGORELEC & M. KOTARAC, 2010. *Dopolnitev predloga območij za vključitev v omrežje Natura 2000 – kačji pastirji (Odonata): koščični škratec (Coenagrion ornatum) - končno poročilo*. Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor RS. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 34 str. + podatkovna zbirka.
- ŠALAMUN, A., M. PODGORELEC & M. KOTARAC, 2015. Inventarizacija kačjih pastirjev (Odonata) in njihovih habitatov ob reki Muri. V: Govedič, M., A. Lešnik & M. Kotarac (ured.), Inventarizacija favne območja reke Mure (končno poročilo), str. 150-190, Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju.
- ŠEGULA, B., 2000. Življenje v sadovnjakih. *Gea* 10(5): 32-35.
- ŠEGULA, B., 2000. Mlaka v "Gorci" – izginjajoči dom hribskega urha. *Temporaria* 4(2): 22-23.
- ŠEGULA, B., 2001. Zanimivi in koristni: kačji pastirji. *Moj mali svet* 33(8): 40.
- ŠEGULA, B., 2002a. Najhitrejši letalci med žuželkami. *Gea* 12(6): 44-47.
- ŠEGULA, B., 2002b. Plešoča prosojna krila. *Rože & vrt* 1(6): 24.
- ŠEGULA, B., 2002c. Privabimo kačje pastirje! *Rože & vrt* 1(6): 29.
- ŠEGULA, B., 2007. Kačji pastirji okoli vrtnega ribnika. *Moj mali svet* 39(7): 12-13.
- ŠERCELJ, A. [prevajalec] / H. W. SMOLIK, 1967. *Živalski svet*. DZS, Ljubljana. iii+769 str., 32 barvnih prilog.
- ŠKEDELJ PETRIČ, A., D. ŽITNIK & M. SIMČIČ, 2013a. Naravne vrednote v Beli krajini. V: M. Štangelj & M. Ivanovič (ured.), Narava Bele krajine, str. 39-49, Belokranjski Muzej, Metlika.
- ŠKEDELJ PETRIČ, A., D. ŽITNIK & M. SIMČIČ, 2013b. Valuable natural features in Bela krajina. V: M. Štangelj & M. Ivanovič (ured.), Natural heritage of Bela krajina, Slovenia, str. 41-51, Bela krajina Museum Metlika, Metlika.
- ŠKORNIK, I. & A. GOGALA, 2008 *Spoznajmo soline*. Soline Pridelava soli d.o.o, Portorož. 160 str.
- ŠKVARČ, A., 2012. *Zelenci*. Zloženka v okviru projekta: Ohranjanje in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji – »WETMAN« (LIFE 09NAT/ SI/000374), Občina Kranjska gora in Zavod RS za varstvo narave, OE Kranj, Kranj. viii str.

- ŠKVARČ, A. & K. REBERNIK, 2015. Dve enoti, dve barji. *N-vestnik, Glasilo Zavoda RS za varstvo narave* 12(1) [45]: 4-5.
- ŠOSTER, G., I. ERJAVEC & M. VOGRIN, 2013. *Zavarovana območja v Prlekiji*. Prleška razvojna agencija, Ljutomer. 148 str.
- ŠPANIĆ, R., A. CIPČIĆ, T. BOGDANOVIĆ & M. FRANKOVIĆ, 2011. State of research into the dragonflies (Odonata) of Karlovac County, Croatia, with special reference to NATURA 2000 species. *Entomol. Croat.* 15(1-4): 209-221.
- ŠPROGAR, U., 1997. Odlok o razglasitvi krajinskega parka Središče ob Dravi, Kapital za naravo - krajinski parki za človeka. *Večer* 53(274): 44. (27. 11. 1997)
- ŠPROGAR, U., 2006. Koliko so Mlake, mokrišče pod Nanosom, ogrožene? *Večer* 63(59): 37. (14. marec 2007)
- ŠTAJNBAHER, S., 2001. Mladinski raziskovalni tabor Makole 2001. *Leonardo* 4(8): 22.
- [ŠTAJNBAHER, S.], 2002. Mladinski raziskovalni tabori, poletne šole in delavnice 2002: 2. Mladinski raziskovalni tabor Makole 2002. *Leonardo* 4(12): 17-18.
- ŠTARKEL, N., 2013. *Vpliv kovin na združbo makroinvertebratov v reki Voglajni*. Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Ljubljana. xii+ 96 str. + priloge A-C.
- ŠTUMBERGER, B., (prevajalec) M. SCHNEIDER-JACOBY, 1995. *Razvojni koncept rečnega ekosistema Drava-Mura*. Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Ljubljana: 45-46.
- ŠUBIC, T., 2004. Rašica – Območje NATURA 2000 v občini Trzin. *Odsev - glasilo občine Trzin* 11(11): 16-17.
- TAVZES, B., G. URBANIČ & M. J. TOMAN, 2006. Biological and hydromorphological integrity of the small urban stream. *Physics and Chemistry of the Earth* 31: 1062-1074.
- TEMLIN, M., 1992. Rdeči rubin ob jezeru življenja. *Moj mali svet* 24(11): 24.
- TESTEN, Ž. & JAKOPIČ, K. 1998. *Kačji pastirji*. Seminarska naloga, Gimnazija Bežigrad, Ljubljana. 7 str.
- THEISCHINGER, G., 1979. *Cordulegaster heros* sp. nov. und *Cordulegaster heros pelionensis* ssp. nov., zwei neue Taxa des Cordulegaster boltoni (Donovan) - Komplexes aus Europa (Anisoptera: Cordulegastriidae). *Odonatologica* 8(1): 23-38.
- THOMPSON, D. J. & B. KIAUTA, 1994. Odonatospeleology: dragonflies in caves, with a checklist of the known records (Odonata). *Opuscul. zool. flumin.* 118: 1-10.
- THOMPSON, D. J., B. V. PURSE & J. R. ROUQUETTE, 2003a. *Ecology of the Southern Damselfly, Coenagrion mercuriale*. Conserving Natura 2000 Rivers Ecology Series No. 8, English Nature, Peterborough. 22 str.
- THOMPSON, D. J., B. V. PURSE & J. R. ROUQUETTE, 2003b. *Monitoring the Southern Damselfly, Coenagrion mercuriale*. Conserving Natura 2000 Rivers Monitoring Series No. 8, English Nature, Peterborough. 17 str.
- TOMAŽIČ, A., 2001. Kali pod etnološkim in biološkim drobnogledom: Ko krave še niso pritiskale na gumbe. *Delo* 43(288): 9. (14.12.2001)
- TOMAŽIČ, A., 2003. Izleti Štajerske sekcije. *Svet ptic* 9(2): 22-25.
- TOMC, V., 1997. Izletanje nekaterih reofilnih vrst kačjih pastirjev v reki Kolpi. *Exuviae* 4/1: 11-16.
- TOTH, S., 2006. The occurrence of the rare Cordulegaster heros in the Zselic Hill (South Transdanubian Region). *Natura Somogyiensis* 9: 141-144.
- TOVORNIK, D., 1983. Übersicht einiger bio-ökologischer Untersuchungen der Stehmücken-Fauna (Dipt. Culicidae) in Slowenien (Yugoslawien). *Acta entomol. jugosl.* 19(1/2): 19-26.
- TRATNIK, M., 1989. *Primerjava in ovrednotenje postopkov za nabiranje bioloških vzorcev vodnih žuželk*. Diplomaska naloga, Univerza Ljubljana. vi +56 str.

- TRATNIK, A., 2012a. *Spreminjanje vrste sestave odraslih kačjih pastirjev glede na sezono na območju Drage pri Igu: Poročilo o samostojnem terenskem delu v okviru predmeta terensko delo iz botanike in zoologije*. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Ljubljana. xii str.
- TRATNIK, A., 2012b. Kačji pastirji Drage pri Igu. *Erjavecija* 27: 31-34.
- TRATNIK, A., 2012c. Društvene novice: Terenski dan Draga. *Trdoživ – glasilo slovenskih terenskih biologov in ljubiteljev narave* 1(2): 34.
- TRATNIK, A., 2015a. Drobtinice in ocvirki: Drobtinica s simpozija »Wetlands - indicators of the changing environment« na Bledu. *Erjavecija* 30: 78.
- TRATNIK, A., 2015b. Drobtinice in ocvirki: Odonatološki ocvirek iz prehrabnih navad pupkov. *Erjavecija* 30: 79-80.
- TRČAK, B., M. BEDJANIČ, M. CIPOT, M. KOTARAC, F. REBEUŠEK, K. POBOLJŠAJ & A. ŠALAMUN, 2007. *Inventarizacija favne in flore za območje Petelinjek z izdelavo strokovne naloge kot podlage za upravljalni načrt*. Elaborat za Zavod Republike Slovenije za varstvo narave. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 49 str.
- TRČAK, B., M. CIPOT, A. LEŠNIK, F. REBEUŠEK, A. ŠALAMUN & K. POBOLJŠAJ, 2010. *Izvedba monitoringa – ekspertni naravovarstveni nadzor za monitoring dvoživk, kačjih pastirjev in metuljev – skladno z GD na strelišču Mlake. Zaključno poročilo 3-letnega monitoringa (2008-2010)*. Naročnik: MK3, d.o.o., Ljubljana. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 34 str.
- TREBAR, T., 2005. Hraške mlake. *Svet ptic* 11(3/4): 46-47.
- TRILAR, T., 1997a. Atlas kačjih pastirjev Slovenije - Projekt Slovenskega odonatološkega društva. *Erjavecija* 4: 22-25.
- TRILAR, T., 1997b. Projekt Slovenskega odonatološkega društva - Atlas kačjih pastirjev Slovenije. *Delo* 39(228): 16. (02.X.1997)
- TRILAR, T., 2002. Meglice nad barjem. *PIL plus* 54 (29), Vesela šola št. 9: 18-32. (22.marec 2002)
- TRILAR, T., 2003. Živalski svet v Alpah. *V: A. Lah (ured.)*, Slovenski alpski svet in Alpska konvencija, str. 56-62, Zbirka Usklajeno in sonaravno št. 10/2003, Svet za varstvo okolja Republike Slovenije, Ljubljana.
- TRILAR, T. & M. BEDJANIČ, 1999. Contribution to the knowledge of the dragonfly fauna of Lastovo island, Dalmatia, southern Croatia. *Exuviae* 6: 1-6.
- TROCKUR, B., 2004. *Untersuchungen zur Habitatwahl von Epiteca bimaculata Charpentier 1825*. Dissertation zur Erlangung des Doktors der Naturwissenschaften am Institut für Naturschutz und Umweltbildung (INU) der Hochschule Vechta, Vechta. 291 str., 66 fig., 97 tab.
- TROCKUR, B. & A. DIDION, 1999. Fortpflanzungsnachweise der Zierlichen Moosjungfer, Leucorrhinia caudalis Charpentier, 1840 in Mosetal. *Abh. Delattinia* 25: 57-66.
- TROCKUR, B. & R. MAUERSBERGER, 2000. Vergleichende ökologische Untersuchungen an Epiteca bimaculata Charpentier 1825 im Saarland und in der Uckermark (Odonata: Corduliidae). *Beiträge zur Entomologie* 50: 487-518.
- TROCKUR, B. & K. STERNBERG, 2000. Epiteca bimaculata (Charpentier, 1825). *V: Sternberg, K. & R. Buchwald (ured.)*, Die Libellen Baden-Württembergs Band 2: Großlibellen (Anisoptera), Literatur, str. 218-231, Ulmer, Stuttgart.
- TURK, R., 1998. Obalna mokrišča: izziv in priložnost. *Delo* 40(4): 12 (18.02.1998).
- TWEEL, VAN M. & L. VAN TWEEL, 2000. Flora en Fauna van het Sloveense karstlandschap. *Natura* 97(5): 131-136.
- UBONI, C., 2007. *Contributo alla conoscenza degli odonati nella provincia di Trieste (Hexapoda, Odonata)*. Curriculum Scienze Naturali per la gestione del patrimonio naturalistico, Università degli studi di Trieste, Facoltà di Scienze Matematiche, Fisiche e Naturali, Corso di laurea in Scienze Naturali. 91 pp.

- UBONI, C., N. BRESSI & A. COLLA, 2007. Una popolazione di *Cordulegaster heros* Theischinger, 1979 in Italia (Odonata, Cordulegastridae). *Atti. Mus. Civ. Stor. Nat. Trieste* 53(2006): 207-211.
- URBANIČ, G., 2003. Vodni nevretenčarji (makroinvertebrati) reke Dragonje in pritokov. *V: U. Ferletič & U. Žibrat (ured.)*, Zbirka poročil s Pomladnih bioloških raziskovalnih dni v Sv. Petru nad Dragonjo 2003, str. 31-36, Društvo študentov biologije, Ljubljana.
- UTZERI, C., A. CORDERO, S. SANTOLAMAZZA CARBONE, L. DELL'ANNA & L. MANCINI, 1998. *Somatochlora meridionalis* Nielsen, 1935 nel Lazio (Italia centrale), con note di autecologia e comportamento (Odonata: Corduliidae). *Opusc. zool. flumin.* 163: 1-16.
- VALVASOR, J. W., 1685. *Unterschiedliche Frucht / Blumen / Krautter wie auch Vogel / Fisch / Thier / Ungeziffer und dergleichen / maistenthails nach dem Leben mit Wasser-Farben gemahlene Stuck* [...]. Neobjavljen zvezek grafik v Nadškofjski knjižnici, Zagreb.
- VALVASOR, J. V., 2004. Rastline in živali na Kranjskem: poseben dotis 18. zvezka zbirke Iconotheca Valvasoriana. Fundacija Janez Vajkard Valvasor pri Slovenski Akademiji znanosti in umetnosti, Ljubljana. ii+50 str., 163 col pls. excl. [Iconotheca Valvasoriana, zvezek 18].
- VAUPOTIČ, M. & M. GOVEDIČ, 2009. Razširjenost navadnega (potočnega) škržka (*Unio crassus* Philippon, 1788) na Goriškem (SV Slovenija). *Natura Sloveniae* 11(2): 27-38.
- VERNIK, M. & C. KOMPOSCH, 2015. Izjemna narava – Herausragende Natur – Exceptional Nature. *V: V. Strahovnik (ured.)*, Geopark Karavanke: Skrivnosti zapisane v kamninah – Geopark Karawanken: In Stein geschriebene Geheimnisse – Geopark Karavanke: Secrets written in stone, str. 92-99, GEAart, Nazarje.
- VINKO, D., 2006. *Popis kačjih pastirjev (Odonata) v Mengšu in okolici*. Individualna naloga pri predmetu Sistematska zoologija nevretenčarjev, Oddelek za biologijo, Univerza v Ljubljani, Ljubljana.
- VINKO, D., 2008a. Mladinski biološki tabor – Brkini 2007. *Erjavecija* 23: 10-13.
- VINKO, D., 2008b. Raziskovalni tabor študentov biologije – Vransko 2007. *Erjavecija* 23: 13-15.
- VINKO, D., 2008c. Raziskovalni tabor študentov biologije – Stari trg ob Kolpi 2008. *Erjavecija* 23: 15-17.
- VINKO, D., 2008d. Mladinski biološki tabor – Budanje 2008. *Erjavecija* 23: 18-21.
- VINKO, D., 2008e. Terenski dnevi Društva študentov biologije v letu 2008 ali »Katera je nova, 48. vrsta v Vipavski dolini?«. *Erjavecija* 23: 21-25.
- VINKO, D., 2009a. Poročilo o delu skupine za dvoživke in kačje pastirje. *V: Kodele-Krašna I. (ured.)*, Biološko raziskovalni tabor »Brkini 2007 in dodatek "Novaki 2006"«, str. 23-37, Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana.
- VINKO, D., 2009b. Poročilo o delu skupine za kačje pastirje, dvoživke in plazilce. *V: Kodele-Krašna I. (ured.)*, Biološko raziskovalni tabor »Budanje 2008«, str. 34-55, Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana.
- VINKO, D., 2009c. Terenski dnevi Društva študentov biologije v letu 2009. *Erjavecija* 24: 14-16.
- VINKO, D., 2010a. Poročilo o delu skupine za kačje pastirje. *V: Kodele-Krašna I. (ured.)*, Biološko raziskovalni tabor »Budanje 2009«, str. 16-23, Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana.
- VINKO, D., 2010b. *Inventarizacija kačjih pastirjev (Odonata) in dvoživk (Amphibia) na območju Zaloškega bajerja (Vipavska dolina)*. Poročilo za Zavod Rdeči apolon, Mengeš. 4 str.
- VINKO, D., 2010c. Raziskovalni tabor študentov biologije Most na Soči 2010. *Erjavecija* 25: 20-22.
- VINKO, D., 2010d. Dijaški biološki tabor Prvačina 2010. *Erjavecija* 25: 25-26.
- VINKO, D., 2010e. Terenjenje ob Pristavi, domovanju 40 vrst kačjih pastirjev. *Erjavecija* 25: 30-34.
- VINKO, D., 2011a. BOOM 2011: Favnistični pregled. *Erjavecija* 26: 7-12.
- VINKO, D., 2011b. 2. dijaški biološki tabor Prvačina 2011. *Erjavecija* 26: 46-47.
- VINKO, D., 2011c. RTŠB 2011 v Slovenskih Goricah. *Erjavecija* 26: 47-49.
- VINKO, D., 2011d. Poročilo o delu odonatološke skupine. *V: D. Vinko (ured.)*, Raziskovalni tabor študentov biologije Most na Soči 2010, str. 50-55, Društvo študentov biologije, Ljubljana.

- VINKO, D., 2012a. Poročilo o delu odonatološke skupine. *V*: N. Sivec & T. Šantl Temkiv (ured.), Raziskovalni tabor študentov biologije Vransko 2007, str. 67-76, Društvo študentov biologije, Ljubljana.
- VINKO, D., 2012b. Poročilo odonatološke skupine. *V*: Š. Borko (ured.), Ekosistemi Jadrana – Makedonija 2010, str. 8-16, Društvo študentov biologije, Ljubljana.
- VINKO, D., 2013a. SODovanje 2013: Terenski vikend Slovenskega odonatološkega društva na Gorenjskem. *Erjavecija* 28: 5-10.
- VINKO, D., 2013b. RTŠB znova na Štajerskem. *Erjavecija* 28: 19-22.
- VINKO, D., 2013c. 4. dijaški biološki tabor Trnje 2013. *Erjavecija* 28: 23-24.
- VINKO, D., 2013d. Learning from Landscape: Vseživljenjsko učenje 2013. *Erjavecija* 28: 33-34.
- VINKO, D., 2013e. Drobčinice in ocvirki: »Nekrofilski« ocvirek«. *Erjavecija* 28: 40.
- VINKO, D., 2013f. Društvene novice: Terenski vikend na Gorenjskem. *Trdoživ* 2(2): 29.
- VINKO, D., 2013g. Društvene novice: Živali na obisku. *Trdoživ* 2(2): 37.
- VINKO, D., 2013h. Skrivnostni akrobat. Ali ste ga videli? *Trdoživ* 3(1): 29.
- VINKO, D., 2014a. Poročilo o delu skupine za kačje pastirje. *V*: P. Presetnik (ured.). Raziskovalni tabor študentov biologije Pivka – Dolnja Košana 2012, str. 9–20, Društvo študentov biologije, Ljubljana.
- VINKO, D., 2014b. Poročilo o delu skupine za kačje pastirje. *V*: P. Presetnik (ured.), Raziskovalni tabor študentov biologije Pivka – Dolnja Košana 2012, str. 47–51, Društvo študentov biologije, Ljubljana.
- VINKO, D., 2014c. SOD-ovanje: Nekaj o imenih kačjih pastirjev. *Trdoživ* 3(2): 53.
- VINKO, D., 2015a. »Spomladanska« odofavna Vipavske doline. *Trdoživ* 4(1): 44.
- VINKO, D., 2015b. SODovanje 2015: Terenski vikend na Gorenjskem z mahovno devo *Aeshna subarctica elisabethae*. *Erjavecija* 30: 50-57.
- VINKO, D. & M. BEDJANIČ, 2012. Slovensko odonatološko društvo (SOD). *Trdoživ – glasilo slovenskih terenskih biologov in ljubiteljev narave* 1(1): 16.
- VINKO, D. & M. BEDJANIČ, 2014. Določevalni ključ: Kraljestvo modrih raznokrilih kačjih pastirjev Slovenije. *Trdoživ* 3(2): 31-37.
- VINKO, D. & M. BEDJANIČ, 2015. BIOBLITZ 2015: Kratko poročilo o izvedbi aktivnosti Slovenskega odonatološkega društva. *Erjavecija* 30: 48-50.
- VINKO, D. & N. ERBIDA, 2012. Poročilo o delu skupine za kačje pastirje 2011. *V*: I. Kodele Krašna (ured.), Biološko raziskovalni tabor »Kodreti 2010/11«, str. 14-20, Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana.
- VINKO, D. & N. ERBIDA, 2015a. Poročilo o delu skupine za kačje pastirje. *V*: I. Klun (ured.). Raziskovalni tabor študentov biologije Slovenske gorice – Sveti Jurij ob Ščavnici 2011, str. 77–84, Društvo študentov biologije, Ljubljana.
- VINKO, D. & N. ERBIDA, 2015b. Raziskovalni tabor študentov biologije Dragatuš 2015. *Erjavecija* 30: 41-43.
- VINKO, D., M. JOVIČ & S. RAJKOV, 2012. BOOM: The first (larval) instar of joined Balkan odonatology. *In*: M. Jović, L. Anđus, M. Bedjanič & M. Marinov (Eds.), ECOO2012, The Second European Congress on Odonatology, Book of abstracts, Belgrade, Serbia, July 2-6, 2012, p. 49-50, Natural History Museum in Belgrade & Entomological Society of Serbia, Belgrade.
- VINKO, D. & A. ŠALAMUN, 2013. Kačji pastirji. *V*: J. Pavšič (ured.), Vipavska dolina: Neživi svet, rastlinstvo, živalstvo, zgodovina, umetnostna zgodovina, gmotna kultura, gospodarstvo in naravovarstvo, str. 125-135, 353-354, Slovenska matica, Ljubljana.
- VIZOVIŠEK-MOTALN, M., V. POLANC-MARINIČ, N. STARE, M. KONEČNIK-KUNST, D. DVORNIK-PERHAVEC, J. KRISTOVIČ, S. LENARČIČ, S. BRODNJAK, N. ŽIVEC, A. POREDOŠ, T. HREŠČAK, J. RIBIČ, M. JEŽ & L. CENČIČ, 1998. Strokovne podlage za območje pohorskega naravnega parka. Elaborat za MOP-URSVN, ZUM Maribor, Maribor. 139 str + 20 kart.

- VOGRIN, M., 1997 (ured.). *Mladinski ekološki raziskovalni tabor Hoče 97'*. Turistično društvo Hoče & Društvo za proučevanje ptic in varstvo narave, Hoče, Rače. 48 str.
- VOGRIN, M., 1999. Summary: Landscape Park Rački ribniki - Požeg. *V*: M. Vogrin & N. Vogrin (ured.), *Krajinski park Rački ribniki - Požeg*: Vodnik, str. 140-144, Društvo za proučevanje ptic in varstvo narave, Rače.
- VOGRIN, M., 2002a. Ostale zanimive živali. *V*: M. Vogrin (ured.), *Narava v občini Kidričevo*, str. 107-111, Občina Kidričevo, Kidričevo.
- VOGRIN, M., 2002b. Rastline in živali ob reki Muri. *V*: F. Just (ured.), *Reka Mura v Sloveniji*, str. 17-46, Franc-Franc, Murska Sobota.
- VOGRIN, M., 2003. Mrtvica pri Petanjcih: Zaton ob Muri. *Svet & ljudje* 6(3): 32-39.
- VOGRIN, M., 2004. Mura. *Gea* 14(3):12-21.
- VOGRIN, M., 2006a. Micro-habitat use within a guild of newt larvae (Trituridae) in an Alpine lake. *Biologia, Bratislava* 61(5): 579-584.
- VOGRIN, M., 2006b. *Oaza miru in življenja: Krajinski park Rački ribniki – Požeg: Vodnik po poteh*. Občina Rače – Fram, Rače. 24 str.
- VOGRIN, M., 2006c. Pastir za okras. *Gea* 16(6): 40-41.
- VOGRIN, M., 2014. Narava na mestnem pragu. *Svet & ljudje* 17(194): 18-33.
- VOGRIN, M. & L. GLOBEVNIK, 2010a. *BioMura: Od mrtvic do reke – Ekološka učna pot / Von Totarmen bis Fluss – Ökologisch Lehrphad*. Inštitut za vode Republike Slovenije, Ljubljana. Zemljevid-zloženka.
- VOGRIN, M. & L. GLOBEVNIK, 2010b. *BioMura: Od mrtvic do reke – Ekološka učna pot*. Inštitut za vode Republike Slovenije, Ljubljana. viii str.
- VOGRIN, M. & L. GLOBEVNIK, 2010c. *BioMura: From oxbows to the river – Eco educative trail*. Inštitut za vode Republike Slovenije, Ljubljana. viii str.
- VOGRIN, M. & N. VOGRIN, 1997a. Ribnik Vrbje z okolico. *V*: G. Vovk Petrovski (ured.), *Ribnik Vrbje z okolico*: Vodnik, str. 34, 45, Društvo Radoživ, Žalec.
- VOGRIN, N. & M. VOGRIN, 1997b. *Krajinski park Rački ribniki - Požeg na Dravskem polju. Lovec* 80(7/8): 317-318.
- VOGRIN, M. & N. VOGRIN 1999 (ured.). *Krajinski park Rački ribniki - Požeg: vodnik*. Društvo za opazovanje ptic in varstvo narave, Rače. 152 str.
- VOGRIN, N. & M. VOGRIN, 1999. *Krajinski parki Slovenije: Rački ribniki - Požeg. Gea* 9(12): 6-9.
- VOGRIN, M., N. VOGRIN & M. BEDJANIČ, 1998. *Krajinski park Rački ribniki - Požeg*. Društvo za proučevanje ptic in varstvo narave, Rače. 8 str.
- VOLJČ, I., 1996. Novi podatki o kačjih pastirjih reke Ribnice. *Exuviae* 2/1(1995): 13-14.
- VOS, A. DE, 1997. *Libellen verslag. V*: H. Inberg (ured.), str. 14-17, Slovenië zomerkamp Velike Bloke 1997, Jeugdbond voor Natuur-en Milieustudie, Utrecht.
- VRHOVNIK, M., 2009. *Terensko delo iz botanike in zoologije: Poročilo o samostojnem terensko delu: Popis odonatološke favne v okolici Kotelj, 2.8.- 10.8.2009*. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo, Ljubljana. 9str.
- VRHOVNIK, M., 2012. Biološki mladinski raziskovalni tabor 2012 – Erzelj. *Erjavecija* 27: 27-28.
- VRHOVNIK, M., 2015a. Vpliv urbanizacije na evropsko odonatološko favno. *V*: Rutnik K. & I. Kos (ured.), *Pregledni članki s področja ekologije živali*, Zbornik člankov pri predmetu Ekologija živali na II. stopnji bolonjskega magistrskega študija Ekologija in biodiverzitet, str. 33-39, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana. 201 str.
- VRHOVNIK, M., 2015b. *Vpliv urbanizacije na favno kačjih pastirjev (Odonata) mesta Ljubljana*. Raziskovalna naloga pri predmetu Ekologija živali, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana. 20 str.
- VRHOVNIK, M., 2015c. 6. Dijaški biološki tabor Vače. *Erjavecija* 30: 47-48.

- VRHOVNIK, M., N. ERBIDA, J. CVETKOVIĆ, R. GOLOBINEK, M. HOSTNIK, K. KISOVEC, D. VINKO & N. ZALETELJ, 2015. Kaj neki leta v prestolnici? Poročilo o projektu "Kačji pastirji Ljubljane". *Erjavecija* 30: 58-65.
- VRHOVNIK, M. & D. VINKO, 2012a. Terenski vikend Slovenskega odonatološkega društva na Blokah. *Erjavecija* 27: 34-36.
- VRHOVNIK, M. & D. VINKO, 2012b. Bloški lov za rumenim kamenjakom. *Trdoživ – glasilo slovenskih terenskih biologov in ljubiteljev narave* 1(2): 27.
- VRHOVNIK, M. & D. VINKO, 2013. Biološki mladinski tabor - Predmeja 2013 in srečanje s kovinskim lesketnikom *Somatochlora metallica*. *Erjavecija* 28: 40-43.
- VRHOVŠEK, D. & A. VOVK KORŽE, 2007. *Ekoremediacije*. Filozofska fakulteta Maribor, Mednarodni center za ekoremediacije in Limnos d.o.o., Maribor in Ljubljana. 128 str.
- WARINGER, J., 1982. Beitrag zur Kenntnis der Libellenfauna des Hafnersees (Kärnten). *Carinthia* II 172./92: 355-360.
- WEEKERS, P. H. H., J. F. DE JONCKHEERE & H. J. DUMONT, 2001. Phylogenetic Relationships inferred from Ribosomal ITS Sequences and Biogeographic Patterns in Representatives of the Genus Calopteryx (Insecta: Odonata) of the West Mediterranean and Adjacent West European Zone. *Molecular Phylogenetics and Evolution* 20(1): 89-99.
- WEIHRAUCH, F., 2000. A note on *Brachytron pratense* (Müller, 1764) from coastal Istria, NW Croatia (Anisoptera: Aeshnidae). *Exuviae* 7(1): 17-24.
- WEIHRAUCH, F., M. OLIAS, M. BEDJANIČ, M. MARINOV & A. ŠALAMUN, 2005. Distribution and overlap of ranges of *Lestes parvidens* and *Lestes viridis* in southeastern Europe (Odonata: Lestidae). *V: Cordero Rivera* (ured.), Abstract book 4th WDA International Symposium of Odonatology, Pontevedra, 26-30 July 2005, str. 37, Vigo.
- WELDT, S., 2002. Poročilo odonatološke skupine. *V: G. Planinc & P. Presetnik* (ured.), Raziskovalni tabor študentov biologije Videm pri Ptujju 2002, str. 33-36, Društvo študentov biologije, Ljubljana.
- WELDT, S., 2004. Prispevek k poznavanju kačjih pastirjev osrednjih Slovenskih gor. *V: S. Štajnbaher* (ured.), Mladinski raziskovalni tabor Ščavnica 2003, str. 73-77, ZTKS-Gibanje znanost mladini, Ljubljana.
- WILDERMUTH, H., 1998. Terrestrial and aquatic mating territories in *Somatochlora flavomaculata* (Vander Linden) (Anisoptera: Corduliidae). *Odonatologica* 27(2): 225-237.
- WILDERMUTH, H., 2001. Concealment in European *Somatochlora* larvae (Anisoptera: Corduliidae). *Exuviae* 8(1): 1-12.
- WILDERMUTH, H., 2008. *Die Falkenlibellen Europas*. Die Neue Brehm-Bücherei Bd. 653, Westarp Wissenschaften, Hohenwarsleben.
- WILDERMUTH, H., 2012. *Aeshna caerulea* in den Schweizer Alpen (Odonata: Aeshnidae). *Libellula Supplement* 12: 77-106.
- WILDERMUTH, H. & A. MARTENS, 2014. *Taschenlexikon der Libellen Europas*. Quelle & Meyer Verlag Wiebelsheim. 824 str.
- WRABER, T., M. GOGALA, J. GREGORI & F. ADAMIČ, 1990. Rastline in živali iz Slovenije v Valvazorjevi grafični zbirki. *Proteus, Ljubljana* 52(10): 343-356.
- ZABRIG, D., S. PODGORNİK, G. KOSI & A. BRANCELJ, 2006. *Ciljni raziskovalni program (CRP) »Konkurenčnost Slovenije 2001-2006«: Vpliv gojenja rib v toplovodnih ribogojnicah in gramoznicah na vodni ekosistem - Zaključno poročilo*. Zavod za ribištvo Slovenije, Ljubljana. 114 str.
- ZALETELJ, N., 2011. BOOM... utrinki IV... Doživljajski spis. *Erjavecija* 26: 18-19.
- ZAVOD RS ZA VARSTVO NARAVE, 2014. *Po poteh Wetmana – Poročilo o rezultatih projekta*. Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana. xiv str.
- ZEE, M. VAN DER, 1997. Herpetologie en limnologie. *V: H. Inberg* (ured.), str. 42-44, Slovenië zomerkamp Velike Bloke 1997, Jeugdbond voor Natuur-en Milieustudie, Utrecht.

- ZEGA, M., 2010. In kaj smo 'naravne vrednote' počeli v sredo, 8. julija? *V: Kodele-Krašna I.* (ured.), Biološko raziskovalni tabor »Budanje 2009«, str.41-43, Zavod RS za varstvo narave, Ljubljana.
- ŽELEZNIKAR, J., 2010b. Fosili Tunjiškega gričevja. *Kamniški občan* 49(19): 5 [5. november 2010]
- ZEMPLIČ, K., 2003. *Vrstna podobnost ličink kačjih pastirjev v reki Ščavnici*. Seminarska naloga pri predmetu Ekologija živali, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana. 16 str.
- ZESSIN, W., J. ŽALOHAR & T. HITIJ, 2008. A new fossil dragonfly (Insecta, Odonata, Libellulidae) of the Miocene (Lower-Sarmatian) of the Tunjice Hills, Slovenia. *Virgo – Mitteilungsblatt des Entomologischen Vereins Mecklenburg* 11(1): 86-96.
- ZORMAN, T., 2003 (ured.). *Vodnik po učni poti Škocjan*. Park Škocjanske jame, Škocjan. 96 str.
- ZORMAN, T. & S. ŠTURM, 2012 (ured.). *Vodnik po učni poti Škocjan*. Park Škocjanske jame, Škocjan. 156 str.
- ZUPANC, B., 2004. *Ljubljansko barje*. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. xliv str.
- ZVRŽINA, T., 2012. Kačji pastirji – krilati dragulji. *Vrtnar* 21(1): 52-53.
- ŽALOHAR, J., 2011. Skrivnostni fosil Tunjiškega gričevja. *Tunjski glas* 17(1): 11-13.
- ŽALOHAR, J. & T. HITIJ, 2008. Kako smo v Tunjicah odkrili najstarejše fosile morskih konjičkov na svetu. *Kamniški zbornik* 19: 319-330.
- ŽALOHAR, J., T. HITIJ & M. KRIŽNAR, 2008. Žuželke, ujete v kamen: Fosilne žuželke Tunjiškega gričevja. *Gea* 18(12): 64-65.
- ŽALOHAR, J., M. KRIŽNAR, T. HITIJ & E. GRMŠEK, 2010. *Fosili iz okolice Kamnika*. Medobčinski muzej Kamnik, Kamnik. 48 str.
- ŽELEZNIKAR, J., 2010a. Fosili iz okolice Kamnika. *Aplenca – Glasilo občine Komenda* 19(8-9): 41.

IZDAJO BILTENA STA OMOGOČILA
ŠOU V LJUBLJANI IN DRUŠTVENO STIČIŠČE STIKS